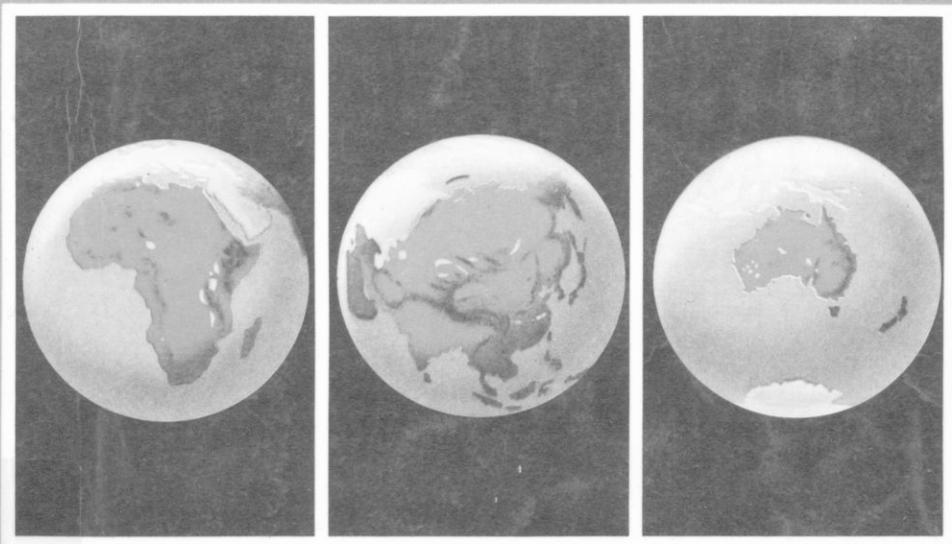

ΑΡΙΣΤ. ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΒΙΚΤ. ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

40523

Εύχια Εξαυροπούλου

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

ΣΤ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

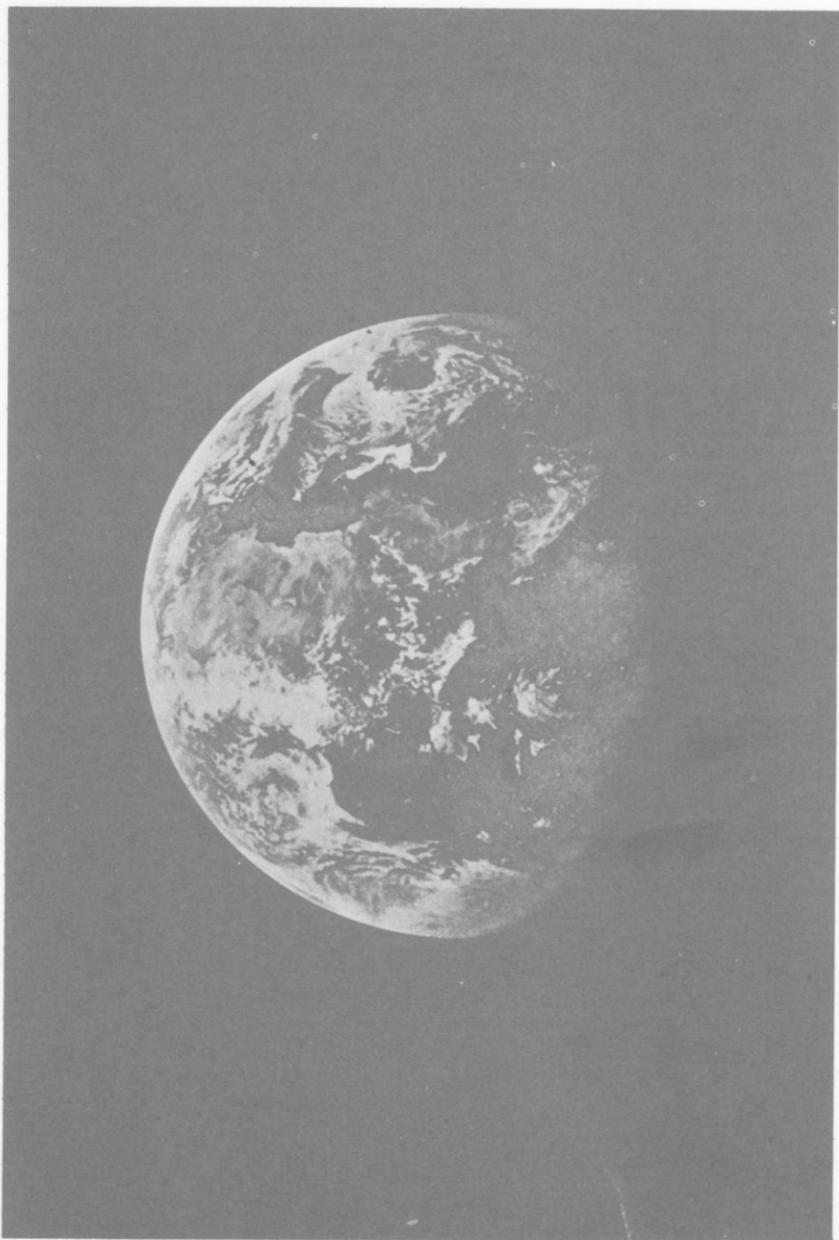
Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως τα δι-
δακτικά βιβλία του Δημοτικού Γυμνασίου και Λυ-
κείου ταξινομούνται από τον Οργανισμό Γραμμα-
τείας Διδακτικών Βιβλίων και μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1979

Ἡ Γῆ, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ ἀστροναῦτες ἀπὸ 182.000 χλμ. μακριά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

1. 'Η Γη	Σελ. 9
2. Κύκλοι και ζώνες της Γης	11
3. 'Η ατμόσφαιρα της Γης. Οι άνεμοι	14
4. Τό κλίμα	15
5. 'Ο ούρανός	21
6. Τά άστρα	22
7. 'Ο 'Ηλιος	24
8. 'Η Σελήνη	26
9. Οι κινήσεις της Γης	28
10. Τί έμαθα από τή γενική καί μαθηματική γεωγραφία	30

Β' ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

11. 'Ηπειροι καί 'Ωκεανοί	31
---------------------------	----

α. 'Η Εύρώπη

12. Σύντομη γεωφυσική εξέταση της Εύρώπης	34
13. 'Η οικονομία καί οι κάτοικοι της Εύρώπης	36
14. 'Η πολιτική καί πολιτιστική κατάσταση της Εύρώπης	37

β. 'Η Ασία

15. Γενική εικόνα της Ασίας	42
16. Τό κλίμα καί ή οικονομία της Ασίας	44
17. 'Ιστορική εξέταση της Ασίας. Οι κάτοικοί της	48

Η ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

18. Γενική εικόνα της Μέσης Ανατολής	52
19. Οι κάτοικοι της Μέσης Ανατολής. 'Η σημασία της περιοχής	56
20. 'Η Μικρά Ασία. 'Η Τουρκία	58
21-22. Τά άλλα κράτη της Μέσης Ανατολής	62

Η ΝΟΤΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

23-24. 'Ο κόσμος των 'Ινδιών	66
25. 'Η 'Ινδοκίνα καί ή Μαλαισία	74
26. Τά νησιά της Ν.Α. Ασίας. 'Ινδουνησία καί Φιλιππίνες	79

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

27-28. 'Η Κίνα. Άλλα κράτη γύρω από τήν Κίνα	81
29. 'Η 'Ιαπωνία	88

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

30. 'Η Σιβηρία καί ή υπόλοιπη Σοβιετική Ασία	95
31. Τί έμαθα για τήν Ασία	97

γ. 'Η Αφρική

32. Γενική εικόνα της Αφρικής	100
33. Τό κλίμα καί ή οικονομία της Αφρικής	103
34. Οι κάτοικοι της Αφρικής	106
35. 'Ιστορική εξέταση της Αφρικής	108
Τά γεωγραφικά διαμερίσματα της Αφρικής	
36. 'Η Βόρεια Αφρική	110
I. 'Η Αίγυπτος	110
37. II. Οι άλλες χώρες της Βόρειας Αφρικής	115
38. 'Η Δυτική Αφρική	118
39. 'Η Κεντρική Αφρική	120
40. 'Η Ανατολική Αφρική	123
41. 'Η Νότια Αφρική	127
42. Ανασκόπηση της Αφρικής	130

δ. 'Η Αμερική

43. 'Ο Νέος Κόσμος. Γενική εικόνα της Αμερικής	132
44. 'Η Βόρεια αγγλοσαξονική Αμερική	137
45. Οι Η.Π.Α.	143
46. 'Η όργάνωση των Η.Π.Α. Οι Η.Π.Α. καί ό κόσμος	146
47. 'Ο Καναδάς	149
48. 'Η Λατινική Αμερική	152
Τό Μεξικό	152
49. 'Η υπόλοιπη Κεντρική Αμερική	154
50. 'Η Νότια Αμερική	157
51. 'Η περιοχή του Αμαζονίου (Βραζιλία καί Γουιάνα)	160
52. Οι χώρες του Λά Πλάτα (Αργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη)	163
53. Τά κράτη των Άνδεων	166
54. Ανασκόπηση της Αμερικής	169

ε. 'Η 'Ωκεανία

55. 'Η Αυστραλία	172
56. Τά νησιά του Ειρηνικού 'Ωκεανού	176

στ. 'Η Ανταρκτική

57. 'Η χώρα των πάγων	182
-----------------------	-----

Γ' ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

58. Οι κάτοικοι της Γης	184
-------------------------	-----

Δ' ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

59. Οι Έλληνες καί ό κόσμος	188
-----------------------------	-----

Ε' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

60. Ανασκόπηση	189
----------------	-----

Στό χάρτη αυτόν εικονίζονται οι χώρες για τις οποίες θά μιλήσουμε φέτος στό μάθημα τής Γεωγραφίας. Θά ξεκινήσουμε από τήν Έλλάδα καί θά καταλήξουμε στήν Άνταρκτική.

Τά βέλη δείχνουν τό δρομολόγιο πού ε' ακολουθήσουμε στό ταξίδι μας.

Η Γη σε ελλειψη

Η Γη σε σφαιρα

Η Γη σε επίπεδο

Α' ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

1

Ή Γῆ

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. "Αν παρακολουθήσατε στὸν κινηματογράφο ἢ στὴν τηλεόραση ἔκπομπές γιὰ τὴ Γῆ, πείτε τίς ἐντυπώσεις σας στὴν τάξη.
2. "Αν διαβάσατε βιβλία μὲ περιγραφές ξένων χωρῶν, ἀνακοινώστε στοὺς συμμαθητές σας τίς γνώσεις σας.
3. Παρατηρήστε φωτογραφίες τῆς Γῆς, πού τίς ἔβγαλαν αὐτόματες μηχανές ἢ ἀστροναῦτες ἀπὸ πολύ μακρινές ἀποστάσεις.
4. Παρατηρήστε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου σας.
5. Συγκεντρώστε πληροφορίες καὶ εἰκόνες γιὰ τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς.

Ή Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα.

Ή Γῆ εἶναι ἓνα οὐράνιο σῶμα, ὅπως ὁ ἥλιος, ἡ Σελήνη, τὰ ἄστρα.

Ή Γῆ εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 510.000.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Ή Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό

"Ὅταν διασχίζουμε μὲ αὐτοκίνητο ἢ μὲ σιδηρόδρομο μιά μεγάλη πεδιάδα ἢ ὅταν ταξιδεύουμε μὲ πλοῖο στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ἔχουμε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι ἐπίπεδη. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σχεδὸν σφαιρικό.

Οἱ ἀστροναῦτες εἶδαν καὶ φωτογράρισαν τὴ Γῆ ἀπὸ πολὺ μακριά. Τὴ φωτογράρισαν καὶ ἀπὸ τὴ Σελήνη. Στὶς φωτογραφίες αὐτές ἡ Γῆ φαίνεται σάν σφαῖρα. Ὅπως βλέπουμε ἡμεῖς τὴ Σελήνη, ἔτσι περίπου εἶδαν οἱ ἀστροναῦτες τὴ Γῆ, ὀλοστρόγγυλη, νά γυρίζει ἀδιάκοπα στὸ διάστημα.

Στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ὑπάρχουν βέβαια πολλὰ θουνά, πεδιάδες, χαράδρες κτλ., αὐτὰ ὅμως δὲν ἀλλάζουν τὸ σχῆμα της, ὅπως δὲν ἀλλάζουν τὸ σχῆμα τοῦ ποτοκαλιοῦ τὰ μικρὰ ἐξογκώματα τῆς φλούδας του.

Ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα τοῦ σχολείου μας μοιάζει μὲ τὴ Γῆ.

Ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα περιστρέφεται γύρω ἀπὸ ἄξονα. Ἡ Γῆ δὲν ἔχει βέβαια ἄξονα. Φανταζόμαστε ὅμως καὶ σ' αὐτὴ μιά νοητὴ γραμμὴ, ἡ ὁποία λέγεται **ἄξονας τῆς Γῆς**. Ὁ νοητὸς ἄξονας τῆς Γῆς ἔχει μῆκος 12.756 χιλιόμετρα.

Ὁ ἄξονας τῆς ὑδρόγειου σφαίρας τοῦ σχολείου μας τρυπᾷ τὴν ἐπιφάνειά της σὲ δύο σημεῖα. Τὸ ἴδιο θὰ συνέβαινε καὶ μὲ τὸν ἄξονα τῆς Γῆς, ἂν ἦταν πραγματικὸς ἄξονας. Τὰ σταθερὰ αὐτὰ σημεῖα λέγονται **πόλοι τῆς Γῆς**. Ὁ ἓνας λέγεται **Βόρειος πόλος** καὶ ὁ ἄλλος **Νότιος πόλος**.

Οἱ ἐπιστήμονες παρατήρησαν ὅτι τὸ σχῆμα τῆς Γῆς δὲν εἶναι ἀπόλυτα σφαιρικό. Ἡ Γῆ στοὺς πόλους εἶναι κάπως πεισμένη καὶ ἐξογκωμένη στὴ μέση της. Τὸ σχῆμα αὐτὸ λέγεται **ἐλλειψοειδὲς ἀπὸ περιστροφή**.

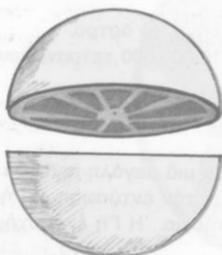
Υδρόγειος

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς δέν ἔχει παντοῦ τὴν ἴδια ὄψη. Ὑπάρχει πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ **ξηρὰ** καὶ ἡ **θάλασσα**. Στὴν ξηρὰ ὑπάρχουν βουνά, πεδιάδες, λόφοι, κοιλάδες, χαράδρες, ὄροπέδια κτλ. Ἡ θάλασσα σχηματίστηκε στὰ βαθύτερα μέρη τῆς ἐπιφάνειας τῆς Γῆς, ὅπου συγκεντρώθηκαν μεγάλες ποσότητες νεροῦ.

Νά μάθετε τίς ἐννοίες: Οὐράνιο σῶμα, Γῆ, ὑδρόγειος σφαῖρα, ἄξονας τῆς Γῆς, πόλοι τῆς Γῆς, Βόρειος πόλος, Νότιος πόλος.

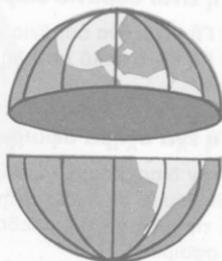
Νά γνωρίζετε ὅτι: Ὅλα τὰ οὐράνια σῶματα κινοῦνται στὸν οὐρανό, χωρὶς νά στηρίζονται πουθενά καὶ χωρὶς ποτέ νά σταματοῦν.

Πορτοκάλι κομμένο

Γῆ

Γῆ κομμένη

Βόρειος Πόλος

Νότιος Πόλος

Γῆ μέ ἄξονα καὶ πόλους

Δραστηριότητες

1. Νά ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα μὲ τὸ νοητὸ ἄξονα καὶ τοὺς πόλους τῆς.
2. Προμηθευτεῖτε ἓνα τετράδιο-λευκωμα γιὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας. Σ' αὐτό, μετὰ ἀπὸ κάθε διδακτικὴ ἐνότητα, μπορεῖτε νά γράφετε χρήσιμες πληροφορίες, νά σχεδιάζετε χάρτες κτλ. Τὶς ἐργασίες αὐτές εἶναι δυνατό νά τίς κάνετε στὸ σχολεῖο ἢ στὸ σπίτι.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Πάρτε ένα πορτοκάλι. Τό σχήμα του μοιάζει με τό σχήμα τής Γης. Τοποθετήστε σ' αυτό έναν άξονα από ξύλο ή σύρμα καί κόψτε το άκριβώς στή μέση, κάθετα στόν άξονα. Τό σφαιρικό πορτοκάλι χωρίστηκε σέ δυό μισά, σέ δυό **ήμισφαίρια**.
2. Ξανακόψτε τό ίδιο πορτοκάλι με άλλες τομές, παράλληλες πρός τήν πρώτη. Οι τομές πού κάνετε είναι κύκλοι παράλληλοι μεταξύ τους. Ποιός άπ' όλους είναι ό μεγαλύτερος;

Παράλληλοι κύκλοι καί ζώνες τής Γης

Στήν ύδρόγειο σφαίρα του σχολείου καί στους χάρτες είναι χαραγμένοι πολλοί παράλληλοι κύκλοι.

Στήν επιφάνεια τής Γης δέν υπάρχουν πραγματικοί κύκλοι, όλοι είναι φανταστικοί. Ό μεγαλύτερος από αυτούς θρίσκεται άκριβώς στή μέση καί λέγεται **Ίσημερινός**. Όλα τά σημεία του Ίσημερινού απέχουν τό ίδιο από τούς πόλους τής Γης.

Ό Ίσημερινός έχει μήκος 40.000 χιλιόμετρα καί χωρίζει τή Γη στό **Βόρειο ήμισφαίριο** καί στό **Νότιο ήμισφαίριο**.

Οί άλλοι φανταστικοί κύκλοι, πού είναι παράλληλοι με τόν Ίσημερινό, λέγονται **παράλληλοι κύκλοι τής Γης**. Οί παράλληλοι κύκλοι είναι άπειροι. Όσο πλησιάζουν στόν Ίσημερινό, μεγαλώνουν. Όσο πλησιάζουν στους πόλους, μικραίνουν.

Δυό από τούς παράλληλους κύκλους τής Γης ονομάζονται **τροπικοί**. Ό ένας θρίσκεται στό Βόρειο ήμισφαίριο καί λέγεται **Τροπικός του Καρκίνου**, ό άλλος στό Νότιο ήμισφαίριο καί λέγεται **Τροπικός του Αιγόκερω**. Ανάμεσα στους δυό τροπικούς άπλώνεται μιá τεράστια ζώνη τής Γης, πού λέγεται **Τροπική ζώνη**. Στή μέση της θρίσκεται ό Ίσημερινός.

Δυό άλλοι παράλληλοι κύκλοι λέγονται **πολικοί**. Ό ένας θρίσκεται στό Βόρειο ήμισφαίριο καί λέγεται **Βόρειος πολικός κύκλος**. Ανάμεσα σ' αυτόν καί στόν Τροπικό του Καρκίνου άπλώνεται ή **Βόρεια εύκρατη ζώνη** τής Γης κι ανάμεσα σ' αυτόν καί τό Βόρειο πόλο ή **Βόρεια πολική ζώνη**. Ό άλλος πολικός κύκλος θρίσκεται στό Νότιο ήμισφαίριο καί λέγεται **Νότιος πολικός κύκλος**. Ανάμεσα σ' αυτόν καί στόν Τροπικό του Αιγόκερω άπλώνεται ή **Νότια εύκρατη ζώνη** κι ανάμεσα σ' αυτόν καί στό Νότιο πόλο ή **Νότια πολική ζώνη**.

Τό γεωγραφικό πλάτος

Η άπόσταση κάθε σημείου τής γήινης επιφάνειας από τόν Ίσημερινό λέγεται **γεωγραφικό πλάτος**. Οι περιοχές πού θρίσκονται στό Βόρειο ήμισφαίριο έχουν **βόρειο γεωγραφικό πλάτος**. Όσες θρίσκονται στό Νότιο ήμισφαίριο έχουν **νότιο γεωγραφικό πλάτος**.

Τό γεωγραφικό πλάτος τό μετρούμε με μοίρες (άπό 0° ως 90°) από τόν Ίσημερινό πρός τούς πόλους τής Γης.

Οί μεσημβρινοί της Γης

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Πάρτε ένα άλλο πορτοκάλι, τοποθετήστε άξονα και κόψτε το στο μήκος του άξονα. Ή τομή πού κάνετε είναι ένας μέγιστος κύκλος και περνάει από τους πόλους του πορτοκαλιού. Με αυτή τό πορτοκάλι χωρίστηκε σε δυό ημισφαίρια.
2. Μπορείτε νά κάνετε κι άλλες παρόμοιες τομές στο πορτοκάλι.
3. Συγκρίνετε τούς κύκλους πού σχηματίστηκαν. Υπάρχει κανένας μεγαλύτερος από τούς άλλους;

Στήν ύδρόγειο σφαίρα και στους χάρτες είναι χαραγμένοι και άλλοι κύκλοι, κάθεται στους παράλληλους. Αν τούς παρατηρήσουμε μέ προσοχή, διαπιστώνουμε ότι όλοι αύτοί περνούν από τούς πόλους τής Γης και όλοι είναι ίσοι μεταξύ τους. Τά ημικύκλια πού συνδέουν τούς πόλους τής Γης ονομάζονται **μεσημβρινοί**.

Ένα μεσημβρινό, πού περνάει από τό άστεροσκοπείο **Γκρίνουιτς** του Λονδίνου, οί επιστήμονες τόν όνόμασαν **Πρώτο μεσημβρινό**. Αύτός χωρίζει τή Γη στο **Ανατολικό** και στο **Δυτικό ημισφαίριο**.

Τό γεωγραφικό μήκος

Ή απόσταση κάθε σημείου τής γήινης επιφάνειας από τόν Πρώτο μεσημβρινό λέγεται **γεωγραφικό μήκος**. Τό μετρούμε κι αύτό σε μοίρες (από 0° ως 180°) ανατολικά και δυτικά από τόν Πρώτο μεσημβρινό. Τό διακρίνουμε σε **ανατολικό γεωγραφικό μήκος** και σε **δυτικό γεωγραφικό μήκος**.

Τό γεωγραφικό πλάτος και τό γεωγραφικό μήκος ενός τόπου λέγονται **γεωγραφικές συντεταγμένες** του τόπου. Με αυτές βρίσκουμε εύκολα πάνω στην επιφάνεια τής Γης όποιοδήποτε τόπο.

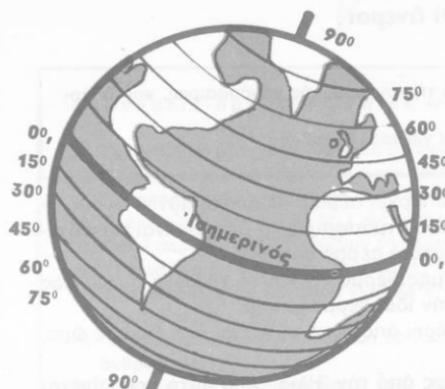
Νά μάθετε τίς έννοιες: Ίσημερινός, παράλληλοι κύκλοι, μεσημβρινοί, ζώνες τής Γης, γεωγραφικό πλάτος, γεωγραφικό μήκος, γεωγραφικές συντεταγμένες.

Νά γνωρίζετε ότι:

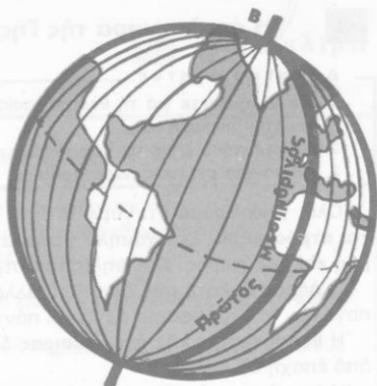
1. Από κάθε σημείο τής γήινης επιφάνειας περνά ένας μόνο νοητός παράλληλος κύκλος και ένας μεσημβρινός.
2. Οί παράλληλοι κύκλοι τής Γης, όσο πλησιάζουν στον Ίσημερινό, μεγαλώνουν, όσο πλησιάζουν στους πόλους, μικραίνουν.
3. Όλοι οί μεσημβρινοί είναι ίσοι μεταξύ τους.
4. Κάθε τόπος έχει όρισμένο γεωγραφικό πλάτος (βόρειο ή νότιο) και όρισμένο γεωγραφικό μήκος (ανατολικό ή δυτικό).

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Στήν ύδρόγειο σφαίρα και στους χάρτες νά βρείτε τόν Ίσημερινό, τούς Τροπικούς του Καρκίνου και του Αιγόκερω, τούς Πολικούς κύκλους, τόν Πρώτο μεσημβρινό.
2. Νά δείξετε τίς ζώνες τής Γης.
3. Δείξτε στην ύδρόγειο τήν Έλλάδα. Σε ποιά ημισφαίριο τής Γης βρίσκεται; Σε ποιά ζώνη;
4. Δείξτε τούς παράλληλους κύκλους πού περνούν από τήν Έλλάδα. Τί γεωγραφικό πλάτος έχει τό Ήράκλειο; Τί ή Αθήνα; Τί ή Θεσσαλονίκη; Τί ή περιοχή σας;
5. Δείξτε τούς μεσημβρινούς πού περνούν από τήν Έλλάδα. Τί γεωγραφικό μήκος έχει ή Αθήνα; Τί ή Θεσσαλονίκη; Τί ή περιοχή σας;

Ίσημερινός και παράλληλοι κύκλοι τής Γής

Οι μεσημβρινοί τής Γής

Οι ζώνες τής Γής

Γεωγραφικό πλάτος

Γεωγραφικό μήκος

Δραστηριότητες

1. Νά συζητήσετε γιά τή θερμοκρασία καί τήν ύγρασία τής ατμόσφαιρας, πού υπάρχει στήν περιοχή σας.
2. Νά συζητήσετε γιά τίς βροχοπτώσεις καί γιά τούς ανέμους.
3. Νά κάνετε σχετικές παρατηρήσεις.

Όλοι γνωρίζουμε ότι γύρω από τή Γη υπάρχει αέρας. Ό αέρας αυτός ονομάζεται **ατμόσφαιρα**. Στά χαμηλά στρώματα τής ατμόσφαιρας ό αέρας είναι πυκνότερος καί βαρύτερος. Στά ψηλότερα στρώματα ό αέρας άραιώνει.

Ό αέρας άλλοτε μās δροσίζει, άλλοτε μās θερμαίνει καί τό χειμώνα συχνά μās παγώνει. Ό ατμόσφαιρα δέν έχει πάντα τήν ίδια θερμοκρασία.

Ό **θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας** διαφέρει από τόπο σέ τόπο, από ώρα σέ ώρα, από εποχή σέ εποχή.

Ό επιφάνεια τής Γης θερμαίνεται κυρίως από τόν Ήλιο. Από αυτή θερμαίνεται ή ατμόσφαιρα. Ό θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας έχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τή ζωή μας, καθώς καί γιά τή ζωή τών φυτών καί τών ζώων. Αν σκεφτούμε πώς είναι ή φύση στόν τόπο μας τό χειμώνα, πώς τήν άνοιξη καί πώς τό καλοκαίρι, καταλαβαίνουμε τή σημασία πού έχει ή θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας γιά τή ζωή. Μεγάλη σημασία έχει επίσης ή **ύγρασία τής ατμόσφαιρας**.

Σέ πολλούς τόπους ή ατμόσφαιρα είναι πολύ ύγρη καί βρέχει συχνά. Άλλού είναι πολύ ξηρή καί βρέχει σπάνια. Σέ πολλές χώρες μέ ύγρο κλίμα σχεδόν κάθε μέρα υπάρχει όμίχλη. Άντίθετα σέ πολλές περιοχές τής ξηρής Σαχάρας δέν εμφανίζεται ούτε ένα συννεφάκι καί δέ βρέχει ποτέ!

Ό αέρας τής ατμόσφαιρας συνεχώς κινείται. Ό αέρας πού κινείται λέγεται **άνεμος**.

Ό κίνηση του αέρα όφειλεται στή διαφορά θερμοκρασίας πού υπάρχει στά διάφορα στρώματα τής ατμόσφαιρας καί από τόπο σέ τόπο.

Όι άνεμοι πνέουν από διάφορες διευθύνσεις καί μέ διαφορετική ένταση. Έχουμε ανέμους βόρειους, νότιους, ανατολικούς, δυτικούς, ισχυρούς, άσθενείς, μέτριους κτλ.

Σέ πολλές περιοχές τής Γης φυσούν χαρακτηριστικοί ψυχροί ή θερμοί άνεμοι σέ όρισμένες περιόδους του έτους. Όι άνεμοι αυτοί ονομάζονται **περιοδικοί άνεμοι**. Στήν Έλλάδα τέτοιοι είναι οι **έτήσιοι** άνεμοι. Περιοδικοί ήμερήσιοι άνεμοι είναι ή **θαλάσσια** καί ή **άπόγεια αύρα**.

Υπάρχουν επίσης **τοπικοί άνεμοι**, όπως ό μακεδονικός **βαρδάρης**.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Άτμόσφαιρα, άνεμος, περιοδικοί άνεμοι, τοπικοί άνεμοι, έτήσιοι άνεμοι.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ό ατμόσφαιρα είναι άπαραίτητη γιά τή ζωή.
2. Ό θερμοκρασία καί ή ύγρασία τής ατμόσφαιρας έχουν μεγάλη σημασία γιά τό κλίμα καί τή ζωή.
3. Ό θερμοκρασία καί ή ύγρασία τής ατμόσφαιρας διαφέρουν από τόπο σέ τόπο, από ώρα σέ ώρα, από εποχή σέ εποχή.
4. Όι άνεμοι έχουν επίσης μεγάλη σημασία.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι έννοούμε όταν λέμε ότι χθές ο καιρός ήταν καλός;
2. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τον καιρό;
3. Τι σημασία έχει η πρόγνωση του καιρού για τους ανθρώπους;
4. Τι έννοούμε, όταν λέμε ότι ένας τόπος έχει υγιεινό ή άθυγιεινό κλίμα;
5. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν το κλίμα ενός τόπου;
6. Τι διαφέρει ο καιρός από το κλίμα;
7. Ποιά βασικά είδη κλίματος γνωρίζετε; Ποιά είναι τα κύρια γνωρίσματα του καθενός από αυτά;
8. Τι γνωρίζετε για την επίδραση που άσκει το κλίμα στα φυτά, στα ζώα και στους ανθρώπους;
9. Τι κλίμα έχει η περιοχή σας;
10. Τι κλίμα γενικά έχει η Ελλάδα;

Συχνά άκουμε από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο το **δελτίο καιρού**. Αυτό μάς πληροφορεί, αν θα έχουμε λιακάδα ή συννεφιά, ζέστη ή κρύο, βροχές, καταιγίδες, χιόνια κτλ. Τό έτοιμάζουν ειδικοί επιστήμονες, οι όποιοι όνομάζονται **μετεωρολόγοι**, ύστερα από συστηματικές παρατηρήσεις τών μεταβολών τής ατμόσφαιρας. Οι μετεωρολόγοι έχουν έγκαταστήσει σέ πολλές περιοχές ειδικούς **μετεωρολογικούς σταθμούς**. Σ' αυτούς μέ κατάλληλα όργανα μετρούν και γράφουν σέ ειδικά δελτία τήν ατμοσφαιρική πίεση, τή θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας, τή διεύθυνση και τήν ένταση τών ανέμων, τή ύγρασία, τή νέφωση ή τήν ήλιοφάνεια, τίσ βροχοπτώσεις κτλ. Όλα αυτά είναι παράγοντες πού επηρεάζουν τόν καιρό.

Οί μετεωρολόγοι μελετούν συνεχώς τίσ καιρικές συνθήκες πού επικρατούν σέ μία περιοχή και ύστερα από μακροχρόνιες παρατηρήσεις προσδιορίζουν τό **κλίμα** τής.

Γενικά μέ τή λέξη **κλίμα** έννοούμε τίσ συνθήκες πού επικρατούν συνήθως στήν ατμόσφαιρα μίας περιοχής γιά μεγάλο χρονικό διάστημα.

Σοβαροί παράγοντες, οι όποιοι επηρεάζουν τό κλίμα ενός τόπου, είναι οι έξης:

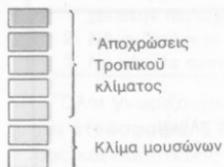
α. Ή θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας. Αύτή επηρεάζεται από τό γεωγραφικό πλάτος του τόπου, από τό ύψόμετρο, από γειτονικές θάλασσες, ώκεανούς, όρεινούς όγκους, έρήμους κτλ., από τούς ανέμους πού φυσούν, από τή μορφολογία του έδάφους, από τήν έποχή του έτους και τήν ώρα τής ήμέρας, από τά θαλάσσια ρεύματα κ.ά.

Τά **θαλάσσια ρεύματα** προκαλούνται από τή διαφορά θερμοκρασίας πού ύπάρχει στίς θαλάσσιες περιοχές και από άλλες, άγνωστες άκόμα, αίτιες. Άλλα είναι θερμά και άλλα ψυχρά και μοιάζουν μέ ποτάμια, πού ρέουν μέσα στή θάλασσα!

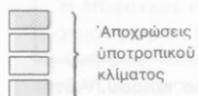
Τά **θερμά θαλάσσια ρεύματα** κινούνται από τόν Ίσημερινό πρós τούς πόλους. Σπουδαιότερα από αυτά είναι τό Ρεύμα του Κόλπου (Γκόλφ Στρίμ) στό θόρειο Άτλαντικό Όκεανό και τό **Κούρο Σίβο** στήν Άπω Άνατολή. Τά **ψυχρά θαλάσσια ρεύματα** κινούνται από τίσ ψυχρές πολικές θάλασσες πρós τόν Ίσημερινό.

ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

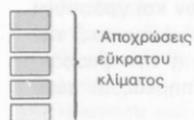
Τροπικό κλίμα

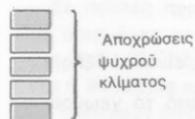
Ύποτροπικό κλίμα

Ευκρατο κλίμα

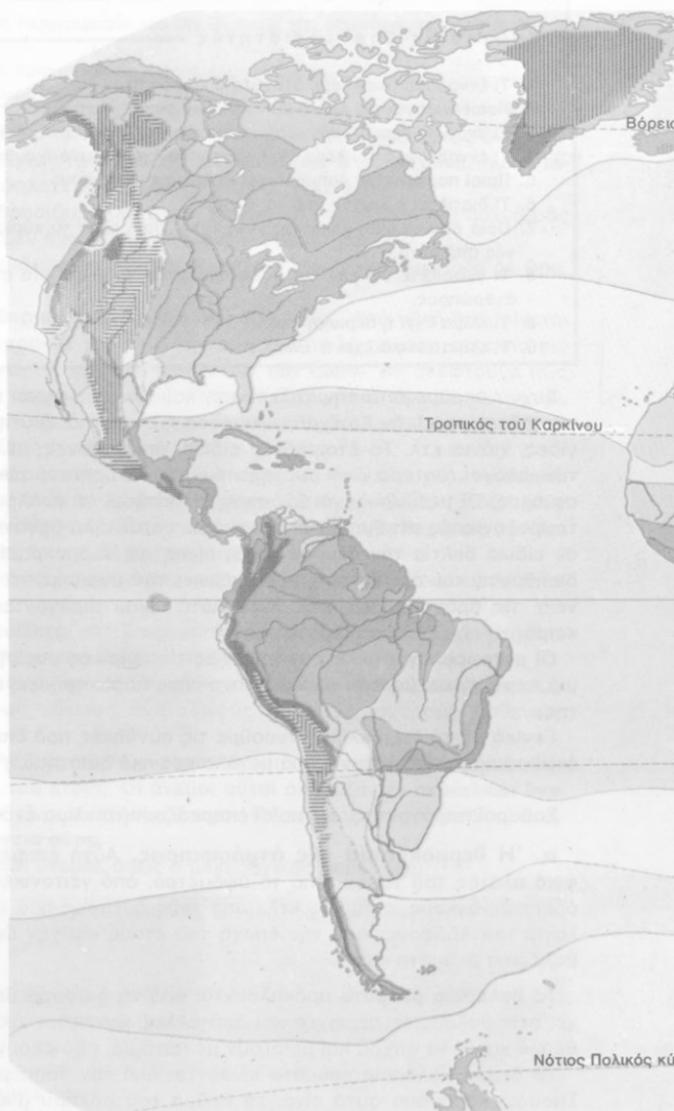
Ψυχρό κλίμα

Όρεινό κλίμα

Κλίμα όροπεδίων

β. **Ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας.** Αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐξάτμιση τῶν νερῶν τῆς περιοχῆς, ἀπὸ γειτονικὲς θάλασσεσ, λίμνεσ, ποτάμια, δάση, ἀπὸ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κτλ.

γ. **Οἱ ἄνεμοι** πού φυσοῦν στὴν περιοχῆ.

δ. **Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεση,** πού ἐπικρατεῖ κάθε φορὰ.

“Οἱ οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Ἀντίθετα παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία κλίματος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ μετεωρολόγοι διακρίνουν τρία βασικὰ εἶδη κλίματος: τὸ **θερμό,** τὸ **εὐκρατο** καὶ τὸ **ψυχρὸ κλίμα.**

Τὸ **θερμὸ κλίμα** ἐπικρατεῖ στὴν Τροπικὴ ζώνη. Παραλλαγέσ του εἶναι:

α. Τὸ **κλίμα τοῦ Ἴσημερινοῦ,** μέ μεγάλη θερμοκρασία, συνεχεῖσ βροχοπτώσεισ, ὑγρὴ καὶ ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Στίσ χώρεσ τοῦ Ἴσημερινοῦ συνεχῶσ εἶναι καλοκαίρι, ὑπάρχει πλοῦσια θλάστηση, μεγάλη ποικιλία ζῶων καὶ ζοῦν ἄνθρωποι τῆσ μαύρησ φυλῆσ.

β. Τὸ **κλίμα τῆσ σαθάνασ.** Ἐπικρατεῖ στίσ περιοχέσ πού γειτονεοῦν μέ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ καὶ ἔχουν μεγάλη θερμοκρασία καὶ περιοδικέσ βροχοπτώσεισ. Οἱ περιοχέσ τῆσ σαθάνασ ἔχουν ἄφθονα χόρτα καὶ λίγα δέντρα. Σ' αὐτέσ ζοῦν κοπάδια ἀπὸ χορτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῶα.

γ. Τὸ **κλίμα τῶν στεπῶν.** Κύρια χαρακτηριστικὰ του εἶναι οἱ μεγάλεσ διαφορέσ θερμοκρασίασ ἀπὸ ἐποχῆ σὲ ἐποχῆ, οἱ λίγεσ περιοδικέσ βροχοπτώσεισ, ἡ μικρὴ ἐποχιακὴ θλάστηση καὶ ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων.

δ. Τὸ **κλίμα τῶν ἐρήμων,** μέ μεγάλη διαφορὰ θερμοκρασίασ ἀνάμεσα στὴ μέρα καὶ στὴ νύχτα καὶ σπάνιεσ βροχοπτώσεισ. Στίσ περιοχέσ αὐτέσ ἡ θλάστηση εἶναι ἀνῦπαρκτη.

ε. Τὸ **κλίμα τῶν μουσῶνων.** Αὐτὸ ἐπικρατεῖ κυρίωσ στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία. Ἐπηρεάζεται ἀπὸ εἰδικούσ περιοδικούσ ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **μουσῶνεσ.**

Παρθένο δάσος

Τοπῖο σαθάνασ

Στις εύκρατες ζώνες της Γης επικρατεί γενικά **εύκρατο κλίμα**. Όσο απομακρυνόμαστε από τον Ήσημερινό, γίνεται ψυχρότερο. Παραλλαγές του εύκρατου κλίματος είναι:

α. Τό **μεσογειακό κλίμα**, μέ μέτρια θερμοκρασία, μέτριες βροχοπτώσεις καί μικρή διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στίς διάφορες έποχές του έτους. Είναι τό κλίμα πού έπικρατεί στά παράλια τής Πατρίδας μας μέ τή γνωστή χλωρίδα καί πανίδα.

β. Τό **ήπειρωτικό κλίμα**, μέ ψυχρό χειμώνα καί θερμό καλοκαίρι. Έπικρατεί στίς περιοχές πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα καί έχει πολλές παραλλαγές.

γ. Τό **ώκεάνιο κλίμα**, μέ γλυκό, ήπιο χειμώνα, δροσερό καλοκαίρι, μέτρια θερμοκρασία καί άρκετά ύγρη άτμόσφαιρα.

Τό **ψυχρό κλίμα** χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλές θερμοκρασίες, παρουσιάζει πολλές παραλλαγές καί καταλήγει στό **πολικό κλίμα** μέ τούς αιώνιους πάγους.

Τό κλίμα έπηρεάζει πολύ τά φυτά, τά ζώα καί τούς άνθρωπους κάθε περιοχής. Άλλα φυτά καί ζώα υπάρχουν στίς θερμές, άλλα στίς εύκρατες καί άλλα στίς ψυχρές χώρες. Έπιδρά επίσης στή σωματική διάπλαση τών ανθρώπων, στό χρώμα τής επιδερμίδας τους κτλ.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Καιρός, κλίμα, μετεωρολόγος, μετεωρολογικός σταθμός.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τό κλίμα διαφέρει από τόν καιρό.
2. Τό κλίμα έπηρεάζει τή ζωή κάθε περιοχής.
3. Ύπάρχει μεγάλη διαφορά κλίματος από τόπο σέ τόπο.
4. Τό γεωγραφικό πλάτος είναι ένας από τούς βασικούς παράγοντες του κλίματος.

Τοπίο στέπας

Τοπίο έρήμου

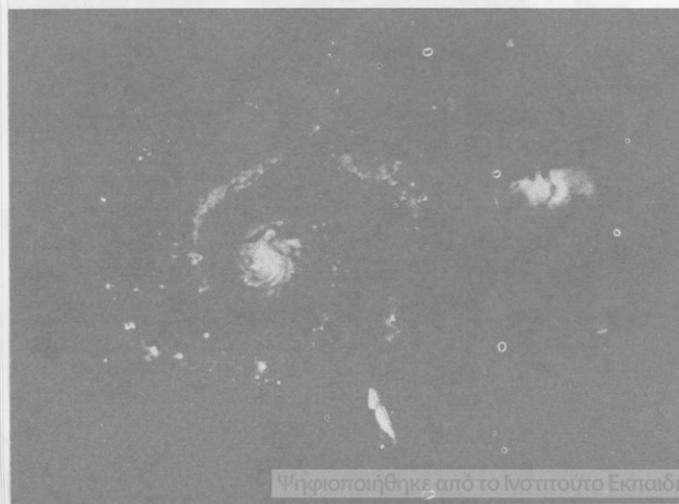
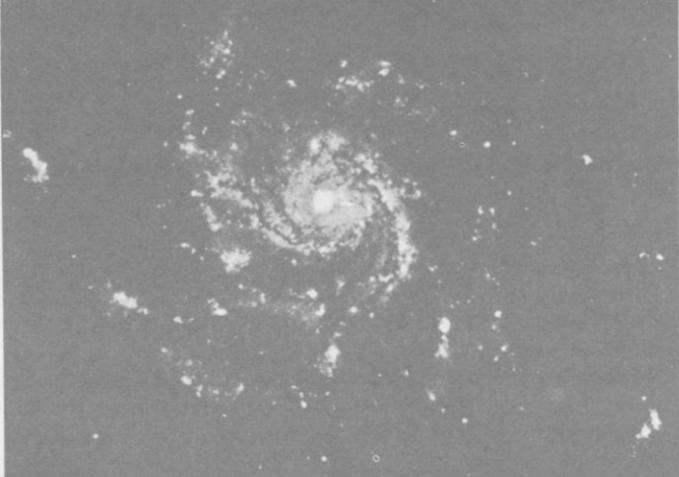

Τοπίο μεσογειακού κλίματος

Τοπίο πολικής ζώνης

Γαλαξίες σε διάφορα
σχήματα

Δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε για πυραύλους, τεχνητούς δορυφόρους, διαστημόπλοια, διαστημικούς σταθμούς, άστροναύτες, δορυφορικούς σταθμούς κτλ.
2. Υπάρχουν τή μέρα άστρα στον ουράνο; Γιατί δέν τά βλέπουμε;

‘Ο **ουράνος**, μέ τή γαλάζια άπεραντοσύνη του τή μέρα, μέ τή Σελήνη καί τή φαντασμογορία τών άστρων τή νύχτα, ήταν πάντα ένα μυστήριο για τόν άνθρωπο.

Κοιτάζοντάς τον άπό τή Γη τόν βλέπουμε σάν ήμισφαιρικό θόλο. Οί άστροναύτες μέσα άπό τά διαστημόπλοια τόν βλέπουν σάν τεράστια σφαίρα σπαρμένη μέ άστρα.

Τή νύχτα μπορεί κανείς νά δει μέ τά μάτια του 5.000 περίπου άστρα στό στερέωμα καί νά θαυμάσει τόν άσημένο χείμαρρο του **Γαλαξία**. Μέ τά σύγχρονα ήλεκτρονικά τηλεσκόπια οί έπιστήμονες φωτογράφισαν πολλά έκατομμύρια άστρα! Οί ίδιοι μäs λένε ότι υπάρχουν δισεκατομμύρια γαλαξίες στό **σύμπαν!** Μέσα σ’ αυτό όλα τά ούράνια σώματα κινούνται στίς τροχιές τους μέ άπόλυτη ακρίβεια καί μέ άρμονία, πού δέν μπορεί ό νοός του ανθρώπου νά συλλάβει.

Άπό τά άρχαία χρόνια οί άνθρωποι έπιχείρησαν νά λύσουν τά μυστήρια πού κρύβει τό σύμπαν. Στην πραγματικότητα ούράνος δέν υπάρχει. ‘Ο ούράνιος θόλος είναι μιá ψευδαισθήση, πού όφείλεται στην ιδιότητα τών ματιών μας νά βλέπουν μόνο ως μιá όρισμένη άπόσταση, ίση προς όλα τά σημεία του ούρανού. Τό γαλάζιο χρώμα δημιουργείται μέ τή διάχυση του ήλιακού φωτός πάνω στην άτμόσφαιρα τής Γης.

‘Η συστηματική έρευνα καί μελέτη του ούρανού άρχισε μέ τήν ανακάλυψη του **τηλεσκοπίου** (1608). Πρώτος ό **Γαλιλαίος** χρησιμοποίησε τά πρωτόγονα έκείνα τηλεσκόπια, για νά παρατηρήσει τό σύμπαν. Οί σύγχρονοι έπιστήμονες για τό σκοπό αυτό διαθέτουν τέλεια τηλεσκόπια καί πολλά άλλα μέσα.

Τό **φασματοσκόπιο** είναι ένα ειδικό όργανο, μέ τό όποιο οί έπιστήμονες πληροφορούνται τί είδους άέρια υπάρχουν γύρω άπό ένα ούράνιο σώμα. Αυτό τούς βοηθάει νά βγάλουν πολύτιμα συμπεράσματα.

Τά **ραδιοτηλεσκόπια** είναι τά πιό σύγχρονα όργανα για τή μελέτη του σύμπαντος. Δέν έχουν φακούς, όπως τά συνηθισμένα τηλεσκόπια, αλλά ειδικά όργανα, μέ τά όποια συγκεντρώνουν άπό τό διάστημα ήλεκτρομαγνητικά κύματα. ‘Η ανακάλυψη τους άνοιξε νέους όρίζοντες στη μελέτη του σύμπαντος.

Οί πιό έντυπωσιακές κατακτήσεις του ανθρώπου όμως είναι οί σύγχρονοι τεχνητοί δορυφόροι, τά διαστημόπλοια καί τά διαστημικά έργαστήρια. Τό νέο αυτό λαμπρό κεφάλαιο τής άστρονομίας άνοιξε στίς 4 ‘Οκτωβρίου 1957 μέ τήν έκτόξευση του πρώτου ρωσικού δορυφόρου. Άκολούθησαν άλλες έντυπωσιακές έκτοξεύσεις καί στίς 20 ‘Ιουλίου 1969 έπανδρωμένο άμερικανικό διαστημόπλοιο προσεδάφιστηκε στη Σελήνη.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Ούρανός, σύμπαν, Γαλαξίας, τεχνητός δορυφόρος, διαστημόπλοιο, διαστημικό έργαστήριο.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. 'Η έξερεύνηση του σύμπαντος καί ή κατάκτηση του ούρανού είναι ένα προαιώνιο όνειρο του άνθρώπου.
2. 'Η άνθρωπότητα όφειλε πολλά στους μεγάλους επίσημονες καί τούς τολμηρούς άστροναύτες τής έποχής μας.
3. 'Ο κόσμος του ούρανού είναι πολύ μεγάλος.

6

Τά άστρα

Όπως άναφέραμε στό προηγούμενο μάθημα, στό σύμπαν υπάρχουν άμέτρητα άστρα. Έλάχιστα από αυτά βλέπουμε μέ τά μάτια μας. Παρατηρώντας τα εύκολα διαπιστώνουμε ότι δέν έχουν όλα τήν ίδια λαμπρότητα ούτε τήν ίδια διάταξη στόν ούρανό.

'Η λαμπρότητά τους εξαρτάται από τό μέγεθος των άστρων καί τήν άπόστασή τους από τή Γη.

Πολλά άστρα σχηματίζουν συμπλέγματα στόν ούρανό. Τά συμπλέγματα αυτά όνομάζονται άστερισμοί. Κάθε **άστερισμός** έχει τό όνομά του.

Οί πίο γνωστοί άστερισμοί είναι ή **Μεγάλη "Άρκτος** καί ή **Μικρή "Άρκτος**. Βρίσκονται πρόσ τό Βορρά καί φαίνονται πάντα από τήν Έλλάδα.

'Ο άστερισμός τής Μεγάλης "Άρκτου έχει πολλά άστρα. Μέ τά μάτια μας βλέπουμε μόνο έφτά.

Κοντά στη Μεγάλη "Άρκο βρίσκεται ή Μικρή "Άρκτος. Καί ό άστερισμός αυτός έχει έφτά άστρα, άλλα μικρότερα από τή Μεγάλη. Έξαιρετική σημασία έχει τό τελευταίο άστρο, πού βρίσκεται στην ούρά τής Μικρής "Άρκτου, πάνω από τό Βόρειο πόλο τής Γης. Όνομάζεται **Πολικός άστέρας**. Μ' αυτόν μπορούμε εύκολα νά προσανατολιστούμε τή νύχτα.

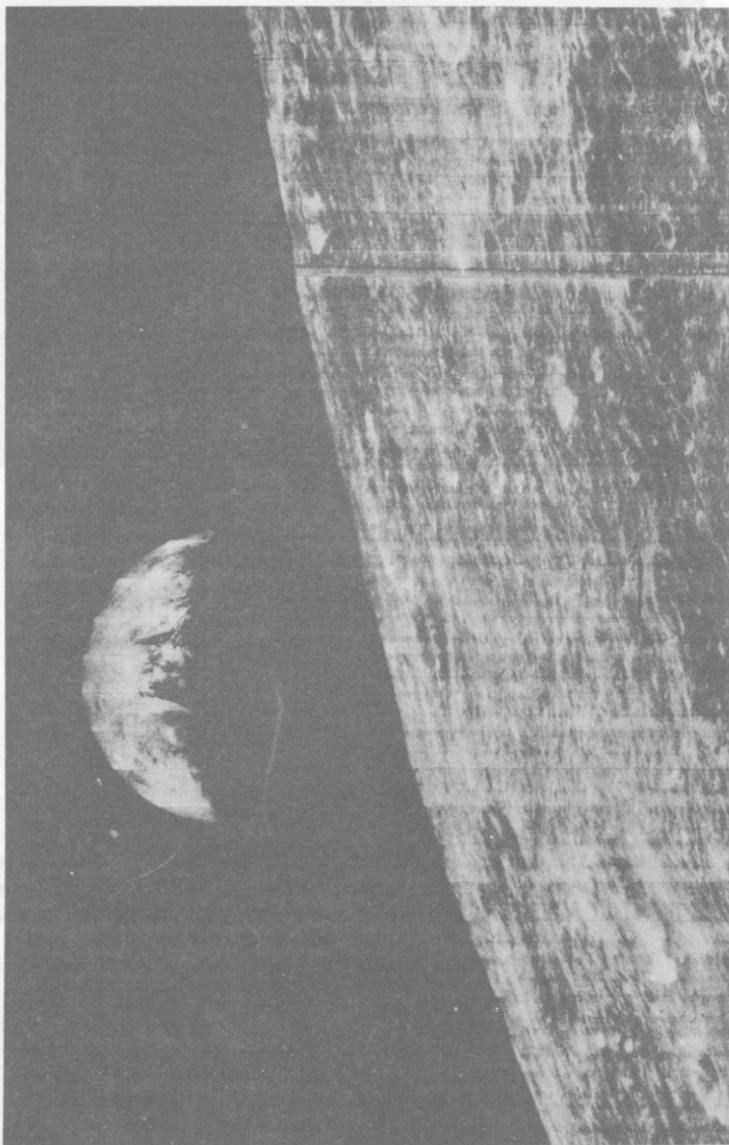
'Εντυπωσιακά ούράνια σώματα είναι οί **κομήτες**. Έμφανίζονται σπάνια στόν ούρανό, σάν φωτεινά νεφελώματα μέ λαμπρή ούρά.

Τό καλοκαίρι συχνά βλέπουμε στόν ούρανό τούς **διάττοντες άστέρες**. Αυτοί είναι μικρά ούράνια σώματα πού μπαίνουν μέ μεγάλη ταχύτητα στην άτμόσφαιρα τής Γης. Μέ τήν τριπή θερμαίνονται υπερβολικά, πυρακτώνονται καί φαίνονται σάν φωτεινές γραμμές στόν ούρανό. Έξαφανίζονται άμέσως.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Άστερισμός, Μεγάλη "Άρκτος, Μικρή "Άρκτος, Πολικός άστέρας, κομήτης, διάττοντες άστέρες.

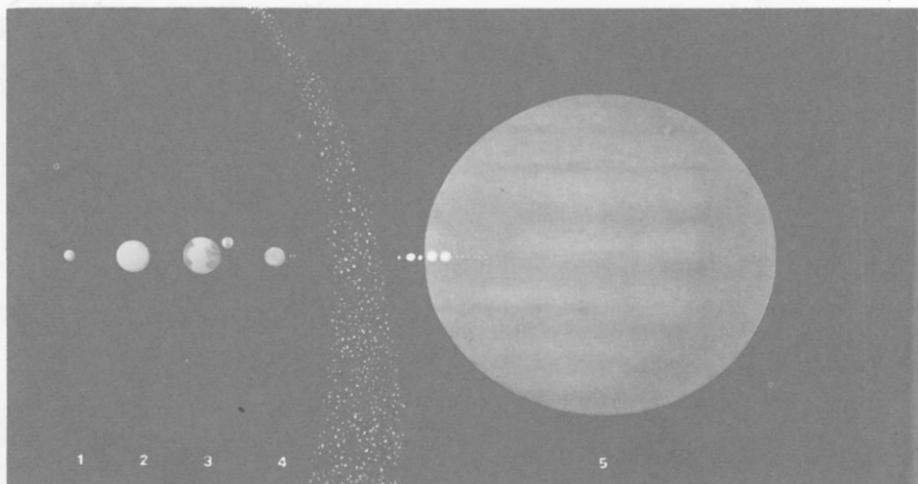
Δραστηριότητες

1. Σχεδιάστε τούς άστερισμούς τής Μεγάλης καί τής Μικρής "Άρκτου.
2. Βρείτε τους τή νύχτα στόν ούρανό. Βρείτε τόν Πολικό άστέρα καί προσανατολιστείτε.

Ἡ Γῆ
ὅπως
φαίνεται
ἀπὸ τῆς
Σελήνης.

Φωτογραφία ἀπὸ
Δορυφόρο

Οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος:

1. Έρμης 2. Άφροδίτη 3. Γη 4. Άρης 5. Ζεύς

Πιο κοντά στον Ήλιο βρίσκεται ο Έρμης. Πιο μεγάλος είναι ο Ζεύς.

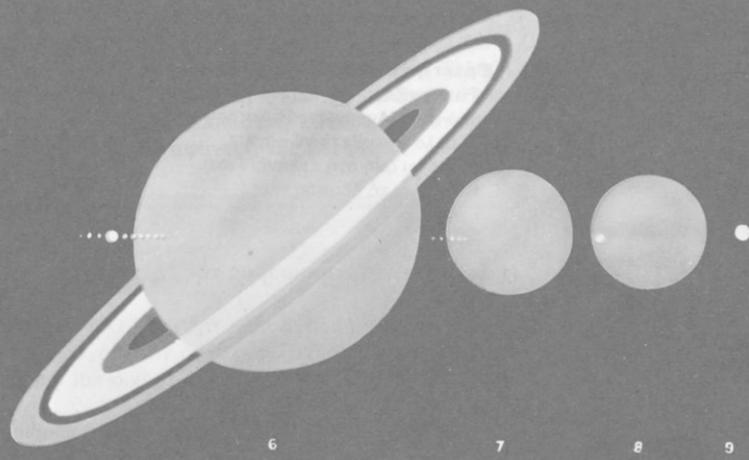
7

Ο Ήλιος

Ο Ήλιος είναι η μεγαλύτερη πηγή ενέργειας για τη Γη. Αυτός μας φωτίζει και μας θερμαίνει. Είναι πηγή ζωής για τό φυτικό και ζωικό κόσμο της Γης.

Ο Ήλιος είναι μία διάπυρη σφαίρα. Ο όγκος του είναι 1.300.000 φορές μεγαλύτερος από τον όγκο της Γης. Από τη Γη απέχει 15.000.000 χιλιόμετρα. Το φως, που τρέχει 300.000 χιλιόμετρα τό δευτερόλεπτο, για νά φτάσει από τον Ήλιο στή Γη, χρειάζεται 8' και 20". Ένα υπερηχητικό αεροπλάνο, για νά φτάσει από τη Γη στον Ήλιο, θά χρειαζόταν 14 ολόκληρα έτη! Η απόσταση όμως Ήλιου-Γης μάς φαίνεται μικρή, άν τή συγκρίνουμε μέ άλλες αστρικές αποστάσεις.

Αιώνες οί άνθρωποι πίστευαν ότι ή Γη είναι τό κέντρο του σύμπαντος και ότι ο Ήλιος κινείται γύρω της. Πρώτος ό αρχαίος Σάμιος φιλόσοφος **Άρίσταρχος** υποστήριξε ότι συμβαίνει ακριβώς τό αντίθετο: ή Γη κινείται γύρω από τόν Ήλιο! Πολλά χρόνια αργότερα ό Πολωνός **Κοπέρνικος** (1473-1543) μελέτησε τή θεωρία του Άρίσταρχου και απόδειξε τήν ορθότητά της. Σήμερα κανένας δέν άμφιβάλλει πιά για τό **ήλιοκεντρικό** αυτό **σύστημα**.

6. Κρόνος

7. Ουρανός

8. Ποσειδών

9. Πλούτωνας

Οί πλανήτες

Γύρω από τον Ήλιο περιφέρονται 9 πλανήτες. Αυτοί είναι: ο Έρμης, ή Άφροδίτη, ή Γη, ο Άρης, ο Ζεύς, ο Κρόνος, ο Ουρανός, ο Ποσειδώνας, ο Πλούτωνας.

Πιο κοντά στον Ήλιο βρίσκεται ο Έρμης και πιο μακριά από αυτόν ο Πλούτωνας. Μεγαλύτερος πλανήτης είναι ο Ζεύς.

Οί πλανήτες δέν έχουν δικό τους φώς. Ανακλούν τό φώς του Ήλιου και λάμπουν στον ούρανό. Όλοι περιστρέφονται γύρω από ένα νοητό άξονα και σύγχρονα περιφέρονται γύρω από τον Ήλιο.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Ήλιακό σύστημα, πλανήτης, τά όνόματα τών πλανητών.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ό Ήλιος είναι τό κέντρο του πλανητικού μας συστήματος.
2. Γύρω του γυρίζει ή Γη και άλλοι 8 πλανήτες.
3. Γύρω από πολλούς πλανήτες περιφέρονται δορυφόροι. Δορυφόρος τής Γης είναι ή Σελήνη.
4. Ό Ήλιος έχει δικό του φώς.
5. Οί πλανήτες και οι δορυφόροι ανακλούν τό φώς του Ήλιου.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε για τή Σελήνη και τήν κατάκτησή της από τούς 'Αμερικανούς αστροναύτες.
2. Τι άλλο γνωρίζετε γι' αυτή;
3. 'Υπάρχει ζωή στή Σελήνη; Γιατί;
4. Πώς είναι τό βδάφος της;

'Η Σελήνη είναι δορυφόρος τής Γής

'Η Σελήνη είναι δορυφόρος τής Γής. 'Ο όγκος της είναι 50 φορές μικρότερος από τό γήινο όγκο. Γυρίζει γύρω από τή Γή σέ έλλειπτική τροχιά και απέχει από αυτή περίπου 384.000 χιλιόμετρα.

'Η Σελήνη, όπως και ή Γή, έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα, αποτελείται από τά ίδια μέ τή Γή ύλικά και δέν έχει δικό της φώς. 'Ανακλά και αυτή τό φώς του 'Ηλιου. 'Από τή Γή βλέπουμε πάντα τό ίδιο ήμισφαιριο τής Σελήνης.

Στίς 20 'Ιουλίου 1969 άνθρωποι από τή Γή έφτασαν μέ τό διαστημόπλοιο «'Απόλλων 11» στή Σελήνη. 'Ηταν οί 'Αμερικανοί 'Αρμστρογκ και 'Ωλντριν.

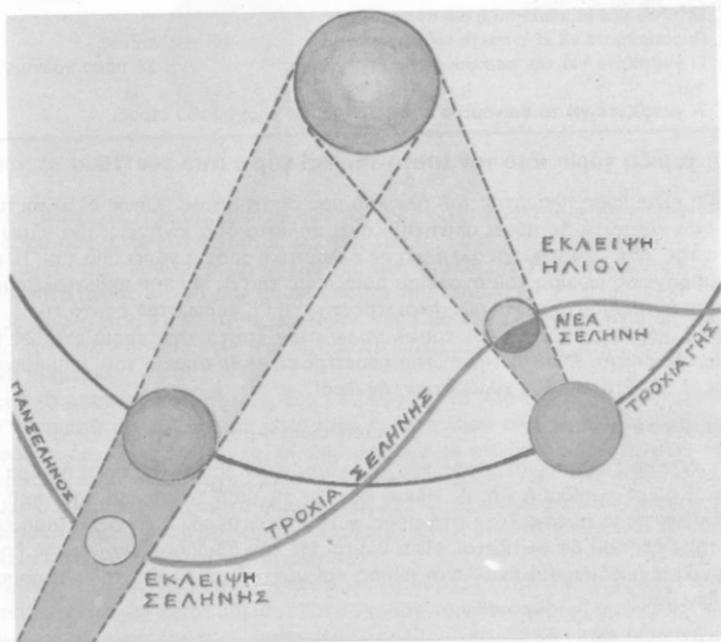
Τό έδαφος τής Σελήνης είναι μιά άπέραντη έρημος μέ άμμο, ξερόβραχους, άγριες χαράδρες, θαθιούς κρατήρες από σθησμένα ήφαίστεια! Νερό, χορτάρι, άέρας, ζωή δέν υπάρχουν στή Σελήνη. 'Η θερμοκρασία στήν έπιφάνειά της τή μέρα περνάει τούς 100°C, ένώ τή νύχτα κατεβαίνει στούς -150°C!

Οί φάσεις τής Σελήνης

'Η Σελήνη γυρίζει γύρω από τή Γή, από τή Δύση προς τήν 'Ανατολή. Για νά κάμει μιά όλόκληρη περιφορά, χρειάζεται 27 μέρες 7 ώρες 43' και 11". Τό χρονικό αυτό διάστημα ονομάζεται **αστρικός μήνας**.

'Η Σελήνη κινείται γύρω από τή Γή και μαζί μ' αυτή γύρω από τόν 'Ηλιο. Σέ μάς παρουσιάζεται συνεχώς μέ διαφορετική όψη. Οί όψεις αυτές ονομάζονται **φάσεις τής Σελήνης**.

Στήν ἀρχή ἡ Σελήνη δέ φαίνεται καθόλου. Αὐτό συμβαίνει, διότι τὸ ἡμισφαίριο πού ἔχει στραμμένο πρὸς τὴ Γῆ δέν τὸ φωτίζει ὁ Ἥλιος. Τότε ἔχουμε **νέα Σελήνη**. Σέ 7 μέρες περίπου φαίνεται ἡ μισή Σελήνη (**πρῶτο τέταρτο**). Σέ ἄλλες 7 μέρες φαίνεται ὀλόκληρη ἡ Σελήνη καί ἔχουμε **πανσέληνο**. Μετά 7 μέρες χάνεται πάλι ἡ μισή καί ἡ φάση αὐτή εἶναι τὸ **τελευταῖο τέταρτο**. Σιγά σιγά χάνεται ὀλόκληρη, γιὰ νά ξαναφανεῖ ἡ νέα Σελήνη καί νά συνεχίσει τίς ἀέναντες κινήσεις της.

Ἐκλείψεις Σελήνης καί Ἥλιου

Ἡ Γῆ καί ἡ Σελήνη εἶναι σκιερά σώματα. Ὁ Ἥλιος φωτίζει τὴ μιά πλευρά τους, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη σχηματίζεται σκιά.

Συχνά συμβαίνει ἡ Σελήνη νά μπεῖ στὴ σκιά τῆς Γῆς. Τότε ξαφνικά ὁ φωτεινὸς δίσκος σκοτεινιάζει καί ἔχουμε **ἐκλείψη Σελήνης**. Ἡ ἐκλείψη ἄλλοτε εἶναι **ὀλική** καί ἄλλοτε **μερική**.

Ἄλλοτε πάλι συμβαίνει ἡ Σελήνη νά βρεθεῖ ἀνάμεσα στὴ Γῆ καί τὸν Ἥλιο. Τότε ἡ Σελήνη κρύβει τὸν Ἥλιο καί ἔχουμε **ἐκλείψη Ἥλιου**. Καί ἡ ἐκλείψη τοῦ Ἥλιου ἄλλοτε εἶναι **ὀλική** καί ἄλλοτε **μερική**.

Τὸ φαινόμενο τῶν ἐκλείψεων εἶναι ἐντυπωσιακὸ καί προκαλεῖ δέος στοὺς ἀμόρφωτους ἰδιαίτερα ἀνθρώπους, πού δέν μποροῦν νά τὸ ἐρμηνεύσουν.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες: Ἀστρικός μῆνας, φάσεις τῆς Σελήνης, ἐκλείψη Σελήνης, ἐκλείψη Ἥλιου (ὀλική, μερική).

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Θυμηθείτε όσα γνωρίζετε σχετικά με τις κινήσεις της Γης.
2. Πόσων ειδών κινήσεις κάνει η Γη.
3. Παραστήστε με σθούρα ή με τήν υδρόγειο σφαίρα τήν κίνηση της Γης γύρω από τόν άξονά της.
4. Σέ πόσο χρόνο κάνει η Γη μιά περιστροφή;
5. Προσπαθήστε νά εξηγήσετε τό φαινόμενο της μέρας καί της νύχτας.
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν περιφορά της Γης γύρω από τόν Ήλιο; Σέ πόσο χρόνο γίνεται;
7. Τί γνωρίζετε γιά τό φαινόμενο της άλλαγής των εποχών του έτους;

Η Γη γυρίζει γύρω από τόν έαυτό της καί γύρω από τόν Ήλιο

Η Γη είναι ένας πλανήτης του ήλιακού μας συστήματος. Όπως οι άλλοι πλανήτες, έτσι καί αυτή δέ μένει άκίνητη. Κάνει μάλιστα δυο κινήσεις: μιά γύρω στον άξονά της, σάν σθούρα, καί άλλη μιά σέ έλλειπτική τροχιά γύρω από τόν Ήλιο.

Η υδρόγειος σφαίρα του σχολείου μοιάζει με τή Γη. "Αν τήν περιστρέψουμε με δύναμη, αντίλαμθανόμαστε πώς περιστρέφεται η Γη γύρω στον έαυτό της.

Γιά νά κάμει η Γη μιά περιστροφή γύρω στον έαυτό της, χρειάζεται 24 ώρες, ένα ήμερονύκτιο. Σ' αυτή τήν αιώνια περιστροφή κάθε σημείο του Ίσημερινού κινείται με ταχύτητα 1.666 χιλιόμετρα τήν ώρα!

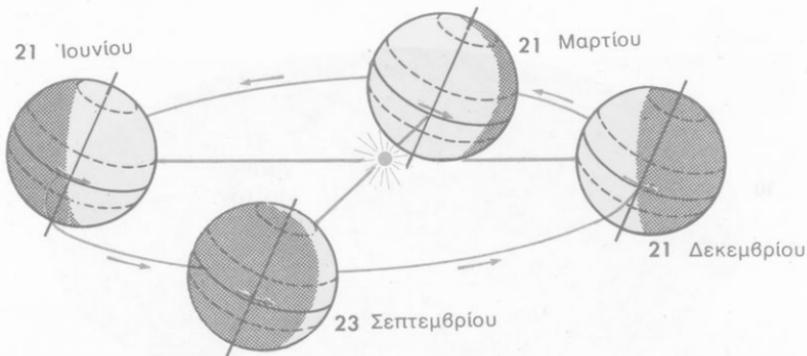
Μέρα καί νύχτα

Αποτέλεσμα της περιστροφής της Γης γύρω στον έαυτό της είναι η **μέρα** καί η **νύχτα**. Καθώς γυρίζει η Γη, ό Ήλιος φωτίζει τή μισή επιφάνειά της, πού είναι στραμμένη προς αυτόν. Τότε στα μέρη αυτά έχουν μέρα. Στην άλλη μισή επιφάνεια της Γης, πού δέ φωτίζεται, είναι νύχτα. Με τήν αδιάκοπη κίνηση της Γης δημιουργείται η αδιάκοπη έναλλαγή μέρας καί νύχτας σέ όλους τούς τόπους του πλανήτη μας.

Δραστηριότητες

1. Γιά νά κατανοήσετε τό φαινόμενο της μέρας καί της νύχτας, συσκοτίστε τήν αίθουσα σας καί μ' ένα ηλεκτρικό φακό φωτίστε έντονα μιά υδρόγειο σφαίρα. Τό ημισφαίριο πού φωτίζεται δείχνει τή μέρα. Τό άλλο, με τή σκιά, τή νύχτα. "Αν περιστρέψετε τήν υδρόγειο, καθώς φωτίζεται, θά αντίληφθείτε τήν έναλλαγή μέρας καί νύχτας στην επιφάνεια της Γης.
2. Γυρίστε μιά σθούρα. Δίνει καί αυτή μιά εικόνα της Γης πού γυρίζει. Όπως μάλιστα η σθούρα γυρίζει γύρω στον άξονά της καί σύγχρονα κάνει μιά τροχιά στο πάτωμα, έτσι καί η Γη, γυρίζοντας γύρω στον άξονά της, κάνει σύγχρονα καί τήν τεράστια τροχιά της στον ουρανό.
3. Μπορείτε νά παραστήσετε τις δυο κινήσεις της Γης καί με τήν υδρόγειο σφαίρα, άν, καθώς περιστρέφεται στον άξονά της, τήν περιφέρετε γύρω από μιά άναμμένη λάμπα.

Η Γη κινείται στον ουράνιο δρόμο της με καταπληκτική ταχύτητα: 108.000 χιλιόμετρα τήν ώρα περίπου! Γιά νά κάνει μιά τροχιά γύρω από τόν Ήλιο, χρειάζεται ένα έτος (365 μέρες, 5 ώρες 48' καί 46").

Οι εποχές του έτους

Όπως ο άξονας της υδρογείου σφαίρας δέν είναι κάθετος στην επίπεδα του τραπέζιού σας, έτσι και ο νοητός άξονας της Γης δέν είναι κάθετος στο επίπεδο της τροχιάς της. Αποτέλεσμα αυτής της πλάγιας θέσης του άξονα της Γης είναι η άνισότητα μέρας και νύχτας και οι εποχές του έτους.

Κάθε χρόνο στις 21 Μαρτίου ο άξονας της Γης είναι κάθετος στις ακτίνες του ήλιου. Τότε όλοι οι τόποι της Γης έχουν 12 ώρες μέρα και 12 ώρες νύχτα. Είναι η **εαρινή ισημερία**.

Μετά τη μέρα αυτή ο άξονας της Γης αρχίζει νά κλίνει. Τό Βόρειο ήμισφαιριο της Γης φωτίζεται και θερμαίνεται έτσι περισσότερο από τό Νότιο. Στο Βόρειο ήμισφαιριο αρχίζει η **άνοιξη** και η μέρα μεγαλώνει, ένω στο Νότιο αρχίζει τό **φθινόπωρο** και η μέρα μικραίνει. Στις 21 Ιουνίου ο άξονας της Γης παίρνει τήν πίο μεγάλη κλίση. Είναι τό **θερινό ήλιοστάσιο**. Στο Βόρειο ήμισφαιριο η μέρα έχει τήν πίο μεγάλη διάρκεια και αρχίζει τό **καλοκαίρι**. Στο Νότιο τότε έχει τήν πίο μεγάλη διάρκεια ή νύχτα και αρχίζει ό **χειμώνας**.

Έπειτα ο άξονας της Γης αρχίζει πάλι νά γυρίζει στην κάθετη θέση, πού τήν ξαναπαίρνει στις 23 Σεπτεμβρίου. Τότε έχουμε τή **φθινοπωρινή ισημερία**. Όλοι οι τόποι της Γης έχουν πάλι 12 ώρες μέρα και 12 νύχτα. Στο Βόρειο ήμισφαιριο αρχίζει τώρα τό φθινόπωρο, στο Νότιο η άνοιξη.

Μετά τη μέρα αυτή ο άξονας της Γης αρχίζει νά κλίνει πρός τό αντίθετο μέρος. Τώρα τό Νότιο ήμισφαιριο αρχίζει νά θερμαίνεται περισσότερο. Στις 21 Δεκεμβρίου ο άξονας έχει τήν πίο μεγάλη κλίση. Είναι τό **χειμερινό ήλιοστάσιο**. Στο Βόρειο ήμισφαιριο η νύχτα έχει τώρα τήν πίο μεγάλη διάρκεια και αρχίζει ό χειμώνας. Αντίθετα στο Νότιο έχει τήν πίο μεγάλη διάρκεια ή μέρα και αρχίζει τό καλοκαίρι.

Οι χώρες του Ίσημεριου έχουν 12 ώρες μέρα και 12 νύχτα όλο τό χρόνο και πάντα καλοκαίρι. Αντίθετα οι περιοχές των πόλων έχουν 6 μήνες μέρα και 6 νύχτα και πάντα χειμώνα!

Νά μάθετε τίς έννοιες: Περιστροφή και περιφορά της Γης, εαρινή και φθινοπωρινή ισημερία, θερινό και χειμερινό ήλιοστάσιο.

Νά γνωρίζετε ότι: Αποτέλεσμα των κινήσεων της Γης είναι η μέρα και η νύχτα, η άνισότητα μέρας και νύχτας, η αλλαγή των εποχών.

- α. Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα. Ἐχει σχῆμα ἑλλειψοειδές ἀπό περιστροφή.
- β. Ἡ Γῆ κινεῖται στό διάστημα. Περιστρέφεται γύρω ἀπό τό νοητό ἄξονά της καί περιφέρεται σέ ἑλλειπτική τροχιά γύρω ἀπό τόν Ἥλιο.
- γ. Ἀποτέλεσμα τῆς περιστροφῆς της γύρω στόν ἄξονα εἶναι ἡ μέρα καί ἡ νύχτα.
- δ. Ἀποτέλεσμα τῆς περιφορᾶς της γύρω ἀπό τόν Ἥλιο καί τῆς κλίσης πού ἔχει ὁ ἄξονάς της εἶναι τό φαινόμενο τῶν ἐποχῶν καί ἡ ἀνισότητα μέρας καί νύχτας.
- ε. Στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς φανταζόμαστε διάφορους κύκλους, παράλληλους καί μεσημβρινούς. Μέ αὐτούς ὀρίζουμε τίς γεωγραφικές συντεταγμένες ἐνός τόπου.
- στ. Γύρω ἀπό τή Γῆ ὑπάρχει ἡ ἀτμόσφαιρα.
- ζ. Τό κλίμα κάθε περιοχῆς ἐξαρτᾶται ἀπό τό γεωγραφικό πλάτος της, τό ὑψόμετρο, τή μορφολογία τοῦ ἐδάφους, τίς γειτονικές θάλασσες, ἐρήμους, ὄρεινούς ὄγκους κτλ., πού ἐπηρεάζουν τή θερμοκρασία καί τήν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, ἀπό τούς ἀνέμους τῆς περιοχῆς κ.ά. παράγοντες. Τό κλίμα ἐπηρεάζει πολύ τά φυτά, τά ζῶα, τούς ἀνθρώπους κάθε περιοχῆς.
- η. Ἡ Γῆ εἶναι ἓνας πλανῆτης τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος.
- θ. Ἡ Σελήνη εἶναι δορυφόρος τῆς Γῆς. Ὁ ὄγκος της εἶναι 50 φορές μικρότερος ἀπό τόν ὄγκο τῆς Γῆς.
- ι. Στό σύμπαν ὑπάρχουν δισεκατομμύρια ἄστρα.
- ια. Ὅλα τά οὐράνια σῶματα κινοῦνται μέ καταπληκτική ἄρμονία, χωρίς νά στηρίζονται πουθενά καί χωρίς ποτέ νά σταματοῦν.

Β΄ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

11

Ήπειροι και Ωκεανοί

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Νά παρατηρήσετε την επιφάνεια της Γης στην υδρόγειο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Νά δείξετε την ξηρά και τη θάλασσα. Νά συγκρίνετε την έκτασή τους.
2. Νά δείξετε τὰ μεγάλα τμήματα της ξηράς στην υδρόγειο σφαίρα. Πώς ονομάζονται;
3. Νά δείξετε τὰ μεγάλα τμήματα της θάλασσας στην υδρόγειο σφαίρα. Πώς ονομάζονται;
4. Νά δείξετε στην υδρόγειο σφαίρα την Ελλάδα.

Στην επιφάνεια της Γης υπάρχει ή **ξηρά** και ή **θάλασσα**.

Ή ξηρά είναι μικρότερη από τη θάλασσα. Από τὰ 510.000.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, πού είναι ὅλη ή επιφάνεια της Γης, τό 1/4 περίπου είναι ξηρά και τό 3/4 περίπου θάλασσα.

Ἡ Ξηρά εἶναι χωρισμένη σέ μικρά καί μεγάλα τμήματα. Τά πολύ μεγάλα τμήματα Ξηράς λέγονται **ἥπειροι**.

Σέ ὅλη τή Γῆ ὑπάρχουν 6 ἥπειροι:

- α. Ἡ Ἄσια
- β. Ἡ Ἀμερική
- γ. Ἡ Ἀφρική
- δ. Ἡ Ἀνταρκτική
- ε. Ἡ Εὐρώπη
- στ. Ἡ Ὠκεανία

Ἡ Ἄσια μέ τήν Εὐρώπη εἶναι ἔνωμένες καί πολλοί τίς ὀνομάζουν μαζί **Εὐρασία**. Ἀντίθετα ἡ Ἀμερική εἶναι χωρισμένη σέ δύο μεγάλα τμήματα: τή **Βόρεια** καί τή **Νότια Ἀμερική**. Ἡ Ἀνταρκτική εἶναι πάντα σκεπασμένη μέ πάγους καί αἰώνια χιόνια.

Ἡ θάλασσα εἶναι χωρισμένη σέ 4 μεγάλους ὠκεανούς. Αὐτοί εἶναι:

- α. Ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικός Ὠκεανός
- β. Ὁ Ἀτλαντικός Ὠκεανός
- γ. Ὁ Ἰνδικός Ὠκεανός
- δ. Ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός

Ὅλες οἱ θάλασσες τῆς Γῆς εἶναι ἔνωμένες μεταξύ τους. Μόνο οἱ λίμνες εἶναι ἀπομονωμένες στήν Ξηρά.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε παγκόσμιο χάρτη μέ τίς ἥπειρους καί τούς ὠκεανούς.

ΕΥΡΩΠΗ

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Βρείτε στην υδρόγειο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη τήν Ευρώπη.
2. Σέ ποιά ήμισφαίριο βρίσκεται;
3. Ποιά φυσικά σύνορα χωρίζουν τήν Ευρώπη από τίς γειτονικές της ήπειρους;
4. Παρατηρήστε ανάγλυφους και γεωφυσικούς χάρτες τής Ευρώπης και μελετήστε τό έδαφός της.
5. Παρατηρήστε τίς άκτές της.
6. Συζητήστε γιά τά ποτάμια, τίς διώρυγες, τίς λίμνες της.
7. Ποιοί παράγοντες νομίζετε ότι έπηρεάζουν τό κλίμα τής Ευρώπης; Τί κλίμα έχει;
8. Σέ ποιές φυσικές περιοχές διαιρείται ή Ευρώπη;
9. Θυμηθείτε όσα μάθατε πέρυσι γι' αυτή.
10. Προβάλετε σχετικές εικόνες στην τάξη.

Η Ευρώπη βρίσκεται στό Βόρειο ήμισφαίριο τής Γής. Αν παρατηρήσουμε τόν παγκόσμιο χάρτη, βλέπουμε ότι είναι μία τεράστια χερσόνησος τής Εύρασίας. Από τήν Άσία τή χωρίζουν τά Ουράλια όρη, ή Κασπία θάλασσα, ό Κούκασος, ό Εύξεινος Πόντος, τό Αιγαίο πέλαγος.

Στά νότια ή Ευρώπη βρέχεται από τή Μεσόγειο θάλασσα. Έκει σχηματίζονται τό Αιγαίο, τό Ιόνιο, τό Αδριατικό, τό Τυρρηνικό πέλαγος και άπλώνονται ή Βαλκανική και ή Ιταλική χερσόνησος. Μεγάλα νησιά τής Μεσογείου είναι ή Σικελία, ή Σαρδηνία, ή Κορσική, ή Κύπρος, ή Κρήτη κ.ά.

Στά δυτικά ή Ευρώπη βρέχεται από τόν Ατλαντικό ώκεανό. Αύτός έπικοινωνεί μέ τή Μεσόγειο μέ τόν πορθμό του Γιβραλτάρ. Στόν Ατλαντικό ώκεανό σχηματίζονται ό Βισκαϊκός κόλπος, ή θάλασσα τής Μάγχης, ή Βόρεια και ή Βαλτική θάλασσα. Σπουδαίες χερσόνησοι είναι ή Ιβηρική, ή Βρετάνη, ή Γιουτλάνδη, ή Σκανδιναβική και άξιόλογα νησιά ή Μεγάλη Βρετανία, ή Ίρλανδία, ή Ισλανδία.

Στά θόρεια τής Ευρώπης βρίσκεται ό Βόρειος παγωμένος ώκεανός.

Μεγάλες έκτάσεις τής περιοχής αυτής είναι σκεπασμένες μέ αιώνια χιόνια και πάγους. Έκει σχηματίζονται ή χερσόνησος Κόλα, ή Λευκή θάλασσα, ή θάλασσα Μπάρεντς, τό νησί Νέα Ζέμπλα.

Στήν Κεντρική Ευρώπη ύψώνονται οι Άλπεις. Τό Λευκό Όρος (ύψ. 4.810 μ.) είναι ή ψηλότερη κορυφή τους. Ακτινωτά από τίς Άλπεις διακλαδίζονται τά Απέννινα, οι Διναρικές και οι Τρανσυλθανικές Άλπεις τά Καρπάθια και άλλα μικρότερα όρη. Στήν Ιβηρική χερσόνησο ύψώνονται τά Πυρηναία κ.ά. όρη και στή Σκανδιναβία οι Σκανδιναβικές Άλπεις.

Στήν Ανατολική Ευρώπη άπλώνεται ή μεγάλη ρωσική πεδιάδα. Στά δυτικά της συνεχίζονται ή πολωνική, ή γερμανική και ή γαλλική πεδιάδα.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει ἀρκετὰ μεγάλα ποτάμια. Στὴν Κασπία θάλασσα χύνεται ὁ **Βόλγας**. Στὸν Εὐξεινο Πόντο ὁ **Ντὸν**, ὁ **Δνείπερος**, ὁ **Δνειστερος**, ὁ **Δούναβης**. Στὸ Ἀδριατικὸ πέλαγος ὁ **Πάδος**. Στὸν κόλπο τοῦ Λέοντα ὁ **Ροδανός**. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὁ **Τάγος**, **Γαρούνας**, ὁ **Λεϊγρ**, ὁ **Σηκουάνας**, ὁ **Ρήνος**, ὁ **Ἐλθας**, ὁ **Βιστούλας** κ.ἄ. Στὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανὸ ὁ **Ντβίνα**, ὁ **Πετσόρα**. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ποτάμια αὐτὰ εἶναι πλωτὰ, συνδέονται μὲ διώρυγες καὶ ἐξυμνηρετοῦν πολὺ τῆ συγκοινωνία. Μεγάλες εὐρωπαϊκὰς λίμνες εἶναι ἡ **Λαντόγκα** καὶ ἡ **Ὀνέγκα**.

Στὴν Εὐρώπῃ γεωφυσικὰ διακρίνονται οἱ παρακάτω περιοχές: ἡ **Νότια**, ἡ **Δυτικὴ**, ἡ **Κεντρικὴ**, ἡ **Βόρεια**, ἡ **Ἀνατολικὴ Εὐρώπη**.

Στὴ Νότια Εὐρώπῃ ἐπικρατεῖ μεσογειακὸ κλίμα. Στὴ Δυτικὴ τὸ κλίμα ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου καὶ εἶναι ὑγρὸ ὠκεανίο. Στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπῃ εἶναι ἠπειρωτικὸ, στὴν Ἀνατολικὴ ψυχρότερο ἠπειρωτικὸ καὶ στὴ Βόρεια πολικὸ.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε γιά τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τής Εύρώπης;
2. Ποιές περιοχές τής είναι κυρίως γεωργικές; Ποιές βιομηχανικές;
3. Πού όφειλεται ή μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη τής Δυτικής Εύρώπης;
4. Σέ ποιά φυλή άνήκουν οι Εύρωπαίοι;
5. Ποιές περιοχές τής είναι οι πιά πυκνοκατοικημένες; Γιατί;
6. Σέ ποιά θρησκεία πιστεύουν οι Εύρωπαίοι; Ποιές γλώσσες μιλούν; Μέ τί άσχολούνται κυρίως;
7. Τι δίνει κυρίως ή Εύρώπη στίς άλλες χώρες τής Γής; Τι προμηθεύεται από αυτές;

Η Εύρώπη έχει πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές, πού ποικίλλουν από τόπο σε τόπο.

Η Νότια Εύρώπη είναι κυρίως γεωργική περιοχή. Σ' αυτή έπικρατεί ή γνωστή μας μεσογειακή χλωρίδα καί πανίδα. Πολλοί κάτοικοι τής άσχολούνται μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία. Άξιόλογη βιομηχανική ανάπτυξη έχει ή Βόρεια Ίταλία. Η βιομηχανία τών άλλων νοτιοευρωπαϊκών χωρών τώρα άναπτύσσεται.

Μεγάλη είναι ή βιομηχανική ανάπτυξη τής Δυτικής καί μέρους τής Κεντρικής Εύρώπης. Η Δυτική Γερμανία, ή Άγγλία, ή Γαλλία, ή Όλλανδία, τό Βέλγιο είναι μεγάλα εύρωπαϊκά καί παγκόσμια βιομηχανικά κέντρα. Στά πολλά καί μεγάλα έργοστάσιά τους οι άνθρωποι άξιοποιούν τό φυσικό πλούτο τής περιοχής αυτής κι έπεξεργάζονται μεγάλες ποσότητες πρώτων ύλών, πού μεταφέρονται από άλλες περιοχές. Αυτές προμηθεύουν μέ βιομηχανικά είδη πολλές χώρες τής Γής. Άναπτυγμένη επίσης στίς περιοχές αυτές είναι ή γεωργία καί ή κτηνοτροφία.

Μεγάλες εκτάσεις τής Βόρειας, τής Άνατολικής καί τής Κεντρικής Εύρώπης δίνουν άφθονα δασικά προϊόντα. Οι κάτοικοι τής Βόρειας Εύρώπης άσχολούνται καί μέ τήν άλιεία. Οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν επίσης άξιόλογη βιομηχανία.

Η Άνατολική Εύρώπη μέ τίς άπέραντες πεδιάδες, τή ζώνη τών δασών καί τό ψυχρό κλίμα δίνει άφθονα γεωργικά, κτηνοτροφικά, δασικά προϊόντα. Τά τελευταία χρόνια άναπτύχθηκε επίσης πολύ ή ρωσική βιομηχανία.

Μεγάλη σημασία γιά τήν εύρωπαϊκή οικονομία έχει ο όρυκτός πλούτος όρισμένων περιοχών. Πρόβλημα γι' αυτή είναι ή έλλειψη ύγρων καυσίμων, τά όποια ή Εύρώπη προμηθεύεται από άλλες περιοχές τής Γής.

Στήν Εύρώπη ζουν σήμερα 650.000.000 άνθρωποι. Οι πιά πυκνοκατοικημένες είναι οι βιομηχανικές περιοχές καί εκείνες μέ τίς άφθονες πηγές πλούτου. Η Όλλανδία, τό Βέλγιο, ή Δυτική Γερμανία, ή Άγγλία, ή Γαλλία είναι από τίς πιά πυκνοκατοικημένες καί τίς πιά πλούσιες χώρες τής Γής. Οι κάτοικοι τους, καθώς κι εκείνοι τής Σουηδίας καί τής Έλβετίας, έχουν πολύ μεγάλο εισόδημα.

Οι κάτοικοι τής Εύρώπης άνήκουν στή λευκή φυλή. Μικρότερες φυλετικές όμάδες είναι οι Σλάβοι, οι Άγγλοσάξωνες, οι Νεολατίνοι, οι Έλληνες κ.ά.

Όλοι σχεδόν οι Εύρωπαίοι είναι χριστιανοί.

14

Πολιτική καί πολιτιστική κατάσταση τῆς Εὐρώπης

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τόν πολιτικό χάρτη τῆς Εὐρώπης.
2. Θυμηθείτε τά κράτη τῆς Εὐρώπης, τίς πρωτεύουσές τους, τίς κυριότερες πόλεις τους.
3. Τί γνωρίζετε γιά τούς συμμαχικούς καί οικονομικούς συνασπισμούς τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης;
4. Τί εἶναι ἡ Ε.Ο.Κ.;
5. Τί δραματίζονται οἱ θιασῶτες τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης;
6. Τί γνωρίζετε γιά τό σημερινό εὐρωπαϊκό πολιτισμό; Ποιές εἶναι οἱ ρίζες του; Τί πρόσφερε σ' αὐτόν ἡ Ἑλλάδα;
7. Συζητήστε γιά τίς σχέσεις τῆς χώρας μας μέ τίς χώρες τῆς Εὐρώπης.

✓ Η Εύρωπη είναι σήμερα χωρισμένη σε πολλά μεγάλα και μικρά κράτη. Πολλά από αυτά είναι από τα μεγαλύτερα, τα πλουσιότερα και τα ισχυρότερα κράτη της Γης.

Η Εύρωπη είναι η κοιτίδα και τό κέντρο του σημερινού πολιτισμού του πλανήτη μας. Ο πολιτισμός αυτός έχει τις ρίζες του στην αρχαία Ελλάδα. Οι αξίες του είναι αιώνιες και ακτινοβολούν και εμπνέουν όλους τους πολιτισμένους ανθρώπους της Γης.

Τά τελευταία χρόνια πολλοί Εύρωπαίοι δραματίζονται τή δημιουργία μιάς Ένωμένης Εύρωπης. Στο χώρο της όλοι οί λαοί θά απολαμβάνουν μέ ειρήνη τά πνευματικά, οικονομικά, τεχνολογικά αγαθά και θά εργάζονται αδερφωμένοι γιά ένα καλύτερο μέλλον. Η **Εύρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)**, τό **Συμβούλιο τής Εύρωπης** και άλλοι εύρωπαϊκοί οργανισμοί αυτούς τούς σκοπούς επιδιώκουν.

Η Ελλάδα συνεργάζεται μέ όλα τά κράτη τής Εύρωπης και μέ πολλά από αυτά έχει στενούς δεσμούς φιλίας. Άνήκει σε πολλούς εύρωπαϊκούς οργανισμούς και γίνεται μέλος τής Ε.Ο.Κ. Πολλοί Έλληνες εργάζονται σ' εύρωπαϊκές χώρες και πολλοί Εύρωπαίοι τουρίστες επισκέπτονται κάθε χρόνο τή χώρα μας.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τής Εύρωπης.

ΑΣΙΑ

Τουρκία

Συρία

Λίβανος

Ίσραήλ

Ίορδανία

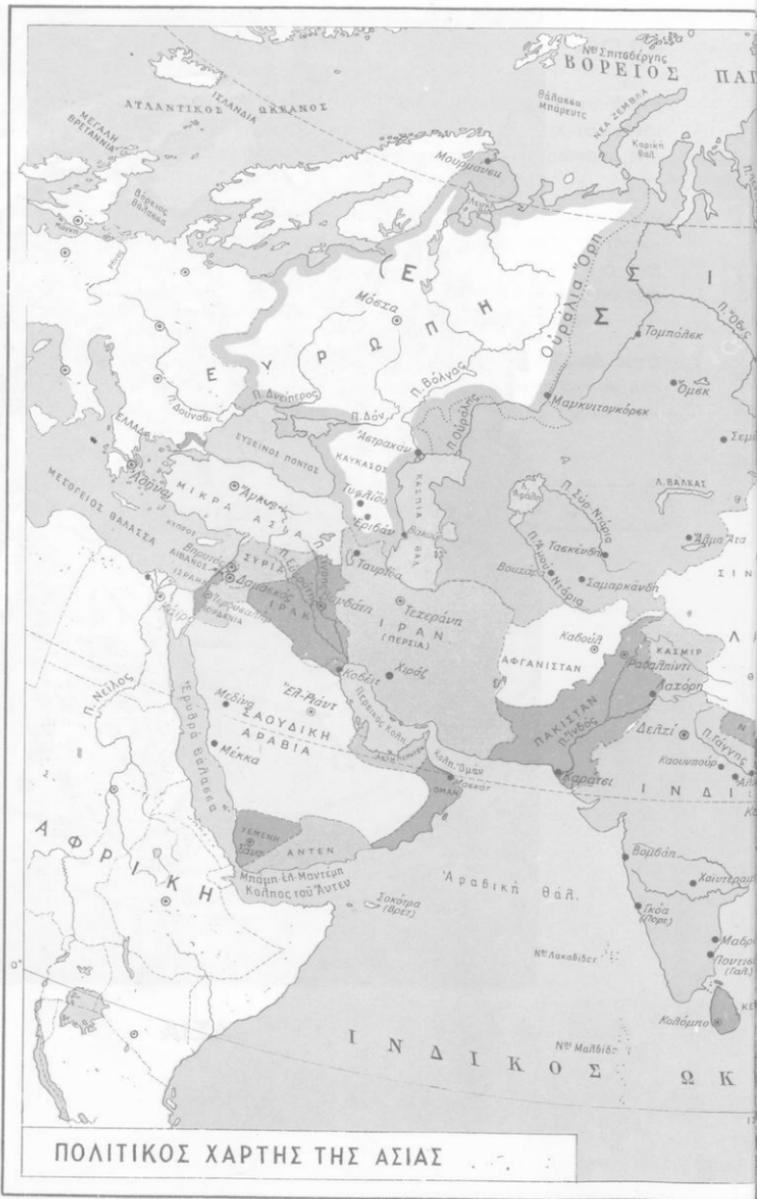
Ίράκ

Ίρβν

Ύμενν

Κίνα

Ίαπωνία

Β. Κορέα

Ν. Κορέα

Ίνδία

Ίνδονησία

Βιετνάμ

Μαλαισία

6. Η ΑΣΙΑ

Έκταση: 44.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 2.220.000.000

15

Γενική εικόνα της 'Ασίας

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε την 'Ασία στην ύδρόγειο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Δείξτε τόν 'Ισημερινό και τό Βόρειο πολικό κύκλο.
2. Ποιά φυσικά σύνορα χωρίζουν την 'Ασία από την Εύρωπη; Γιατί πολλοί θεωρούν τίς δυό αυτές μεγάλες περιχές τής Γης μιά ήπειρο;
3. Ποιοί μεγάλοι ώκεανοί θρέχουν την 'Ασία; Ποιός πορθμός τή χωρίζει από την 'Αμερική; Δείξτε τον στό χάρτη.
4. Παρατηρήστε τίς άκτές τής 'Ασίας. Ποιοί μεγάλοι κόλποι και ποιές χερσόνησοι σχηματίζονται στη Νότια 'Ασία; Ποιοί και ποιές στην 'Ανατολική; Ποιά μεγάλα νησιά έχει ή 'Ασία;
5. Παρατηρήστε τό γεωφυσικό χάρτη τής 'Ασίας. Δείξτε τίς μεγάλες όροσειρές της. Δείξτε τήν κορυφή του 'Έβερεστ. Βρείτε πληροφορίες γι' αυτή.
6. Δείξτε τά μεγάλα όροπέδια, τίς πεδιάδες, τά ποτάμια, τίς λίμνες τής 'Ασίας. Πού έχουν τίς πηγές τους τά περισσότερα ποτάμια; Γιατί; Πού εκβάλλει καθένα από αυτά;
7. Σε ποιές γεωφυσικές περιοχές διαιρείται ή 'Ασία;
8. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες, ταινίες κτλ. Όργανώστε προβολές στην τάξη.

Η 'Ασία είναι ή μεγαλύτερη ήπειρος τής Γης.

Τήν άχανή αυτή χώρα οι 'Ασσύριοι, ένας άρχαιος λαός πού ζούσε στις άνατολικές άκτές τής Μεσογείου, τήν όνόμαζαν 'Ασκού, δηλαδή 'Ανατολή. Από τή λέξη 'Ασκού προήλθε ίσως τό όνομα 'Ασία.

Η 'Ασία άπλώνεται από τίς άνατολικές άκτές τής Μεσογείου και τά Ουράλια όρη ως τό **Βερίγγειο πορθμό**. Από τά νότια νησιά της περνάει ό 'Ισημερινός, ενώ τό βορειότερο άκρωτήριό της βρίσκεται πολύ κοντά στό Βόρειο πόλο.

Τά **Ουράλια όρη**, ή **Κασπία θάλασσα**, ό **Καύκασος**, ό **Ευξεινος Πόντος**, ή **Προποντίδα** και τό **Αιγαίο** είναι τά φυσικά σύνορα άνάμεσα στην 'Ασία και την Εύρωπη.

Η μεγάλη **διώρυγα του Σουέζ** και ή **Ερυθρά θάλασσα** χωρίζουν την 'Ασία από την 'Αφρική.

Στά νότια ή 'Ασία θρέχεται από τόν **Ινδικό Ωκεανό**. Εκεί άνοίγονται ή **Αραβική θάλασσα**, ό **Περσικός κόλπος**, ό **κόλπος τής Βεγγάλης**. Σχηματίζονται επίσης οι χερσόνησοι **Αραβία**, **Ινδίες**, **Ινδοκίνα**.

Στ' άνατολικά τής 'Ασίας άνοίγεται ό **Ειρηνικός Ωκεανός**. Εκεί ό θαλάσσιος διαμελισμός είναι πλουσιότατος και σχηματίζονται πολλοί κόλποι, ή **Σινική**, ή **Κίτρινη**, ή **Ιαπωνική**, ή **Οχτοκική θάλασσα**, οι χερσόνησοι **Κορέα** και **Καμτσάτκα**, τά νησιά τής **Ινδονησίας**, οι **Φιλιππίνες**, ή **Φορμόζα**, τά **Ιαπωνικά νησιά** κ.ά.

Στά βόρεια ή 'Ασία θρέχεται από τό **Βόρειο παγωμένο ώκεανό**.

Τό όρος Φούτζι στὴν Ἰαπωνία

Μεγάλη σημασία ἔχουν ὁ **Βερίγγειος πορθμός**, πού χωρίζει τὴν Ἀσία ἀπὸ τὴν Ἀμερική καὶ συνδέει τὸν Εἰρηνικό μὲ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, ὁ **πορθμός τῆς Μαλαισίας**, ἀνάμεσα στὸν Εἰρηνικό καὶ τὸν Ἰνδικό Ὠκεανό, ὁ **πορθμός τοῦ Ἄντεν** καὶ ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικό καὶ τὴ Μεσόγειο.

Στὴν Ἀσία ὑπάρχουν τὰ ψηλότερα βουνά τῆς Γῆς. Μεγαλύτερη ὄροσειρά της εἶναι τὰ **Ἰμαλία**. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ψηλότερη κορυφή τοῦ κόσμου, τὸ **Ἐβερεστ** (ύψ. 8.848 μ.).

Ἄν παρατηρήσουμε στὸν ἀνάγλυφο χάρτη τὶς ὄροσειρές τῆς Ἀσίας, διαπιστώνουμε ὅτι σχηματίζουν δυὸ μεγάλους κόμβους: ὁ ἓνας βρίσκεται στὸ **Ἀραράτ** καὶ ὁ ἄλλος στὸ **Παμίρ**.

Τὸ Παμίρ εἶναι τὸ ψηλότερο ὄροπέδιο τῆς Γῆς (ύψ. 7.000 μ. περίπου) καὶ ὀνομάζεται **Στέγη τοῦ κόσμου**. Ἄλλο μεγάλο ὄροπέδιο στὴν ἴδια περιοχή εἶναι τὸ **Θιβέτ**.

Στὶς μεγάλες κεντρικές ὄροσειρές μὲ τὰ αἰώνια χιόνια ἔχουν τὶς πηγές τους πολλοὶ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας. Στὸν Ἰνδικό ὠκεανό χύνονται ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Γάγγης**, ὁ **Βραχμαπούτρας**. Στὸν Εἰρηνικό ὠκεανό ὁ **Μεκόγκ**, ὁ **Γιάγκ Τσέ Κιάγκ**, ὁ **Χουάγκ Χό**, ὁ **Ἀμούρ** κ.ἄ. Στὸ βόρειο παγωμένο ὠκεανό ὁ **Λένας**, ὁ **Ἰενεσέης**, ὁ **Ὄθης**. Δυὸ ἄλλοι διδύμοι ποταμοί, ὁ **Τίγρης** καὶ ὁ **Εὐφράτης**, ἐκβάλλουν στὸν Περσικό κόλπο. Ὅλοι σχεδόν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ποταμοὶ διαρρέουν εὐφορες προσχωσιγενεῖς πεδιάδες.

Μεγάλες λίμνες τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Ἀράλη**, ἡ **Μπαλκάς**, ἡ **Βαϊκάλη**. Λίμνη εἶναι καὶ ἡ **Κασπία θάλασσα**. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς Γῆς. Τὰ νερά της εἶναι ἀλμυρά.

Οἱ γεωφυσικὲς περιοχές τῆς Ἀσίας

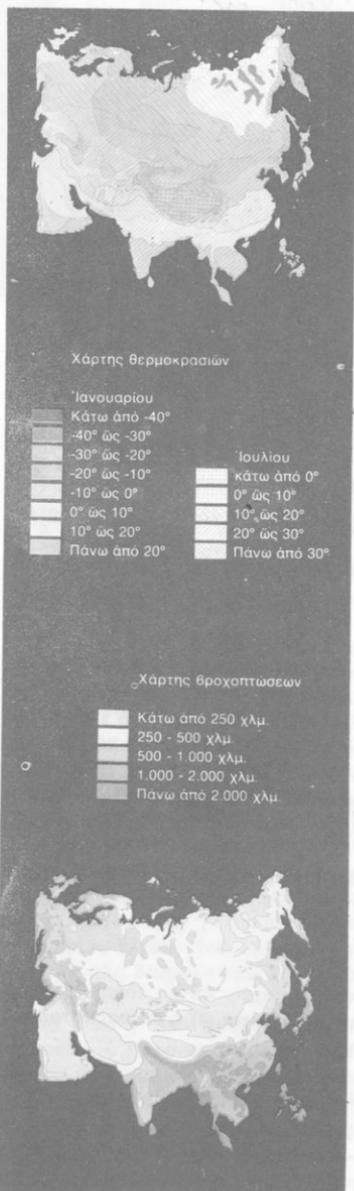
Ὁλόκληρη ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 6 γεωφυσικὲς περιοχές. Αὐτές εἶναι: 1) ἡ **Νοτιοδυτικὴ Ἀσία** (Μέση Ἀνατολή), 2) ἡ **Κεντρικὴ**, 3) ἡ **Νότια**, 4) ἡ **Νοτιοανατολική**, 5) ἡ **Ἀνατολική** (Ἄπω Ἀνατολή) καὶ 6) ἡ **Βόρεια Ἀσία**.

Νά μάθετε: τὰ κυριότερα γεωφυσικὰ στοιχεῖα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ καὶ νά τὰ βρεῖτε στὸ χάρτη σας.

Δραστηριότητες
Νά κάνετε ἀνάγλυφους καὶ γεωφυσικοὺς χάρτες τῆς Ἀσίας.

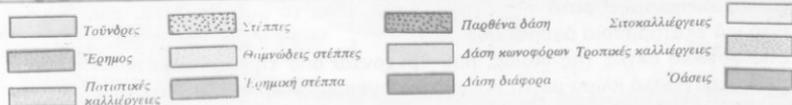
Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε ἀνάγλυφους καί γεωφυσικούς χάρτες τῆς Ἀσίας. Δειξτε τόν Ἰσημερινό, τήν Τροπική ζώνη, τόν Τροπικό τοῦ Καρκίνου, τό Βόρειο πολικό κύκλο, τή Βόρεια εὐκρατή καί τή Βόρεια πολική ζώνη.
2. Παρατηρήστε τή διάταξη καί τό ὕψος τῶν μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Ἀσίας. Ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς;
3. Προσέξτε τοὺς ὠκεανούς πού τήν περιβάλλουν καί τό θαλάσσιο διαμελισμό τῆς.
4. Ποιά θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς Ἀσίας;
5. Τί εἶναι οἱ μουσώνες; Ποιές περιοχές ἐπηρεάζουν; Ποιά φυτά εὐδοκιοῦν καί τί ζῶα ζοῦν σ' αὐτές;
6. Τί κλίμα ἐπικρατεῖ στήν ὀρεινή Κεντρική Ἀσία;
7. Σέ ποιές περιοχές δέ φτάνουν ὑγροί θαλάσσιοι ἄνεμοι; Τί γνωρίζετε γιά τήν «ξηρή Ἀσία»; Ποιές μεγάλες ἐρήμους ἔχει;
8. Σέ ποιές περιοχές τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ψυχρό ἠπειρωτικό κλίμα καί σέ ποιές πολικό;
9. Ποιό τμήμα τῆς Ἀσίας ἔχει μεσογειακό κλίμα;
10. Συγκεντρώστε εἰκόνες σχετικές μέ τόν πλοῦτο τῆς Ἀσίας. Ὅργανώστε προβολές στήν τάξη.

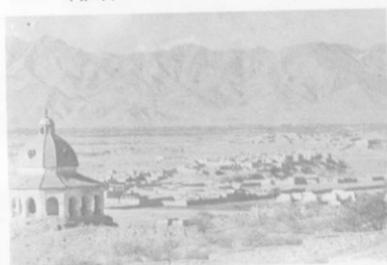

Ἡ Ἀσία εἶναι μεγάλη ἠπειρος. Ἀπλώνεται ἀπό τόν Ἰσημερινό ὡς τό Βόρειο Πόλο. Ἔχει ψηλές καί μεγάλες ὄροσειρές καί ἐπηρεάζεται ἀπό θαλάσσια ρεύματα καί ἀνέμους, πού ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τό κλίμα τῆς. Ἡ Νότια Ἀσία βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη, ἐνῶ μεγάλες περιοχές τοῦ Βορρά ἀνήκουν στή Βόρεια πολική ζώνη. Εἶναι ἐπόμενο νά υπάρχουν διαφορές στό κλίμα τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἠπειροῦ.

Τό μισό σχεδόν τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Σιθηνία**, μιά χώρα μέ ἀχανεῖς πεδιάδες ἀνοιχτές στό Βορρά. Μεγάλες ἐκτάσεις τῆς εἶναι σκεπασμένες μέ πάγους καί αἰώνια χιόνια. Στίς βορινές ἀκτές τῆς τό κλίμα εἶναι πολικό. Χαρακτηριστική θλάσσηση ἐκεῖ εἶναι ἡ **τουν-**

Τοπίο ξηρής 'Ασίας

Τοπίο ύγρης 'Ασίας

δρα και κυριότερα ζωα η λευκη αρκούδα και ο τάρανδος. Πολικό είναι τό κλίμα και στην περιοχή τής Καμτσάτσκα, η όποία επηρεάζεται από ψυχρά θαλάσσια ρεύματα.

Νοτιότερα, σέ μιά μεγάλη ζώνη από τά Ουράλια όρη ως τίς άκτές τής Όχοτσκι-κής θάλασσας, επικρατεί ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Έκει άπλώνεται η **τάιγκα**, δάση από κωνοφόρα κυρίως δέντρα, στά όποια ζούν πολλά γουνοφόρα ζωα.

Στήν περιοχή τών μεγάλων κεντρικών όροσειρών επικρατεί κλίμα όρεινό. Κι έκει σέ μεγάλες έκτάσεις υπάρχουν αιώνια χιόνια.

Όλόκληρη η υπόλοιπη Άσία κλιματολογικά χωρίζεται σέ δύο μεγάλες ζώνες: στην **ξηρή** και τήν **ύγρη Άσία**.

Η **ξηρή Άσία** άπλώνεται σέ όλο τό κεντρικό και τό δυτικό τμήμα τής ήπειρου. Βόρεια φτάνει ως μιά νοητή γραμμή πού άρχίζει από τήν Κασπία θάλασσα και καταλήγει στον ποταμό Άμούρ. Νότια σύνορά της είναι τά Ιμαλάια και οι άκτές τής Άραβικής θάλασσας. Στήν περιοχή αύτή σπάνια φτάνουν οι ύγροι θαλάσσιοι άνεμοι και οι βροχές είναι ελάχιστες. Τό καλοκαίρι σέ όλη τήν ξηρή Άσία είναι πολύ θερμό. Οι χειμώνες στην Κεντρική Άσία είναι ψυχροί, ενώ στή Νοτιοδυτική άρκετά θερμοί. Στήν ξηρή Άσία υπάρχουν έρημοι και μεγάλες στεπώδεις περιοχές. Σ' αυτές είναι αναπτυγμένη η νομαδική κτηνοτροφία.

Η **ύγρη Άσία** πιάνει τό μεγαλύτερο τμήμα τής Ίνδικης χερσονήσου, τή Νοτιοανατολική και τήν Ανατολική Άσία. Είναι η κλιματική **ζώνη τών μουσώνων**. Τό χειμώνα ψυχροί άνεμοι φυσούν από τίς κεντρικές όρεινες περιοχές προς τή θάλασσα και δημιουργούν ξηρούς χειμώνες στις περιοχές πού επηρεάζουν. Είναι οι **χειμερινοί μουσώνες**. Αντίθετα τό καλοκαίρι θερμοί και ύγροι άνεμοι φορτωμένοι ύδρατμούς φυσούν από τίς θερμές θάλασσες του Νότου προς τίς άκτές και τήν Κεντρική Άσία και προκαλούν κατακλυσμιαίες βροχές. Είναι οι **θερινοί μουσώνες**.

Οι περιοχές τής Ίνδουνησίας, τής Ίνδοκίνας και τών ανατολικών Ίνδιών δέχονται τίς περισσότερες βροχές. Έκει η θλάστηση είναι πλούσια. Στά παρθένα δάση τών περιοχών αυτών ευδοκίμουν πολλά φυτά τών θερμών χωρών και ζούν πολλά άγρια ζωα. Χαρακτηριστικό φυτό τής ύγρης Άσίας είναι τό ρύζι, πού άποτελει βασική τροφή για εκατομμύρια ανθρώπους.

Στίς δυτικές άκτές τής Άσίας, πού βρέχονται από τή Μεσόγειο θάλασσα, επικρατεί μεσογειακό κλίμα μέ τή γνωστή μεσογειακή χλωρίδα και πανίδα.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Σιθηρία, τούνδρα, τάιγκα, ξηρή και ύγρη Άσία, θερινοί και χειμερινοί μουσώνες.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τό κλίμα μιάς περιοχής επηρεάζεται από τό γεωγραφικό πλάτος, τή μορφή του εδάφους, τή διάταξη τών όροσειρών, τούς άνέμους κτλ.
2. Στίς περιοχές πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα και δε φτάνουν οι ύγροι άνεμοι τό κλίμα είναι συνήθως ξηρό και οι βροχές λίγες. Έκει δημιουργούνται έρημοι και στέπες.

Δραστηριότητες: Πάνω στό γεωφυσικό χάρτη πού κάνατε νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και μέ χρώματα νά όρίσετε τίς κλιματικές ζώνες τής Άσίας.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε από την ιστορία και τά θρησκευτικά γιά τούς άρχαίους λαούς και πολιτισμούς της 'Ασίας; Τι γνωρίζετε γιά την έκστρατεία του Μ. 'Αλεξάνδρου και τίς επίδρομές 'Ασιατών στίς έλληνικές χώρες;
2. Νά διαβάσετε, άν είναι δυνατό, «Τά ταξίδια του Μάρκο Πόλο» και άλλα βιβλία, πού μιλούν γιά την παλιά και τή σύγχρονη 'Ασία.
3. Σέ ποιά περιοχή τής 'Ασίας άναπτύχθηκαν οί πρώτοι άρχαίοι πολιτισμοί; Ποιούς άρχαίους λαούς τής 'Ασίας γνωρίζετε;
4. Ποιές μεγάλες θρησκείες πρωτοφάνηκαν στήν 'Ασία;
5. Μέχρι πού έφτασε ό Μ. 'Αλέξανδρος; Τι γνωρίζετε γιά τίς προσπάθειες τών Εύρωπαίων νά φτάσουν από τή θάλασσα στίς 'Ινδίες;
6. Σέ ποιές φυλές άνήκουν οί σημερινοί κάτοικοι τής 'Ασίας; Σέ ποιές θρησκείες; Ποιές γλώσσες μιλούν;
7. Τι γνωρίζετε γιά τό σημερινό πολιτισμό τών λαών τής 'Ασίας;
8. Τι προβλήματα δημιουργεί ό ύπερπληθυσμός στή Ν.Α. 'Ασία;

'Η 'Ασία είναι κοιτίδα πολιτισμών και θρησκειών

Πολλοί ύποστηρίζουν ότι στήν 'Ασία έζησαν οί πρώτοι άνθρωποι.

Μεγαλόπρεπα μνημεία, πού σώζονται σήμερα στή Μέση και στήν 'Απω 'Ανατολή και στή Νότια 'Ασία, μαρτυρούν την πρόοδο και τή δύναμη τών λαών, οί όποιοι έζησαν εκεί σέ πολύ μακρινές εποχές.

Πολλοί λαοί τής Μέσης 'Ανατολής έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στήν παγκόσμια ιστορία. 'Ανατολικότερα μεγάλους πολιτισμούς άνάπτυξαν οί 'Ινδοί, οί Κινέζοι, οί 'Ιάπωνες.

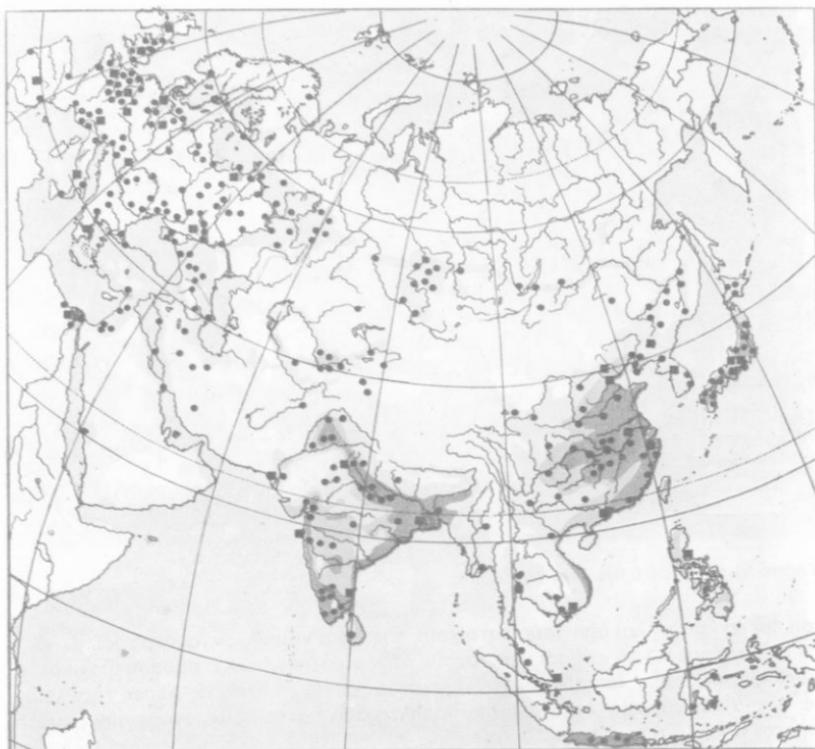
'Η 'Ασία είναι επίσης κοιτίδα όλων τών μεγάλων θρησκειών. Στή γή της γεννήθηκαν και δίδαξαν ό 'Ιησούς Χριστός, ό Μωάμεθ, ό Βούδας, ό Κομφούκιος και άλλοι ιδρυτές θρησκειών.

Οί λαοί τής Νότιας και τής 'Ανατολικής 'Ασίας και οί πολιτισμοί τους έμειναν γιά αιώνες άγνωστοί στόν ύπόλοιπο κόσμο. 'Ο 'Ιουστινιανός έφερε από τή μακρινή Κίνα τό μετάξι και ό Μάρκο Πόλο περιέγραψε πρώτος στους Εύρωπαίους την παράξενη αύτή χώρα.

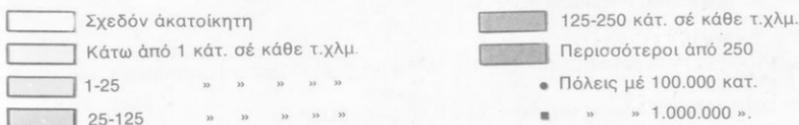
'Αργότερα οί Εύρωπαίοι έπιχείρησαν νά θρούν νέους θαλάσσιους δρόμους και τολμηροί θαλασοπόροι έφτασαν στίς 'Ινδίες και την 'Απω 'Ανατολή. Οί Εύρωπαίοι εύκολα κυριέψαν μεγάλες εκτάσεις τής 'Ασίας. Οί 'Αγγλοι και οί Γάλλοι κατάκτησαν ολόκληρη σχεδόν τή Δυτική και Ν.Α. 'Ασία, οί 'Ολλανδοί την 'Ινδονησία, οί Ρώσοι τή Σιβηρία. Σήμερα όλοι σχεδόν οί λαοί τής 'Ασίας είναι έλεύθεροι. Δέν κατορθώσαν όμως να παρακολουθήσουν στην πρόοδο τούς Εύρωπαίους. 'Εξάρηση, ως την ώρα, άποτελούν οί 'Ιάπωνες.

Στήν ύγρή 'Ασία ζοϋν οί μισοί κάτοικοι τής Γής

Στήν 'Ασία ζοϋν σήμερα περισσότεροι από δυό δισεκατομμύρια άνθρωποι. Είναι περισσότεροι από τούς μισούς κατοίκους τής Γής και συνεχώς πολλαπλασιάζονται.

Οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της 'Ασίας

Οι περισσότεροι από αυτούς ανήκουν στην **κίτρινη φυλή**, κατοικούν στην ύγρη 'Ασία και είναι βουδιστές, βραχμανιστές, μωαμεθανοί. Στη Ν.Α. 'Ασία κατοικούν και αρκετοί **μαῦροι**. Οι 'Ινδοί και όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της Β.Δ. 'Ασίας ανήκουν στη **λευκή φυλή**. Στη Δ. 'Ασία κυριαρχούν οι μωαμεθανοί (μουσουλμάνοι).

Οι σημερινοί κάτοικοι της 'Ασίας ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. 'Η καλλιέργεια του ρυζιού αποτελεί την κυριότερη φροντίδα των κατοίκων της ύγρης 'Ασίας. 'Εκεί ο υπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα. Μόνο οι 'Ιάπωνες πέτυχαν να αναπτύξουν σε μεγάλο βαθμό τη βιομηχανία και είναι σήμερα ένας από τους πιο πλούσιους λαούς της Γης. 'Η ξηρή 'Ασία είναι άραιοκα-

Χάρτης κυριοτέρων θρησκειών της Άσίας

τοικημένη και πολλοί από τούς κατοίκους της είναι νομάδες κτηνοτρόφοι.

Γενικά τέσσερις πολιτισμοί κυριαρχούν σήμερα στην Άσία: ο **μουσουλμανικός**, ο **ινδικός**, ο **σινικός**, ο **ιαπωνικός**. Στά τελευταία χρόνια σέ όλες τίς χώρες τίς Άσίας έφτασε ό εύρωπαϊκός πολιτισμός και πολλές από αυτές πραγματοποιούν μεγάλα βήματα προόδου.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Κίτρινη, λευκή, μαύρη φυλή, μουσουλμάνοι, βραχμανιστές, θουδιστές, υπερπληθυσμός, Μάρκο Πόλο.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οί ύγρές παραγωγικές περιοχές τίς Άσίας είναι οί πίο πυκνοκατοικημένοι χώροι τίς Γης.
2. Στίς ξηρές και άγονες περιοχές ζούν λίγοι άνθρωποι.

Δραστηριότητες

Πάνω στό χάρτη τίς Άσίας νά τοποθετήσετε διάφανα χαρτιά και νά όρίσετε μέ χρωματιστά μολύβια τίς ζώνες τών φυλών.

Έκταση: 6.780.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 129.000.000

18

Γενική εικόνα της Μέσης 'Ανατολής

Ερωτήσεις-δραστηριότητες:

1. Δείξτε στην υδρόγειο σφαίρα, στον παγκόσμιο χάρτη και στο χάρτη της 'Ασίας τό χώρο της Μέσης 'Ανατολής.
2. Έξετάστε τον έδαφικό και τό θαλάσσιο διαμελισμό της Μ. 'Ανατολής.
3. Τι γνωρίζετε γιά τό κλίμα της Μ. 'Ανατολής; Γιατί υπάρχουν εκεί πολλές έρημοι και στεπώδεις έκτάσεις;
4. Ποιά είναι τά χαρακτηριστικά φυτά και ζώα της Μ. 'Ανατολής;
5. Ποιό είναι τό πολυτιμότερο προϊόν της περιοχής αυτής;

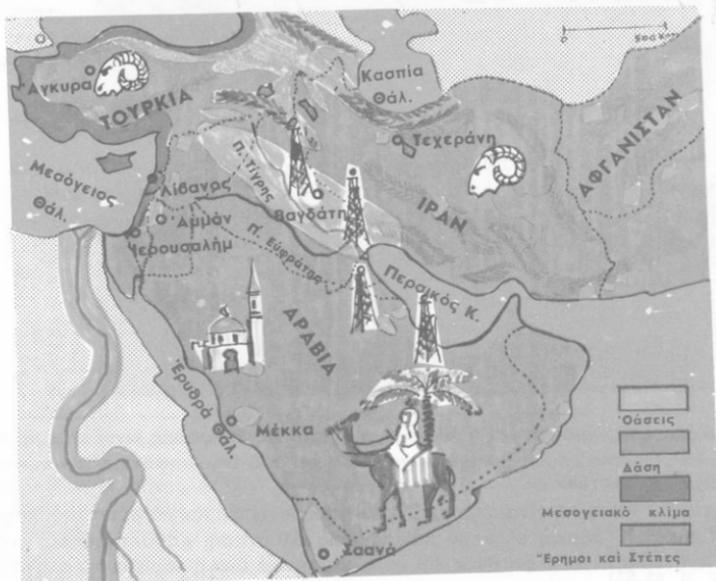
'Η Μέση 'Ανατολή άνήκει στην Ξηρή 'Ασία

Ο χώρος της Νοτιοδυτικής 'Ασίας μάς είναι αρκετά γνωστός. Ονομάζεται και **Μέση 'Ανατολή**. Απλώνεται από τίς άνατολικές άκτές της Μεσογείου ώς τόν 'Ινδό και από τόν Εϋξεινο Πόντο και τόν Καύκασο ώς τόν 'Ινδικό 'Ωκεανό. Έκει σχηματίζονται ό **Περσικός κόλπος**, ό κόλπος του **'Ομάν**, ό κόλπος του **'Αντεν** και ή **'Ερυθρά θάλασσα**. Μεγάλο τμήμα της Μέσης 'Ανατολής πιάνουν οι χερσόνησοι **Μικρά 'Ασία** και **'Αραβία**.

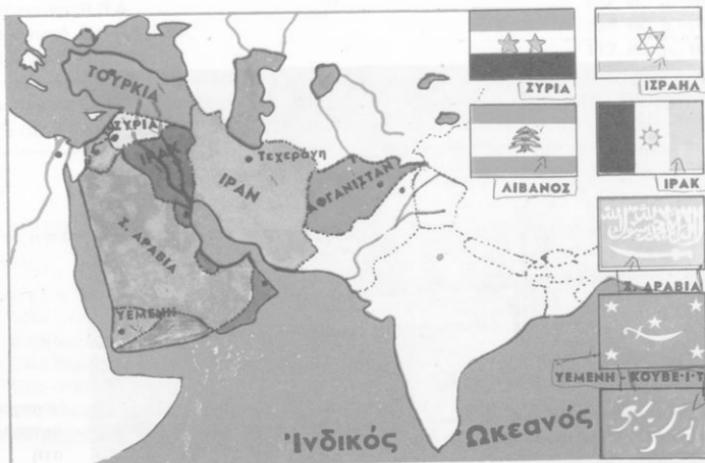
Ένας μεγάλος όρεινός κόμβος σχηματίζεται στό όρος **'Αραράτ** (ύψ. 5.165 μ.). Από εκεί διακλαδίζονται άκτινωτά άλλες μεγάλες όροσειρές. Πρός τίς άκτές του Εϋξεινού ύψώνονται τά **Ποντιακά όρη**, πρόσ τή Μεσόγειο ό **Ταύρος**, ό **'Αντίταυρος**, ό **Λίθανος** και άνατολικά τό **'Ελμπρούς** και άλλες όροσειρές του **'Ιράν**. Αύτες άνατολικότερα συνδέονται μέ τά ύψίπεδα του 'Αφγανιστάν, τό όρος **'Ινδοκούχ** και τό **Παμίρ**. 'Ανάμεσα στον Εϋξεινο και τήν Κασπία όρθώνεται ό Καύκασος (ύψ. 5.633 μ.) και κοντά στη **διώρυγα του Σουέζ** τό βιβλικό όρος **Σινά**.

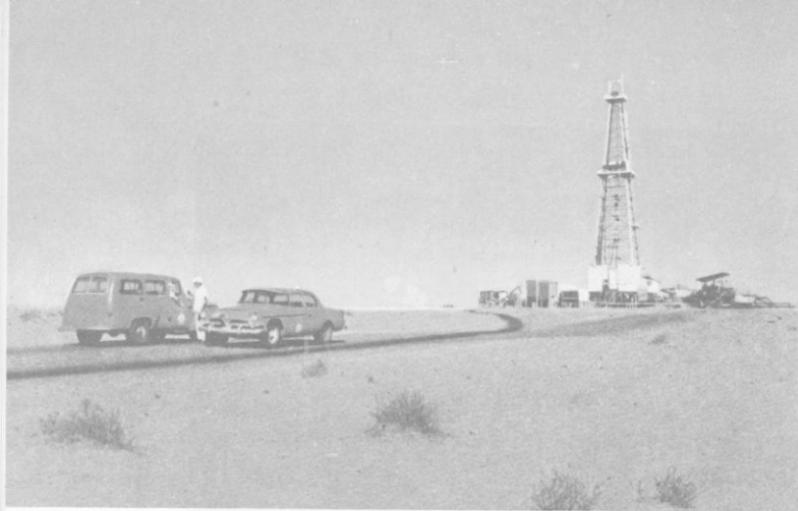
Η Μ. 'Ανατολή έχει πολλά και μεγάλα όροπέδια. Όλα σχεδόν είναι άπομονωμένα από τή θάλασσα. Οι θερμοκρασίες εκεί είναι ψηλές και οι βροχές σπάνιες. Γι' αυτό υπάρχουν πολλές στέπες και έρημοι: ή μεγάλη **'Αραβική έρημος**, ή **έρημος της Συρίας**, ή **'Αλμυρή έρημος** στη Μικρά 'Ασία, οι έρημοι του **'Ιράν** και του **'Αφγανιστάν**.

Μόνο δυό μεγάλοι ποταμοί υπάρχουν στη Μ. 'Ανατολή, οι δίδυμοι **Τίγρης** και **Εϋφράτης**. Αυτοί ποτίζουν τή μεγάλη προσχωσιγενή πεδιάδα της **Μεσοποταμίας** και τήν κάνουν πολύ εϋφορη. Μικρότεροι ποταμοί είναι ό **'Ιορδάνης**, πού περνά από τή λίμνη **Τιβεριάδα** και χύνεται στη **Νεκρή θάλασσα**, και στη Μ. 'Ασία ό **'Αλυς**, ό **Σαγγάριος** κ.ά. Μεγαλύτερη λίμνη της περιοχής είναι ή **Βάν**.

Γεωφυσικός και Πολιτικός Χάρτης της Μέσης Ανατολής

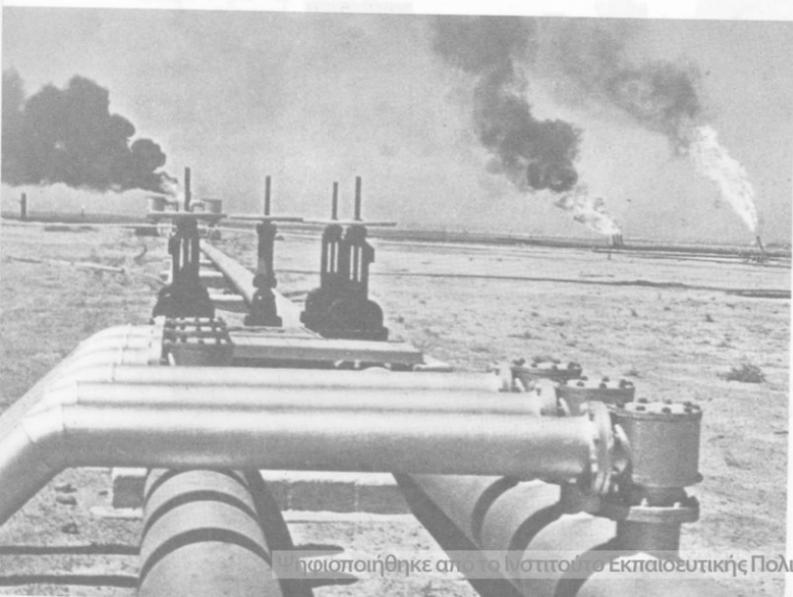

πετρελαιο-
πηγή
στήν
Αραβία

Ἡ κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη καί ἡ περιοχή τῆς Κασπίας θάλασσας εἶναι κλειστά βαθύπεδα. Ἡ ἐπιφάνειά τους βρίσκεται χαμηλότερα ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Γενικά ἡ Μ. Ἀνατολή εἶναι ξηρή καί ἀγονη περιοχή. Σέ πολλά μέρη τῆς σχηματίζονται εὐφορες **ὄασεις** μέ νερά καί πλούσια βλάστηση. Χαρακτηριστικό φυτό τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι ὁ φοῖνικας καί χαρακτηριστικά ζῶα ἡ καμήλα, τά ἄλογα, τά αἰγοπρόβατα. Στή Μεσοποταμία καλλιεργοῦνται ρύζι, βαμπάκι, δημητριακά. Στή Ν.Δ. Ἀραβία παράγεται ὁ ἀρωματικός καφές τῆς Μόκας. Παραγωγικές περιοχές εἶναι οἱ ἄκτες τῆς Μεσογείου, ὅπου σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες. Ἐκεῖ εὐδοκίμοῦν ἐλιές, ἐσπεριδοειδή, ἀμπέλια, δημητριακά, ὀπωροφόρα δέντρα, λαχανικά κ.ἄ.

Ἄγωγοί
πετρελαίου
στή
Μ. Ἀνατολή

Υπάρχει μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στις ξηρές έρημους και τις εύφορες κοιλάδες και όσες της Μ. Ανατολής. Εκεί γίνεται αισθητή ή σημασία που έχει το νερό για τη ζωή.

Ο πλούτος των πετρελαίων

Πολύτιμο προϊόν της Μ. Ανατολής είναι το πετρέλαιο, ο «μαύρος χρυσός», που χαρίζει πλούτο στα κράτη της περιοχής αυτής. Από τις πετρελαιοπηγές το πετρέλαιο μεταφέρεται με άγωγους στα λιμάνια του Περσικού κόλπου και της Μεσογείου. Εκεί φορτώνεται σε δεξαμενόπλοια, για να μεταφερθεί σε άλλες χώρες της Γης.

Πίνακας παραγωγής πετρελαίου (έτους 1974)

Παγκόσμια παραγωγή	2.792 εκατομμύρια μ. τόνοι
Παραγωγή Μ. Ανατολής	1.096 εκατομμύρια μ. τόνοι
Σ. Αραβία	421 εκ. μ. τόνοι
Ίράν	301 εκ. μ. τόνοι
Κουβέιτ	128 εκ. μ. τόνοι
Ίράκ	97 εκ. μ. τόνοι
Εμιράτα	149 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Ε.Σ.Σ.Δ.	459 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Η.Π.Α.	432 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Βενεζουέλας	156 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Νιγηρίας	112 εκ. μ. τόνοι

Αν σκεφτούμε ότι μεγάλες ποσότητες ρωσικού πετρελαίου θγαίνουν από την περιοχή της Κασπίας, καταλαβαίνουμε ότι η Μ. Ανατολή δίνει τό μισό πετρέλαιο της Γης!

Νά μάθετε τις έννοιες: Μέση Ανατολή, άσση, πετρελαιοπηγή, δεξαμενόπλοιο.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Όπου δέν υπάρχουν πηγές και οι βροχές είναι σπάνιες, δέν υπάρχει θλάστηση και ό τόπος είναι έρημος.
2. Στις περιοχές που πέφτουν λίγες περιοδικές βροχές δημιουργούνται στέπες.
3. Στις στεπώδεις περιοχές αναπτύσσεται νομαδική κτηνοτροφία.
4. Στα κλειστά βαθύπεδα δημιουργούνται λίμνες.
5. Τό πετρέλαιο έχει μεγάλη σημασία για τό σημερινό κόσμο.

Δραστηριότητες:

Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη της Μ. Ανατολής.

19 Οί κάτοικοι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ἡ σημασία τῆς περιοχῆς

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε στὸν παγκόσμιο χάρτη τίς θέσεις, ὅπου συνδέεται ἡ Ἀσία μὲ τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀφρική. Ποιά σημασία εἶχαν στὸ παρελθόν καὶ ποιά ἔχουν σήμερα τὸ Σουέζ, ὁ Ἑλλησποντος, ὁ Βόσπορος;
2. Ποιά σημασία ἔχει ὁ Περσικὸς κόλπος;
3. Ποιοὶ λαοὶ ἐζήσαν στὸ χώρο τῆς Μ. Ἀνατολῆς;
4. Παρατηρήστε ἱστορικοὺς χάρτες μὲ τὸ ἀρχαῖο περσικὸ κράτος, τὸ κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τὴ Ρωμαϊκὴ καὶ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, τὸ Ἀραβικὸ κράτος, τὴν Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία στὴν ἀκμὴ τους.
5. Ποιοὶ λαοὶ κατοικοῦν σήμερα στὴ Μ. Ἀνατολή;
6. Ποιά θρησκεία καὶ ποῖός πολιτισμὸς κυριαρχεῖ σήμερα σ' αὐτή;
7. Τί σημασία ἔχει στὴν ἐποχὴ μας ἡ Μ. Ἀνατολή γιὰ ὅλο τὸν κόσμο; Γιατί;

Ἡ Μ. Ἀνατολή εἶναι κοιτίδα ἀρχαίων λαῶν καὶ πολιτισμῶν

Ἄν παρατηρήσουμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, διαπιστώνουμε ὅτι ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι τὸ σταυροδρόμι πού συνδέει τὴν Ἀσία μὲ τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη. Ἰδιαίτερα ἡ χερσόνησος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μοιάζει μὲ γέφυρα, ἀπὸ τὴν ὁποία πανάρχαιο λαοὶ καὶ πολιτισμοὶ τῆς Ἀσίας πέρασαν στὴν Εὐρώπη καὶ, ἀντίστροφα, ἰδέες πολιτιστικές ἀπὸ τὸν χώρο τῆς Εὐρώπης διαδόθηκαν στὴν Ἀσία. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὴ φυσικὴ γέφυρα τοῦ Σουέζ, μὲ τὴν ὁποία ἐπικοινωνοῦσαν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Βόρειας Ἀφρικής.

Ἡ περιοχή τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι κοιτίδα πολλῶν ἀρχαίων λαῶν, πού σέ παλιότερες ἐποχὲς ἀνάπτυξαν ἐκεῖ μεγάλους πολιτισμοὺς. Ὅλα ὅσα γράφει ἡ Π. Διαθήκη ἐκεῖ διαδραματίστηκαν. Ἀπὸ ἐκεῖ πολλές ἀνθρώπινες φυλὲς καὶ ἰδέες διαδόθηκαν στὸν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ἀργότερα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κυριεψέ τὴ Μέση Ἀνατολή καὶ μὲ τοὺς διαδόχους του σκόρπισε σ' αὐτὴ τὸ φῶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἔγιναν ἐπαρχίες τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τότε ἐμφανίστηκε στὴν Παλαιστίνη ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού δίδαξε στοὺς ἀνθρώπους τὴν πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἐπειτα οἱ Βυζαντινοὶ Ἕλληνες καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς Ἀραβες καὶ Τοῦρκοι κράτησαν στὴν κατοχὴ τους μεγάλες ἐκτάσεις τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

Ἡ Μ. Ἀνατολή ἔχει στρατηγικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία

Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ περιοχή μὲ τὴ στρατηγικὴ θέση, τὸν πλοῦτο τῶν πετρελαίων καὶ τὸ θερμὸ κλίμα εἶναι συνήθως πολυτάραχη. Μεγάλη σημασία ἔχουν ἰδίως ὁ Περσικὸς κόλπος μὲ τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές, τὸ Σουέζ καὶ τὰ Στενά τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου.

Σοβαρὲς ταραχὲς δημιουργεῖ στὴ Μ. Ἀνατολή ἡ μακροχρόνια διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Ἀραβες.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι μωαμεθανοὶ

Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι μωαμεθανοί, ἐκτός

από 3.000.000 περίπου Ίσραηλίτες και λίγους χριστιανούς. Άνήκουν σέ διάφορες φυλές και μιλοῦν διάφορες γλώσσες. Πολυπληθέστερες φυλές εἶναι οἱ **Τούρκοι**, οἱ **Άραβες**, οἱ **Πέρσες**, οἱ **Άφγανοί**. Ἀκολουθοῦν οἱ **Ίσραηλίτες**, οἱ **Άρμένιοι**, οἱ **Κούρδοι** κ.ά.

Ἡ Μ. Ἀνατολή σήμερα εἶναι χωρισμένη σέ ἄρκετά μεγάλα και μικρά κράτη. ✓

Στόν εὐρύτερο χώρο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀνήκει και ἡ Κύπρος. Βρίσκεται πολύ κοντά στίς δυτικές ἀκτές τῆς περιοχῆς αὐτῆς, στήν ἀνατολική λεκάνη τῆς Μεσογείου. Μιλήσαμε γι' αὐτή στή Γεωγραφία τῆς Ε' τάξης.

Τέμενος στό Κουβέιτ

Χάρτης Μ. Ασίας

20 'Η Μικρά 'Ασία. 'Η Τουρκία

Έκταση: 780.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.200.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

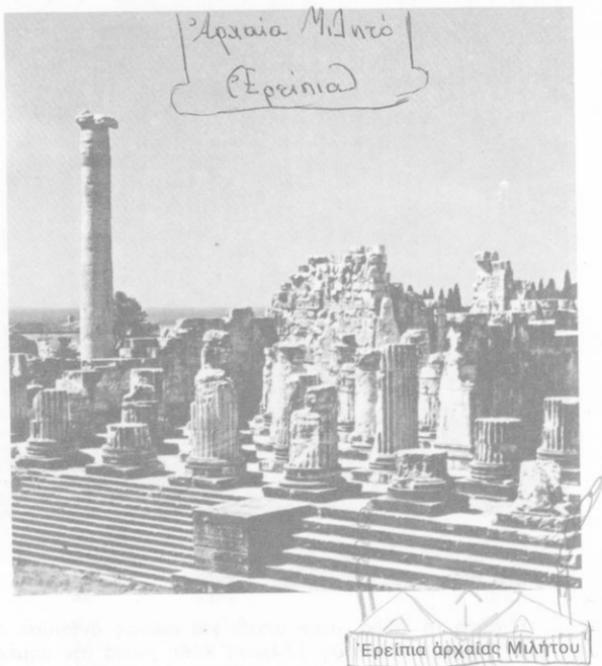
1. Τι γνωρίζετε για τη Μικρά 'Ασία από άλλα μαθήματα;
2. Δείξτε στο χάρτη τη σημερινή Τουρκία. Έξετάστε λεπτομερέστερα το έδαφός της.
3. Πότε εγκαταστάθηκαν στην περιοχή αυτή οι Τούρκοι;
4. Πότε και πώς ξεριζώθηκε από τη Μ. 'Ασία ο 'Ελληνισμός;
5. Βρείτε πληροφορίες, εικόνες και άλλα στοιχεία για το σημερινό τουρκικό κράτος. 'Οργανώστε σχετικές προβολές.

Ο χώρος της Μικράς 'Ασίας κι εκείνος που πιάνει ή σημερινή Τουρκία μ'ας είναι πολύ γνωστός. 'Απλώνεται από τις ανατολικές άκτες του Αιγαίου ως το 'Αραράτ και από τον Εύξεινο Πόντο ως την 'Αν. Μεσόγειο και τις στέπες της Συρίας.

Στο σημερινό τουρκικό κράτος ανήκει και ή 'Ανατολική Θράκη (Εύρωπαϊκή Τουρκία), για την οποία μιλήσαμε πέρυσι.

Η 'Ασιατική Τουρκία είναι ένα μεγάλο άγονο όροπέδιο με στέπες, έρημους, άλμυρές λίμνες και βουνά τριγύρω του. Πρός τις άκτες του Εύξεινου ύψώνονται

ρω'ε'ε'ε

τά Ποντιακά ὄρη. Στά νότια βρίσκονται ὁ Ταῦρος καί ὁ Ἀντίταυρος. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ γνωστές Πύλες τῆς Κιλικίας. Πρὸς τὸ Αἰγαῖο καί τὴν Προποντίδα τὰ βουνά εἶναι χαμηλά καί στίς ἀκτές σχηματίζονται εὐφωρες κοιλάδες καί φυσικά λιμάνια. Εἶναι ἡ ὥραια, πλοῦσια καί ἔνδοξη γῆ τῆς ἀρχαίας Ἰωνίας, τῆς Τρωάδας, τῆς Βιθυνίας κτλ.

Στὴν Τουρκία ἀνήκουν καί τὰ νησιά Ἰμβρος καί Τένεδος, στά ὁποῖα ζοῦν καί Ἕλληνες.

Στά δυτικά καί νότια παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακό, καλλιεργοῦνται ἐλιές, ἐσπεριδοειδή, ἀμπέλια, θαμπάκι, δημητριακά, λαχανικά. Στά παράλια τοῦ Εὐξείνου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸ, εὐδοκίμου ὀπωροφόρα δέντρα καί ὑπάρχουν δάση. Σέ πολλές περιοχές καλλιεργεῖται καπνός, πού εἶναι τὸ σπουδαιότερο γεωργικὸ προϊόν τῆς Τουρκίας.

Στίς στέπες τῶν κεντρικῶν ὄροπεδίων εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ νομαδική κτηνοτροφία. Ἀνεπτυγμένες εἶναι ἐπίσης ἡ πτηνοτροφία καί ἡ σηροτροφία.

Στίς ἀκτές τοῦ Εὐξείνου καί τῆς Προποντίδας ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν.

Ἀξιόλογος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Μ. Ἀσίας. Δέν ὑπάρχουν ὅμως ἐργοστάσια γιὰ τὴν ἀξιοποίησή του, γιατί ἡ βιομηχανία τώρα ἀρχίζει νά ἀναπτύσσεται.

Ἀξιόλογη εἶναι ἡ βιοτεχνία τῆς Τουρκίας.

Άγ. Σοφία

Σ' αυτή τή χώρα, στήν ὁποία γιά αἰῶνες ἀνθούσε ὁ Ἑλληνισμός, τώρα ζοῦν Τούρκοι. Γιά τούς Ἕλληνες κάθε γωνιά τῆς σημερινῆς Τουρκίας εἶναι καί μιά ἀνάμνηση. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ἀρχαία **Τροία**, ἡ **Σμύρνη**, ἡ **Ἐφεσος**, ἡ **Μίλητος**, ἡ **Φώκαια**, ἡ **Ἰσός**, ἡ **Ἀντιόχεια**. Στίς ἀκτές τοῦ Εὐξείνου εἶναι ἡ **Τραπεζοῦντα**. Πρός τήν Προποντίδα ἡ **Νίκαια**, ἡ **Νικομήδεια**, ἡ **Χαλκηδόνα** καί στό μαγευτικό Βόσπορο ἡ **Κωνσταντινούπολη**, ἡ πρωτεύουσα τῆς βυζαντινῆς Ἑλλάδας.

Ἐκεῖ βρίσκονται ἐπίσης οἱ ποταμοί **Γρανικός** καί **Σαγγάριος**, τό **Γόρδιο** καί πέρα στήν **Ἀνατολία** ἡ **Καيسάρεια**.

Στά μέρη αὐτά ἐζήσαν ὁ Ὀμηρος, ὁ Θαλής, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἡράκλειτος. Ἐκεῖ κήρυξαν τό Λόγο τοῦ Θεοῦ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ δοξάστηκαν οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου. Ἐπειτα ἦρθαν οἱ Τούρκοι... Τό 1922 χιλιάδες Ἕλληνες ἀναγκάστηκαν νά ἀφήσουν τή γῆ τῶν πατέρων τους, τούς τάφους καί τούς προγονικούς ναούς, τά σπίτια καί τήν περιουσία τους καί νά ἐρθουν στή σημερινή Ἑλλάδα.

Ἀπό τόν μεγαλειώδη ἐκείνον ἀρχαῖο καί βυζαντινὸ ἑλληνικὸ κόσμον τῆς **Μ. Ἀσίας** καί τῆς **Ἀνατολικῆς Θράκης** μόνο τό σεπτὸ **Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο** καί μερικές χιλιάδες Ἕλληνες ἔχουν ἀπομείνει στήν πολυθρόλητη «Πόλη».

Οἱ Τούρκοι ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλὴ καί ἦρθαν ἀπὸ τίς στέπες τοῦ Τουράν. Εἶναι κυρίως γεωργοί καί κτηνοτρόφοι, μιλοῦν τὴν τουρκικὴ γλῶσσα καί ἔχουν θρησκεία τὸ μωαμεθανισμό. Τό πολίτευμά τους εἶναι δημοκρατικόν.

Στίς ἀγατολικές ἑπαρχίες κατοικοῦν ἀρκετοὶ **Κοῦρδοι** καί **Ἀρμένιοι**.

Πρωτεύουσα της Τουρκίας είναι η **Άγκυρα** (1.200.000 κ.) και μεγάλες πόλεις ή **Κωνσταντινούπολη** (2.250.000 κ.) ή **Σμύρνη**, ή **Προύσα**, τὰ **Άδανα**, τὸ **Ἐσκή Σεχίρ**, τὸ **Ἰκόνιο** κ.ἄ.

Ἡ Τουρκία ἐξάγει κυρίως γεωργικά προϊόντα καὶ ὀρυκτὰ καὶ εἰσάγει βιομηχανικά εἶδη. Νόμισμα ἔχει τὴν τουρκικὴ λίρα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ ὄροσειρές πού ὑψώνονται κοντά στις ἀκτές καὶ παράλληλα μέ αὐτές ἐμποδίζουν τοὺς θαλάσσιους ἀνέμους νά φτάσουν στό ἐσωτερικό μιᾶς χώρας. Ἔτσι ἐκεῖ ἐπικρατεῖ κλίμα ξηρὸ καὶ συχνά δημιουργοῦνται στέπες καὶ ἔρημοι.
2. Ὄταν οἱ ὄροσειρές εἶναι κάθετες στις ἀκτές, ἀπὸ τίς κοιλάδες πού σχηματίζονται ἀνάμεσά τους φυσοῦν οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικό καὶ ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα καὶ τὴ ζωὴ.
3. Ἡ διάταξη τῶν ὄροσειρῶν ἐπηρεάζει ἐπίσης τὴ συγκοινωνία.
4. Ὄπου οἱ βροχοπτώσεις εἶναι περιοδικές, σχηματίζονται στέπες.
5. Στὶς στέπες ζοῦν νομάδες κτηνοτρόφοι.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε χάρτες τῆς Τουρκίας.

Ἐλαιόλαδο (χιλιάδες τόννοι)		Καπνός (χιλιάδες τόννοι)	
Παγκόσμια παραγωγή	1.551	Παγκόσμια παραγωγή	5.273
Ἰσπανία	481	Κίνα	968
Ἰταλία	403	Ἡ.Π.Α.	902
Ἑλλάδα	263	Ἰνδία	441
Τουρκία	155	Ρωσία	325
Τυνησία	62	Βραζιλία	304
Πορτογαλία	51	Τουρκία	179
Μαρόκο	31	Ἑλλάδα	85

Τοῦρκο χορευτές

Κράτη	Πρωτεύουσες	Ἔκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Συρία	Δαμασκός	185.000	6.300.000
2. Λίβανος	Βηρυτός	10.400	2.100.000
3. Ἰσραήλ	Ἰερουσαλήμ	20.800	3.100.000
4. Ἰορδανία	Ἀμμάν	97.700	1.700.000
5. Ἰράκ	Βαγδάτη	435.000	8.000.000
6. Ἰράν	Τεχεράνη	1.648.000	32.000.000
7. Ἀφγανιστάν	Καμπούλ	647.000	19.800.000
8. Σαουδ. Ἀραβία	Ριάντ	2.150.000	7.100.000
9. Ἰεμένη	Σάνα	195.000	5.200.000
10. Νότια Ἰεμένη	Ἄντεν	287.000	1.600.000
11. Ὀμάν	Μασκάτ	212.000	790.000
12. Ἐν. Ἀρ. Ἐμιρ.	Ἀμπού Νταμπί	83.600	180.000
13. Κατάρ	Ντόχα	11.000	95.000
14. Μπαχρέιν	Μανάμα	622	216.000
15. Κουβέιτ	Κουβέιτ	17.800	995.000

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τὴ Μ. Ἀνατολή στὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας. Βρεῖτε στὸ χάρτη τὰ κράτη τῆς περιοχῆς αὐτῆς.
2. Συζητήστε γιὰ τὴν ἔκταση, τὸν πληθυσμὸ, τὸν πλοῦτο, τὸν πολιτισμὸ, τὴ γλῶσσα, τὴ θρησκεία τους κτλ. Κάντε διάφορες συγκρίσεις.
3. Σέ ποιά ἀπὸ τὰ κράτη αὐτὰ κατοικοῦν Ἀραβες;
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῶν Ἀράβων μὲ τὸ Ἰσραήλ;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὰ κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς;

Σήμερα στὴ Μέση Ἀνατολή ὑπάρχουν τὰ ἐξῆς κράτη:

α. Ἡ **ΣΥΡΙΑ**. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Συρίας εἶναι ἐρημοὶ καὶ στέπες. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὑψώνονται τὰ βουνὰ **Λίβανος** καὶ **Ἀντιλίβανος**. Στὶς πλαγιὰς τους ὑπάρχουν ὄψαι κῆποι μὲ ὀπωροφόρα δέντρα. Ἐκεῖ ἔχει τὶς πηγὲς τοῦ ὀ μικροῦ ποταμοῦ **Ὀρόντης**. Ἡ κοιλάδα του εἶναι γραφικὴ καὶ πολὺ εὐφορῆ. Ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες περνοῦν οἱ ποταμοὶ **Εὐφράτης** καὶ **Τίγρης**. Σέ μιά μεγάλη ὄαση εἶναι χτισμένη ἡ **Δαμασκός**, πρωτεύουσα τῆς Συρίας, μὲ θαυμάσια μνημεῖα ἀραβικῆς τέχνης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν χαλιφῶν. Ἄλλη μεγάλη πόλη εἶναι τὸ **Χαλέπι**.

Κύριες πηγὲς πλοῦτου τῆς Συρίας εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία.

β. Ὁ **ΛΙΒΑΝΟΣ** εἶναι μικρὸ κρατὶδιο στὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου. Εἶναι ἡ ἀρχαία χώρα τῶν Φοινίκων.

Πρωτεύουσα τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ **Βηρυτός** ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα λιμάνια τῆς Με-

Ἰερουσαλήμ
Ἡ πύλη τῆς Δαμασκού
στά τείχη τῆς πόλεως

Ἀποψη Ἰερουσαλήμ

σογείου. Άλλη αξιόλογη πόλη είναι η **Τρίπολη**. Στο λιμάνι της καταλήγουν πολλοί πετρελαιοαγωγοί.

γ. Η **ΙΟΡΔΑΝΙΑ** είναι η φτωχότερη χώρα της Μ. Ανατολής. Οί κάτοικοί της είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι, οί γνωστοί βεδουίνοι. Πρωτεύουσα έχει τό **Άμάν**.

δ. Τό **ΙΣΡΑΗΛ** είναι νέο κράτος. Τό ίδρυσαν στά 1948 στήν άρχαία **Παλαιστίνη** 'Ισραηλίτες άπ' όλες τίς χώρες τής Γ'ης.

Οί 'Ισραηλίτες κατόρθωσαν νά αξιοποιήσουν μέ σύγχρονους τρόπους τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τής χώρας τους καί νά άναπτύξουν αξιόλογη βιομηχανία.

Πρωτεύουσα του 'Ισραήλ είναι η **Ιερουσαλήμ** ή Άγία Πόλη μέ τά γνωστά χριστιανικά καί έβραϊκά μνημεία. Μεγάλες πόλεις είναι τό **Τέλ-Άβίθ** καί ή **Χάιφα**.

Τά σύνορα του 'Ισραήλ δέν είναι άκόμα καθορισμένα καί οί συγκρούσεις του κράτους αυτού μέ τούς γειτονικούς του άραβικούς λαούς συνεχίζονται.

Στά νότια του 'Ισραήλ βρίσκεται η τριγωνική χερσόνησος του **Σινά** μέ τό γνωστό θεοβάδιστον όρος. Άνήκει στήν Αίγυπτο.

Έκεί βρίσκεται τό έλληνικό μοναστήρι τής **Άγίας Αικατερίνης**, σάν φρούριο τετράγωνο μέ πύργους καί πολεμίστρες τριγύρω. Είναι μία έλληνική βυζαντινή «άκρόπολη» στίς κορφές του ιερού βουνου. Η εκκλησία είναι γεμάτη εικόνες, άφιερώματα καί θησαυρούς. Στή βιβλιοθήκη φυλάγονται πολλά παλιά χειρόγραφα καί βυζαντινά κειμήλια.

Στό 'Ισραήλ, στό Λίθvano καί στή Συρία ζούν καί άρκετοί Έλληνες. Στούς **Άγίους Τόπους** έχει τήν έδρα του ό Έλληνας πατριάρχης 'Ιεροσολύμων καί στή Δαμασκό ό Πατριάρχης Άντιοχείας. Κάθε χρόνο πολλοί χριστιανοί επισκέπτονται τόν **Πανάγιό Τάφο**, τή **Βηθελέμ**, τόν **Ιορδάνη ποταμό**, τή **Ναζαρέτ** καί άλλα ιερά τής περιοχής.

ε. Η **ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ** είναι μία άχανής καυτή έρημος μέ τεράστια έκταση. Ό ήλιος σάν φωτιά χύνεται πάνω της καί πυρώνει τήν άτέλειωτη θάλασσα τής άμμου, πού τή διακόπτουν συχνά γυμνά, άνυδρα, άκατοίκητα πετρωθύνια καί γραφικές όάσεις. Άπό τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές της βγαίνει άφθονος «μαύρος χρυσός». Είναι η τρίτη πετρελαιοπαραγωγός χώρα τής Γ'ης!

Πρωτεύουσά της είναι ή **Ριάντ**. Σπουδαίες πόλεις είναι ή **Τζέντα**, ή **Μεδίνα** καί ή **Μέκκα**, ή ιερή πόλη των Μωαμεθανών.

στ. Στή νότια καί ανατολική Άραβία υπάρχουν πολλά κρατίδια: ή **Ύμεννη**, ή **Νότια Ύμεννη**, τό **Όμάν**, τά **Ένωμένα Άραβικά Έμιράτα**, τό **Κατάρ**, τό **Μπαχρέιν**, τό **Κουβέιτ**. Τά τελευταία είναι γνωστά άπό τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές τους.

ζ. Τό **ΙΡΑΚ** βρίσκεται στή θέση τής άρχαίας **Μεσοποταμίας**. Πρωτεύουσά του είναι ή **Βαγδάτη** (1.500.000 κ.), χτισμένη στίς όχθες του Τίγρη, κοντά στήν άρχαία Βαβυλώνα. Μεγάλες πόλεις είναι ή **Μουσούλη**, ή **Άρμυλ** (άρχαία Άρβηλα), ή **Βασόρα** μέ πλούσιες πετρελαιοπηγές στήν περιοχή τους. Στό 'Ιράκ έργάζονται άρκετοί Έλληνες, κυρίως τεχνικοί.

η. Τό **ΙΡΑΝ** είναι η άρχαία **Περσία**. Είναι μεγάλη χώρα μέ πολλές έρήμους, στέπες καί όροσειρές. Οί περισσότεροι άπό τούς σημερινούς Πέρσες είναι γεωργοί

ροφύσας
πλούτου

καί κτηνοτρόφοι. Πλούσιες πετρελαιοπηγές υπάρχουν κυρίως προς τις άκτές του Περσικού κόλπου, πού χαρίζουν άρκετον πλούτο στή χώρα. Όνομαστά είναι τά προϊόντα τής περσικής βιοτεχνίας καί ιδίως τά χαλιά.

Πρωτεύουσα του Ίράν είναι ή **Τεχεράνη** (3.900.000 κ.) καί αξιόλογες πόλεις τό **Ίσπαχάν**, ή **Ταυρίδα**, τό **Άρμπατάν**. Έρειπωμένα ανάκτορα, βασιλικοί τάφοι, επιβλητικά κάστρα, κολώνες καί αγάλματα στά Σούσα, στήν Περσέπολη, στά Έκβάτανα καί άλλες περιοχές θυμίζουν τό άρχαίο μεγαλείο, τή δύναμη καί τόν πλούτο του περσικού κράτους.

θ. Τό **ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** είναι ή άρχαία **Βακτριανή**, γνωστή από τήν έκστρατεία του Μ. Άλεξάνδρου. Είναι στεπώδης περιοχή καί οι κάτοικοί της άσχολούνται κυρίως μέ τήν κτηνοτροφία. Πρωτεύουσα είναι ή **Καμπούλ**.

ι. Ένα τμήμα τής Μ. Άνατολής, στά νότια του Καυκάσου, άνήκει στή Σοβιετική Ένωση.

Ή πατρίδα μας έχει καλές σχέσεις μέ όλα τά παραπάνω κράτη, συνεργάζεται σέ πολλούς τομείς καί πραγματοποιεί έμπορικές ανταλλαγές. Πολλοί νέοι από τίς χώρες τής Μ. Άνατολής φοιτούν στά έλληνικά πανεπιστήμια καί άρκετοί Έλληνες εργάζονται σ' αυτές.

Δραστηριότητες

1. Στο χάρτη τής Μ. Άνατολής, πού κάνατε σέ προηγούμενο μάθημα, νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καί νά όρίσετε τά κράτη τής περιοχής καί τίς πρωτεύουσές τους.
2. Νά συγκεντρώσετε καί άλλα στοιχεία γι' αυτά καί νά οργανώσετε σχετικές προβολές.

Τοπίο του Άφγανιστάν

Έπεξεργασία περσικών χαλιών

Άγονες έκτάσεις του Ίράν

Έκταση: 4.500.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 710.000.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

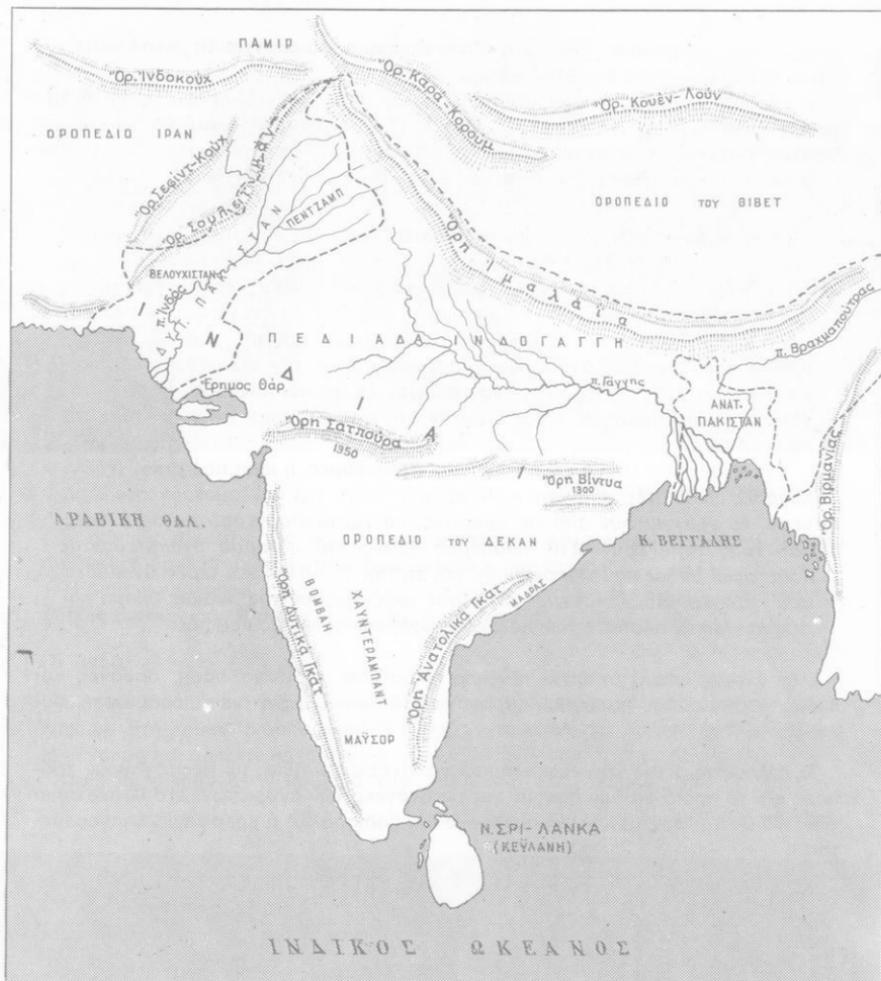
1. Δείξτε τήν 'Ινδική χερσόνησο στην υδρόγειο σφαίρα καί στό χάρτη.
2. Συζητήστε γιά τίς 'Ινδίες, γιά τό έδαφος, τό κλίμα, τό φυτικό καί ζωικό κόσμο, τό φυσικό πλούτο, τούς κατοίκους, τόν πολιτισμό τους.
3. 'Οργανώστε σχετικές προβολές στην τάξη.
4. Ποιά κράτη υπάρχουν στην 'Ινδική χερσόνησο;
5. Σέ τί διαφέρουν κυρίως οί Πακιστανοί από τούς 'Ινδούς;

Τά κράτη τής 'Ινδικής χερσονήσου

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. 'Ινδία	Ν. Δελχί	3.288.000	548.000.000
2. Πακιστάν	'Ισλαμαμπάντ	804.000	65.000.000
3. Μπαγκλα-Ντές	Ντάκα	144.000	71.000.000
4. Νεπάλ	Κατμαντού	141.000	12.000.000
5. Μπουτάν	Πουνάκα	47.000	1.000.000
6. Σικίμ	Γκάνγκτοκ	7.000	220.000
7. Σρί Λάνκα	Κολόμπο	66.000	13.000.000
8. Μαλδίβες	Μάλε	300	130.000

Οί 'Ινδίες είναι μία μεγάλη τριγωνική χερσόνησος τής Νότιας 'Ασίας. Περιλαμβάνει τό νότιο τμήμα τών 'Ιμαλαίων, τήν 'Ινδογαγγική πεδιάδα καί τό όροπέδιο του Ντεκάν μέ τά όρη 'Ανατολικά καί τά Δυτικά Γκάτ. Στη νοτιοανατολική γωνία της βρίσκεται τό νησί Κεϋλάνη. Είναι ή παραμυθένια χώρα τών 'Ινδίων, μέ ψηλά βουνά, πλατιά όροπέδια, γόνιμες κοιλάδες, μεγάλα ιερά ποτάμια, παρθένα δάση μέ βασιλικές τίγρεις, έλέφαντες, κόμπρες, ιερές άγελάδες κ.ά. 'Εκεί βλέπει κανείς μεγαλόπρεπους ναούς, μαχαραγιάδες, φακίρηδες καί έκατομμύρια 'Ινδούς. Είναι μία χώρα μέ πολλά άξιοθέατα καί δικό της χρώμα.

Τό δυτικό τμήμα τής 'Ινδικής άνήκει στην ξηρή 'Ασία. 'Εκεί σχηματίζονται οί στέπες του Πακιστάν καί ή έρημος Θάρ. Τήν περιοχή αυτή διασχίζει ό 'Ινδός, πού μέ πέντε μεγάλους παραποτάμους κατεβαίνει όρημτικός από τό Παμίρ, τό Καρα-

Μεταφορά με ελέφαντα

Ίμαλία

κορούμ και τὰ Ἰμαλία. Ἐκεῖ, στήν Πενταποταμία, βρίσκονται τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ ὑπόλοιπος χώρος τῶν Ἰνδιῶν ἀνήκει στήν ὑγρή Ἀσία, ἐπηρεάζεται πολύ ἀπό τοὺς μουσῶνες και δέχεται πολλές βροχές. Τό μεγάλο δέλτα τοῦ Γάγγη και τοῦ Βραχμαπούτρα εἶναι ἡ περιοχή μέ τις περισσότερες βροχοπτώσεις σέ ὅλη τήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Λιγότερες εἶναι οἱ βροχές στό ὄροπέδιο Ντεκάν.

Οἱ περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιά τοὺς Ἰνδοὺς και οἱ μουσῶνες ἔχουν πολύ μεγάλη σημασία γι' αὐτούς.

Οἱ Ἰνδοὶ προβλέπουν τόν ἐρχομό τους ἀρκετές μέρες πρὶν και μέ μεγάλες πινακίδες πού γράφουν «ὁ μουσῶνας ἐρχεται» τό ἀναγγέλλουν στά χωριά και στίς πόλεις. «Τότε, ὅπως γράφει ὁ Ἰνδός ποιητής Ταγκόρ, τά σκυθρωπά πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στρέφονται πρὸς τόν οὐρανό και περιμένουν τό θαῦμα. Σέ λίγο ὁ οὐρανός ἀνοίγει. Οἱ ἄνεμοι λύνονται. Κι ὅταν ἀρχίσει ὁ κατακλυσμός, οἱ Ἰνδοὶ τρέχουν στά ἱερά ποτάμια, γιά νά εὐχαριστήσουν τό Θεό».

Στίς ὄχθες τοῦ Γάγγη εἶναι χτισμένη ἡ Μπεναρές, ἡ ἱερή πόλη τῶν Ἰνδῶν. Χιλιάδες Ἰνδοῖστές φτάνουν κάθε μέρα σ' αὐτή, γιά νά λουστοῦν στά ἱερά νερά, νά ἐξαγνιστοῦν ἀπό τις ἁμαρτίες, νά γιαιτρευτοῦν ἀπό τις ἀρρώστιες πού τοὺς τυραννοῦν. Στίς λασπερές ὄχθες τοῦ ποταμοῦ ἀνακατεύονται κάθε πρωί Ἰνδοὶ πού προσκυνοῦν γονατιστοὶ τόν ἥλιο και ἱερές ἀγελάδες πού περιφέρονται ἐλεύθερες σέ ὅλους τοὺς χώρους τῆς Ἰνδίας, ἀκόμα και στίς κεντρικές πλατείες τῶν πόλεων, χωρίς κανεῖς νά τις πειράξει.

Στίς ὑγρές Ἰνδίες ὑπάρχει πλούσια θλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνες και πολλά χωράφια, πού παράγουν κυρίως ρύζι, βαμπάκι, δημητριακά, τσάι, καφέ, φυτικία κ.ἄ.

Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νά γίνεται συνήθως μέ πρωτόγονους τρόπους και τὰ προϊόντα δέν ἀρκοῦν γιά τις ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. Στά βοσκοτόπια τῶν Ἰνδιῶν τρέφονται πολλές ἀγελάδες και βόδια, ἀλλά ἡ κρεοφαγία ἀπαγορεύεται.

Βοσειδῆ (ἐκατομμύρια)

Σέ ὅλη τῆ Γῆ 1.178

Ἰνδίες	220
Η.Π.Α.	128
Ε.Σ.Σ.Δ.	106
Βραζιλία	88
Κίνα	63
Ἀργεντινῆ	58
Αὐστραλία	31
Μεξικό	27
Αἰθιοπία	25
Ἑλλάδα	1,2

Γάλα (ἐκατομμύρια τόνοι)

Σέ ὅλη τῆ Γῆ 424

Ε.Σ.Σ.Δ.	92
Η.Π.Α.	53
Ἰνδίες	33
Γαλλία	30
Δ. Γερμανία	22
Πολωνία	17
Μ. Βρετανία	14
Ἰταλία	11
Ὁλλανδία	10
Ἑλλάδα	1,6

Λαχόρη – μουσουλμανικό τέμενος

Ο δασικός πλούτος της Ίνδίας είναι αξιόλογος. Από τό υπέδαφός της εξάγονται αρκετά όρυκτά: σίδηρο, πολύτιμα μέταλλα, διαμάντια κ.ά.

Η βιομηχανία τώρα αναπτύσσεται στις Ίνδιες. Περίφημα είναι τά προϊόντα της ινδικής βιοτεχνίας. Η συγκοινωνία δέν είναι αναπτυγμένη. 0

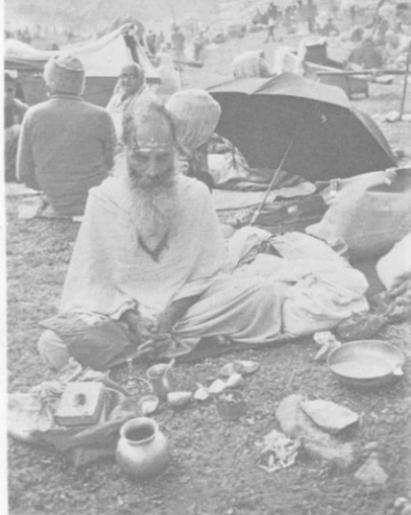
✓ Οί Ίνδοί

Ο πληθυσμός των Ίνδιων αποτελείται από πολλές φυλετικές ομάδες. Όλες ανήκουν στη λευκή Ίνδοευρωπαϊκή φυλή. Λίγοι ίθαγενείς του Ντεκάν μοιάζουν μέ νέγρους καί αρκετοί κάτοικοι των Ίμαλαίων ανήκουν στην κίτρινη φυλή.

Όσοι κατοικούν στην κοιλάδα του Ίνδου καί στις έκβολές του Γάγγη είναι

Μπεναρές – Ίνδοί λούζονται στά νερά του Γάγγη

"Έξω από τέμενος του Καμίρ

μωαμεθανοί. Στην Κεϋλάνη και στις πλαγιές των Ίμαλαίων ζούν αρκετοί βουδιστές. Όλοι οι άλλοι Ινδοί είναι ινδοϊστές.

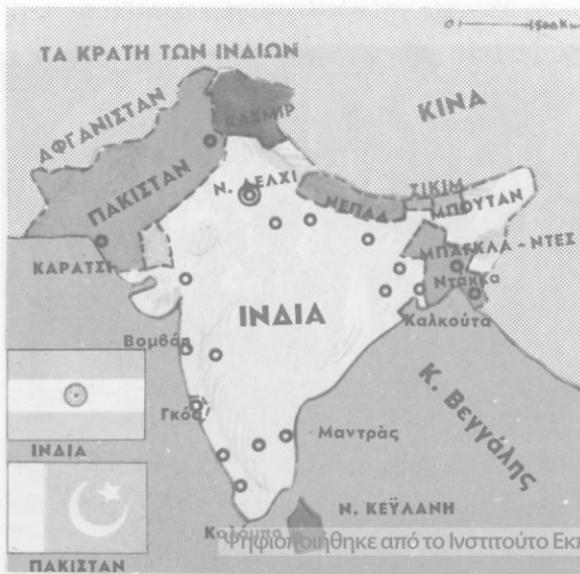
Η ποικιλία αυτή των θρησκειών, των γλωσσικών ιδιωμάτων και των έθιμων κάθε φυλής δημιουργούν ένα μωσαϊκό ανθρώπων.

Μεγάλα προβλήματα δημιουργεί στη χώρα αυτή ο υπερπληθυσμός και οι Ινδοί συχνά υποφέρουν από έλλειψη τροφής.

Τά κράτη των Ινδιών

Μέχρι τὰ 1947 οι Ινδίες ήταν βρετανική άποικία. Τη χρονιά εκείνη η χώρα απόκτησε την ανεξαρτησία της και χωρίστηκε σε μικρότερα κράτη.

Η περιοχή του Ινδού έγινε ιδιαίτερο κράτος με τό όνομα **Πακιστάν** και πρω-

Μπουτάν

Νεπάλ

Μπαγκλα-Ντές

Σρί Λάνκα

Μαλδίβες

τεύουσα τό **Ίσλαμαμπάντ**. Μεγάλες πόλεις του είναι τό **Καράτσι** καί ἡ **Λαχόρη**. Οἱ κάτοικοί του εἶναι μωαμεθανοί.

Μωαμεθανοί εἶναι καί οἱ κάτοικοι τοῦ **Μπαγκλα-Ντές**. Τό κράτος αὐτό ἰδρύθηκε στά 1971 καί ἔχει πρωτεύουσα τήν **Ντάκα**.

Τό μεγαλύτερο κράτος τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἡ **Ἰνδία** μέ πρωτεύουσα τό **Νέο Δελχί**, χτισμένο πλάι στό **Παλιό Δελχί** (3.800.000 κ.). Ἡ Ἰνδία εἶναι ὁμοσπονδιακή δημοκρατία μέ 17 πολιτείες. Μεγάλες πόλεις της εἶναι ἡ **Βομβάη** (6.000.000 κ.), ἡ **Καλκούτα** (3.200.000 κ.), ἡ **Μαντράς** (3.200.000 κ.) κ.ἄ.

Στίς πλαγιές τῶν Ἰμαλαίων βρίσκονται τό **Νεπάλ** μέ πρωτεύουσα τό **Κατμαντού**, τό **Μπουτάν** μέ πρωτεύουσα τήν **Πουνακά** καί τό μικροσκοπικό **Σικίμ** μέ πρωτεύουσα τό **Γκάνγκτοκ**.

Τό μεγάλο καί πλούσιο νησί Κεϋλάνη εἶναι ἐπίσης ἀνεξάρτητο κράτος. Ὄνομάζεται **Σρί Λάνκα** καί ἔχει πρωτεύουσα τό **Κολόμπο**.

Ἀνεξάρτητο κράτος ἀποτελοῦν καί τά νησιά **Μαλδίβες**.

Τά μνημεῖα τῶν Ἰνδιῶν

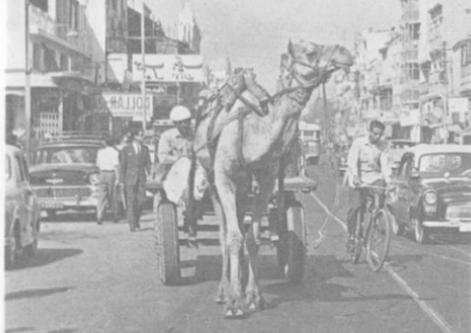
Περίφημα εἶναι τά μνημεῖα τῆς Ἰνδικῆς τέχνης καί ἀρχιτεκτονικῆς. Παντοῦ ὑψώνονται μεγαλόπρεποι ναοί καί ἀνάκτορα μαχαραγιάδων μέ παραμυθένια χλιδή καί φαντασμαγορική ὄψη. Σήμερα ὅλα σχεδόν εἶναι μουσεῖα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ εὐφορες προσχωμαγεινεῖς πεδιάδες εἶναι συνήθως πυκνοκατοικημένες περιοχές.
2. Καί τά πιό γόνιμα ἐδάφη, ὅταν καλλιεργοῦνται μέ πρωτόγονους τρόπους, δέ δίνουν ἀρκετούς καρπούς.
3. Ὁ ὑπερπληθυσμός δημιουργεῖ πολλά προβλήματα.

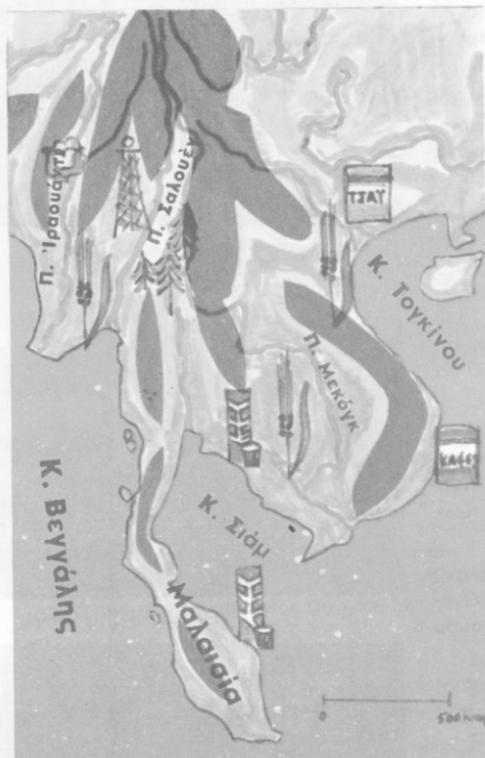
Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε χάρτες τῶν Ἰνδιῶν.

Εἰκόνες ἀπό τίς Ἰνδίες

Χάρτης 'Ινδοκίνας - Συλλογή καουτσούκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ρύζι (τόνοι)

Σέ όλη τή Γή 321.700.000

Κίνα	36%
'Ινδίες	27%
'Ινδοκίνα	11%
'Ινδονησία	7%
'Ιαπωνία	5%
Βραζιλία	3%
Κορέα	3%
Η.Π.Α.	1%
'Ελλάδα (107.000 τ.)	0,3%

Συνθετικό καουτσούκ (χιλιάδες τόνοι)

Σέ όλη τή Γή 6.100

Η.Π.Α.	2.500
'Ιαπωνία	860
Γαλλία	460
Μ. Βρετανία	330
Δ. Γερμανία	320
'Ιταλία	250
'Ολλανδία	250

Φυσικό καουτσούκ (χιλιάδες τόνοι)

Σέ όλη τή Γή 3.435

Μαλαισία	1.559
'Ινδονησία	855
Σιάμ	379
Σρί Λάνκα	132
'Ινδία	128
Λιβερία	88
Νιγηρία	60

Βαμπάκι (τόνοι)

Σέ ὄλη τή Γῆ 13.588.000

Η.Π.Α.	19%
Κίνα	16%
Ίνδιες	14%
Τουρκία	4%
Βραζιλία	4%
Μεξικό	4%
Αἴγυπτος	3%
Σουδάν	2%
Ἑλλάδα (121.000 τ.)	1%

Ζάχαρη (τόνοι)

Σέ ὄλη τή Γῆ 73.800.000

Ε.Σ.Σ.Δ.	11%
Βραζιλία	8%
Η.Π.Α.	8%
Κούβα	6%
Κίνα	5%
Ίνδιες	5%
Γαλλία	4%
Αὔστραλία	4%
Ἑλλάδα (300.000 τ.)	0,4%

Καφές (τόνοι)

Σέ ὄλη τή Γῆ 4.910.000

Βραζιλία	33%
Κολομβία	11%
Ἀκτή Ἐλεφαντοστοῦ	6%
Ἀγκόλα	5%
Μεξικό	4%
Οὐγκάντα	4%
Ἰνδονησία	4%
Αἰθιοπία	4%
Σαλθαντόρ	3%

Χαρτες Ἰνδοκίνας – Ἀγορά στό Μπαγκόκ

Έκταση: 2.275.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 132.000.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε τήν 'Ινδοκίνα καί τή Μαλαισία στήν ύδρόγειο σφαίρα καί στό χάρτη.
2. Παρατηρήστε τή θέση τής 'Ινδοκίνας ανάμεσα στόν 'Ινδικό καί τόν Ειρηνικό 'Ωκεανό, στίς 'Ινδίες καί τήν Κίνα. Δειξτε τή Σικκαπούρη. Γιατί ή περιοχή τής ονομάζεται «κλειδί τής 'Ανατολής»;
3. Τί γνωρίζετε γιά τήν 'Ινδοκίνα;
4. 'Οργανώστε σχετικές προβολές γι' αυτή.
5. Σέ ποιές φυλές ανήκουν οί κάτοικοι τής 'Ινδοκίνας; Σέ ποιά θρησκεία πιστεύουν;
6. Ποιά είναι τά σπουδαιότερα κράτη τής περιοχής αυτής;
7. Ποιές είναι οί μεγαλύτερες πόλεις τής;

Η 'Ινδοκίνα είναι ή τρίτη μεγάλη χερσόνησος τής Νότιας 'Ασίας. Βρίσκεται ανάμεσα στόν 'Ινδικό καί τόν Ειρηνικό 'Ωκεανό, στίς 'Ινδίες καί τήν Κίνα. Από τή θέση αυτή πήρε καί τ' όνομά της. Νότια καταλήγει στή χερσόνησο **Μαλαισία**.

Πολλές χαμηλές όροσειρές κατεβαίνουν από τό γειτονικό Θιβέτ πρός τήν 'Ινδοκίνα. 'Ανάμεσα σ' αυτές σχηματίζονται εύφορες προσχωσιγενείς κοιλάδες καί πεδιάδες, πού τίς διαρρέουν μεγάλα ποτάμια. Είναι ό **'Ιραουάντι**, ό **Σαλουέν**, ό **Μεκόγκ** καί άλλα μικρότερα. Έχουν καί αυτά τίς πηγές τους στό Θιβέτ καί τά 'Ιμαλία καί κατεβαίνουν όρμητικά πρός τούς κόλπους τής **Βεγγάλης**, του **Σιάμ**, του **Τονκίνο** καί τή **Σινική θάλασσα**.

Όλόκληρη ή 'Ινδοκίνα βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη καί επηρεάζεται από τούς μουσώνες. Ό χρόνος κι έδω έχει δυό εποχές μονάχα: τήν εποχή τών βροχών καί τήν εποχή τής ξηρασίας. Τήν πρώτη πέφτουν παντού κατακλυσμιαιές βροχές καί πολύ συχνά τά ποτάμια πλημμυρίζουν καί προξενούν καταστροφές. Σέ πολλές περιοχές υπάρχουν παρθένα δάση μέ πολλά τροπικά φυτά καί άγρια ζώα.

Σπουδαιότερο γεωργικό προϊόν τής 'Ινδοκίνας είναι τό ρύζι. Αυτό καί τά άφθονα ψάρια, πού άλιεύονται στά ποτάμια καί στίς γειτονικές θάλασσες, άποτελούν τήν κύρια τροφή τών 'Ινδοκινέζων. Παράγονται επίσης ζάχαρη, τσάι, καφέ, μαχαρικά καί πολύ καουτσούκ.

Πολλά χωράφια είναι κλιμακωτά στίς πλαγιές τών βουνών καί τών λόφων. Παντού έχουν γίνει άρδευτικά έργα. Συνήθως γιά τό όργωμα χρησιμοποιούνται θουβάλια καί γιά τίς μεταφορές εξημερωμένοι έλέφαντες.

Από τό υπέδαφος τής 'Ινδοκίνας καί τής Μαλαισίας εξαγονται πολλά όρυκτά: κασίτερος, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, άσήμι, πολύτιμοι λίθοι, γαιάνθρακες, πετρέλαιο.

Η βιομηχανία είναι πολύ περιορισμένη. Οί συνεχείς πόλεμοι δέν επέτρεψαν στήν πλούσια αυτή χώρα νά άναπτυχθεί.

Ψάρεμα στο Σιάμ

Σχολή ιερέων στη Βιρμανία

Οι κάτοικοι της Ίνδοκίνας ανήκουν στην κίτρινη φυλή. Πιστεύουν στο Βούδα και έχουν αφιερωμένους σ' αυτόν μεγαλόπρεπους ναούς. Μόνο οι Μαλαίοι είναι μαυμεθανοί.

Η Ίνδοκίνα για πολλά χρόνια ήταν άποικία των Άγγλογάλλων. Τώρα υπάρχουν σ' αυτή 7 ανεξάρτητα κράτη.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Βιρμανία ή Μπούρμα	Ραγκούν	677.000	29.000.000
2. Ταϊλάνδη ή Σιάμ	Μπανγκόκ	514.000	34.000.000
3. Καμπότζη	Πνόμ Πένχ	181.000	5.700.000
4. Λάος	Λουάγκ-Πραμπάκ	237.000	3.400.000
5. Βιετνάμ	Ήνói	335.000	47.000.000
6. Μαλαισία	Κουάλα Λουμπούρ	330.000	10.400.000
7. Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	581	2.100.000

Η Σιγκαπούρη είναι ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Γης, αληθινό «κλειδί της Ανατολής».

Έντυπωσιακή πόλη της Ίνδοκίνας είναι τó Μπαγκόκ (2.230.000).

Είναι ή «Βενετία» της Ν.Α. Άσίας μέ πολυάριθμα κανάλια, γραφικά ανάκτορα και μεγαλόπρεπους ναούς. «Οί ναοί, γράφει ή Έλ. Ούράνη, σχηματίζουν ένα συγκρότημα, μιά πολιτεία ναών. Τά ανάκτορα άπλώνονται σέ οίκήματα μέ μακριές σειρές από αίθουσες. Είναι έξωτερικά κι έσωτερικά διακοσμημένα μέ σκαλισμένους έξώστες πού σχηματίζουν πυραμίδες μ' έντοιχισμένα πετράδια και πολύτιμα μέταλλα, μέ λαξέματα κι άραθουργήματα πού φανερώνουν πόσο ανεξάντλητη και παραγωγική μπορεί νά είναι ή ανθρώπινη φαντασία...

Μέσα στους ναούς άπειράριθμοι Βούδες σέ όλες τίς στάσεις. Η ύλη τους είναι συχνά πολύτιμη. Ένας πελώριος πλαγιασμένος Βούδας είναι πλασμένος όλόκληρος όλό απότσιο χρυσάφι. Ένας άλλος είναι σμαραγδένιος...

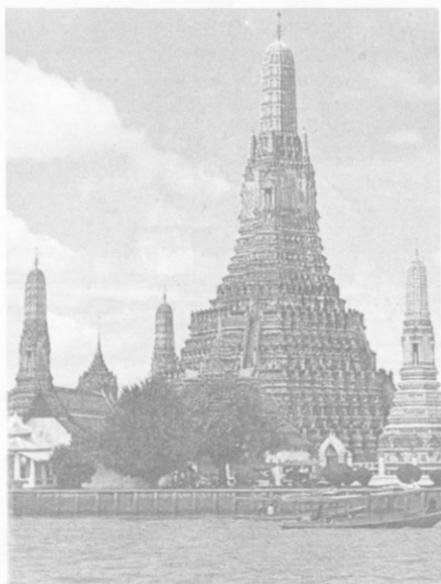
Έκείνο πού άποκομίζουμε από τή θέα των ναών και των άνακτόρων του Μπανγκόκ είναι τό θάμβος...».

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τά μεγάλα ποτάμια σχηματίζουν μέ τίς προσχώσεις τους εύφορες πεδιάδες.
2. Οί ύγροι μουσώνες προκαλούν κατακλυσμιαίες βροχές.
3. Τό ρύζι είναι βασική τροφή για τούς λαούς της Ν.Α. Άσίας.
4. Οί συγκοινωνιακοί κόμβοι έχουν μεγάλη σημασία.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες της Ίνδονησίας.

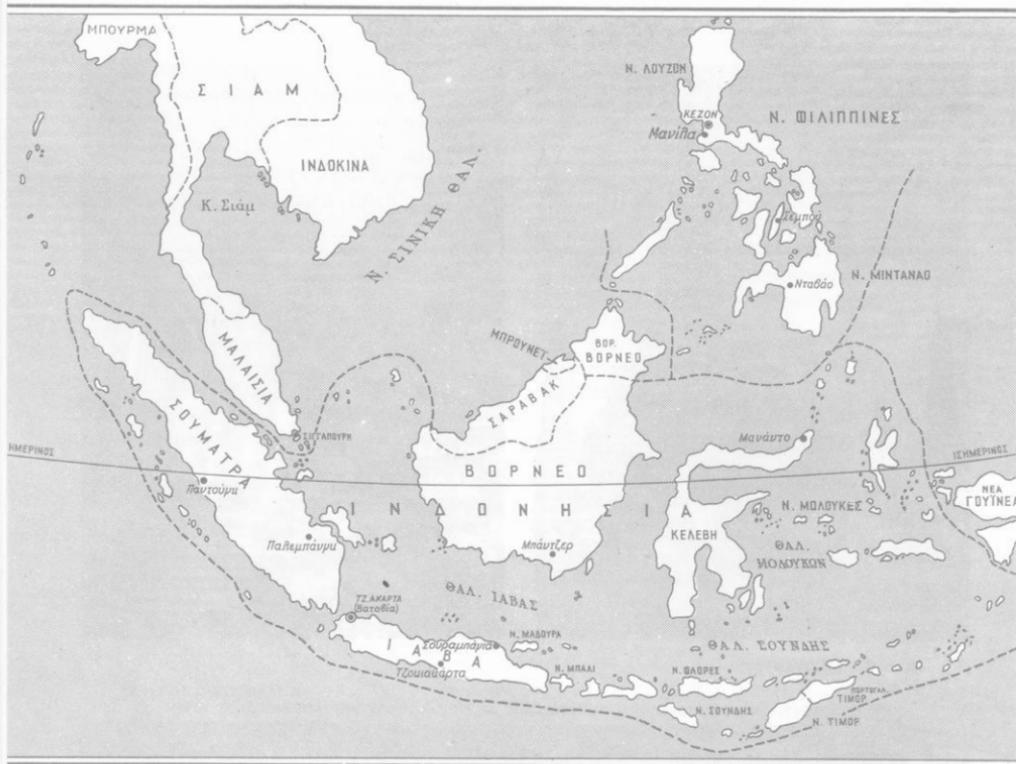

Ναοί της Μπαγκκόκ

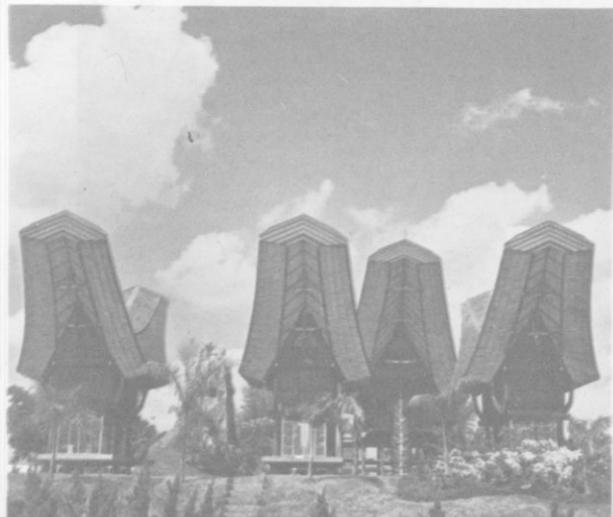

Καλλιέργεια τσαγιού

Εικόνες από τη Τζακάρτα

'Ινδονησία και Φιλιππίνες

Σαρωήνη

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. 'Ινδονησία	Τζακάρτα	1.905.000	119.000.000
2. Φιλιππίνες	Κεζόν	300.000	42.000.000

'Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Νά βρείτε στην ύδρoγειο σφαίρα και τό χάρτη τά νησιά τής 'Ινδονησίας και τίς Φιλιππίνες. Ποιά είναι τά μεγαλύτερα από αυτά;
2. Δείξτε τόν 'Ισημερινό στό χάρτη. 'Από ποιά νησιά περνάει;
3. Τί υποθέσεις κάνετε γιά τό κλίμα, τή χλωρίδα, τήν πανίδα και τούς ανθρώπους τής 'Ινδονησίας;
4. „Γιατί ή 'Ινδονησία σέ παλιούς χάρτες όνομάζεται «'Ολλανδικές 'Ινδίες»;
5. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στά νησιά τής Ν.Α. 'Ασίας;

Στά Ν.Α. τής 'Ασίας, ανάμεσα στόν 'Ινδικό και τόν Ειρηνικό ώκεανό, υπάρχουν πολλά μικρά και μεγάλα νησιά. Είναι ή **'Ινδονησία** και οι **Φιλιππίνες**. Όλα βρίσκονται στην Τροπική ζώνη και πολλά πάνω στόν 'Ισημερινό. Μεγαλύτερα από αυτά είναι ή **Σουμάτρα**, ή **Βόρνεο**, ή **Ίάβα**, ή **Κελέθη**, ή **Νέα Γουινέα**, ή **Τιμόρ**, ή **Μιντανάο**, ή **Λουζόν**.

Πολλά από τά νησιά αυτά είναι άπομεινάρια μιās μεγάλης χερσαίας περιοχής, πού βρισκόταν ανάμεσα στην 'Ασία και τήν Αύστραλία και πού καταποντίστηκε πρίν από χιλιάδες χρόνια. Άλλα δημιουργήθηκαν από ήφαιστεια. Τά περισσότερα είναι όρεινά και παντού ύψώνονται οι κωνικές κορυφές σθησμένων και ένεργών ήφαιστειών.

Φοβερό είναι τό ήφαιστειο **Κρακατάου**. Σ' αυτό στά 1883 έγινε ή ισχυρότερη έκρηξη στή Γη. Βρίσκεται στην Ίάβα. Σέ όλη τήν 'Ινδονησία οι σεισμοί είναι συχνοί και οι καταστροφές πού προξενούν μεγάλες.

Στά ανατολικά τής Μιντανάο βρίσκεται ή βαθύτερη θάλασσα τής Γης (11.022 μέτρα βάθος).

Τό κλίμα είναι θερμό, βρέχει πολύ και ή βλάστηση είναι πλούσια. Παντού υπάρχουν παρθένα δάση μέ μεγάλη ποικιλία φυτών, άγρια ζώα, μεγάλους πιθήκους.

Είναι άπίστευτος ό πλούτος τής φυσικής όμορφιάς πού κρύβουν τά νησιώτικα αυτά συμπλέγματα. Τόν συμπληρώνουν τό μεγαλειο των ήφαιστειών, οι άπέραντες φυτείες πού απλώνονται στους πρόποδες και τίς πλαγιές των κυματιστών λόφων, οι πλούσιοι όρυζώνες, τά χωριά των ίθαγενών, τά μνημεία και οι σύγχρονες πόλεις.

Πολλά από τά εύφορα ήφαιστειογενή έδάφη καλλιεργούνται μέ ρύζι, ζαχαροκά-

λαμο, καφέ, τσάι, καλαμπόκι. Από τὰ δάση παράγεται καουτσούκ καί πολύτιμη ξυλεία.

Ὁ ὀρυκτός πλοῦτος τῆς περιοχῆς εἶναι μεγάλος. Ἐξάγονται χρυσάφι, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα, πετρέλαιο κτλ.

Ὅλες σχεδόν οἱ γειτονικές θάλασσες δίνουν ἄφθονα ἀλιευτικά προϊόντα.

Στά νησιά τῆς Ν.Α. Ἀσίας ζοῦν σήμερα περίπου 161.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ μισοί σχεδόν ἀπό αὐτοῦς κατοικοῦν στήν Ἰάβα, πού εἶναι μιά ἀπό τίς πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές τῆς Γῆς.

Οἱ Ἰνδονήσιοι ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή τῶν Μαλαίων καί εἶναι μωαμεθανοί.

Στήν κίτρινη φυλή ἀνήκουν καί οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων, οἱ περισσότεροί ὅμως εἶναι χριστιανοί.

Ἡ Ἰνδονησία γιά πολλά χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ὀλλανδῶν καί λεγόταν **Ὀλλανδικές Ἰνδίες**. Τώρα εἶναι ανεξάρτητο κράτος μέ πρωτεύουσα τή **Τζακάρτα** (4.580.000 κ.).

Ἄνεξάρτητο κράτος εἶναι καί οἱ **Φιλιππίνες** μέ πρωτεύουσα τήν **Κεζόν**. Μεγαλύτερη πόλη στίς Φιλιππίνες εἶναι ἡ **Μανίλα**.

*Τρία τμήματα τῆς Βόρνεο, τό **Κιμπάχ**, τό **Σαραβάκ** καί τό **Μπρουνέι**, εἶναι βρετανικές ἀποικίες. Ἐνα τμήμα τῆς Τιμόρ εἶναι ἀποικία τῶν Πορτογάλων. Ἀπό τή Ν. Γουινέα μόνο τό δυτικό τμήμα ἀνήκει στό κράτος τῆς Ἰνδονησίας.*

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Τά ἠφαιστειογενή ἐδάφη εἶναι γόνιμα.
2. Τά ἠφαιστεία καί οἱ σεισμοί προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές.
3. Τό κλίμα στίς περιοχές τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι ἀνθυγιεινό.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε χάρτη τῶν νησιῶν τῆς Ν.Α. Ἀσίας.

Ἰνδονήσιοι μέ τοπικές ἐνδυμασίες χορεύουν

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

M.

27-28

Η Κίνα

Έκταση: 9.597.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 852.000.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε στην υδρόγειο σφαίρα και στο χάρτη την Κίνα. Δειξτε τις περιοχές του Θιβέτ, του Σινκιάνγκ, της Μογγολίας, της Μαντζουρίας, της Κορέας.
2. Συγκρίνετε την έκταση της σημερινής Κίνας με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
3. Παρατηρήστε το γεωφυσικό χάρτη της Κίνας.
4. Προβάλετε σχετικές εικόνες.
5. Τί είναι τό Σινικό τείχος;
6. Τί προβλήματα δημιουργεί ο υπερπληθυσμός στην Κίνα;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;

Η Κίνα είναι η πολυπληθέστερη χώρα της Γης.

Οι Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή, πιστεύουν στο Βούδα και στον Κομφού-κιο, μιλούν την κινεζική γλώσσα με τις μονοσύλλαβες λέξεις, την παράξενη προφορά και τη γριφώδη γραφή και δημιουργούν αιώνες τώρα τό δικό τους πολιτισμό.

Κινεζάκια στην αυλή του σχολείου τους

Ἡ σημερινή Κίνα περιλαμβάνει τήν παλιά Κίνα, τό **Θιβέτ**, τό **Σιν-κιάγκ**, τήν **Ἐσωτερική Μογγολία**, τή **Μαντζουρία**. Ἀνατολικά τή βρέχει ἡ **Σινική** καί ἡ **Κίτρινη θάλασσα**.

Πίσω ἀπό τίς ἀκτές τους, μακριά, ὅπως γράφει ὁ Ν. Καζαντζάκης, «μαντεύεις ὄλο τό ἀπέραντο σώμα τῆς Κίνας. Τίς ἀτέλειωτες λασπερές πεδιάδες τοῦ Κουάν-Σι, τοῦ Χουνάν, τοῦ Σέ-Τουάν καί τήν ἀπέραντη **Κινέζικη πεδιάδα**, πού ἔχει χίλια χιλιόμετρα μάρκος καί πεντακόσια πλάτος καί θρέφει ἑκατομύρια ψυχές. Τά θουνά ὄλο κι ἀνεβαίνουν σκαλωτά, σηκώνεται τό ἔδαφος τῆς Κίνας ὅσο προχωρεῖς δυτικά κι ἀποκορυφώνεται στό μυστηριακό **Θιβέτ** καί στά αἰώνια χιονοσκέπαστα Ἴμα-λάια.

Ἀνάμεσα στά θουνά κυλοῦν οἱ μεγάλοι ποταμοί: ὁ **Κίτρινος**, ὁ **Γαλάζιος**, ὁ **Σι-Γιάγκ**. Κι ἀπάνω ψηλά, στό Βορρά, ἕνας δράκος μέ δυό χιλιάδες διακόσια χιλιόμετρα μάρκος, μέ ὄχτω καί δέκα μέτρα ὕψος, φρουρεῖ τά σύνορα. Τό **Σινικό τείχος**...

Μέσα στό ἀπέραντο τοῦτο κίτρινο ἀλώνι μερμηγκιάζουν πάνω ἀπό ὀχτακόσια ἑκατομύρια Κινέζοι!...

Ἄλα στήν Κίνα εἶναι ἡσυχά, ἀπλά, αἰώνια. Γενιές περνοῦν, ἄνθρωποι καί χώματα καί νερά ^ἀσυνεργάζονται εἰρηνικά, θαρρεῖς κι ὁ ἀληθινός θεός τῆς Κίνας εἶναι ὁ σοφός, πραχτικός νοῦς, ὁ Κομφούκιος...

Μά ξάφνου, πίσω ἀπό τή γαλήνια μάσκα, ξεπετιέται ἄγριος ὁ σκοτεινός ἄρχοντας τῆς Κίνας! Ἀνεμοστρόβιλοι ξεριζώνουν πολιτείες, γκρεμίζουν δάση, ποταμοί μετατοπίζονται, καταχώνουν στή λάσπη χιλιάδες χωριά, πνίγουν ἄνθρώπους. Μά ἡ μπόρα περνάει, ξαναπροσαίνουν πάλι τ' ἄνθρωπάκια ἀπό τή λάσπη, ξαναθεμελιώνουν τά καλύβια τους, ξανασκαλίζουν τή γῆ... Ὁ Κομφούκιος προβαίνει πάλι ἡσυχά χαμογελώντας, σάν νά μήν ἔγινε τίποτα...».

Ἡ Κίνα, πού βρίσκεται ὀλόκληρη στή Βόρεια εὐκρατή ζώνη, κλιματολογικά χωρίζεται: α) Στή δυτική ξηρή καί ἄγονη Κίνα μέ ἡπειρωτικό κλίμα. Ἐκεῖ οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροί καί τό καλοκαίρι πολύ ζεστό. Στήν περιοχή αὐτή καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακά. β) Στήν ἀνατολική ὑγρή, εὐφορη καί πυκνοκατοικημένη Κίνα, μέ ἡπειρωτικό κλίμα στά θόρεια καί τροπικό στίς νότιες περιοχές. Σ' αὐτήν υπάρχουν μεγάλοι ὀρυζῶνες καί ζοῦν τά 8/10 τῶν Κινέζων. Ὅσο προχωροῦμε δυτικά, οἱ βροχές λιγοστεύουν καί ἐμφανίζονται στέπες καί ἔρημοι.

Ἡ Κίνα παράγει ἄφθονο ρύζι, βαμπάκι, τσάι, ζάχαρη, δημητριακά καί ἄλλα γεωργικά προϊόντα. Οἱ περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιά τοῦς Κινέζους, πού τότε ὑποφέρουν ἀπό ἔλλειψη τροφῶν.

Ἡ κτηνοτροφία δέν εἶναι ἀρκετά ἀναπτυγμένη. Τρέφονται κυρίως χοῖροι καί πουλερικά. Στίς θάλασσες καί τά ποτάμια ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν.

Ἀπό τό ὑπέδαφος τῆς Κίνας ἐξάγονται πολλά ὀρυκτά. Ἡ κινεζι-

Χάρτης
τῆς
Κίνας

Εἰκόνες
ἀπό τήν
Κίνα

κή βιομηχανία τά τελευταία χρόνια αναπτύσσεται γοργά. Όνομαστά είναι τά προϊόντα τής κινεζικής βιοτεχνίας.

Ή συγκοινωνία διευκολύνεται πολύ από τά πλωτά ποτάμια, πού είναι φυσικοί δρόμοι επικοινωνίας τών άκτών μέ τό έσωτερικό τής χώρας.

Ή Κίνα είναι χώρα μέ πανάρχαια ιστορία. Σέ πολύ μακρινές έποχές οι Κινέζοι πραγματοποίησαν σπουδαίες έφευρέσεις καί κατασκεύασαν έργα, πού προκαλούν τό θαυμασμό τών άνηρώπων. Οι πόλεις καί τά χωριά τους διαφέρουν πολύ από τά δικά μας κι έχουν χαρακτηριστική άρχιτεκτονική. Μεγαλόπρεπες είναι οι κινεζικές παγόδες.

Σήμερα ή Κίνα είναι λαϊκή δημοκρατία. Πρωτεύουσά τής είναι τό **Πεκίνο** (9.000.000 κ.).

«Τά σπία, γράφει ό Ν. Καζαντζάκης, είναι χαμηλά, μονόπατα, μέσα στά δέντρα κι ή άπέραντη πολιτεία φαντάζει καταπράσινη. Μονάχα οι παγόδες ξεχωρίζουν καί τά μουράγια τής παλιάς πολιτείας... Οι κινεζικές επιγραφές σημαιοστολίζουν τόν άγέρα...».

Χιλιάδες άντρες, γυναίκες, παιδιά μέ τίς όμοιομορφες γαλάζιες στολές κυκλοφορούν στους άτέλειωτους φαρδιούς δρόμους καί στά στενά σοκάκια μέ τά καταστήματα καί τά εργαστήρια, όπου πολύπειροι τεχνίτες μέ ύπομονή φιλοτεχνούν τά καταπληκτικά προϊόντα τής κινεζικής τέχνης.

Περίφημα είναι τά παλιά ανάκτορα τού Πεκίνου.

↪ Μεγάλες πόλεις τής Κίνας είναι ή **Σαγκάη** (11.000.000 κ.), ή **Τιέν-Τσίιν** (4.500.000 κ.), ή **Νανκίν**, ή **Καντών** κ.ά.

Στό **Θιβέτ** ζούν βουδιστές καί υπάρχουν πολλά μοναστήρια. Πρωτεύουσα τής περιοχής αύτής είναι ή **Λάσα**.

Μεγάλα κινεζικά νησιά είναι ή **Χαϊνάν** καί ή **Ταϊβάν** (Φορμόζα).

Άνεξάρτητα κράτη καί άποικίες γύρω από τήν Κίνα

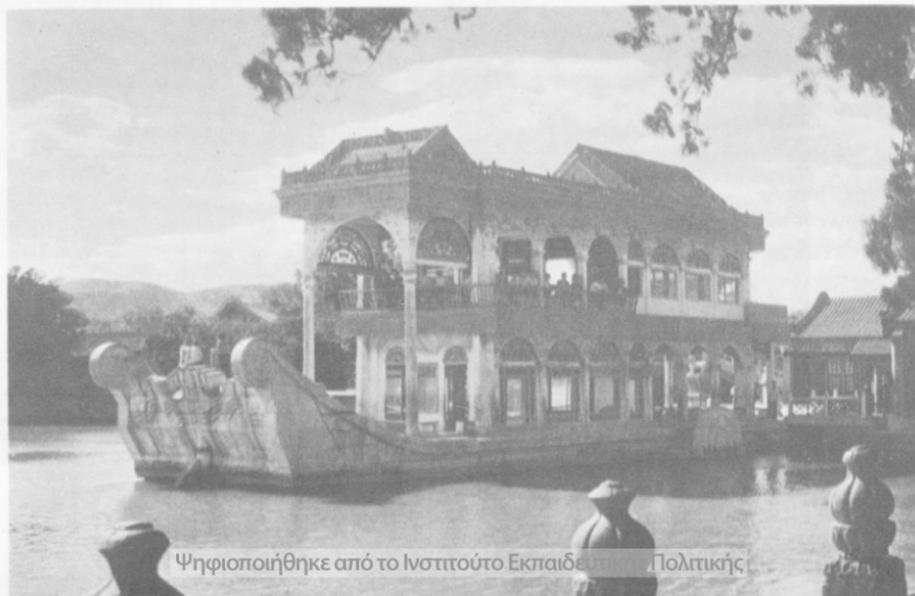
Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση	Κάτοικοι
1. Μογγολία	Ουλάν Μπατόρ	1.565.000	1.200.000
2. Φορμόζα	Ταϊπέχ	36.000	10.300.000
3. Χόγκ-Κόγκ	Χόγκ-Κόγκ	1.045	4.000.000
4. Μακάο	Μακάο	16	250.000
5. Βόρεια Κορέα	Πιόνγκκ-Γιάνγκ	121.000	16.200.000
6. Νότια Κορέα	Σεούλ	98.000	35.000.000

Ή **Φορμόζα** είναι ανεξάρτητο κράτος μέ πρωτεύουσα τήν **Ταϊπέχ**.

Στίς άκτές τής Κίνας βρίσκονται ή βρετανική άποικία **Χόγκ-Κόγκ** καί ή πορτογαλική **Μακάο**.

Εικόνες από τό Πεκίνο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τό Χόγκ-Κόγκ είναι μιά μικρή χερσόνησος μέ χαριτωμένα νησάκια γύρω της. Ή πόλη είναι χωρισμένη στά δυό, μ' ένα στενό πορθμό στή μέση.

«Καθώς κάνεισ τή διαδρομή ανάμεσα στίσ δυό όχθεσ, γράφει ή Έλ. Ουράνη, προπάντων τό θράδυ, όταν όλα τά σπίτια ανάθουν τά φώτα τουσ καί φεγγοβολοϋν, αντίκρίξεισ ένα περιβάλλον φαντασματογοικό... Τά πολυύριθμα μαγαζιά, πού σφίγγονται τό ένα πλάι στό άλλο καί πουλοϋν όλα τά είδη τήσ παραγωγήσ τήσ κάθε χώρασ, ανάθουν τίσ προθήκεσ τουσ καί τίσ επιγραφέσ τουσ κι άστράφτουσ τά κινέζικα ψηφία καί κεντοϋν τό σκοτάδι μέ μαγευτικά άραθουργήματα...».

Ή Κορέα είναι χερσόνησος ανάμεσα στήν Κεντρική καί τήν Ήαπωνική θάλασσα. Πρίν λίγα χρόνια οί Βόρειοι Κορεάτεσ πολέμησαν μέ τουσ Νότιουσ. Σήμερα ή Κορέα είναι χωρισμένη σέ δυό κράτη. Ή Βόρεια Κορέα έχει πρωτεύουσα τό Πιόνγκ-Γιάνγκ καί ή Νότια Κορέα τή Σεούλ (5.500.000 κ.).

Ή Μογγολία είναι ένα μεγάλο όροπέδιο μέ στέπεσ καί έρήμουσ, όπου ζοϋν νομάδεσ κτηνοτρόφοι. Πρωτεύουσα της είναι ή Ουλάν-Μπατόρ.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Μόνο τά πολλά εργατικά χέρια δέν άρκοϋν, γιά νά προσδέψει μιά χώρα.
2. Ή έπιστημονική καλλιέργεια τήσ γήσ αύξάνει τήν παραγωγή.
3. Τά πλωτά ποτάμια διευκολϋνουν τή συγκοινωνία. Οί κοιλάδεσ τουσ είναι φυσικοί δρόμοι.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτεσ τήσ Κίνασ.

Κίνα

Μογγολία

Ν. Κορέα

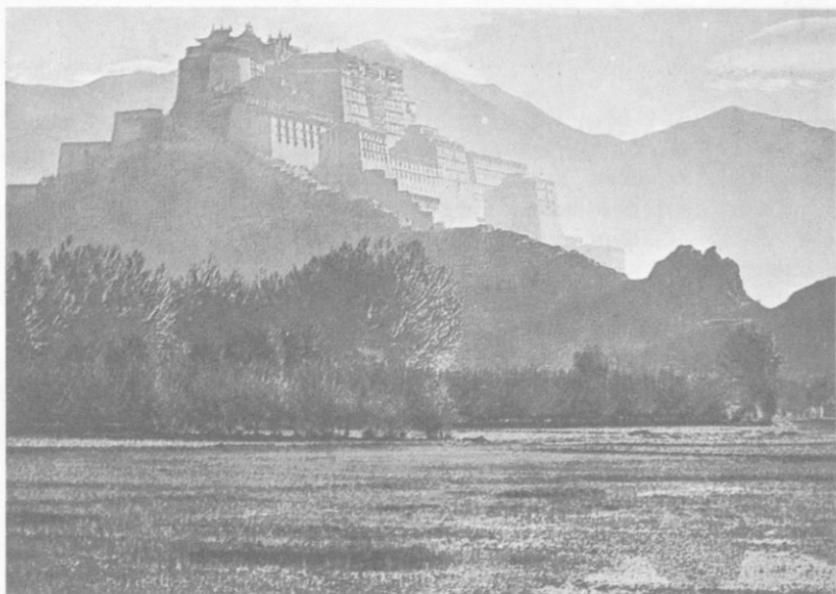
Β. Κορέα

Κρέασ (χιλιάδεσ τόνοι)

Σέ όλη τή Γή	93.000
Η.Π.Α.	17.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	13.000
Κίνα	12.000
Δ. Γερμανία	3.600
Γαλλία	3.500
Βραζιλία	2.900
Άργεντινή	2.600
Πολωνία	2.500
Έλλάδα	300

Ψάρια (χιλιάδεσ τόνοι)

Σέ όλη τή Γή	70.000
Ήαπωνία	10.800
Ε.Σ.Σ.Δ.	9.200
Κίνα	6.900
Περϋ	4.200
Η.Π.Α.	2.700
Νορβηγία	2.600
Ήνδια	2.300
Ν. Κορέα	2.000
Έλλάδα	95

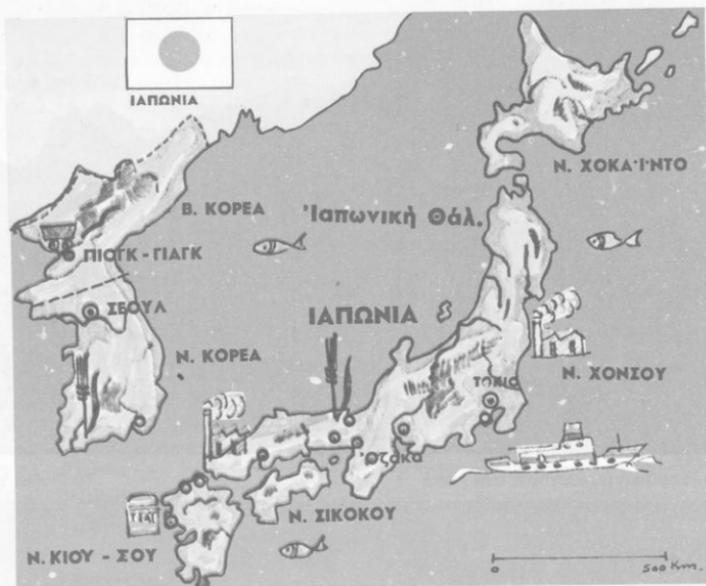
Θιβέτ – Βουδικά μοναστήρια στη Λάσα

Τό Σινικό τείχος

Έκταση: 372.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 112.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε στην ύδρoγειο σφαίρα και στόν παγκόσμιο χάρτη τήν Ίαπωνία και τήν Έλλάδα. Τι γνωρίζετε για τίς σχέσεις τής χώρας μας με τή μακρινή αυτή χώρα;
2. Παρατηρήστε τό θαλάσσιο διαμελισμό τής Ίαπωνίας. Τι γνωρίζετε για τό ιαπωνικό ναυτικό; Τι για τήν άλιεία;
3. Παρατηρήστε τό έδαφος τής Ίαπωνίας και τό γεωγραφικό πλάτος τής. Συγκρίνατέ το μέ τό γεωγραφικό πλάτος τής Έλλάδας.
4. Τι κλίμα έχει ή Ίαπωνία;
5. Γιατί ή Ίαπωνία ονομάζεται «Χώρα του ανατέλλοντος ήλιου» και «Χώρα των Χρυσανθέμων»;
6. Τι είναι τό Φουτζι-Γιάμα;
8. Πώς κατόρθωσαν οί Ίάπωνες νά προσδέψουν;
9. Οργανώστε προβολές μέ εικόνες από τήν Ίαπωνία.

Στή μακρινή **Άπω Ανατολή** βρίσκεται μία πολύ γνωστή στους Έλληνες χώρα, ή Ίαπωνία.

Η **Ίαπωνία**, ή «Χώρα του ανατέλλοντος ήλιου», ή «Χώρα των Χρυσανθέμων», εί-

ναι ή πίο προοδευμένη καί ή πίο πλούσια χώρα τής 'Ασίας. Στή χώρα μας είναι γνωστά πολλά ιαπωνικά προϊόντα.

Η 'Ιαπωνία είναι νησιωτική χώρα. Περιλαμβάνει 4 μεγάλα νησιά: τή **Χόνσου**, τή **Χοκκάιντο**, τή **Σικόκου**, τήν **Κυούσου** καί πολλά άλλα μικρότερα.

Έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό, πολλά φυσικά λιμάνια καί οί θάλασσές της δίνουν άφθονα ψάρια.

Η **Ιαπωνική θάλασσα**, πού χωρίζει τήν 'Ιαπωνία από τήν ήπειρωτική 'Ασία, είναι μιά από τίς ώραιότερες θάλασσες τής Γης. «*Τούτη ή θάλασσα, γράφει ό Καζαντζάκης, στάθηκε ή γαλάζια κούνια τής γιαπωνέζικης ψυχής... Στενή, ανάβαθη, μέ άνείπωτη γοητεία, ανοίγεται γελώντας στό άνοιξιότικο φώς... Ψαροχώρια, σπιτάκια χαμηλάξύλινα, θάρκες μακρουλές σάν σαίτες, ψαράδες μέ μυτερά σκιάδια, άσπρες άμμοϋδες...».*

Κάθε στιγμή τό όραμα αλλάζει. Άλλοϋ άναδϋονται από τά νερά πράσινα ειρηνικά νησάκια. Άλλοϋ άπότομοι γκριζοί βράχοι μέ βαθιές σπηλιές. Άλλοϋ μεγάλα πολύβοα λιμάνια, πόλεις, βιομηχανικά συγκροτήματα.

Κάπου ύψώνεται ένας σιντοϊκός ναός άνάμεσα σέ όλάνθιστα δέντρα, άλλοϋ καταπράσινες κυματιστές λοφοσειρές. Καί παντοϋ ένεργά καί σθησμένα ήφαιστεια.

Τό έδαφος είναι άρκετά όρεινό. Ψηλότερο βουνό είναι τό πασίγνωστο **Φούτζι** (ύψ. 3.776 μ.), μέ τήν ιδιόμορφη κωνική κορυφή. «*Πανϋψηλο, κάτασπρο, χιονισμένο, άνάερο, γαλήνιο καί σιωπηλό διαγράφεται άπάνω στό ζαφειρένιο οϋρανό τό άγιο βουνό τής 'Ιαπωνίας, γράφει ό Καζαντζάκης. Θρύλοι, θεοί, παραμϋθια, όλα τά παιχνίδια τής γιαπωνέζικης φαντασίας πλάστηκαν κατ' εικόνα καί όμοίωσή του. Όλα τά παιδιά τής 'Ιαπωνίας έχουν ζωγραφιστά τό Φούτζι άναρίθμητες φορές. ... Είναι ή καρδιά τής 'Ιαπωνίας...».*

Μεγάλες πεδιάδες δέν έχει ή 'Ιαπωνία. Έχει όμως εύφορότατες ήφαιστειογενείς κοιλάδες, πού οί 'Ιάπωνες τίς καλλιεργοϋν μέ ιδιαίτερη έπιμέλεια καί έπιστημονικούς τρόπους. Παντοϋ ύπάρχουν πλούσιοι όρυζώνες, λαχανόκηποι, όπωρώνες, δημόσιοι βοτανικοί κήποι, άνθόκηποι, πού δέ λειπουν από κανένα ιαπωνικό σπίτι.

Ό ιαπωνικός κήπος είναι μιά άρχιτεκτονική σύνθεση μέ πολύχρωμα λουλούδια, δέντρα, λιμνοϋλες, ρυάκια, βράχια, γέφυρες.

Τό μεγαλύτερο μέρος τοϋ ιαπωνικού έδάφους σκεπάζεται από δάση. Είναι παροικιώδης ή άγάπη των 'Ιαπώνων γιά τά δάση, πού τά περιποιοϋνται συστηματικά καί παίρνουν άφθονα δασικά προϊόντα.

Η 'Ιαπωνία έχει τό ίδιο σχεδόν γεωγραφικό πλάτος μέ τήν 'Ελλάδα καί βρέχεται καί αύτή όλόγυρα από θάλασσα. Τό κλίμα της όμως έπηρεάζεται από τούς μουσώνες καί τό θερμό θαλάσσιο ρεύμα **Κοϋρο-Σίβο** καί διαφέρει από τό κλίμα τής χώρας μας. Στήν 'Ιαπωνία βρέχει συχνά. Μέ τά νερά των πολυάριθμων μικρών ποταμών της κινοϋνται πολλά ύδροηλεκτρικά έργοστάσια καί μέ τέλεια άρδευτικά έργα ποτίζονται πολλά χωράφια.

Κτηνοτροφία άναπτυγμένη δέν ύπάρχει. Βασική τροφή των 'Ιαπώνων είναι τό ρύζι καί τά ψάρια.

Οί 'Ιάπωνες είναι λαός ναυτικός. Η ζωή τους είναι δεμένη μέ τή θάλασσα. Έχουν μεγάλο στόλο από άλιευτικά καί έμπορικά πλοία. Στή χώρα μας εισάγουμε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Επιστημονικής Πολιτικής

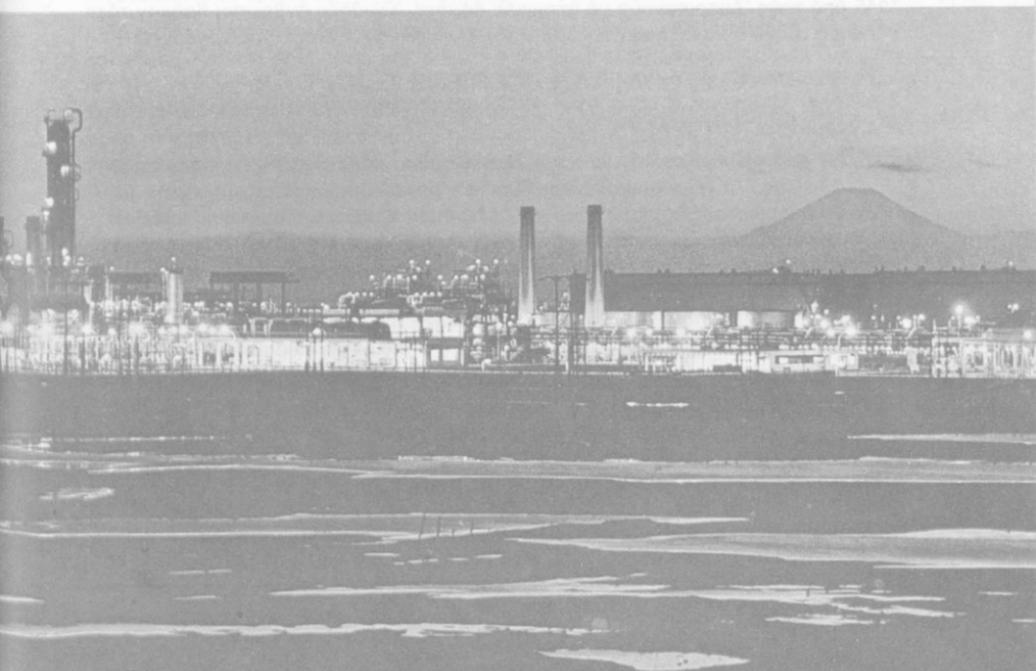

Κιότο

← Γιοκοχάμα

Βιομηχανικό συγκρότημα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

από την Ίαπωνία άλιευτικά προϊόντα. Στά Ιαπωνικά ναυπηγεία κατασκευάζονται πολλά έλληνικά πλοία.

Οι Ίάπωνες άνήκουν στην κίτρινη φυλή. Θρησκεία τους είναι ο **σιντοϊσμός** και ό βουδισμός. Είναι άνθρωποι δραστήριοι, γενναίοι, ευγενικοί, ευθυμοι. Με πάθος προσπαθούν νά γνωρίσουν όλες τις κατακτήσεις του σύγχρονου κόσμου και νά παραγγούν με τούς πιό προοδευμένους λαούς τής Γης. Ή Ιαπωνική βιομηχανία είναι σήμερα άπό τις μεγαλύτερες του κόσμου και τά προϊόντα της τέλεια και φθηνά.

Πρωτεύουσα τής Ίαπωνίας είναι τό **Τόκιο** με 11.600.000 ανθρώπους.

Στήν καρδιά του, μέσα σέ ψηλά κάστρα, βρίσκεται τό ιστορικό παλάτι του αυτοκράτορα και τριγύρω τό παλιό και τό σύγχρονο Τόκιο. Είναι ένα μεγάλο έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο με πολλά εργοστάσια, ουρανοξύστες και άλλα ώραια σύγχρονα οικοδομήματα, με γραφικά μνημεία Ιαπωνικής αρχιτεκτονικής, με παραδοσιακά ξύλινα σπίτια.

Στήν Ίαπωνία συχνά γίνονται καταστρεπτικοί σεισμοί. Γι' αυτό όλα τά κτίρια είναι άντισεισμικά, συνήθως μονώροφα, και οι πόλεις έχουν μεγάλη έκταση.

Άλλες μεγάλες πόλεις είναι ή **Όζάκα** (2.900.000 κ.) με πολλά εργοστάσια και μεγάλο λιμάνι, ή **Γιοκοχάμα** (2.350.000 κ.), ή **Ναγκόγια**, τό **Κιότο**.

Τό Κιότο είναι ή παλιά πρωτεύουσα τής Ίαπωνίας. Έχει πολυτελέστατα άνάκτορα μέσα σέ ώραίους κήπους και μεγαλόπρεπες παγόδες με πολλά άναγερτά πατώματα.

Ίστορικές πόλεις είναι ή **Χιροσίμα** και τό **Ναγκασάκι**, πού καταστράφηκαν στά 1945 άπό τούς Άμερικανούς με άτομικές βόμβες. Χιλιάδες άνθρωποι βρήκαν τότε σ' αυτές τραγικό θάνατο και πολλοί άλλοι δοκιμάστηκαν άπό τή ραδιενέργεια.

Ή συγκοινωνία είναι άριστη και διεξάγεται με τά τελειότερα σύγχρονα μέσα. Στο Τόκιο ύπάρχουν τετραώροφοι αυτοκινητόδρομοι και έναέριες σιδηροδρομικές γραμμές.

*Μέ όλη τήν πρόοδο, ή Ίαπωνία έξακολουθεϊ νά διατηρεϊ τό παραδοσιακό χρώμα της. Τά παραδοσιακά κουκλιστικά, πεντακάθαρα Ιαπωνικά σπίτια με τούς όλάνθιστους κήπους τριγύρω, ό τρόπος ζωής τής Ιαπωνικής οικογένειας, οι γκέισες με τά γραφικά **κιμονό**, και τό χαρακτηριστικό χτένισμα, τό πατροπαράδοτο τσάι, πού προσφέρεται σέ κάθε επίσκεψη, τά μνημεία, ή τέχνη, οι γιορτές διατηρούνται όπως σέ περασμένες εποχές.*

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ή θάλασσα παίζει σπουδαίο ρόλο στή ζωή των ανθρώπων.
2. Τά ήφαιστειογενή έδάφη είναι γόνιμα.
3. Οι πόλεμοι προκαλούν καταστροφές και φέρνουν δυστυχία στους ανθρώπους.
4. Οι δραστήριοι λαοί δημιουργούν πρόοδο και πολιτισμό.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Ίαπωνίας.

30 'Η Σιβηρία καί ή υπόλοιπη Σοβιετική 'Ασία

Έκταση: 16.800.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 60.000.000

Στά βόρεια τής 'Ασίας, από τά Ουράλια ὄρη ὡς τόν Ειρηνικό καί τό Βόρειο Παγωμένο Ὑκεανό, ἀπλώνεται ή **Σιβηρία**. Είναι μιά ἀπέραντη χώρα, ὅπου ἐπικρατεῖ δριμύ ψύχος. Σέ πολλές περιοχές τά χιόνια εἶναι αἰώνια.

Μορφολογικά ή Σιβηρία χωρίζεται: α) Στό δυτικό βαθύπεδο, πού τό διαρρέουν οἱ ποταμοί **Ὁθης** καί **Ἰενεσέης**. β) Στό κεντρικό ὀροπέδιο, πού ἀπλώνεται ἀνάμεσα στόν Ἰενεσέη καί τό **Λένα**. γ) Στήν ὀρεινή ἀνατολική περιοχή, πού ἀπλώνεται ἀπό τό Λένα καί τόν **Ἀμούρ** ὡς τό **Βερίγγειο ποταμό**. Στίς ἀνατολικές ἀκτές σχηματίζεται ή μεγάλη χερσόνησος **Καμτσάτκα** καί τό νησί **Σαχαλίνη**.

Στά νοτιοδυτικά τής Σιβηρίας βρίσκονται οἱ μεγάλες περιοχές τοῦ **Καζακιστάν** καί τοῦ **Τουρκεστάν**. Αὐτές ἀνήκουν στήν ξηρή 'Ασία καί μεγάλες ἐκτάσεις τους εἶναι ἔρημοι καί στέπες. Γνωστές εἶναι οἱ **Κιργίσιες στέπες** μέ ἀναπτυγμένη νομαδική κτηνοτροφία. Στήν περιοχή αὐτή βρίσκεται ή Κασπία θάλασσα καί οἱ λίμνες **Ἀράλη** καί **Μπαλκάς**. Στήν Ἀράλη χύνονται οἱ ποταμοί **Ἦξος** καί **Ἰαξάρτης**. Ἀνατολικότερα βρίσκεται ή λίμνη **Βαϊκάλη**.

Τό κλίμα στή βόρεια Σιβηρία εἶναι πολικό. Ἐκεῖ ἀπλώνεται ή παγερή ζώνη τής **τούνδρας**. Λευκές ἀρκούδες, τάρανδοι καί λύκοι εἶναι τά χαρακτηριστικά ζῶα τής. Νοτιότερα ὑπάρχουν ἀτέλειωτα δάση. Ἐκεῖ τολμηροί ἄντρες μέ ἔλκηθρα καί πολικά σκυλιά κυνηγοῦν ἀγρία ζῶα γιά τό δέρμα τους, πού γίνεται ὠραία γούνα. Εἶναι ή μεγάλη ζώνη τής τσίγκα μέ ψυχρό ἠπειρωτικό κλίμα. Τή διασχίζει ὁ **μεγάλος ὑπερῖθρηικός σιδηρόδρομος**, πού ξεκινάει ἀπό τή Μόσχα καί καταλήγει στό **Βλαδιβοστόκ**, στήν Ἰαπωνική θάλασσα.

Πολικό καί ψυχρό ἠπειρωτικό εἶναι τό κλίμα καί στίς ἀκτές τοῦ Ειρηνικοῦ, γιατί ὅλες ἐπηρεάζονται ἀπό ψυχρά θαλάσσια ρεύματα καί θόρειους ἀνέμους.

Στή δυτική Σιβηρία μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μέ δημητριακά. Ἐκεῖ καί στίς στεπώδεις περιοχές παράγονται καί ἀρκετά κτηνοτροφικά προϊόντα.

Μεγάλος εἶναι ὁ δασικός καί ὁ ὀρυκτός πλοῦτος τής Σιβηρίας. Τά ὀρυκτά τά τελευταῖα χρόνια τά ἐκμεταλλεύονται συστηματικά οἱ Ρῶσοι, πού θγάζουν ἀπό τό ὑπέδαφος τής πετρέλαιο, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, λευκόχρυσο, ἀσήμι, χαλκό, γαϊάνθρακες κ.ἄ.

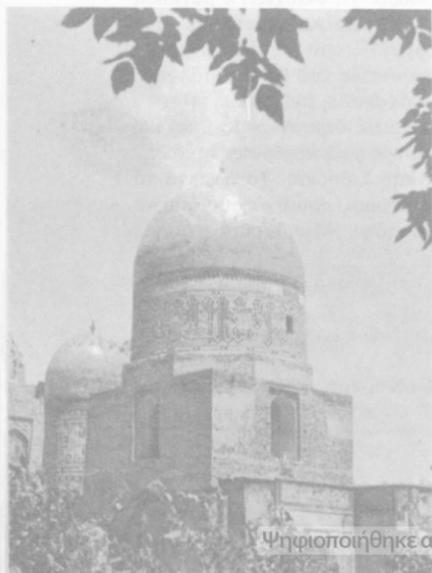
Στά ἀνατολικά τῶν Ουραλίων λειτουργοῦν πολλά καί μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα.

Οἱ κάτοικοι τής Σιβηρίας ἀνήκουν στή λευκή φυλή, ἐνώ τῶν νοτιοδυτικῶν στεπῶν στήν κίτρινη.

Ὅλη ή περιοχή εἶναι χωρισμένη σέ ἐπαρχίες, πού εἶναι τμήματα τής Ἐνώσεως Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν (Ε.Σ.Σ.Δ.).

Εικόνες από τη Σοβιετική Άσια

Μεγάλες πόλεις της Σοβιετικής Άσίας είναι η **Τασκένδη** (980.000 κ.), ή **Άλμα Άτα**, ή **Όμσκ**, ή **Τόμσκ**, τό **Βλαδιβοστόκ**.

Νά μάθετε τίς έννοιες:

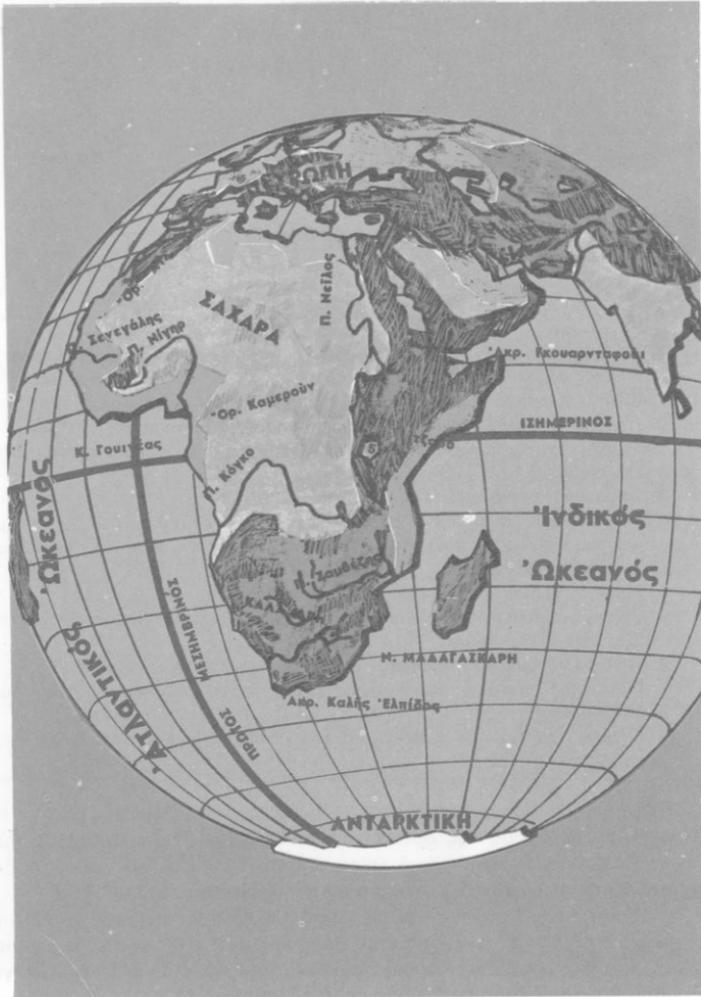
Σιθηρία, ύπερσιθηρικός σιδηρόδρομος, έλληθρα, Κιργίσιες στέπες, Καζακσάν, Τουρκεσάν, Τασκένδη, Βλαδιβοστόκ.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Όσο πίο κοντά στους πόλους βρίσκεται μιά περιοχή, τόσο ψυχρότερο κλίμα έχει.
2. Τούς πολύ ψυχρούς τόπους τούς λέμε «Σιθηρία»;
3. Στίς ψυχρές περιοχές τής Εϋκρατης ζώνης υπάρχουν μεγάλα δάση.
4. Οι ψυχρές καί στεπώδεις περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

- α. Η Άσία είναι ή μεγαλύτερη ήπειρος τής Γης σέ έκταση καί πληθυσμό.
- β. Έχει έκταση 44.000.000 τετρ. χιλιόμετρα καί άπλώνεται από τόν Ίσημερινό ώς τή Βόρεια πολική ζώνη. Βρέχεται από τόν Ίνδικό, τόν Είρηνικό, τό Βόρειο παγωμένο ώκεανό καί συνορεύει δυτικά μέ τήν Εϋρώπη.
- γ. Η Άσία γεωφυσικά χωρίζεται στή νοτιοδυτική Άσία (Μέση Άνατολή), στή Νότια, στή Νοτιοανατολική, στήν Άνατολική Άσία (Άπω Άνατολή), στήν Κεντρική καί στή Βόρεια Άσία.
- δ. Μεγαλύτερη όροσειρά τής Άσίας είναι τά Ίμαλάια. Ψηλότερη κορυφή τους είναι τό Έβερεστ (ύψ. 8.848 μ.), πού είναι καί ή ψηλότερη τής Γης.
- ε. Μεγάλα καί ψηλά όροπέδια τής Άσίας είναι τό Θιβέτ καί τό Παμίρ.

- στ. Στους όρεινούς όγκους τής Κεντρικής Άσίας έχουν τής πηγές τους τά μεγάλα ποτάμια τής Άσίας. Πολλά από αυτά άρδεύουν εύφορες προσχωσιγενείς πεδιάδες.
- ζ. Μεγάλες πεδιάδες τής Άσίας είναι ή 'Ινδογαγγική και ή Κινεζική.
- η. Στην πλευρά του Ειρηνικού ώκεανού ή Άσία έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό. Έκεί βρίσκονται τά νησιά τής 'Ινδονησίας, οι Φιλιππίνες, ή 'Ιαπωνία. Έκεί είναι και ή πιό βαθιά θάλασσα τής Γής (11.022 μ.).
- θ. Μεγάλες χερσόνησοι στή Νότια Άσία είναι ή 'Αραβία, οι 'Ινδίες, ή 'Ινδοκίνα.
- ι. Πολύ μεγάλη σημασία έχουν ή Διώρυγα του Σουάζ, τό λιμάνι τής Σιγκαπούρης, ό Βερίγγειος πορθμός.
- ια. Η Άσία παρουσιάζει μεγάλες κλιματικές διαφορές από τόπο σέ τόπο. Οι βόρειες άκτές και μεγάλες περιοχές τής Σιθηνίας έχουν κλίμα πολικό. Νοτιότερα άπλώνεται ή τάγκα με ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Στην όρεινή Κεντρική Άσία υπάρχουν αιώνια χιόνια. Οι άλλες περιοχές χωρίζονται στήν Ξηρή και τήν ύγρη Άσία.
- ιβ. Μεγάλη σημασία για τό κλίμα και τή ζωή στήν ύγρη Άσία έχουν οι μουσώνες. Αυτόι διακρίνονται σέ χειμερινούς και θερινούς και προκαλούν κατακλισμαίτες βροχές.
- ιγ. Μεγάλες έκτάσεις τής Ξηρής Άσίας είναι έρημοι και στέπες.
- ιδ. Στην Άσία ζούν 2.220.000.000 άνθρωποι. Στην ύγρη Άσία ζούν οι μισοί περίπου, από τούς κατοίκους τής Γής. Βασική τροφή τους είναι τό ρύζι. Ό υπερπληθυσμός δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στήν περιοχή αυτή.
- ιε. Η Ξηρή Άσία είναι άραιοκατοικημένη. Τό ίδιο και ή Κεντρική και ή Βόρεια.
- ιστ. Μεγάλη σημασία για τήν παγκόσμια οικονομία έχουν οι πετρελαιοπηγές τής Μέσης Άνατολής.
- ιζ. Οι περισσότεροι κάτοικοι τής Άσίας είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι.
- ιη. Μεγάλη βιομηχανία έχουν άναπτύξει οι 'Ιάπωνες. Είναι ένας από τούς πιό προοδευμένους και πλούσιους λαούς τής Γής.
- ιθ. Η Άσία είναι κοιτίδα άρχαίων λαών, πολιτισμών, θρησκείων.
- κ. Οι κάτοικοί της άνήκουν στή λευκή ή ίνδοευρωπαϊκή και τήν κίτρινη φυλή. Λίγοι είναι μαύροι.
- κα. Από θρησκευτική άποψη είναι μωαμεθανοί, βουδιστές, βραχμανιστές κτλ.
- κβ. Γενικά στήν Άσία κυριαρχούν τέσσερις πολιτισμοί: ό μουσουλμανικός, ό ίνδικός, ό σινικός, ό ίαπωνικός.
- κγ. Η Άσία είναι χωρισμένη σέ πολλά κράτη. Πολυπληθέστερα από αυτά είναι ή Κίνα, ή 'Ινδία, ή 'Ινδονησία, ή 'Ιαπωνία, τό Μπαγκλα-Ντές, τό Πακιστάν.
- κδ. Μεγάλες άσιαστικές πόλεις είναι τό Τόκιο (11.600.000 κ.), ή Σαγκάη (11.000.000 κ.), τό Πεκίνο, ή Βομβάη, ή Σεούλ, ή Τζακάρτα, ή Τιέν-Τσιν, τό Χόγκ-Κόγκ, τό Δελχί, τό Κάρτσι, ή Καλκούτα κ.ά.

ΑΦΡΙΚΗ

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τήν 'Αφρική στήν υδρόγειο σφαίρα, στόν παγκόσμιο χάρτη, σέ χάρτες τής 'Αφρικής. Δειξτε καί τίς άλλες ήπειρους καί προσδιορίστε τή θέση τής 'Αφρικής ανάμεσα σ' αυτές. Συγκρίνετε τήν έκτασή τους.
2. Ποιές θάλασσες χωρίζουν τήν 'Αφρική από τίς γειτονικές της ήπειρους;
3. Σέ ποιά σημεία ή 'Αφρική πλησιάζει άλλες ήπειρους; Οί θέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;
4. Παρατηρήστε τίς άκτές τής 'Αφρικής.
5. Παρατηρήστε τή μορφολογία του άφρικανικού έδάφους. Δειξτε τούς μεγάλους όρεινούς όγκους. Σέ ποιά περιοχή τής 'Αφρικής βρίσκονται; Ποιά είναι ή ψηλότερη κορυφή τής 'Αφρικής;
6. Σέ ποιές περιοχές τής 'Αφρικής υπάρχουν έρημοι;
7. Έχει μεγάλα ποτάμια καί λίμνες ή 'Αφρική; Σέ ποιά περιοχή βρίσκονται; Γιατί; Συζητήστε γιά τό Νείλο.
8. Γιατί τά ποτάμια τής 'Αφρικής σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες;
9. Γιατί πολλά ποτάμια τής 'Αφρικής χάνονται στή διαδρομή τους καί δέν εκβάλλουν πουθενά;
10. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες, ταινίες κτλ. Όργανώστε προβολές στήν τάξη.

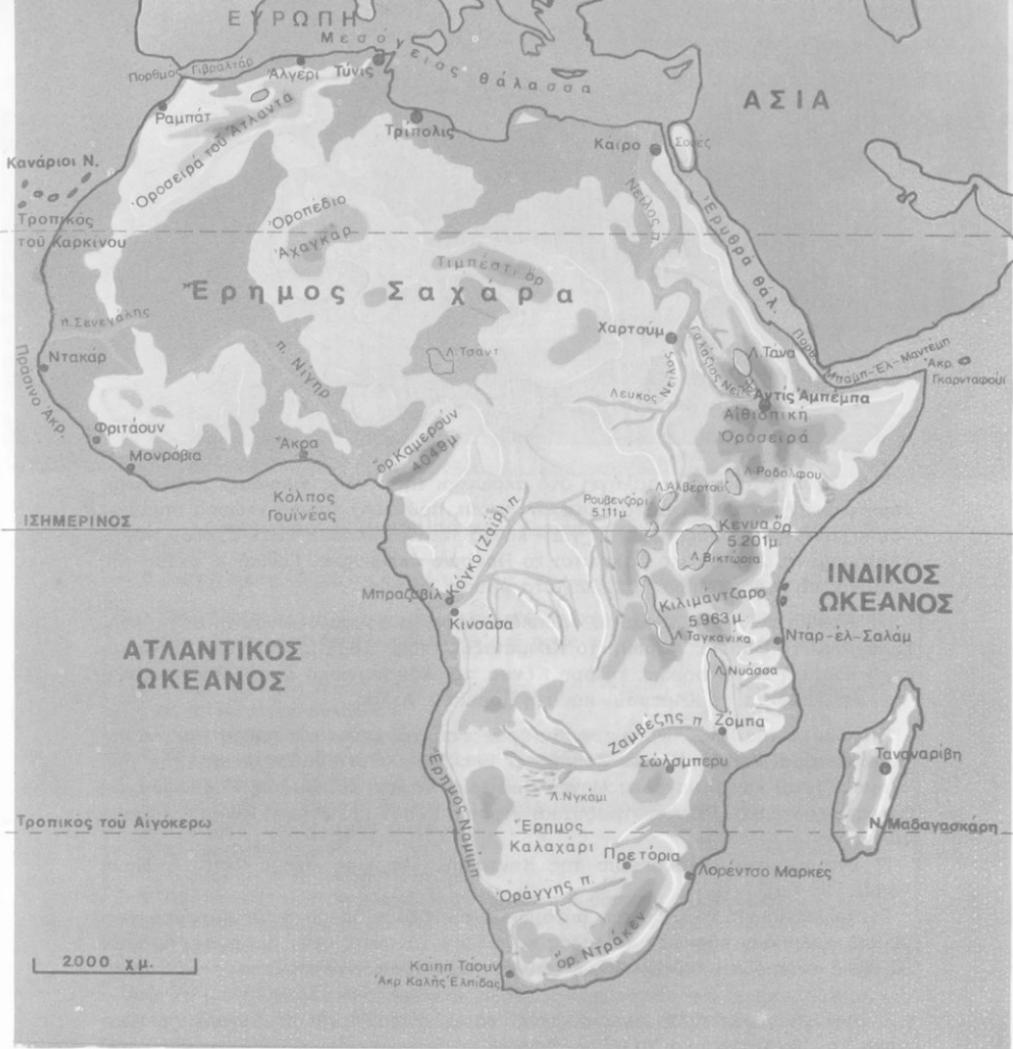
Η 'Αφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Ο 'Ισημερινός τή χωρίζει σχεδόν στή μέση καί τό μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη. Βρέχεται όλόγυρα από τόν 'Ατλαντικό καί τόν 'Ινδικό ώκεανό, από τή Μεσόγειο καί τήν 'Ερυθρά θάλασσα. Α αυτές χωρίζουν τήν 'Αφρική από τήν Εύρώπη καί τήν 'Ασία.

Η 'Αφρική ήταν ένωμένη άλλοτε μέ τήν 'Ασία στήν περιοχή του **Σουέζ**. Τώρα ή φυσική αυτή γέφυρα ανάμεσα στίς δυό ήπειρους έχει κοπεί μέ τή **διώρυγα του Σουέζ**. Αύτή χώρισε τήν 'Αφρική από τήν 'Ασία, αλλά ένωσε τή Μεσόγειο μέ τήν 'Ερυθρά θάλασσα καί διευκολύνει πολύ τή ναυσιπλοΐα.

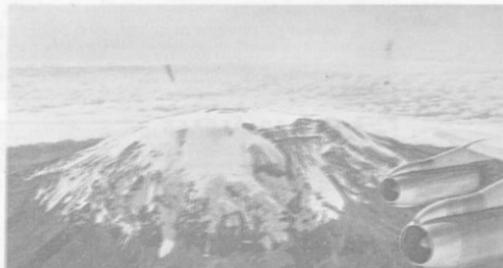
Ο **πορθμός του Γιβραλτάρ** είναι ή στενότερη θάλασσα ανάμεσα στήν 'Αφρική καί τήν Εύρώπη.

Η 'Αφρική δέν έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό. Στίς άκτές της σχηματίζονται ελάχιστοι κόλποι. Σπουδαιότεροι από αυτούς είναι στόν 'Ατλαντικό ο **κόλπος της Γουινέας** καί στή Μεσόγειο ή **Μικρή Σύρτη** καί ή **Μεγάλη Σύρτη**.

Η **Μαδαγασκάρη** είναι τό μοναδικό μεγάλο άφρικανικό νησί. Στόν 'Ατλαντικό ώκεανό υπάρχουν τά μικρά νησιά **Άζόρες, Μαδέρα, Κανάριοι, Πρασίνου άκρωτηρίου, Αγία 'Ελένη**.

Κιλιμάντζαρο

Στά νότια ή Ἀφρική καταλήγει στό ἀκρωτήρι τῆς **Καλῆς Ἐλπίδας**. Ἀνατολικότερο ἀκρωτήριο τῆς εἶναι τό **Γκουαρνταφούι**, πού στήν τοπική γλώσσα σημαίνει «φυλαχτεῖτε». Ὀνομάζεται ἔτσι, γιατί κοντά του ἡ θάλασσα εἶναι σχεδόν πάντα τρικυμισμένη. Στά δυτικά βρίσκεται τό **Πράσινο ἀκρωτήριο**. Γενικά οἱ ἀκτές τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπόκρημνες μέ ἐλάχιστα φυσικά λιμάνια.

Ἡ Ἀφρική εἶναι ἓνα τεράστιο ὄροπέδιο. Μεγάλα βουνά ὑψώνονται στήν Ἀνατολική καί τή Βόρεια Ἀφρική: τό **Κιλιμάντζαρο** (ὑψ. 5.895 μ.) πού εἶναι ἡ ψηλότερη κορυφή τῆς Ἀφρικῆς, τά ὄρη **Κένυα**, τά **Ἀθησσουιακά ὄρη**. Στήν Κεντρική Ἀφρική ὑψώνεται τό **Καμερούν** καί στή Βόρεια ὁ **Ἄτλας**.

Στά βουνά τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς, ὅπου βρέχει συχνά, ἔχουν τίς πηγές τους οἱ μεγάλοι ποταμοί **Νεῖλος**, **Κόγκο**, **Ζαμβέζης**. Ἐκεῖ, σέ κλειστά βαθουλώματα τῆς γῆς, σχηματίζονται καί οἱ μεγάλες λίμνες **Βικτωρία**, **Ταγκανίκα**, **Νυάσα**, **Ροδόλφου** καί ἄλλες μικρότερες. Στήν κεντροδυτική Ἀφρική ρέουν οἱ ποταμοί **Νίγηρ** καί **Σενεγάλης**.

Σ' ἓνα κλειστό λεκανοπέδιο τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς σχηματίζεται ἡ λίμνη **Τσάντ**.

Σέ πολλά σημεία τά νερά τῶν ποταμῶν σχηματίζουν θεαματικούς καταρράκτες. Ἄλλου ἀρδεύουν εὐφορες κοιλάδες καί ἄλλου χάνονται στήν ἄμμο τῶν ἐρήμων μέ τήν ἔντονη ἐξάτμιση τῶν νερῶν πού προκαλεῖ ἡ ἀφρικανική ζέστη.

Ἡ Ἀφρική χωρίζεται σέ 5 γεωφυσικές περιοχές: τή **Βόρεια**, τή **Δυτική**, τήν **Κεντρική**, τήν **Ἀνατολική** καί τή **Νότια Ἀφρική**.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Στίς ἀπόκρημνες ἀκτές εἶναι σπάνια τά φυσικά λιμάνια.
2. Γιά νά σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νά ὑπάρχουν πολλές βροχοπτώσεις, ἄφθονες πηγές καί κατάλληλη διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.
3. Λίμνες σχηματίζονται σέ θαθύπεδα πού δέν ἔχουν διέξοδο πρὸς τή θάλασσα.
4. Μέ τίς προσχώσεις τῶν ποταμῶν σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες.

Δραστηριότητες

Νά ετοίμασετε γεωφυσικούς καί ἀνάγλυφους χάρτες τῆς Ἀφρικῆς.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε ανάγλυφους καί γεωφυσικούς χάρτες τής 'Αφρικής. 'Από ποιές περιοχές τής περνάει ό 'Ισημερινός; 'Από ποιές οι Τροπικοί του Καρκίνου καί του Αιγόκερω;
2. Ποιές περιοχές τής 'Αφρικής βρίσκονται στην Τροπική ζώνη; Ποιές βρέχονται από τή Μεσόγειο θάλασσα;
3. Παρατηρήστε κλιματολογικούς χάρτες τής 'Αφρικής.
4. Τί κλίμα έχουν οι γνωστές άκτές τής Β. 'Αφρικής; Ποιά άλλη περιοχή τής 'Αφρικής πρέπει νά έχει παρόμοιο κλίμα; Γιατί;
5. Ποιά ζώνη τής 'Αφρικής δέχεται τίς περισσότερες βροχές; Γιατί;
6. Τί κλίμα έχει ή ζώνη του 'Ισημερινού; Γιατί;
7. Τί είναι ή Σαχάρα;
8. Τί είναι όαση; Τί σαβάνα; Τί στέπα;
9. Πώς είναι τό κλίμα, ή χλωρίδα καί ή πανίδα στις σαβάνες τής 'Αφρικής;
10. Σε ποιές περιοχές τά ζώα καί οι άνθρωποι μετακινούνται διαρκώς από τόπο σε τόπο; Γιατί;

'Από τή μέση σχεδόν τής 'Αφρικής περνά ό 'Ισημερινός καί τό μεγαλύτερο μέρος τής ήπειρου αυτής βρίσκεται στην Τροπική ζώνη. Έξω από αυτή μένουν ή Βόρεια 'Αφρική καί ή νότια περιοχή του 'Ακρωτηρίου.

Μάθαμε ότι ή απόσταση ενός τόπου από τόν 'Ισημερινό είναι μία βασική αίτια πού επηρεάζει τό κλίμα. Καθώς προχωρούμε όμως από τόν 'Ισημερινό πρός τά βόρεια ή τά νότια τής 'Αφρικής, δέν παρατηρούμε παντού όμοιόμορφη άλλαγή του κλίματος. Οι μεγάλες όροσειρές καί ή απόσταση των διαφόρων περιοχών από τή θάλασσα είναι επίσης σοβαροί παράγοντες πού επηρεάζουν τό κλίμα.

Γενικά ή 'Αφρική είναι μία πολύ ζεστή ήπειρος. Σ' αυτή υπάρχουν οι έξης βασικές κλιματικές ζώνες:

α. **Η ζώνη του 'Ισημερινού:** Σ' αυτήν περιλαμβάνονται οι περιοχές πού είναι κοντά στον 'Ισημερινό. Έχουν τήν ίδια ψηλή θερμοκρασία όλο τό χρόνο καί δέχονται πολλές βροχές. Τό κλίμα τους είναι ύγρο καί άνθυγιεινό.

Ἡ ζέση καί τό νερό εὐνοοῦν τήν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Γι' αὐτό στήν περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ ὑπάρχει πλούσια θλάση καί παρθένα δάση (ζουγκλες).

β. Οἱ **ζώνες τῆς σαβάνας**. Βόρεια καί νότια ἀπό τή ζώνη τοῦ Ἰσημερινοῦ ἀπλώνονται οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Ἐχουν καί αὐτές πολὺ θερμὸ κλίμα καί δέχονται ἀρκετές, ἀλλὰ περιοδικές βροχές. Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς σαβάνας εἶναι τὰ λίγα ἀραιὰ δέντρα καί τὰ πολλὰ καί μεγάλα χόρτα. Σ' αὐτές ζοῦν ἀναριθμητὰ κοπάδια ἀπὸ ἄγρια καί ἡμερα φυτοφάγα ζῶα, ἀλλὰ καί πολλὰ σαρκοφάγα πού βρισκουν ἐκεῖ ἀφθονή τροφή.

Ὁ Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴ σαβάνα: «Ἡ σαβάνα... Ἐκεῖ βασιλεῦει τὸ ἄγριο, ἀγκαθερό, ἄκαρπο δέντρο, τὸ ἓνα ἐδῶ, τὸ ἄλλο ἐκεῖ, κι ἀνάμεσα στὰ δέντρα ὁ θάμνος καί μιὰ παράδοξη θλάση... Κι ὅλα τοῦτα ξέφωτα, ἀνοιχτά, γιὰ νὰ ζεῖ ἡγεμονικά καί νὰ κρατεῖ τὸν τόπο στήν ἐξουσία του τὸ λιοντάρι... Ἡ σαβάνα εἶναι ἡ ἀπέραντη ἐπικράτεια τοῦ λιονταριοῦ. Ἐκεῖ κονεοῦν κι ἄλλα ζῶα πού περὶτρομα ἀναζητοῦν τὴν τροφή τους καί φίδια πού ἐνεδρεοῦν καί χαμοσεύρνονται ἀθόρυθα καί ρίχνονται στὰ ζῶα καί στοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ πού κανένας δὲν τὰ προσμένει...».

γ. Οἱ **ζώνες τῆς στέπας**. Αὐτές ἀπλώνονται μετὰ τὶς ζώνες τῆς σαβάνας. Ἐκεῖ παρατηροῦνται μεγάλες διαφορὲς θερμοκρασίας καί πέφτουν λίγες περιοδικὲς βροχές. Μὲ αὐτές φυτρῶνει ἀφθονή χλόη, ἀλλὰ σύντομα ἀκολουθεῖ περίοδος ξηρασίας καί τότε ὅλα ξηραίνονται καί ὁ τόπος ἐρημώνει. Στὶς στέπες τὰ ζῶα καί οἱ ἀνθρώποι μετακινοῦνται συνεχῶς ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, γιὰ νὰ βροῦν τροφή. Εἶναι νομάδες.

δ. Οἱ **ζώνες τῆς ἐρήμου**. Αὐτές εἶναι μεγάλες ἀνυδρες περιοχές. Ἡ **Σαχάρα** καί ἡ **Καλαχάρη** εἶναι οἱ δύο μεγάλες ἐρημοὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ἡ θερμοκρασία εἶναι ψηλὴ καί διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴ μέρα στὴ νύχτα.

Ἡ ἐρημος μοιάζει μὲ σεληνιακὸ τοπίο, χωρὶς νερὸ, χωρὶς χορτάρι, χωρὶς ζωή, ὅλο ἄμμο καυτὴ, μὲ τὸν ἀφρικανικὸ ἥλιο νὰ πέφτει πάνω της καυτὸς, νὰ χύνει φωτιά, νὰ πυρπολεῖ τὴν ἀπέραντη θάλασσα τῆς ἄμμου πού σπιθοβολάει πυρωμένη. Ὅταν φυσοῦν οἱ φοβεροὶ ἄνεμοι, ὁ **σιμούν** καί ὁ **χαμψίν**, σηκώνονται σύννεφα ἀπὸ σκόνη, πού συχνὰ σκεπάζουν κοπάδια, καρβάνια, χωριά, δάσεις ὀλόκληρες!

Ἡ θλάση στὴν ἐρημο εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Σκιά δὲν ὑπάρχει πουθενά. Ὅπου ὑπάρχουν πηγὲς στὴν ἐρημο, σχηματίζονται **δάσεις**. Σ' αὐτές βασιλεῦει ἡ χουρμαδιά, πού περήφανη ὑψώνει στὸν οὐρανὸ τὰ σπαθωτὰ φύλλα καί δίνει στοὺς ἀνθρώπους τούς γλυκοὺς καρπούς της.

ε. Μετὰ τὶς ἐρήμους ἐμφανίζονται πάλι στεπῶδεις περιοχές καί ἀκολουθοῦν οἱ **ζώνες τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος** (Βόρεια καί Νότια Ἀφρικῆ) μὲ τὴ γνωστὴ μας μεσογειακὴ χλωρίδα καί πανίδα.

Ἡ Ἀφρικῆ ἔχει πολλὲς πλουτοπαραγωγικὲς πηγές. Πολύτιμα ξύλα, δέρματα ζῶων, ἐλεφαντόδοντο, διαμάντια, χρυσάφι καί ἄλλα πολύτιμα μέταλλα, οὐράνιο καί ἄλλα ὀρυκτὰ εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ προϊόντα της. Ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς ἡπείρου αὐτῆς μένει ἀκόμα σχεδὸν ἀνεκμετάλλευτος.

Νά μάθετε τὶς ἐννοιες:

Κλιματικὲς ζώνες, παρθένο δάσος, σαβάνα, στέπα, ἐρημος, ὄαση, Σαχάρα, Καλαχάρη, σιμούν, χαμψίν.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Βασική αιτία που επηρεάζει το κλίμα κάθε περιοχής είναι το γεωγραφικό πλάτος.
2. Το κλίμα επηρεάζει τη χλωρίδα και την πανίδα κάθε περιοχής.
3. Όπου υπάρχει πλούσια βλάστηση, συγκεντρώνονται πολλά φυτοφάγα ζώα. Όπου υπάρχουν πολλά φυτοφάγα ζώα, συγκεντρώνονται και πολλά σαρκοφάγα.
4. Όπου η βλάστηση είναι περιοδική, τα ζώα μετακινούνται από τόπο σε τόπο. Το ίδιο κάνουν και οι άνθρωποι, είναι νομάδες.
5. Το νερό είναι απαραίτητο στοιχείο για τη ζωή. Στις άνυδρες περιοχές δεν υπάρχει ζωή. Οι άνυδροι τόποι είναι έρημοι.

Δραστηριότητες:

Πάνω στο γεωφυσικό χάρτη της 'Αφρικής νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και νά σημειώσετε με χρώματα τις κλιματικές ζώνες.

Διαμάντια (χιλιάδες μ. καράτια)

Σέ όλη τή Γῆ 46.000

Ζαΐρ	13.611
Ε.Σ.Σ.Δ.	9.800
Ν. 'Αφρική	7.502
Μποτσουάνα	2.718
Γκάνα	2.573
'Αγκόλα	2.100
Σιέρα Λεόνε	1.670
Ναμίμπια	1.570
Βενεζουέλα	819

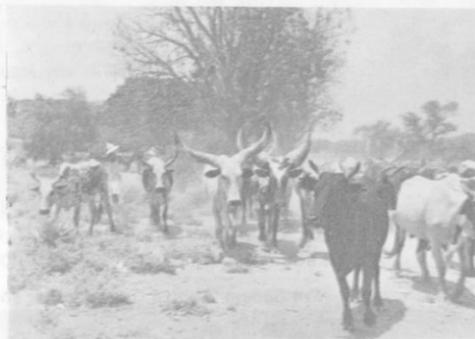
Χρυσός (χιλιάδες χιλιόγραμμα)

Σέ όλη τή Γῆ 1.027

Ν. 'Αφρική	760
Καναδάς	52
Η.Π.Α.	35
'Ιαπωνία	32
Ν. Γουινέα	21
Γκάνα	19
Φιλιππίνες	17
Αύστραλία	16
Ν. Ροδαισία	15

Εικόνες από ακτές Μεσογείου και έρημο

Εικόνες από ζούγκλα και σάβανα

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Νά συγκεντρώσετε πληροφορίες και εικόνες από τή ζωή, τά ἔθιμα, τίς ἀσχολίες κτλ. τῶν 'Αφρικανῶν. Νά ἀναφέρετε ὅ,τι γνωρίζετε γι' αὐτούς ἀπό τόν κινηματογράφο, τήν τηλεόραση, ἀπό ἀναγνώσματα. κτλ.
2. Νά προβάλετε σχετικές εικόνες και ταινίες στήν τάξη.
3. Νά θυμηθεῖτε ὅσα διδαχτήκατε γιά τήν ἐπίδραση πού ἀσκεῖ τό κλίμα στούς ἀνθρώπους. Γιατί ἡ 'Αφρική ὀνομάζεται «μαύρη ἥπειρος»; Σέ ποιὰ φυλὴ ἀνήκουν οἱ περισσότεροί 'Αφρικανοί; Σέ ποιές περιοχές κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι και σέ ποιές μελαψοί;
4. Ποιές εἶναι οἱ πιό πυκνοκατοικημένες και ποιές οἱ πιό ἀραιοκατοικημένες περιοχές τῆς 'Αφρικῆς; Γιατί;

Μιλῆσαμε γιά τό φυσικό περιβάλλον και τό κλίμα τῆς 'Αφρικῆς. Καί τά δυό αὐτά στοιχεῖα ἐπηρεάζουν πολύ τούς ἀνθρώπους.

Οἱ περισσότεροί κάτοικοι τῆς 'Αφρικῆς εἶναι μαῦροι. Γι' αὐτό ἡ 'Αφρική ὀνομάζεται «μαύρη ἥπειρος».

Σ' ὀλόκληρη σχεδόν τήν περιοχή πού βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι. Ἄλλοι εἶναι ψηλόκορμοι και ἀθλητικοί και ἄλλοι ὑπερβολικά μικρόσωμοι, ὅπως οἱ **Πυγμαῖοι**.

«Ὁ 'Αφρικανός, γράφει ὁ Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος, εἶναι ὁ φυσικός ἀνθρωπος. Τό κλίμα χειμῶνα καλοκαίρι εἶναι ζεστό... Ἔτσι μπορεί νά ζεῖ ὀλόκληρη τή χρονιά γυμνός ἢ περίπου γυμνός. Σκοτῶνει τήν πείνα του ἀπλώνοντας τό χέρι και μαζεύοντας τούς πολύχυμους καρπούς πού βρίσκονται στή διάθεσή του. Περιφέρεται ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἄστεγος, πολίτης τῆς γῆς...»

Μέσα του κατοικεῖ ὁ τρόμος τοῦ θηρίου. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι δέν ξέρουμε τί σημαίνει λεοπάρδαλη, μπάφαλο, λιοντάρι, τί σημαίνει νάγια, ρινόκερος ἢ κροκόδειλος. Ὁ 'Αφρικανός ζεῖ μέ τήν ἔγνοια τῆς ἐπιδρομῆς. Ὁσμίζεταί τόν ἀγέρα, ἡ ματιά του εἶναι κροτερή, τό αὐτί του ἱκανό νά συλλάβει τόν παραμικρό θόρυβο ἀπό μεγάλη ἀπόσταση. Βρίσκεται πάντα σέ θέση μάχης...»

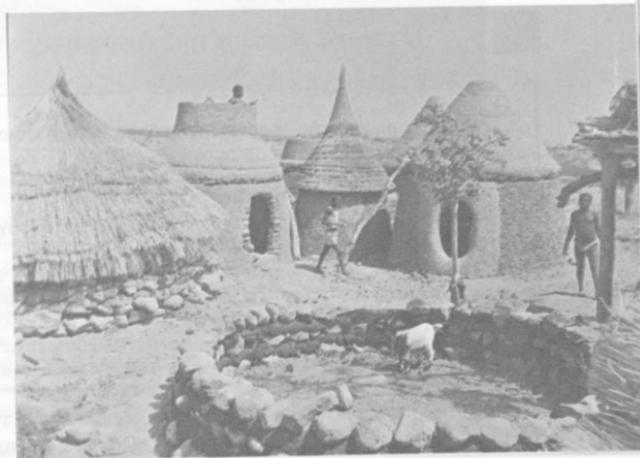
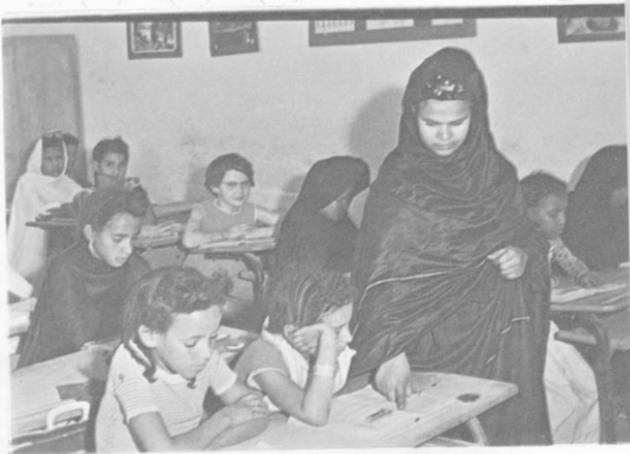
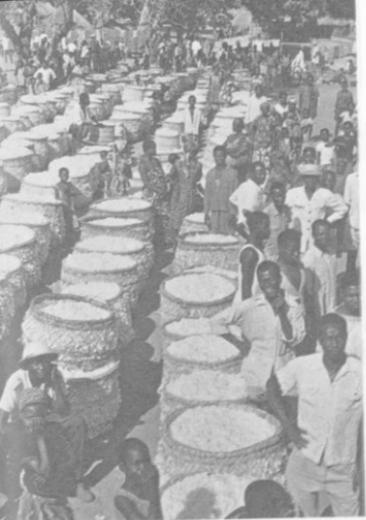
Πολλοί ἀπό τούς μαῦρους τῆς ἀφρικανικῆς ζούγκλας βρίσκονται ἀκόμα σέ πρωτόγονη κατάσταση. Πιστεύουν στά εἰδῶλα και λατρεύουν δικούς τους περίεργους θεούς. Εἶναι ὀργανωμένοι σέ **φυλές**. Οἱ ἀρχηγοί τους ὀνομάζονται **φύλαρχοι**. Φοροῦν περιεργές γραφικές στολές και φανταχτερά στολιδία.

Τά ἔθιμά τους διαφέρουν ἀπό τόπο σέ τόπο και ἀπό φυλὴ σέ φυλὴ.

*Στή Βόρεια 'Αφρική ζοῦν Ἄραβες και Βερθερίνοι. Ὅλο σχεδόν εἶναι μωαμεθανοί. Στίς περιοχές τῆς στέπας κατοικοῦν οἱ **θεδουῖνοι**, μελαψοί, ἰσχυροί, λιτοδιαίτοι. Ἀχώριστος σύντροφός και βοηθός τους εἶναι ἡ καμήλα. Οἱ νομάδες μετακινοῦνται συνεχῶς μέ τά κοπάδια και τά νοικοκυριά τους. Ζοῦν σύμφωνα μέ τά προαιώνια προγονικά ἔθιμα. Σταματοῦν ὅπου συναντήσουν νερό, δροσερά σύδεντρα, ὄασεις. Ὑστερα συνεχίζουν τό ἀέναο ταξίδι στίς ἀχανεῖς στέπες.*

Πολλοί ἀπό τούς σημερινούς κατοίκους τῆς 'Αφρικῆς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων ἢ καθαροί αἱμοι Εὐρωπαῖοι, ὅπως στή Ν. 'Αφρική. Σ' αὐτὴ ζοῦν και ἀρκετοί Ἀσιάτες, πού ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλὴ.

'Αξιόλογη φυλὴ τῆς Ἀν. 'Αφρικῆς εἶναι οἱ **Αἰθίοπες**. Αὐτοί εἶναι χριστιανοί.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι περισσότεροι κάτοικοι της 'Αφρικής είναι συγκεντρωμένοι στις εύφορες κοιλάδες και τις μικρές, πεδινές παραλιακές εκτάσεις. Οι περιοχές των ερήμων και των παρθένων δασών είναι πολύ άραιοκατοικημένες.

Στά τελευταία χρόνια οι 'Αφρικανοί συνεχώς προοδεύουν. Πολλοί νέοι σπουδάζουν σε ξένα πανεπιστήμια και φέρνουν νέες ιδέες και πολιτισμό στον τόπο τους. Έτσι η 'Αφρική μπαίνει στο δρόμο της προόδου. Πολλοί 'Αφρικανοί φοιτούν στα πανεπιστήμια της χώρας μας.

Νά μάθετε τις έννοιες:

Φυλή, φύλαρχος, βερβερίνοι, θεδουίνοι, Αιθίοπες, Πυγμαίοι, μαύρη ήπειρος.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τό κλίμα και τό φυσικό περιβάλλον ενός τόπου επηρεάζουν πολύ τούς ανθρώπους.
2. Οι εύφορες και γενικά οι παραγωγικές περιοχές είναι πυκνοκατοικημένες.
3. Οι άγονες όρεινές και άνθυγιεινές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

Ιστορική εξέταση της 'Αφρικής

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Ποιές περιοχές της 'Αφρικής γνωρίζετε από την αρχαία ιστορία; Ποιές από τά θρησκευτικά και από τή βυζαντινή ιστορία;
2. Τί γνωρίζετε γιά τήν Αίγυπτο τής 'Αλεξανδρινής περιόδου; Τί γιά τīs κατακτήσεις τών 'Αράβων;
3. Γιατί ή υπόλοιπη 'Αφρική έμεινε άγνωστη στους αρχαίους λαούς; Πότε και πώς άνακαλύφτηκε;
4. Τί γνωρίζετε από άναγνώσεις κτλ. γιά τήν έπιθυμία τών Εύρωπαίων νά φτάσουν στις 'Ινδίες, γιά τīs άνακαλύψεις νέων χωρών, γιά μεγάλους θαλασσοπόρους και έξερευνητές;
5. Πού βρίσκεται τό άκρωτήριο τής Καλής 'Ελπίδας; Πότε και γιατί όνομάστηκε έτσι;
6. Γιατί οι Εύρωπαίοι ίδρυσαν άποικίες στήν 'Αφρική; Σήμερα υπάρχουν άποικίες;

Στό μάθημα τής ιστορίας διδαχθήκαμε πολλά γιά τή Β. 'Αφρική. Αύτή μονάχα ήταν γνωστή στους αρχαίους λαούς και στους Βυζαντινούς. Έκεί στήν αρχαιότητα είχαν άκμάσει ή Αίγυπτος και ή Καρχηδόνα. Άργότερα όλη τήν περιοχή αύτή τήν κατάκτησαν οι Ρωμαίοι, έπειτα οι Βυζαντινοί και τέλος οι 'Αραβες, πού κατοικούν έκει μέχρι σήμερα.

Όλοι αύτοι πίστευαν ότι πέρα από τή μεσογειακή παραλία τής 'Αφρικής και τήν κοιλάδα του Νείλου άπλωνόταν μία μεγάλη άγνωστη και μυστηριώδης ήπειρος και έπιθυμούσαν όπωσδήποτε νά τήν κατακτήσουν. Πώς όμως θά μπορούσαν νά διασχίσουν τή θάλασσα μέ τήν καυτή άμμο, τή **Σαχάρα**, πού άρχισε σχεδόν από τήν παραλία τής Μεσογείου; Ούτε από τήν πλευρά του 'Ατλαντικού ώκεανού ήταν εύκολο νά πλησιάσει κανένας τήν 'Αφρική και νά προχωρήσει στό έσωτερικό τής. Οι άκτές παντού σχεδόν είναι άπόκρημες και άξενες, χωρίς φυσικά λιμάνια. Τά μεγάλα ποτάμια τής 'Αφρικής είναι πλωτά στις έκβολές. Ούτε κι από αυτά όμως ήταν δυνατό νά προχωρήσει κανένας, γιατί μεγάλοι καταρράκτες έμπόδιζαν τό ταξίδι.

Καί ὁμως τολμηροί θαλασσοπόροι καί ἐξερευνητές μέ πολλούς κινδύνους κατάκτησαν τελικά τή μαύρη ἡπειρο.

Τόν 15ο αἰώνα οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νά κάμουν τό γύρο τῆς Ἀφρικής. Πρῶτος ὁ Πορτογάλος **Βαρθολομαῖος Ντιάζ** ἔφτασε (στά 1487) στό νοτιότερο ἀκρωτήριο τῆς Ἀφρικής. Αὐτό οἱ τολμηροί θαλασσοπόροι τό ὀνόμασαν **ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδας**, γιατί γέννησε σ' αὐτούς τήν ἐλπίδα γιά τήν ἀνακάλυψη νέων χωρῶν.

Δέκα χρόνια ἀργότερα (στά 1497) ὁ **Βάσκο ντέ Γκάμα** ξεκινώντας ἀπό τήν Λισσαβῶνα ἔκαμε τό γύρο τῆς Ἀφρικής, ἀνοίχτηκε στόν Ἰνδικό ὠκεανό καί ἀνακάλυψε τό θαλάσσιο δρόμο πού τόν ὀδήγησε στίς Ἰνδίες.

Τόν Ἰούλιο τοῦ 1497 ἔφυγε ἀπό τή Λισσαβῶνα ὁ Βάσκο ντέ Γκάμα. Γύρισε σ' αὐτή θριαμβευτής τό Σεπτέμβριο τοῦ ἐπόμενου χρόνου. Τά σύγχρονα πλοῖα πραγματοποιοῦν τό ταξίδι Λισσαβῶνας-Ἰνδιῶν, ἀπό τή διώρυγα τοῦ Σουέζ, σέ λίγες μέρες.

Τόν περασμένο αἰώνα ἐξερευνηθήκε ὅλη ἡ Ἀφρική. Ἐκεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν πλούσιες περιοχές, ὄρυχεῖα μέ χρυσάφι, διαμάντια καί ἄλλα πολύτιμα ὀρυκτά, ἄφθονες πρῶτες ὕλες καί ἱδρυσαν πολλά ἀποικιακά κράτη.

Στά τελευταία χρόνια ὅλοι σχεδόν οἱ Ἀφρικανοί, ἐπειτα ἀπό σκληρούς ἀγῶνες, ἀπόκτησαν τήν ἐλευθερία τους. Πολλά νέα ἀνεξάρτητα κράτη ἰδρύθηκαν στήν Ἀφρική καί οἱ κάτοικοί τους, ἐλεύθεροί πιά, ἐργάζονται γιά τήν πρόοδο τῶν χωρῶν τους.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες:

Θαλασσοπόρος, ἐξερευνητής, ἀποικία, ἀνεξάρτητο κράτος.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν νά γνωρίσουν ἀγνωστούς τόπους καί θέλουν νά ἔχουν στήν κατοχή τους πλούσιες περιοχές.
2. Ἡ ἐλευθερία εἶναι πολύτιμο ἀγαθό κι ἀποχτιέται μέ ἀγῶνες καί θυσίες.

Η Βόρεια Αφρική απλώνεται από την Έρυθρά θάλασσα ως τον Ατλαντικό ωκεανό και από τις άκτες της Μεσογείου ως τα νότια της Σαχάρας. Περιλαμβάνει: α) την Αίγυπτο, β) Λιβύη, γ) τις χώρες του Άτλαντα, δ) τη Σαχάρα.

α. Η Αίγυπτος

Έκταση: 1.001.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 37.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την Αίγυπτο στο χάρτη.
2. Σέ ποιά θέση της Αφρικής και της ύδρογειοί βρίσκεται;
3. Παρατηρήστε ανάγλυφους και γεωφυσικούς χάρτες της Αιγύπτου.
4. Προσέξτε την κοιλάδα του Νείλου και τη γύρω περιοχή. Γιατί οι Αιγύπτιοι είχαν θεοποιήσει τό Νείλο;
5. Τι σημασία έχει η διώρυγα του Σουέζ για την Αίγυπτο και για την παγκόσμια ναυσιπλοία; Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη τούς μεγάλους θαλάσσιους δρόμους ανάμεσα στην Εύρωπη, την Ασία, την Αύστραλία.
6. Ποιά περιοχή της Αιγύπτου είναι πυκνοκατοικημένη; Γιατί;
7. Τι σχέσεις έχει σήμερα η Ελλάδα με την Αίγυπτο; Τι γνωρίζετε για τον Έλληνισμό της Αιγύπτου;

Ο Νείλος είναι τό μεγαλύτερο ποτάμι της Αφρικής, τό δεύτερο ποτάμι της Γης. Οι πηγές του βρίσκονται μακριά στά βουνά της κεντροανατολικής Αφρικής, πίο κάτω από την Ταγκανίκα.

Από εκεί κατεβαίνει «συμμαζώνοντας τά νερά ποιά βρίσκει στό πέρασμά του, όπως γράφει ό Ί.Μ. Παναγιωτόπουλος. Δυναμώνοντας προχωρεί και φτάνει στους λαμπρούς καταρράχτες. Είναι τό άνοιγμα πού του επιτρέπει νά περάσει με κοσμογονικό πάταγο στη λίμνη του Άλβέρτου... Έπειτα κατεβαίνει στην Ούγκαντα σχηματίζοντας και άλλους καταρράχτες και μπαίνει στό Σκυδάν, όπου αλλάζει όνομα και γίνεται Άσπρος Νείλος.

Σμά στό Χαρτούμ βρίσκεται στό δρόμο του τόν άλλο Νείλο, πού κατεβαίνει από τά βουνά της Αιθιοπίας, τό Γαλάζιο Νείλο. Σμίγουν, περνούν στην Αίγυπτο και χύνονται στη Μεσόγειο...».

Τεράστιοι όγκοι νερού κυλούν στη γαλάζια κοίτη του ποταμού. Μεγάλη ποσότητα από αυτό εξατμίζεται, άλλο απορροφάται από την άμμο και άλλο ποτίζει εκατομμύρια στρέμματα γης και δροσιζει ανθρώπους και ζώα.

Δυό πράσινες λουρίδες ζερβόδεξα στις όχθες του Νείλου σημειώνονται στους γεωφυσικούς χάρτες και πέρα από αυτές ή απέραντη καυτή άμμουδιά της έρημου. Στις έκβολές σχηματίζεται τεράστιο δέλτα, μία γόνιμη, λασπερή πεδιάδα, από τις πίο εύφορες περιοχές της Γης.

Ο Νείλος είναι εύλογία Θεού για την Αίγυπτο. Αν δέν ύπήρχε, ή Σαχάρα θα συνεχιζόταν, χωρίς διακοπή, ως την Έρυθρά θάλασσα.

Μαρόκο

Άλγερία

Τυνησία

Λιβύη

Αίγυπτος

Οι **φελάχοι** ανεβάζουν νερό από τό ποτάμι, ανοίγουν αυλάκια, ποτίζουν τή γή, τή δουλεύουν πιστά καί αὐτή τούς δίνει σιτάρι, καλαμπόκι, θαμπάκι, χουρμάδες, λαχανικά καί ἄλλα ἀγαθά.

*Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν θεοποιήσει τό Νεῖλο. Καθώς μάλιστα οἱ πηγές του χά-
νονταν ἀνεξερεύνητες χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, πίστευαν πώς τό μεγάλο ποτάμι
κατέβαινε ἀπό τόν οὐρανό!*

*Τό καλοκαίρι τά νερά λιγοστεύουν καί ἡ ἔρημος ἀπειλεῖ μέ ἀφανισμό τήν καρπερή
κοιλίδα. Φυτά, ζῶα, ἄνθρωποι κινδυνεύουν. Ὡσπου ἀρχίζουν πάλι ψηλά στά θουά οἱ
βροχές. Τότε τό ποτάμι φουσκώνει, πλημμυρίζει καί κάνει γόνιμη τή γή.*

*Μιά ἀρχαία ἐπιγραφή, χαραγμένη πρῖν ἀπό τέσσερις χιλιάδες χρόνια σέ μία πυρα-
μίδα, γράφει: «Τρέμουν ὄσοι θωροῦν τό Νεῖλο νά κατεβαίνει ὀρμητικά, μά τά χωράφια
γελοῦν, οἱ ὄχθες ἀνθίζουν...».*

*Οἱ σημερινοί Αἰγύπτιοι κατασκεύασαν σέ πολλά μέρη τεράστια φράγματα καί μέ τά
νερά τοῦ ποταμοῦ κινοῦν μεγάλα ὑδροηλεκτρικά ἐργοστάσια καί ποτίζουν πολλά χω-
ράφια. Περίφημο εἶναι τό φράγμα τοῦ Ἰσσοῦν.*

Στήν κοιλάδα τοῦ Νεῖλου, κάτω ἀπό τόν καυτό ἀφρικανικό ἥλιο, ἀναπτύχθηκε ἕνας ἀπό τούς ἀρχαιότερους πολιτισμούς της Γῆς. Τά μνημεῖα του προκαλοῦν σήμερα τό θαυμασμό τῶν ἀνθρώπων.

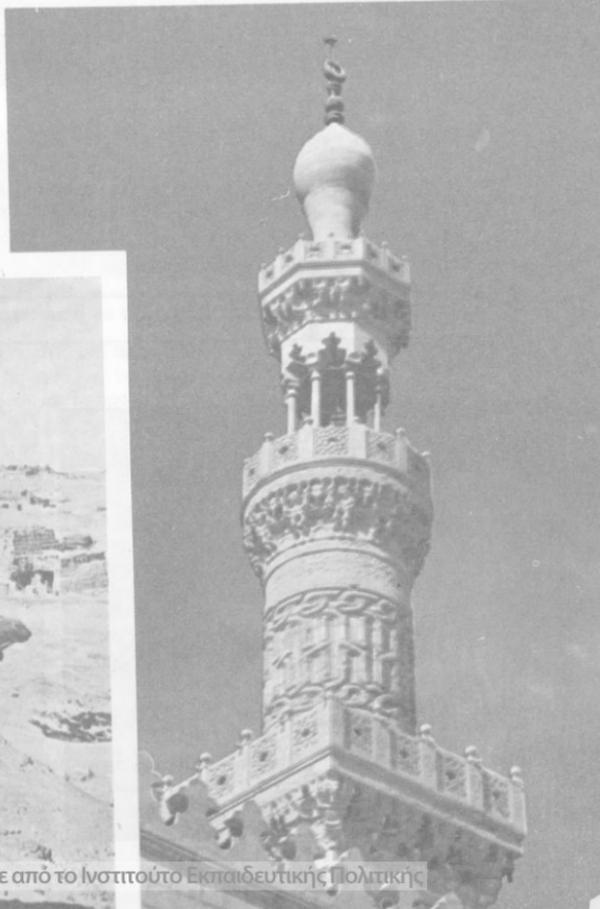
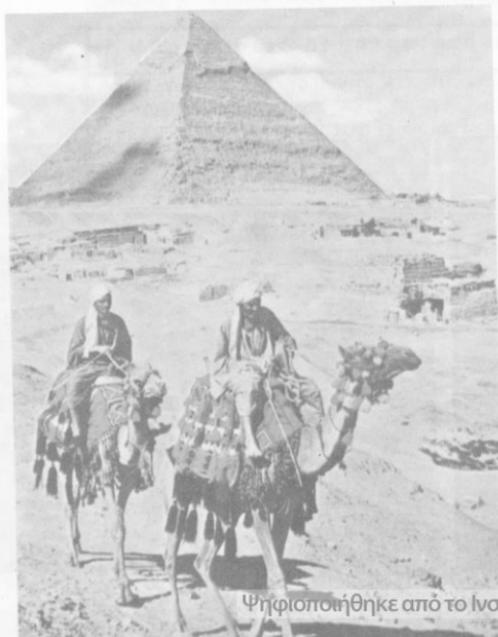
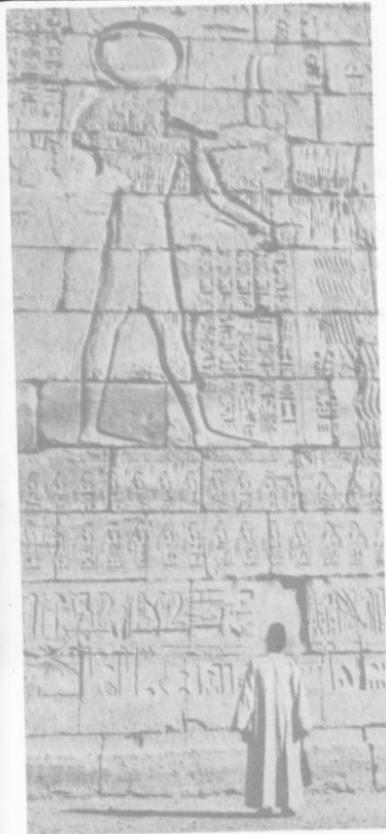
Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἕνα παγκόσμιο σταυροδρόμι. Ἐκεῖ πλησιάζουν ἡ Ἀφρική τήν Ἀσία, ἡ Μεσόγειος τήν Ἐρυθρά θάλασσα. Ἦταν ἐπόμενο ἡ χώρα αὐτή νά γίνει στόχος πολλῶν κατακτητῶν. Οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Τούρκοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι καί ἄλλοι ἰσχυροί λαοί ἤθελαν νά τήν ἔχουν στήν κατοχή τους. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στάθηκε μέ θαυμασμό μπροστά στίς κολοσσιαίες **πυραμίδες**, τούς μεγαλόπρεπους τάφους τῶν **Φαραῶ**. Ἔργο του εἶναι ἡ **Ἀλεξάνδρεια**. Ἡ μεγάλη αὐτή πόλη διαλαλεῖ στούς αἰῶνες τή δόξα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εικόνες από τη σύγχρονη και την αρχαία Αίγυπτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τά τελευταία χρόνια οί Αιγύπτιοι πολέμησαν αρκετές φορές μέ τούς γείτονές τους Ίσραηλίτες.

Μεγάλη σημασία έχει ή διώρυγα τού Σουέζ: Τό σπουδαίο αυτό κανάλι άνοιχτηκε στά 1869. Έχει μήκος 163 χιλιόμετρα καί διευκολύνει πολύ τή ναυσιπλοία.

Άπό τήν έκταση τής σημερινής Αιγύπτου μόνο 40.000 περίπου τ.χ. είναι γόνιμα καί κατοικούνται. Μεγάλες όσσεις στην αιγυπτιακή έρημο είναι ή **Φαγιούμ** καί ή **Σίβα**.

Τό κλίμα τής Αιγύπτου είναι θερμό καί τά εύφορα χωράφια καλλιεργούνται αρκετές φορές τό χρόνο.

Όλοι σχεδόν οί σημερινοί Αιγύπτιοι είναι Άραβες, μωαμεθανοί καί μιλούν τήν άραβική γλώσσα. Οί περισσότεροι είναι γεωργοί καί κτηνοτρόφοι. Είναι οί γνωστοί **φελάχοι**.

Όρυκτό πλούτο δέν έχει αξιόλογο ή Αίγυπτος καί ή βιομηχανία τής τώρα δημιουργείται.

Ή συγκοινωνία είναι καλή στην κοιλάδα τού Νείλου καί στην περιοχή τού Σουέζ. Έκει θρίσκονται τά μεγάλα λιμάνια: **Σουέζ**, **Πόρτ-Σάιντ**, **Άλεξάνδρεια** (2.200.000 κ.), καθώς καί ή πρωτεύουσα τής Αιγύπτου, τό **Κάιρο** (5.300.000 κ.). Είναι ή μεγαλύτερη πόλη τής Άφρικής.

Στήν Αίγυπτο ζοϋν καί αρκετοί Έλληνες. Στήν Άλεξάνδρεια υπάρχει Έλληνας πατριάρχης. Γενικά ή χώρα μας έχει φιλικές σχέσεις μέ τήν Αίγυπτο καί συνεργάζεται μαζί τής.

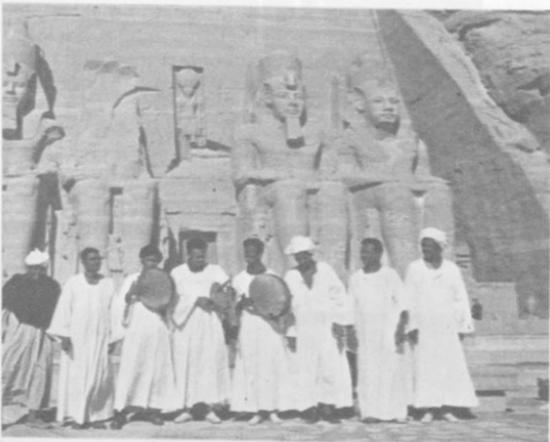
Νά γνωρίζετε ότι:

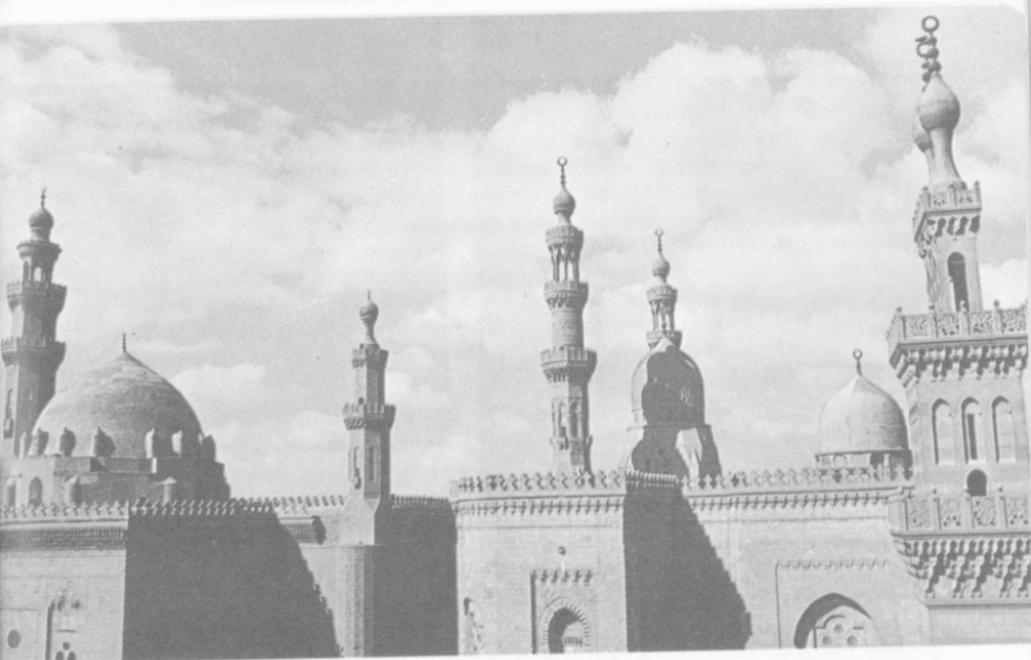
1. Οί κοιλάδες τών ποταμών είναι συνήθως εύφοροι τόποι.
2. Οί εύφορες κοιλάδες είναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.
3. Οί πλωτοί ποταμοί διευκολύνουν τή συγκοινωνία.
4. Οί κατακτητές ενδιαφέρονται γιά πλούσιους τόπους καί συγκοινωνιακούς κόμβους.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Αιγύπτου.

Εικόνες από τή Βόρεια Άφρική

37

6. Οι άλλες χώρες της Βόρειας 'Αφρικής

(Λιβύη - Χώρες του 'Ατλαντα - Σαχάρα)

Έκταση: 4.753.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε για τό μυθικό "Ατλαντα, τήν ἀρχαία Καρχηδόνα, τούς κουρσάρους;
2. Δείξτε σέ χάρτες τής 'Αφρικής τή Λιβύη, τόν "Ατλαντα, τή Σαχάρα.
3. Συζητήστε για τό έδαφος, τό κλίμα, τά προϊόντα τής περιοχής.
4. Ποιές είναι οι πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές τής Β. 'Αφρικής; Γιατί;
5. Τι σημασία έχει για τή Β. 'Αφρική ή Σαχάρα;
6. Σέ ποιά κράτη είναι χωρισμένη σήμερα ή Β. 'Αφρική;
7. Τι σχέσεις έχει μ' αυτά ή 'Ελλάδα;

Στη Βόρεια 'Αφρική, από τά δυτικά τής Αιγύπτου ως τόν 'Ατλαντικό ώκεανό, διακρίνουμε: α) τήν παραλιακή ζώνη τής Μεσογείου, β) τήν όροσειρά τού "Ατλαντα καί γ) τή Σαχάρα.

Ή παραλιακή ζώνη μās είναι αρκετά γνωστή. Στη σημερινή περιοχή τής Τύνιδας ήταν χτισμένη ή αρχαία Καρχηδόνα.

Στη βορειοδυτική γωνία τής 'Αφρικής ύψώνεται ή όροσειρά τού "Ατλαντα μέ πολλές διακλαδώσεις. 'Ανάμεσά τους σχηματίζονται μεγάλα όροπέδια καί εύφορες κοιλάδες.

Τό κλίμα σέ όλη τήν παραλιακή ζώνη είναι μεσογειακό καί στίς άκτές τού

Ατλαντικού ωκεάνιο. Ποτάμια και λίμνες αξιόλογες δέν υπάρχουν. Όσο προχωρούμε από τις άκτες προς το έσωτερικό, το κλίμα γίνεται θερμότερο.

Στις άκτες εύδοκίμουν τά γνωστά μεσογειακά φυτά: δημητριακά, άμπέλι, έλιές, έσπεριδοειδή, όπωροφόρα δέντρα κ.ά. Ό φοίνικας είναι τό πιό συνηθισμένο φυτό στις νοτιότερες περιοχές. Έκει υπάρχουν στεπώδεις έκτάσεις.

Νοτιότερα άπλώνεται ή **Σαχάρα**. Είναι μιά άπέραντη έκταση σκεπασμένη μέ άμμο και χαλίκια. Σέ πολλές περιοχές της ύψώνονται κατάξερα βουνά. Μόνο όπου υπάρχουν πηγές σχηματίζονται εύφορες όάσεις. Συχνά ό **σιμούν** σηκώνει σύννεφα από σκόνη και αλλάζει τή μορφή του τόπου. Η θερμοκρασία στη Σαχάρα συχνά περνάει τούς 50° C στη σκιά. Αντίθετα τό βράδυ πέφτει πολύ και κάνει κρύο!

Πολλοί από τούς σημερινούς κατοίκους τής Β. Άφρικής είναι ίθαγενείς Βερβερίνοι και άλλοι Άραβες. Πιστεύουν στό μωαμεθανισμό και άσχολούνται κυρίως μέ τή γεωργία και τή νομαδική κτηνοτροφία.

Στά τελευταία χρόνια από πολλές περιοχές τής Β. Άφρικής έξάγονται άρκετά όρυκτά και γίνονται προσπάθειες γιά τήν ανάπτυξη τής βιομηχανίας. Σέ άρκετά μέρη κάτω από τήν άμμο τής Σαχάρας έχουν άνακαλυφθεί πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου. Άλλου μέ άρτεσιανά πηγάδια ποτίζουν άγονες έκτάσεις και τες κάνουν όάσεις.

Στις θάλασσες τής Β. Άφρικής υπάρχουν άρκετά ψάρια και σφουγγάρια. Αυτά τά μαζεύουν κυρίως Έλληνες σφουγγαράδες από τά Δωδεκάνησα.

Οί περισσότεροι κάτοικοι τής Β. Άφρικής ζούν στά παραθαλάσσια μέρη. Έκει βρίσκονται οι πόλεις: **Βεγγάζη, Τρίπολη, Τύνιδα, Άλγέρι, Ταγγέρη, Ραμπάτ, Καζαμπλάνκα.**

Τή Β. Άφρική πριν λίγα χρόνια τήν κατείχαν Άταλοί, Γάλλοι, Ίσπανοί. Σήμερα υπάρχουν σ' αυτή 4 άνεξάρτητα κράτη.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση	Κάτοικοι
1. Λιθύη	Έλ Μπέιδα	1.760.000 τ.χ.	2.300.000
2. Τυνησία	Τύνιδα	164.000 τ.χ.	5.600.000
3. Άλγερία	Άλγέρι	2.382.000 τ.χ.	17.300.000
4. Μαρόκο	Ραμπάτ	447.000 τ.χ.	15.000.000

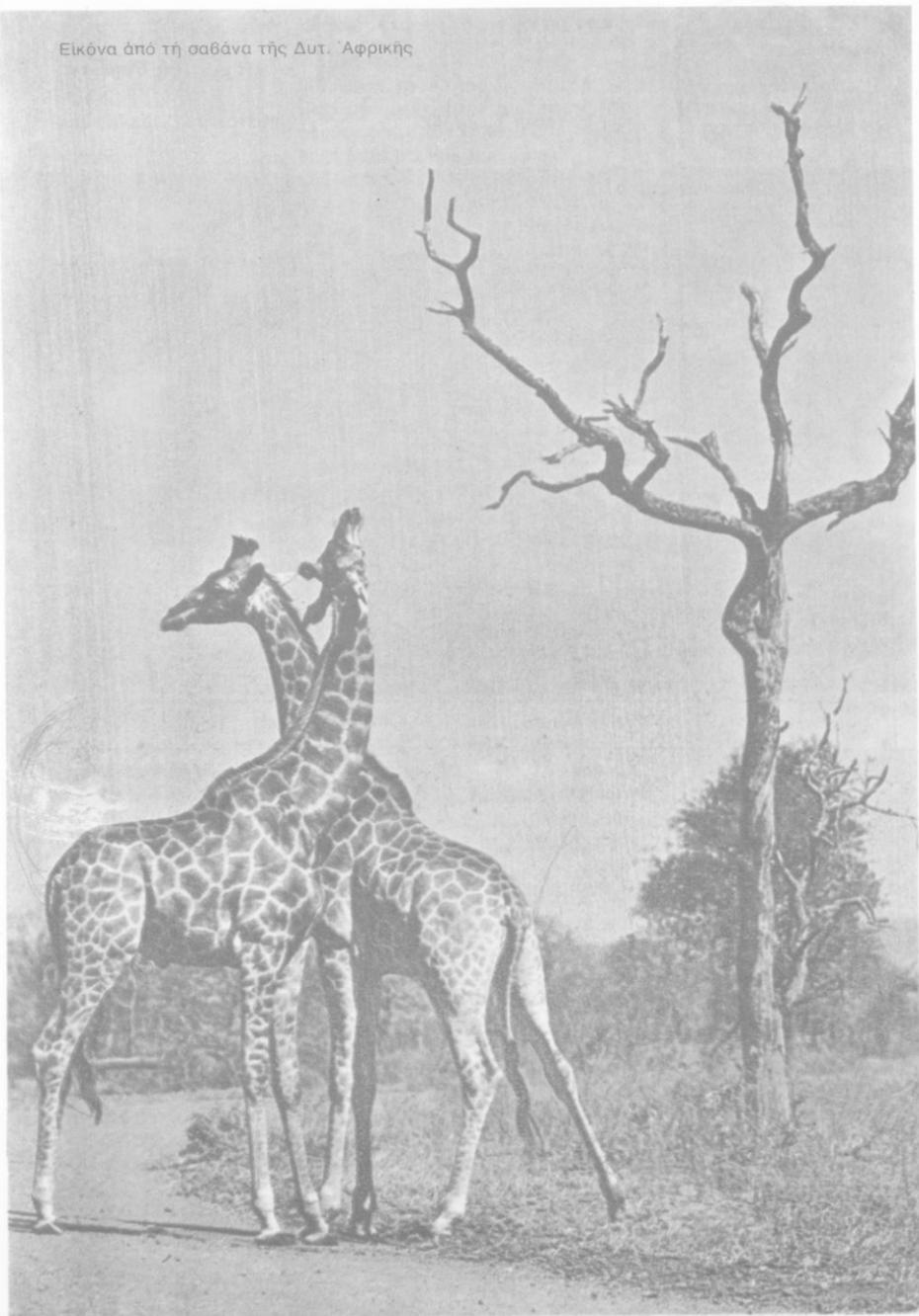
Νά γνωρίζετε ότι:

1. Όλη σχεδόν ή Β. Άφρική έχει κατά ζώνες τό ίδιο κλίμα, τήν ίδια χλωρίδα και πανίδα.
2. Οί περισσότεροι κάτοικοι τής έχουν κοινή καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμό.
3. Μεγάλες παραθαλάσσιες πόλεις σχηματίζονται συνήθως όπου υπάρχουν φυσικά λιμάνια και πλούσια ένδοχώρα.
4. Γιά νά σχηματιστούν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νά υπάρχει μεγάλη ένδοχώρα και νά δέχεται πολλές βροχές.

Δραστηριότητες

1. Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Β. Άφρικής.
2. Νά δικαιολογήσετε γιατί στη Σαχάρα θρέχει σπάνια και γιατί τή μέρα επικρατεί άφόρητη ζέση και τό βράδυ δριμύ ψύχος.

Εικόνα από τη σαβάνα της Δυτ. Αφρικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

38

Ἡ Δυτική Ἀφρική

Ἐκταση: 6.373.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 110.000.000

Κράτη	Πρωτεύουσα	Ἐκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Νιγηρία	Λάγγος	924.000	55.700.000
2. Δημ. Νίγηρ	Νιαμέι	1.267.000	4.700.000
3. Νταχομέη	Πόρτο Νόβο	112.600	3.200.000
4. Τόγκο	Λόμε	56.000	2.000.000
5. Γκάνα	Ἄκκρα	239.000	8.600.000
6. Ἄνω Βόλτα	Ουαγκατούγκου	242.000	6.100.000
7. Ἀκτή Ἐλεφαντόδοντου	Ἄμπιτζάν	322.500	6.700.000
8. Λιβερία	Μονροβία	111.400	1.500.000
9. Σιέρα Λεόνε	Φριτάουν	72.000	2.700.000
10. Γουινέα	Κόνακρυ	246.000	4.500.000
11. Γουινέα Μπισάο	Μπισάο	36.100	500.000
12. Γαμβία	Μπάθουρστ	11.300	494.000
13. Σενεγάλη	Ντακάρ	196.000	5.100.000
14. Μάλι	Μπαμάκο	1.240.000	6.000.000
15. Μαυριτανία	Μουακχότ	1.031.000	1.500.000
16. Ἴσπ. Σαχάρα	Ἐλ Ἄλάν	266.000	80.000
17. Πράσινο Ἄκρωτήριο		4.000	300.000

Νιγηρία

Δημ. Νίγηρ

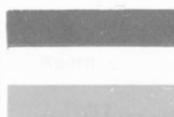
Νταχομέη

Τόγκο

Γκάνα

Ανω Βόλτα

Ακτή
Έλεφαντόδοντου

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Νά βρείτε τή Δ. Άφρική στό χάρτη τής Άφρικής, στόν παγκόσμιο χάρτη, στόν υδρογόμιο σφαίρα. Σέ ποιά ζώνη τής Γης βρίσκεται; Τί κλίμα έχει; Γιατί;
2. Ποιά μεγάλα ποτάμια έχει ή Δ. Άφρική; Δείξτε τίς πηγές καί τίς έκβολές του Νίγηρα. Γιατί σχηματίζει τόσο μεγάλο τόξο;
3. Τι γνωρίζετε γιά τά φυτά, τά ζώα, τό φυσικό πλούτο, τούς ανθρώπους τής Δ. Άφρικής;
4. Ποιές είναι οί μεγαλύτερες πόλεις τής περιοχής αύτης;
5. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στή Δ. Άφρική;

Λιβερία

Σιέρα Λεόνε

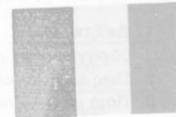
Γουινέα

Γαμβία

Σενεγάλη

Μάλι

Μαυριτανία

Η Δυτική Άφρική άπλώνεται από τίς άκτές του Άτλαντικού ως τή λίμνη Τσάντ στήν Κεντρική Άφρική καί ως τόν κόλπο τής Γουινέας. Περιλαμβάνει τή νότια ζώνη τής Σαχάρας, πού φτάνει σχεδόν ως τήν κορυφή του Νίγηρα, καί νοτιότερα τίς ζώνες τής στέπας, τής σαβάνας καί του τροπικού δάσους.

Όλόκληρη ή Δ. Άφρική είναι ένα μεγάλο όροπέδιο, πού τό διασχίζουν οί ποταμοί Νίγηρ καί Σενεγάλης. Άνατολικά βρίσκονται τό βαθύπεδο Τσάντ καί τό όρος Καμερούν.

Στή σαβάνα τής Δ. Άφρικής ή θλάση είναι πλούσια. Άναρίθμητα κοπάδια από φυτοφάγα ζώα βρίσκουν έκει τήν τροφή τους καί δίνουν τροφή στά άγρια σαρκοφάγα τής περιοχής. Μεγάλες έκτάσεις καλλιεργούνται μέ καλαμπόκι, φιστίκια, θαμπάκι, ρύζι κτλ. Τά τροπικά δάση δίνουν άφθονη πολύτιμη ξυλεία, καουτσούκ καί πολλά τροπικά προϊόντα.

Οί κάτοικοι τής Δ. Άφρικής είναι νέγροι. Πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές είναι οί κοιλάδες του Νίγηρα καί του Σενεγάλη. Άπό τά μέρη αυτά χιλιάδες νέγροι μεταφέρθηκαν από τούς Εύρωπαίους άποίκους στήν Άμερική.

Οι περισσότεροι νέγροι της Δ. Αφρικής είναι ειδωλολάτρες. Υπάρχουν όμως και αρκετοί μωαμεθανοί και χριστιανοί. Μιλούν πολλές τοπικές διαλέκτους. Επίσημη γλώσσα σε άλλα κράτη είναι η αγγλική και σε άλλα η γαλλική.

"Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της Δ. Αφρικής ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Η βιομηχανία είναι σχεδόν ανύπαρκτη και οι άφθονες πρώτες ύλες της περιοχής εξάγονται σε άλλες χώρες, από τις οποίες εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα.

Μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής είναι το **Λάγγος**, ή **Άκκρα**, ή **Μονροβία**, το **Φριτάουν**, ή **Κόνακρου**, το **Ντακάρ**.

Η Δ. Αφρική είναι χωρισμένη σε πολλά κράτη.

Η Ελλάδα έχει φιλικές σχέσεις και συνεργάζεται με πολλά κράτη της Δ. Αφρικής.

Νά γνωρίζετε ότι:

Για να αναπτυχθεί μία χώρα, που έχει άφθονες πρώτες ύλες, πρέπει να δημιουργήσει βιομηχανία.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε χάρτες της Δ. Αφρικής.

Η Κεντρική Αφρική

Έκταση: 6.648.000 τ.χ. Κάτοικοι: 46.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την Κ. Αφρική σε χάρτες της Αφρικής, σε παγκόσμιους χάρτες, στην υδρόγειο σφαίρα. Δείξτε επίσης τον Ίσημερινό.
2. Πώς είναι το έδαφος της Κ. Αφρικής;
3. Ποιό μεγάλο ποτάμι βρίσκεται στην Κ. Αφρική;
4. Δείξτε στους χάρτες τη λεκάνη του Κόγκο, τις όροσειρές της ανατολικής περιοχής, τις λίμνες.
5. Τι κλίμα έχει η Κ. Αφρική; Γιατί;
6. Τι γνωρίζετε για το φυτικό και ζωικό κόσμο της Κ. Αφρικής;
7. Βρείτε στους χάρτες τις μεγαλύτερες πόλεις της Κ. Αφρικής.
8. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στην Κ. Αφρική;

Η **Κεντρική Αφρική** απλώνεται από τις άκτες του κόλπου της Γουινέας ως τις λίμνες της Ανατολικής Αφρικής και από το λεκανοπέδιο του Τσαντ ως τον ποταμό **Ζαμβέζη** και τα όροπέδια της **Αγκόλα**. Μεγαλύτερο τμήμα της είναι το **λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο**.

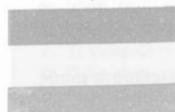
Τσάντ

Καμερούν

Γκαμπόν

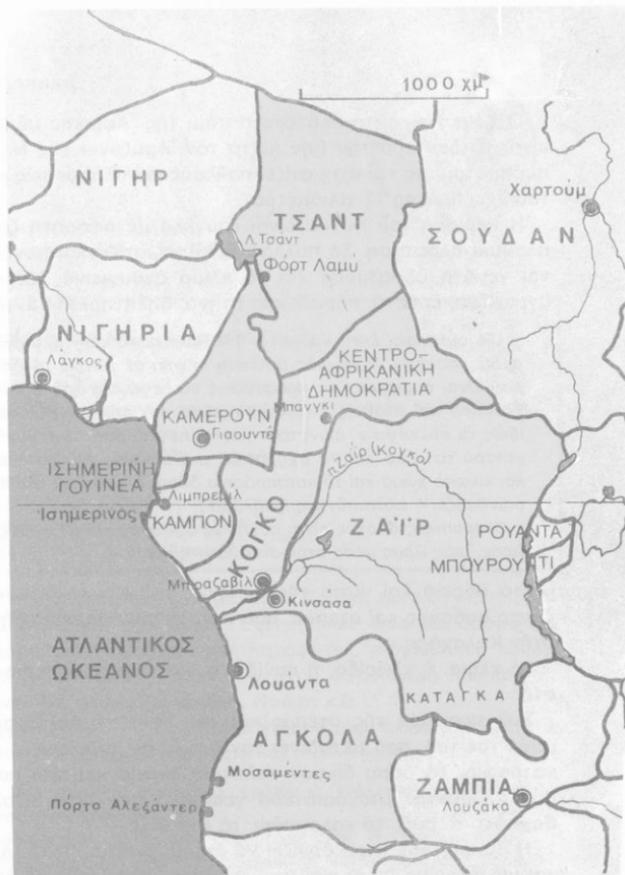
Κ. Αφρ. Δ.

Κογκό

Ζαΐρ

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Τσάντ	Ντιαμένεα	1.284.000	4.100.000
2. Καμερούν	Γιαουντέ	475.000	6.500.000
3. Ίσπ. Γουινέα	Βάτα	56.000	320.000
4. Γκαμπόν	Λιμπρεβίλ	268.000	530.000
5. Κεντρο-αφρικανική Δημοκρατία	Μπάγκι	623.000	1.640.000
6. Κογκό	Μπραζαβίλ	342.000	1.300.000
7. Καμπίντα	Καμπίντα	8.000	12.000
8. Ζαΐρ	Κινσάσα	2.345.000	25.600.000
9. Άγκόλα	Λουάντα	1.247.000	5.650.000

Ο Κόγκο είναι το δεύτερο ποτάμι της Άφρικής σε μήκος. Σε ποσότητα νερού είναι το δεύτερο της Γης (μετά τον Άμαζόνιο της Ν. Αμερικής). Έχει πολλούς παραπόταμους και σχηματίζει πολλούς μεγαλοπρεπείς καταρράκτες. Στις εκβολές του έχει πλάτος 17 χιλιάμετρα!

Η περιοχή του Κόγκο είναι ζούγκλα με άφορητη ζέστη, συνεχείς βροχές και πλούσια θλάσηση. Σε πολλά μέρη σχηματίζονται μεγάλα έλη. Η ατμόσφαιρα είναι γεμάτη υδρατμούς και το κλίμα άνθυγιεινό. Όλος ο τόπος είναι γεμάτος άγρια ζώα, έρπετά, παραδείσια πτηνά, δηλητηριώδη έντομα.

«Τά σύννεφα, εκεί, γράφει ο Ί.Μ.Παναγιωτόπουλος, συμμαζώνονται ξαφνικά, χωρίς προπαρασκευή. Μονομιάς ή πλάση πέφτει σε ριγηλό μισόφωτο. Τό ξέσπασμα του νερού είναι όρμητικό. Άν προφτάσεις νά ξεφύγεις από τήν περιοχή του τοπικού κατακλυσμού και σταθείς μακρύτερα μέσα στο άπλετο φώς και κοιτάξεις τό θέαμα, θά ίδεις τά σύννεφα ν' άκίνητουν και νά πέφτει από τά σπλάχνα τους κάθετο, πυκνό και χοντρό τό νερό και νά σχηματίζει μιά αύλαία, πού κατεβαίνει από τά ύψη πρός τό κοκκινωπό χώμα και τά καταπράσινα δάση. Στίς άκρες τής αύλαίας λάμπει, άστράφτει, σπινθιρίζει ή άκαταπόνητη ήλιολαμπή.

Οί τροπικές βροχές είναι συνήθως σφοδρές και σύντομες, μικρά διαλείμματα μισής ώρας, μιάς ώρας μέσα στην άσταμάτητη αιθρία».

Στά βόρεια και νότια τής λεκάνης του Κόγκο άπλώνονται διαδοχικά μεγάλες ζώνες σαβάνας και στέπας, πού καταλήγουν βόρεια στην έρημο Σαχάρα και νότια στην Καλαχάρη.

Τό κλίμα, ή χλωρίδα, ή πανίδα, οί κάτοικοι τών περιοχών αυτών μάς είναι γνωστά.

Στίς περιοχές τής στέπας και τής σαβάνας και όπου δέν ύπάρχει ή φοβερή μύγα τσέ-τσέ, πού μεταδίνει τήν άρρώστια του ύπνου, είναι άναπτυγμένη ή κτηνοτροφία. Τά δάση δίνουν πολύτιμη ξυλεία και από πολλές περιοχές έξάγονται πολλά όρυκτά. Σπουδαιότερα γεωργικά προϊόντα είναι ό καφές, τό κακάο, τό βαμπάκι, τό ρύζι, τό καλαμπόκι, τά φιστίκια.

Η βιομηχανία τώρα άρχίζει νά δημιουργείται. Η Κ. Άφρική έξακολουθεί νά είναι μιά πλούσια πηγή πρώτων ύλων πού έξάγονται σε άλλες βιομηχανικές χώρες, γιατί δέν είναι δυνατό νά άξιοποιηθοϋν σ' αυτή.

Μεγάλες πόλεις τής Κ. Άφρικής είναι ή **Λεοπόλντβιλ**, ή **Μπραζαβίλ**, ή **Ελίζαμπετιβίλ**, ή **Λουάντα**, ή **Ντουάλα**.

Στήν Κ. Άφρική σήμερα ύπάρχουν 9 ανεξάρτητα κράτη.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Μέ τή ζέστη και τίς πολλές βροχές τά φυτά άναπτύσσονται γρήγορα.
2. Τά παρθένα δάση είναι φυσικά καταφύγια για άγρια ζώα, πτηνά και έρπετά.
3. Στή ζούγκλα δέν είναι εύκολο νά ζήσουν άνθρωποι.
4. Οί πρώτες ύλες αφήνουν πολλά κέρδη, όταν άξιοποιούνται μέ τή βιομηχανία.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Κ. Άφρικής.

'Εκταση: 7.704.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 115.000.000

'Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την 'Αν. 'Αφρική στο χάρτη. Παρατηρήστε το έδαφός της.
2. Ποιά μεγάλα βουνά έχει;
3. Τι είναι το Κιλιμάντζαρο;
4. Παρατηρήστε τα μεγάλα βαθύπεδα, πού βρίσκονται ανάμεσα στην Κεντρική και την 'Αν. 'Αφρική. Σ' αυτά υπάρχουν πολλές λίμνες. Γιατί;
5. Ποιά ποτάμια έχουν τις πηγές τους στην 'Αν. 'Αφρική;
6. Τι κλίμα έχει ή 'Αν. 'Αφρική; Γιατί;
7. Τι γνωρίζετε για τὰ φυτά, τὰ ζώα, τούς ανθρώπους της;
8. Ποιά είναι τὰ σπουδαιότερα κράτη τής 'Αν. 'Αφρικής;
9. Ποιό μεγάλο νησί βρίσκεται στα Ν.Α. τής 'Αφρικής;

'Η **Ανατολική 'Αφρική** είναι μεγάλη περιοχή με ψηλά βουνά, πολλές λίμνες και μεγάλες αντιθέσεις στο έδαφος και στο κλίμα. Έχει πολλές φυσικές όμορφιές, ψηλά βουνά και άγριες χαράδρες, βουνοπλαγιές κατάφυτες, ειδυλλιακές κοιλάδες και νερά, ποτάμια και λίμνες που αστράφτουν στην αφρικανική ήλιολαμπή. 'Εκεί σχηματίζονται οι λίμνες **Βικτωρία, Ταγκάνικα, Νυάσα** κ.ά. *οι λίμνες*
 Στο κέντρο τής 'Αν. 'Αφρικής υψώνεται το **Κιλιμάντζαρο** (ύψ. 5.895 μ.). Είναι το ψηλότερο όρος τής 'Αφρικής, με ενεργά ήφαιστεια και αιώνια χιόνια.

«Το Κιλιμάντζαρο είναι ένα τεράστιο ήφαιστειο, γράφει ο 'Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος. Πολλές από τις κορυφές του είναι κρατήρες...»

«Ίσαμε τὰ χίλια πεντακόσια μέτρα το Κιλιμάντζαρο είναι ένας άπέραντος κήπος. 'Από εκεί κι άπάνω αρχίζουν τὰ δάση, πυκνά, άξεπέραστα, κατάψηλα, κατάδροσα, ένας κόσμος μυστικός... Πουλιά, πού δέν τὰ έχουν άλλοτε άντικρίσει τὰ μάτια σου, πετούν από κλαδί σέ κλαδί. Τά χρώματά τους καταισχύνουν και τούς πιό έπινοητικούς ζωγράφους. Μικροί αφρικανικοί οικισμοί προβάλλουν ανάμεσά τους...»

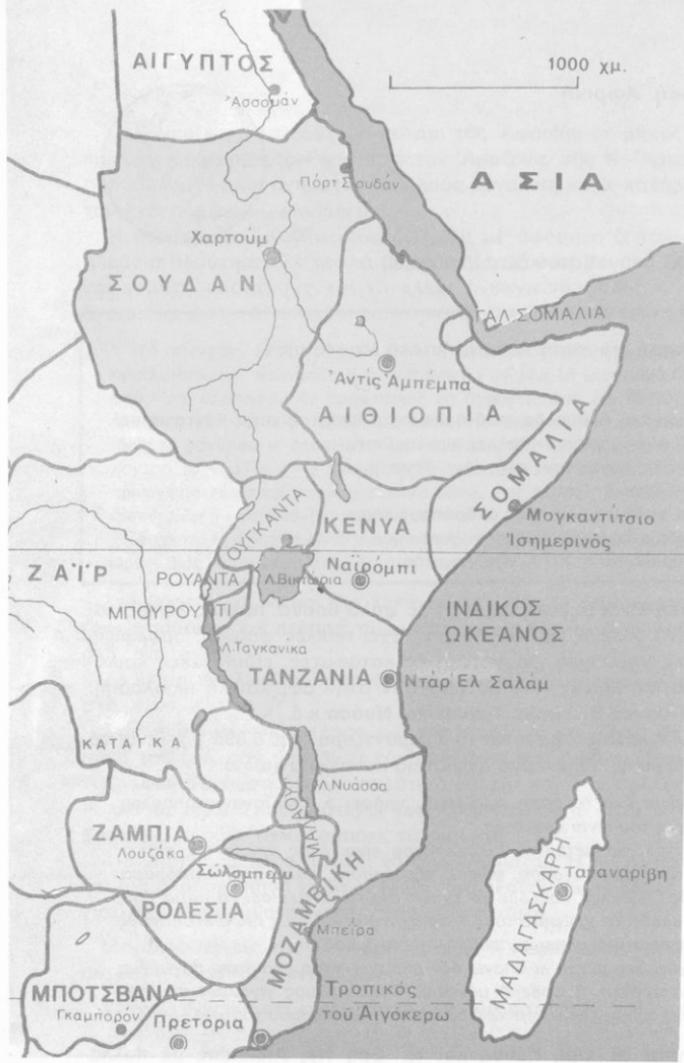
«'Από τίς τέσσερις χιλιάδες μέτρα κι άπάνω δέν υπάρχει παρά γρανίτης, παγωμένη λάβα και άμμος. 'Η άπέραντη, ή φοβερή μοναξιά. "Ένας κόσμος γιγάντων γεμάτος παράδοξα σχήματα, μιá έρημη χώρα πέρ' από τὰ σύνορα του κόσμου τούτου».

Βορειότερα υψώνονται τὰ **Όρη Κένυα** και τὰ **Όρη τής Αιθιοπίας** με πολλά ήφαιστεια, μεγάλα όροπέδια και εύφορες κοιλάδες.

Πιό πάνω άπλώνεται το **Σουδάν**.

Στὰ ανατολικά τής 'Αφρικής σχηματίζεται ή μεγάλη τριγωνική χερσόνησος **Σομαλία**, πού καταλήγει στο άκρωτήριο **Γκουαρνταφούι**.

Βορειότερα ο **κόλπος του 'Αντεν** και ή **Ερυθρά θάλασσα**, ζεστή, άστραφτερή κάτω από τόν καυτό ήλιο, χωρίζουν τήν 'Αφρική από τήν 'Αραβία. 'Η παραλία τής **'Ερυθραίας** είναι μιá από τίς θερμότερες περιοχές τής Γής. Συχνά εκεί τό θερμόμετρο άνεβαίνει πάνω από τούς 90°C στόν ίσκιο!

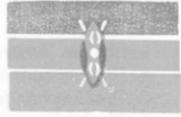
Σουδάν

Αιθιοπία

Σομαλία

Κένυα

Ουγκάντα

Ρουάντα

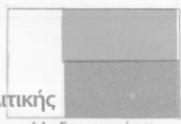
Τανζάνια

Μπουρούντι

Μαλαβί

Μαδαγασκάρη

Στήν υπόλοιπη 'Αν. 'Αφρική υπάρχει ποικιλία κλίματος. Σέ πολλά μέρη πέφτουν πολλές βροχές. Τά νερά τους τροφοδοτούν τίς μεγάλες λίμνες καί τά ποτάμια πού ἔχουν ἐκεῖ τίς πηγές τους: τό **Νεῖλο**, τόν **Κόγκο**, τό **Ζαμβέζη**. Τά νερά τοῦ Ζαμβέζη πέφτουν μέ κοσμογονικό πάταγο ἀπό ὕψος 140 μέτρων σέ βαθιά χαράδρα καί σχηματίζουν τούς θεαματικούς **καταρράκτες τῆς Βικτωρίας**.

Στά ὀροπέδια καί στίς κοιλάδες τῆς 'Αν. 'Αφρικής καλλιεργοῦνται θαμπάκι, ζαχαροκάλαμο, ὄσπρια, καφές κ.ἄ. φυτά. Στά βοσκοτόπια τρέφονται πολλά πρόβατα, βόδια, καμήλες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλά ἄγρια ζῶα. Ἀπό πολλές περιοχές ἐξάγονται ὀρυκτά.

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς 'Αν. 'Αφρικής εἶναι **Αἰθίοπες** καί **νέγροι**. Ἄρκετοί εἶναι Ἀσιάτες ἄποικοι καί ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Οἱ Αἰθίοπες καί πολλοί ἄλλοι κάτοικοι τῆς 'Αν. 'Αφρικής εἶναι χριστιανοί.

Ἡ 'Αν. 'Αφρική εἶναι χωρισμένη στά παρακάτω κράτη:

Κράτη	Πρωτεύουσα	Ἐκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Σουδάν	Χαρτούμ	2.506.000	14.200.000
2. Αἰθιοπία	Ἄντις Ἀμπέμπα	1.222.000	28.200.000
3. Σομαλία	Μπογκαντίσιο	638.000	3.300.000
4. Γαλ. Σομαλία	Τσιμπουτί	22.000	108.000
5. Κένυα	Ναῖρόμπι	582.700	10.900.000
6. Οὐγκάντα	Καμπάλα	236.000	12.000.000
7. Ρουάντα	Κιγκάλ	26.400	3.600.000
8. Τανζανία	Νταρ-ές-Σαλάμ	945.100	15.600.000
9. Μπουρούντι	Οὐζουμπούρου	27.800	3.400.000
10. Μοζαμβίκη	Μοζαμβίκη	783.000	8.200.000
11. Μαλαθί	Ζόμπα	118.000	5.600.000
12. Μαδαγασκάρη	Ταναριβη	587.000	8.300.000
13. Σεϋχέλλες	Βικτώρια	278	53.000
14. Βρετ. νησιά Ἰνδικού		78	2.000
15. Νησιά Μαυριτίου	Μαυρίτιος	4.000	850.000
16. Νησιά Κομόρες	Μορόνι	2.200	300.000
17. Ρεϋνιόν	Ρεϋνιόν	2.500	500.000

Μεγαλύτερο κράτος τῆς 'Αν. 'Αφρικής σέ πληθυσμό καί ἔκταση εἶναι ἡ **Αἰθιοπία**. Εἶναι μιά χώρα γεμάτη βουνά καί ὀροπέδια. Ἐχει πανάρχαια ἱστορία καί ὠραία μνημεῖα παλιῶν πολιτισμῶν τῆς. Σ' ἓνα ὀροπέδιο μέ ὑψόμετρο 2.500 μ. εἶναι χτισμένη ἡ πρωτεύουσά τῆς, ἡ **Ἄντις Ἀμπέμπα** (νέο λουλουδί).

Μεγαλύτερες πόλεις τῆς 'Αν. 'Αφρικής εἶναι ἡ **Ἄντις Ἀμπέμπα**, ἡ **Ναῖρόμπι**, ἡ **Ταναριβη**.

Νά γωρίζετε ὅτι:

1. Στά κλειστά βαθύπεδα συγκεντρώνονται πολλά νερά καί σχηματίζουν λίμνες.
2. Στά εὐφορα ὀροπέδια ζοῦν συνήθως πολλοί ἄνθρωποι.
3. Ὅπου βρέχει πολύ, ἔχουν τίς πηγές τους πολλά ποτάμια.

Δραστηριότητες: Νά ἰχνογραφήσετε χάρτες τῆς 'Αν. 'Αφρικής.

Εικόνες
από την
Αιθιοπία

Έκταση: 3.954.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Γιατί ή Ν. 'Αφρική λέγεται «χώρα του χρυσού και των διαμαντιών»;
2. Παρατηρήστε την 'Αφρική στον παγκόσμιο χάρτη και στην ύδρoγειο σφαίρα. Δείξτε τη Ν. 'Αφρική. Σέ ποιά άκρωτήριο καταλήγει;
3. Πώς είναι τό έδαφος τής Ν. 'Αφρικής;
4. Δείξτε τήν έρημο Καλαχάρη και τά θουνά και όροπέδια πού βρίσκονται γύρω τής.
5. Δείξτε τόν Τροπικό του Αιγόκερω.
6. Τί κλίμα έχει ή Ν. 'Αφρική; Γιατί; Συγκρίνετέ την μέ άλλες γνωστές σας περιοχές τής 'Αφρικής, πού έχουν τό ίδιο γεωγραφικό πλάτος και βρέχονται από θάλασσα.
7. Όταν στήν 'Ελλάδα έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στή Ν. 'Αφρική; Γιατί;
8. Στή χώρα μας φροντίζουμε τά διδακτήρια και τά σπίτια νά έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν τό ίδιο στή Ν. 'Αφρική; Γιατί;
9. Ποιά άνεξάρτητα κράτη υπάρχουν σήμερα στή Ν. 'Αφρική;
10. Προβάλετε εικόνες από τή Ν. 'Αφρική στήν τάξη.

'Η **Νότια 'Αφρική** είναι ή «χώρα του χρυσού και των διαμαντιών». Από τά χρυσωρυχεία τής θγαίνει τόσο χρυσάφι, όσο δε θγάζουν όλα μαζί τά άλλα χρυσωρυχεία τής Γής. Βγαίνουν επίσης διαμάντια, πολλά άλλα όρυκτά και πετρέλαιο. 'Ο όρυκτός πλούτος τής έκαμε τή Ν. 'Αφρική στόχο των Εύρωπαίων και πολλές περιοχές τής τής-κατέχουν ακόμα οί "Αγγλοι.

'Η Ν. 'Αφρική άπλώνεται από τή λίμνη **Νυάσα** ως τό άκρωτήριο τής **Καλής 'Ελπίδας**. Στο κέντρο τής βρίσκεται ή έρημος **Καλαχάρη** μέ χαμηλά θουνά και πολλά όροπέδια τριγύρω. Στήν περιοχή τής Βόρειας Ροδεσίας, όπου βρέχει συχνά, έχουν τισ πηγές τους οι ποταμοί Ζαμβέζης και Κόγκο. Άλλο ποτάμι τής Ν. 'Αφρικής είναι ό **Όράγγης**. Οί άκτήες τής Ν. 'Αφρικής είναι άπόκρημνες και άλιμενες. Πρός τήν πλευρά του 'Ατλαντικού βρίσκεται ή έρημος **Ναμίμπ**.

Από τή μέση τής Ν. 'Αφρικής περνάει ό Τροπικός του Αιγόκερω. Γύρω από τήν έρημο Καλαχάρη άπλώνονται διαδοχικά στέπες και σαβάνες. 'Η περιοχή του 'Ακρωτηρίου έχει τό ίδιο γεωγραφικό πλάτος μέ τή Νότια 'Ελλάδα, εκείνη όμως βρίσκεται στο νότιο ήμισφαίριο τής Γής. Καί οι δύο περιοχές έχουν τό ίδιο περίπου κλίμα. Εύδοκιμούν και εκεί έσπεριδοειδή, άμπέλια και άλλα μεσογειακά φυτά. Όταν όμως στή χώρα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα.

Οί κάτοικοι τής Ν. 'Αφρικής είναι νέγροι. Ζούν όμως εκεί και άρκετοί 'Ασιάτες και περισσότεροι από 3.000.000 Εύρωπαίοι, πού κατοικούν κυρίως στήν περιοχή του 'Ακρωτηρίου.

Μεγάλα άστικά, έμπορικά, βιομηχανικά κέντρα τής Ν. 'Αφρικής είναι τό **Κέιπ Τάουν**, τό **Πόρτ 'Ελίζαμπεθ**, τό **Ντάρμπαν**, τό **Γιοχάνεσμπουργκ**, ή **Πρατορία**, τό **Σόλαμπερυ**.

Ζαμπία

Ροδεσία

Μποτσουάνα

Ν. Αφρική

Στή Ν. Αφρική υπάρχουν τά παρακάτω κράτη:

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Νότια Αφρική	Πραιτορία	1.221.000	21.800.000
2. Ναμίμπια	Βίντχοκ	824.000	760.000
3. Λεσότο	Μασέρου	30.000	1.200.000
4. Σουαζιλάντ	Μπαμπάνε	17.000	500.000
5. Μποτσουάνα	Γκαμπερόν	600.000	610.000
6. Νότ. Ροδεσία	Σόλσμπερν	391.000	4.900.000
7. Ζαμπία	Λουζάκα	753.000	4.100.000

Η Ελλάδα διατηρεί καλές σχέσεις με τίς χώρες τής Ν. Αφρικής και άρκετοί Έλληνες εργάζονται σ' αυτές.

Ένα πρόβλημα πού άπασχολεί ζωηρά τή Ν. Αφρική είναι τό θέμα τών φυλετικών διακρίσεων. Οι λευκοί, άν και είναι πολύ λίγοι, επιμένουν νά κυβερνούν αύτοί και νά εκμεταλλεύονται τούς νέγρους. Οι νέγροι ζοϋν άπομονωμένοι σέ χωριστούς οικισμούς. Συχνά όμως δημιουργοϋν ταραχές και ζητοϋν τά δικαιώματα πού τούς άρνοϋνται οι λευκοί.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Στο νότιο ήμισφαίριο οι νότιο άνεμοι είναι ψυχροί και οι βόρειοι θερμοί.
2. Όταν στο βόρειο ήμισφαίριο έχουμε χειμώνα, στο νότιο έχουμ καλοκαίρι.
3. Ο όρυκτός πλούτος έχει μεγάλη σημασία γιά τήν πρόοδο μιάς χώρας.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Ν. Αφρικής.

Εικόνες από τη Νότια Άφρική

Μηχανοποίηση της παραγωγής του Εξοπλιστικής Πολιτικής

- α. Η Άφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Έχει έκταση περίπου 30.000.000 τετρ. χιλιόμετρα.
- β. Σχεδόν από τη μέση της Άφρικής περνάει ο Ίσημερινός και το μεγαλύτερο τμήμα της βρίσκεται στην Τροπική ζώνη.
- γ. Αυτό επηρεάζει πολύ το κλίμα της Άφρικής, που είναι μιά πολύ ζεστή ήπειρος με μεγάλες ζοϋγκλες, έρημους και στέπες.
- δ. Οι περισσότεροι κάτοικοί της είναι μαύροι και γι' αυτό η Άφρική ονομάζεται «μαύρη ήπειρος».
- ε. Η Άφρική θρέχεται από τον Άτλαντικό και τον Ίνδικό ώκεανό και από τη Μεσόγειο θάλασσα. Δέν έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό και οι περισσότερες άκτές της είναι απόκρημνες και άλιμενες.
- στ. Μεγάλη σημασία έχουν η δώρυγα του Σουέζ, που χωρίζει την Άφρική από την Άσία, και ο πορθμός του Γιβραλτάρ, που χωρίζει την Άφρική από την Εύρώπη.
- ζ. Μεγάλο νησί της Άφρικής είναι η Μαδαγασκάρη.
- η. Το μεγαλύτερο μέρος της Άφρικής είναι όροπέδια. Μεγάλα βουνά ύψώνονται στο άνατολικό τμήμα της ήπειρου. Έκει βρίσκεται και τό Κιλιμάντζαρο, που είναι τό ψηλότερο βουνό της.
- θ. Στην Άφρική διακρίνουμε τίς έξης κλιματικές ζώνες: τη ζώνη του Ίσημερινού με μεγάλη θερμοκρασία, πολλές βροχές και πλούσια θλάσση, και βόρεια και νότια από αυτή τίς ζώνες της σαβάνας, της στέπας, των έρημων και πάλι της στέπας και του μεσογειακού κλίματος.
- ι. Μεγάλες λίμνες σχηματίζονται στα μεγάλα έδαφικά θαθουλώματα που υπάρχουν στο άνατολικό τμήμα της Άφρικής.
- ια. Έκει έχουν τίς πηγές τους και τά μεγάλα ποτάμια της Άφρικής, ο Νείλος, ο Κόγκο κ.ά.
- ιβ. Η Άφρική έχει πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές. Πολύτιμα προϊόντα της είναι τό χρυσάφι, τά διαμάντια, τό ούράνιο κ.ά. Ό φυσικός πλούτος της όμως μένει ακόμα σχεδόν άνεκμετάλλευτος.
- ιγ. Πρίν από λίγα χρόνια όλη σχεδόν η Άφρική ήταν άποικίες των Εύρωπαίων. Τώρα υπάρχουν σ' αυτή πολλά μικρά και μεγάλα κράτη.
- ιδ. Γεωφυσικά η Άφρική χωρίζεται στη Βόρεια, Δυτική, Κεντρική, Άνατολική και Νότια Άφρική.
- ιε. Το κλίμα και τό φυσικό περιβάλλον γενικά επηρεάζουν πολύ τούς κατοίκους της Άφρικής. Στη ζώνη του Ίσημερινού ζουν μαύροι, στη Βόρεια Άφρική Βερθερίνοι και Άραβες, στη Νότια άρκετοί λευκοί.
- ιστ. Από θρησκευτική άποψη οι Άφρικανοί είναι μωαμεθανοί, είδωλοάτρες και άρκετοί χριστιανοί.
- ιζ. Η Άφρική άργησε πολύ νά έξερευνηθεί από τούς Εύρωπαίους. Στα άρχαία χρόνια μεγάλο πολιτισμό είχε άναπτύξει η Άίγυπτος. Σήμερα όλοι οι λαοί της Άφρικής κάνουν μεγάλα θήματα προόδου.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκταση: 42.083.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 501.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την 'Αμερική στην υδρογειο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Σέ ποιά θέση της υδρογειο βρίσκεται; Σέ ποιά ήμισφαίριο;
2. Είναι μεγάλη ήπειρος;
3. Σέ ποιά τμήματα χωρίζεται ή 'Αμερική; Δείξτε τα στό χάρτη. Μοιάζουν μεταξύ τους;
4. Δείξτε τόν 'Ισημερινό στό χάρτη της 'Αμερικής. Δείξτε τούς τροπικούς και τούς πολικούς κύκλους.
5. Ποιές θάλασσες χωρίζουν τήν 'Αμερική από τίς άλλες ήπειρους;
6. Δείξτε στό χάρτη τό Βερίγγειο πορθμό.
7. Συγκρίνετε τήν απόσταση τών άκτών της 'Αμερικής από τίς άκτές της Εύρώπης, της 'Αφρικής, της 'Ασίας, της Αύστραλίας.
8. Γιατί ή 'Αμερική λέγεται «Νέος Κόσμος»;
9. Πότε ανακαλύφθηκε από τούς Εύρωπαίους;
10. Ποιό θαλάσσιο δρόμο ακολουθούν σήμερα τά πλοία πού ταξιδεύουν από τόν 'Ατλαντικό πός τόν Ειρηνικό ώκεανό; Ποιόν ακολουθήσε ό Μαγγελάνος;
11. Τί είναι οι έρυθρόδερμοι;
12. Ποιούς άλλους λαούς βρήκαν στην 'Αμερική οι πρώτοι άποικοι;
13. Γιατί πολλοί Εύρωπαίοι πήγαν νά ζήσουν στή νέα ήπειρο;
14. Ποιά λέγεται 'Αγγλοσαξονική και ποιά Λατινική 'Αμερική; Γιατί;
15. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες κτλ. Προβάλετε εικόνες στην τάξη.

Η 'Αμερική θρίσκειται στό δυτικό ήμισφαίριο της Γης. Είναι μεγάλη ήπειρος. Η βορειότερη άκρη της θρίσκειται κοντά στό Βόρειο πόλο και τό νοτιότερο άκρωτήριο της πλησιάζει τό Νότιο πολικό κύκλο. Ο 'Ατλαντικός Ωκεανός χωρίζει τήν 'Αμερική από τήν 'Αφρική και τήν Εύρώπη και ό Ειρηνικός από τήν 'Ασία και τήν Αύστραλία. Η βορειοδυτική χερσόνησος **'Αλάσκα** χωρίζεται από τήν 'Ασία μέ τό Βερίγγειο πορθμό.

Η μεγάλη αυτή ήπειρος είναι χωρισμένη σε δυό τμήματα: στή **Βόρεια** και στή **Νότια 'Αμερική**. Ανάμεσά τους θρίσκονται ό **κόλπος του Μεξικού** και ή **Καραϊβική θάλασσα** μέ πολλά μικρά και μεγάλα νησιά. Μιά στενή λωρίδα ξηράς, σάν φυσική γέφυρα, ένώνει ή Βόρεια μέ τή Νότια 'Αμερική. Έκει ανοίχτηκε ή **διώρυγα του Παναμά**, πού ένώνει τόν 'Ατλαντικό μέ τόν Ειρηνικό Ωκεανό και διευκολύνει πολύ τή ναυσιπλοία. Η μεγάλη περιοχή του 'Ισθμού και της Καραϊβικής λέγεται **Κεντρική 'Αμερική**.

Όπως φαίνεται στον άνάγλυφο και στό γεωφυσικό χάρτη, τά δυό τμήματα της 'Αμερικής μοιάζουν άρκετά μεταξύ τους. Πός τίς άκτές του Ειρηνικού ύψώνεται

μιά μεγάλη όροσειρά, πού άρχίζει άπό τήν Άλάσκα καί καταλήγει στή **Γῆ τοῦ πυρός**. Άνατολικά, καί στή Βόρεια καί στή Νότια Άμερική, άπλώνονται πεδιάδες. Τίς διασχίζουν οί μεγαλύτεροι ποταμοί τῆς Γῆς: ὁ **Μισισσιπιπῆς** τῆ Βόρεια Άμερική καί ὁ **Άμαζόνιος** τῆ Νότια. Πρός τή μεριά τοῦ Άτλαντικοῦ ὑπάρχουν λόφοι καί χαμηλές όροσειρές.

Οί Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν τήν Άμερική έντελῶς τυχαῖα. Στά 1492 ὁ Ἴταλός θαλασσοπόρος **Χριστόφορος Κολόμβος**, μέ τρία ἰστιοφόρα πλοῖα καί τολμηρούς συντρόφους, ξεκίνησε άπό τίς άκτές τῆς Ἰσπανίας μέ σκοπό νά φτάσει στίς Ἰνδίες. Γνώριζε ὅτι ἡ Γῆ εἶναι σφαιρική. Άν ταξίδευε συνεχῶς κατά τά δυτικά, σκέφτηκε, ἔπρεπε, άφου θά ἔκανε τό γύρο τῆς Γῆς, νά γυρίσει στό μέρος άπ' ὅπου ξεκίνησε. (Δεῖξε το αυτό στήν ὑδρόγειο σφαῖρα).

Δυό μήνες περίπου πλέψε ὁ Κολόμβος μέ τά κύματα τοῦ Άτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καί στίς 12 Ὀκτωβρίου 1492 ἔφτασε στά νησιά **Μπαχάμες** τῆς Κεντρικῆς Άμερικῆς, χωρίς νά καταλάβει ὅτι θρискόταν σέ μιά νέα, άγνωστη ὡς τότε, ἠπειρο. Νόμιζε ὅτι εἶχε φτάσει στίς δυτικές άκτές τῶν Ἰνδιῶν καί άπό τότε ἡ περιοχή ἔκεινη ὀνομάζεται **Δυτικές Ἰνδίες**.

Ἡ νέα ἠπειρος πῆρε τό ὄνομα τοῦ **Άμερικο Βεσπούκι**, ενός άπό τούς συντρόφους τοῦ Κολόμβου, πού πρῶτος ἔγραψε γι' αὐτή.

Στήν Εὐρώπη γρήγορα διαδόθηκε ἡ εἰδηση γιά τήν ἀνακάλυψη μιᾶς πλούσιας χώρας μέ χρυσοφόρα πετρώματα καί πολλοί Εὐρωπαῖοι πῆγαν νά ζήσουν σ' αὐτή.

Οἱ πρῶτοι ἄποικοι θρέθηκαν σέ μιά πρωτόγονη χώρα μέ άπέραντα λιβάδια καί δάση, μέ πολλά κοπάδια άπό άγρια ζῶα, μέ ἀνθρώπους πού εἶχαν κοκκινωπό δέρμα καί περιεργά ἔθιμα. Ὁ Κολόμβος τούς ὀνόμασε **Ἰνδιάνους**.

Τάρα πολλοί λίγοί **ἐρυθρόδερμοι** Ἰνδιάνοι ἔχουν ἀπομείνει στήν Άμερική. Σέ άρκετές περιοχές σώζονται μνημεῖα άπό ἀρχαίους πολιτισμούς τῆς περιοχῆς.

Ὅλοι σχεδόν οἱ σημερινοί κάτοικοι τῆς Άμερικῆς εἶναι άπόγονοι άποίκων καί μεταναστῶν, πού ἔφτασαν ἐκεῖ άπό ἄλλες ἠπείρους σέ διάφορες ἐποχές. Στή Βόρεια Άμερική ζοῦν πιό πολλοί Άγγλοσάξονες καί ἡ περιοχή αὐτή λέγεται **Άγγλοσαξονική Άμερική**. Στήν ὑπόλοιπη ἠπειρο πλειοψηφοῦν οἱ άπόγονοι Ἰσπανῶν καί Πορτογάλων καί ἡ περιοχή λέγεται **Λατινική Άμερική**.

Πολύ σύντομα οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Άμερικῆς ἄλλαξαν τήν ὄψη τῆς νέας πατρίδας τους. Ἰδιαίτερα στή Βόρεια Άμερική δημιούργησαν μεγάλο πολιτισμό.

Νά μάθετε τίς έννοιες:

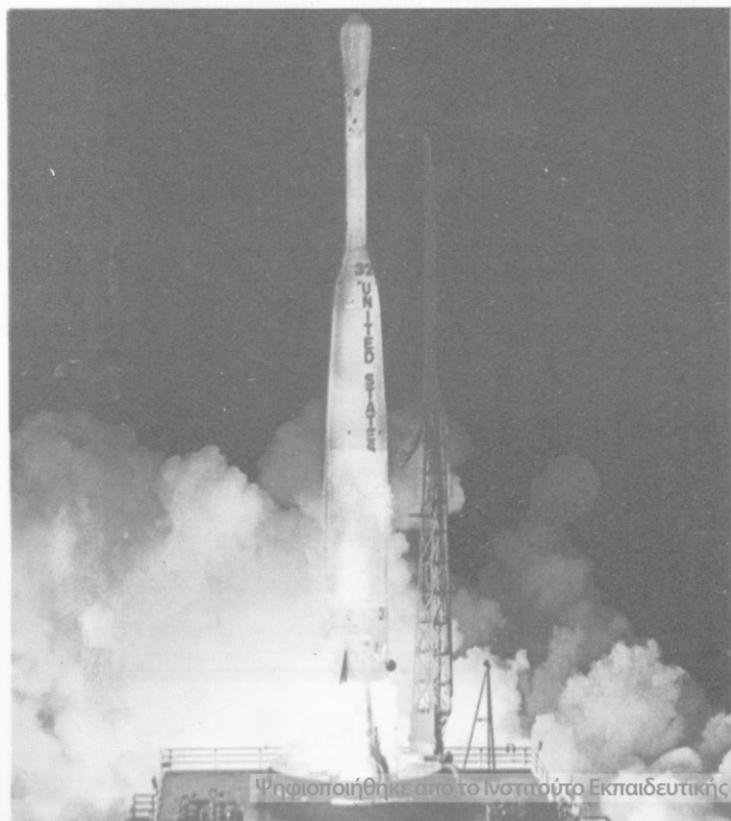
Άμερική (Βόρεια, Νότια, Κεντρική, Άγγλοσαξονική, Λατινική), Χρ. Κολόμβος, Άμερικο Βεσπούκι, Δυτικές Ἰνδίες, Ἰνδιάνοι, Ἐρυθρόδερμοι, Γῆ τοῦ πυρός, Άλάσκα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ μεγάλοι ὠκεανοί ἀπομονώνουν τίς ἠπείρους.
2. Οἱ ἰσθμοί εἶναι φυσικές γέφυρες πού συνδέουν γειτονικές περιοχές.
3. Οἱ διώρυγες διευκολύνουν τή ναυσιπλοΐα.
4. Οἱ ἀνθρωποί ἐπιθυμοῦν νά γνωρίσουν νέους, άγνωστους κόσμους.
5. Ἡ ἀνθρωπότητα ὀφείλει πολλά στούς ριθοκίνδυνους θαλασσοπόρους καί τούς ἐξερευνητές.

Ό Χρ. Κολόμβος
ανακαλύπτει
τήν Ἀμερική

Ἐκτόξευση
ἀμερικανικοῦ
πυραύλου
ἀπό τό
ἀκρωτήριο
Κέενεντυ

Έκταση: 19.339.000 τ.χ. Κάτοικοι: 225.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε στο χάρτη τόν κόλπο του Μεξικού και τόν ποταμό Ρίο Γκράντε. Είναι τά νότια σύνορα τής Βόρειας αγγλοσαξονικής 'Αμερικής.
2. Παρατηρήστε τά βόρεια παράλια τής 'Αμερικής.
3. Δειξτε στο χάρτη τή Γροιλανδία. Τί γνωρίζετε γι' αυτή;
4. Τί μορφή έχουν οι άκτές του Ειρηνικού; Τί οι άκτές του 'Ατλαντικού;
5. Πώς είναι τό έδαφος τής Β. 'Αμερικής; Δειξτε στο χάρτη τά Βραχώδη και τά 'Απαλλάχια όρη, τήν κεντρική πεδιάδα, τήν καναδική άσπίδα.
6. Ποιά μεγάλα ποτάμια υπάρχουν στή Β. 'Αμερική; Ποιές λίμνες;
7. Τί γνωρίζετε γιά τούς καταρράκτες του Νιαγάρα;
8. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τό κλίμα τής Β. 'Αμερικής; Μελετήστε τή διάταξη τών θουνών, τά θαλάσσια ρεύματα τής περιοχής κτλ.
9. Ποιές περιοχές δέχονται τίς περισσότερες βροχές; Ποιές τίς λιγότερες; Γιατί; Δειξτε τόν 100ό μεσημβρινό στο χάρτη.
10. Δειξτε στο χάρτη τίς ζώνες μέ τίς εύφορες πεδιάδες, τίς έρήμους, τίς στέπες, τά μεγάλα δάση, τήν τούνδρα.
11. Τί γνωρίζετε γιά τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τής Β. 'Αμερικής;

Η Βόρεια 'Αμερική είναι μία πολύ πλούσια περιοχή.

Στίς βόρειες άκτές της σχηματίζονται μεγάλοι και μικροί κόλποι, χερσόνησοι και πολλά νησιά. Στή βορειανατολική γωνία της βρίσκεται ή χερσόνησος **Λαμπραντόρ** και στή βορειοδυτική ή **Αλάσκα**. Καί οι δυο είναι ψυχρές περιοχές σκεπασμένες μέ χιόνια. Στή μέση σχεδόν τών βορινών άκτών σχηματίζεται ο κόλπος **Ουδσον** και βορειότερα τά μεγάλα νησιά **Μπάφιν, Βικτωρία, Γροιλανδία** κ.ά.

Η **Γροιλανδία** είναι τό μεγαλύτερο νησί τής Γης. 'Ανήκει στή Δανία.

Στίς άκτές του 'Ατλαντικού βρίσκεται ο ποταμόκόλπος του **Αγίου Λαυρεντίου** και τό νησί **Νέα Γη**. Έκει και στή γειτονική χερσόνησο **Νέα Σκωτία** υπάρχουν μεγάλα άλιευτικά κέντρα. Πολλά ψαροκάικα ξεκινούν από έδω γιά ψάρεμα στο βόρειο 'Ατλαντικό. Νοτιότερα ανοίγονται πολλοί κολπίσκοι, τό μεγάλο λιμάνι τής **Νέας Υόρκης** και ή χερσόνησος **Φλόριντα**. Σ' αυτή βρίσκεται τό **άκρωτήριο Κένεντυ**, από τό όποίο έκτοξεύονται άμερικανικά διαστημόπλοια.

Οι άκτές του Ειρηνικού είναι απόκρημνες. Στή μέση τους περίπου σχηματίζονται ο κόλπος και το νησί **Βανκούβερ**.

Τό έδαφος τής Β. 'Αμερικής είναι πολύμορφο. Δυτικά ύψώνονται τά **Βραχώδη όρη**. Είναι μία μεγάλη όροσειρά μέ πολλές διακλαδώσεις. Ψηλότερη κορυφή της

είναι τό Μάκ Κίνλεϋ (6.187 μ.). Σέ πολλές περιοχές σχηματίζονται μεγάλα ύψι- πεδα, άλλα καταπράσινα μέ χλοερά λιβάδια καί δάση καί άλλα στεπώδη ή έρημα.

Έκει βρίσκεται καί τό βαθύ φαράγγι τοϋ ποταμοϋ Κολοράντο, τό όνομαστό Γκράντ Κάνυον. Έχει μήκος 350 χιλιόμετρα, ύψος 1200 ώς 2.000 μέτρα καί οί πλευρές του είναι σχεδόν κατακόρυφες!

«Είναι ένα έργο τιτάνων αυτό τό φαράγγι... Ό ποταμός κυλά κάτω άδιόρατος, γράφει ή Έλ. Ούράνη. Καί μέσα στό πλατύ άνοιγμα θράχι με τά πού παράδοξα σχήματα, σάν μιά ξωτική νεκρή πολιτεία. Όλος τοϋτος ό κόσμος, πού τόν έγλυψε τό νερό στό διάστημα χιλιετιών μέ μιά φαντασία πού ξεπερνά τούς όραματισμούς καί τοϋ πού παράτολμου κι εύφάνταστου καλλιτέχνη, αλλάζει κάθε ώρα καί πολλές φορές τήν ώρα χρώματα. Οί σκιές του μετακινούνται μέ τόν ήλιο καί προβάλλει βαθύς κυανός, γαλάζιος, μενεξεδέ- νιος, πορφυρένιος, ρόδιος, πορτοκαλής, πράσιος. Μιά άκίνητη συμφωνία έκπληκτικών χρωμάτων... Η φαντασμαγορία τοϋ θεάματος σέ συνεπαίρνει».

Στά άνατολικά τής Β. Άμερικής ύπάρχουν χαμηλές όροσειρές καί λόφοι. Τά **Άππαλάχια όρη** μόλις φτάνουν τά 2.037 μ. ύψος.

Άνάμεσα στίς δυό αυτές όροσειρές άπλώνεται ή μεγάλη πεδιάδα τής Β. Άμε- ρικής μέ τόν άνεξάντλητο πλοϋτο τής. Τή διασχίζει ό **Μισισσιπιής**, ό μεγαλύτε- ρος ποταμός τής Γής, ό «πατέρας τών ποταμών», όπως τόν όνομάζουν οί Ίνδιάνοι. Άπό τούς παραποτάμους του μεγαλύτεροι είναι ό **Μισσούρι**, ό **Άρκάνας**, ό **Όχάιο**, ό **Τέννεση**.

Βορειότερα συνεχίζονται οί καναδικές πεδιάδες. Γύρω άπό τόν κόλπο Οϋδσον σχηματίζεται ή μεγάλη **Καναδική άσπίδα**. Είναι μιά μεγάλη πεδινή έκταση μέ πολ- λές λίμνες, τέλματα, λιβάδια καί δάση.

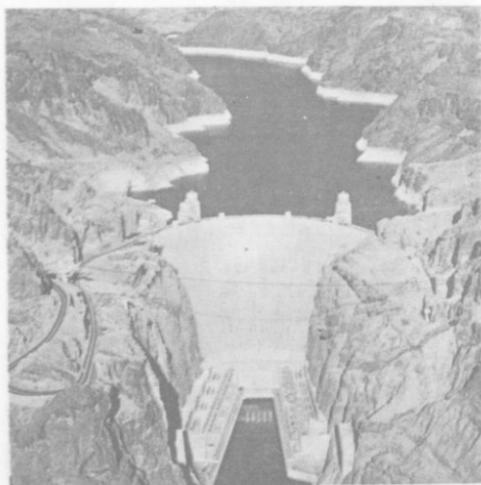
Οί λίμνες τής Β. Άμερικής σχηματίζουν ένα τεράστιο τόξο, πού άρχίζει άπό τόν ποταμό **Μάκενζι** (λίμνες τών **Άρκτων** καί τών **Σκλάβων**) καί καταλήγει στήν περι- οχή τοϋ Άγίου Λαυρεντίου. Έκει βρίσκονται οί λίμνες **Άνωτέρα**, **Μίτσιγκαν**, **Γιοϋρν**, **Ήρι**, **Όντάριο**. Άνάμεσα στίς δυό τελευταίες σχηματίζονται οί μεγαλο- πρεπείς καί θαυματικοί καταρράκτες τοϋ **Νιαγάρα**.

«Ό Νιαγάρας, γράφει ό Άνδρέας Καραντώνης, κουβαλάει καί ρίχνει τ' άτέλειωτα νερά τής ώκεάνιας λίμνης Ήρι στήν άχόρταγη λεκάνη τής Όντάριο ... Άπό έναν μακρότατον έξώστη, πού άφρολογά κι άσημολάμπει καί κράζει βροντερά, πέφτουν κάθετα σχεδόν οί όγκοι τοϋ νεροϋ σχηματίζοντας τούς καταρράκτες. Ό χώρος μπροστά μας γεμίζει ώς τόν ουρανό άπό μνηθμό, σήμη καί ψιχάλισμα... Είναι τό ψυχρό, τιτάνιο μεγαλείο τοϋ Νια- γάρα!

Τά νερά σπάζουν εκεί τίς άσημόλευκες μάζες τους, άναδιπλώνονται σέ πολύγλωσσες χήτες, τινάζουν γιά στερνή φορά μέ όργή τούς άφρούς τους στήν άβυσσο, βοοϋν πού δυνατά, πού σπαραχτικά, σάν θηρία, κι άξαφνα ξαναβρίσκοντας τήν όριζόντια κοιτη ξανα- γίνονται τό ποτάμι πού ήταν».

«Έκει, συνεχίζει ή Έλ. Ούράνη, αισθάνθηκα τόν έαυτό μου έκμηδενισμένο, άνυπαρ- κτο. Δυνάμεις καταχθόνιες, πού έξουσίαζαν τό σύμπαν, μέ ύποδοϋλναν... Τό βράδυ ό Νιαγάρας ήταν φωτισμένος άπό προβολείς, πότε πράσιος, πότε κόκκινος, πότε γαλά- ζιος, πότε πορτοκαλένιος καί σέ πολύ λίγες στιγμές άσημένιος».

Τό κλίμα τής Β. Άμερικής διαφέρει άπό τόπο σέ τόπο. Στά θόρεια είναι πολικό καί ψυχροί άνεμοί άνεμπόδιστα φυσοϋν άπό τό Βορρά πρός τήν κεντρική πε- διάδα. Μετά τήν πολική ζώνη, μέ τούς αιώνιους πάγους καί τίς τοϋνδρες, άκο- λουθεί ή ζώνη τών δασών μέ ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα.

Γκράντ Κάνιον
Λίμνη
Φράγμα
Νιαγάρας.

Τοπίο Άλσκάς - Βραχώδη όρη

Γιγαντιαία σεγκόγια - Τοπίο Φλόριντας.

Οι βορινές άκτές του Άτλαντικού επηρεάζονται από τό ψυχρό **ρευμα Λαμπραντόρ** και έχουν κλίμα ψυχρό. Νοτιότερα τό κλίμα γίνεται θερμότερο και στόν κόλπο του Μεξικού τροπικό.

Οι άκτές του Ειρηνικού επηρεάζονται από τό θερμό ρεύμα **Κούρο Σίβο**.

Άπό τή συνάντηση τών θερμών άνέμων του κόλπου του Μεξικού και τών ψυχρών του Καναδά προκαλούνται οι γνωστοί καταστρεπτικοί **κυκλώνες**.

Στίς ανατολικές περιοχές βρέχει συχνά. Έκει καλλιεργούνται πολλά δημητριακά, καπνός, βαμπάκι και υπάρχουν χλοερά βοσκοτόπια. Όσο προχωρούμε δυτικά, οι βροχές λιγοστεύουν και μετά τόν 100ό μεσημβρινό γίνονται σπάνιες. Έκει δέ φτάνουν οι θαλάσσιοι άνεμοι και υπάρχουν πολλές στέπες και έρημοι. Στίς άκτές του Ίσημερινού πέφτουν άρκετές βροχές. Η Καλλιφόρνια έχει μεσογειακό κλίμα.

Στά δάση του Καναδά ζούν πολλά γουνοφόρα ζώα. Στίς νοτιότερες περιοχές χαρακτηριστικό ζώο είναι ό βίσωνας. Στά λιβάδια της Β. Άμερικής θόσκουν έκατομμύρια θόδια, άγελάδες, πρόβατα.

Άνεξάντλητος είναι επίσης ό όρυκτός πλούτος της Β. Άμερικής.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τά θαλάσσια ρεύματα επηρεάζουν τό κλίμα πολλών περιοχών.
2. Η διάταξη τών βουνών επηρεάζει επίσης τό κλίμα.
3. Οι περιοχές στίς όποιες φυσούν άνεμοπόδια βόρειοι άνεμοι έχουν κλίμα ψυχρό.
4. Στίς κλειστές περιοχές πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα βρέχει έλάχιστα.
5. Η χλωρίδα διαφέρει από τόπο σε τόπο, ανάλογα μέ τό κλίμα και τή γονιμότητα του εδάφους.

Δραστηριότητες

Ίχνογραφήστε χάρτες της Β. Άμερικής.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔκταση: 9.363.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 203.000.000

Γεωφυσική καί οικονομική εξέταση

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε τίς Η.Π.Α. στόν παγκόσμιο χάρτη. Συγκρίνετε τήν ἔκτασή τους μέ ἑκείνη ἄλλων γνωστών σας χωρῶν.
2. Πῶς ἦταν ἡ χώρα αὐτή, ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι;
3. Τί γνωρίζετε γιά τούς πρῶτους ἀποίκους, γιά τίς συγκρούσεις τους μέ τούς ἰθαγενεῖς, γιά τό φυλετικό πρόβλημα;
4. Ποιοί λόγοι βοήθησαν στόν ἀποικισμό τῆς περιοχῆς;
5. Πῶς δημιουργήθηκε τό σημερινό κράτος τῶν Η.Π.Α.;
6. Τί γνωρίζετε γιά τό φυσικό πλοῦτο αὐτῆς τῆς χώρας καί γιά τά τεχνικά ἔργα, μέ τά ὁποῖα οἱ Ἀμερικανοί τόν ἀξιοποίησαν;
7. Πῶς συμβαίνει νά ἀσχολοῦνται ἐλάχιστοι (8%) μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία καί νά παράγουν ἀφθονα προϊόντα;
9. Σέ ποιές περιοχές βρίσκονται τά μεγάλα βιομηχανικά καί ἐμπορικά κέντρα τῶν Η.Π.Α.;

Οἱ Ἐνωμένες Πολιτείες τῆς Ἀμερικής (Η.Π.Α.) εἶναι μεγάλο, πλούσιο καί ἰσχυρό κράτος. Ἀπλώνονται ἀπό τίς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τόν Εἰρηνικό Ὠκεανό καί ἀπό τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τίς λίμνες τοῦ Βορῶ. Σ' αὐτές ἀνήκουν ἐπίσης ἡ Ἀλάσκα καί πολλά νησιά.

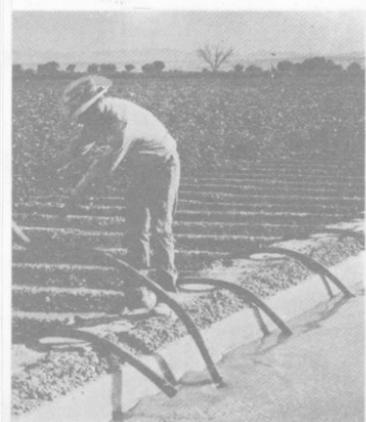
Στήν πλούσια αὐτή χώρα, πού τό κλίμα της μοιάζει μ' ἑκείνο τῆς Δυτ. Εὐρώπης, ἐγκαταστάθηκαν οἱ περισσότεροι ἀπό τούς ἀποίκους πού ἔφυγαν στήν Ἀμερική.

Μποροῦμε νά φανταστοῦμε τήν εἰκόνα πού συνάντησαν ἐκεῖ. Μιά ἀχανῆς ἄγνωστη χώρα μέ ἀπέραντα βοσκοτόπια καί δάση, ποτάμια ἀδιάβατα, ψηλά θουνά μέ ἄγριες χαράδρες, ἐρήμους, στέπες, ἔλη, τέλματα... Κοπάδια ἀπό ἀγριοβούβαλα ἔτρεχαν στά λιβάδια καί Ἰνδιάνοι ὑποδέχονταν μέ τά φαρμακερά βέλη τους τούς νέους κατοίκους.

Οἱ Εὐρωπαῖοι πολέμησαν μέ τούς Ἰνδιάνους καί κατάκτησαν τή χώρα τους. Συγκρούστηκαν ὁμως καί μεταξύ τους, ἄλλοτε γιά τήν κατοχή πλούσιων χωραφιών, πετρελαιοπηγῶν, χρυσορυχείων καί ἄλλοτε γιά τή λευτεριά τους.

Στά 1776 δημιουργήθηκε τό σημερινό κράτος τῶν Η.Π.Α. πού σύντομα ἐξελίχθηκε σέ ὑπερδύναμη.

Οἱ προσπάθειες τῶν ἀποίκων νά ἐξημερώσουν τήν πρῶτόγονη γῆ τῆς Ἀμερικής ἔγιναν μέ πολλές θυσίες καί μέ τή χρησιμοποίηση χιλιάδων δούλων ἀπό τήν Ἀφρική. Χρόνο μέ τό χρόνο ἡ γῆ ἀξιοποιήθηκε. Τά νερά τῶν ποταμῶν τιθασεύθηκαν. Τώρα μέ τεράστια φράγματα κινοῦν πολλά ὕδροηλεκτρικά ἐργοστάσια καί μέ ἀρδευτικά ἔργα ποτίζουν τά χωράφια καί δίνουν ἀφθονους καρπούς. Σήμερα ἐλάχιστοι Ἀμερικανοί (8% περίπου) ἀσχολοῦνται μέ τή γεωργία. Ὅλες σχεδόν

Εικόνες από τις Η.Π.Α.

οι αγροτικές δουλειές γίνονται με μηχανές και επισημονικούς τρόπους και παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικών προϊόντων.

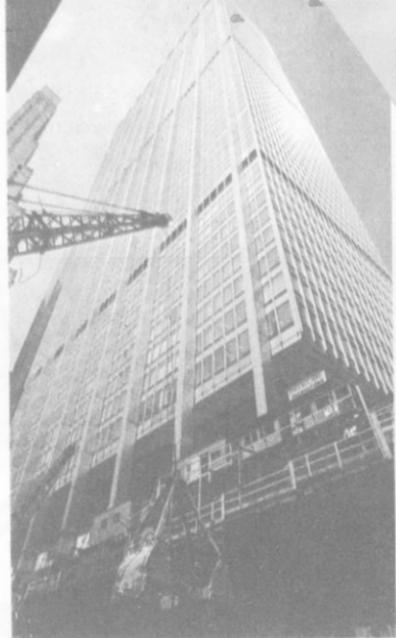
Η πεδιάδα του Μισισσιππή είναι τό μεγάλο αγροτικό κέντρο των Η.Π.Α. Στα βόρεια καλλιεργούνται κυρίως σιτηρά. Νοτιότερα καλαμπόκι και βαμβάκι. Εύδοκιμουν επίσης καπνός, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, λαχανικά, όπωροφόρα δέντρα κ.ά. Στα βοσκοτόπια του Τέξας οι γνωστοί κάου-μπόυς βόσκουν εκατομμύρια βόδια, πρόβατα, άλογα. Η κτηνοτροφία και η πτηνοτροφία είναι πολύ αναπτυγμένες.

Μεγάλος είναι επίσης ο δασικός, ο άλιευτικός, ο όρυκτός πλούτος της χώρας. Οι Η.Π.Α. έρχονται πρώτες στην παραγωγή πολλών αγαθών. Έχουν επίσημη τη μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου.

Τά μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα βρίσκονται στις Β.Α. περιοχές.

«Αυτές, όπως γράφει ο Άνδρέας Καραντώνης, είναι μια απέραντη επίπεδη σύνθεση από κάμπους, κανάλια, ποτάμια, λίμνες, δάση, πόλεις και βιομηχανικές περιοχές, όπου δεσπόζουν οι καμινάδες. Ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι, που τούς θλέπεις και ύπνωτιζεσαι από τό μακρος και τούς εϋθύθλους εξακοντισμούς τους, κόβουν σε συμμετρικά πλατιά τετράγωνα τις πράσινες απεραντούνες...».

Γιά τη μεταφορά των αγαθών και τη μετακίνηση των ανθρώπων υπάρχει ένα τέλειο δίκτυο συγκοινωνιών στις Η.Π.Α. Πολύ βοηθούν στις μεταφορές τα πλωτά ποτάμια και οι διώρυγες.

Ουρανοξύστης

Κρεμαστή γέφυρα

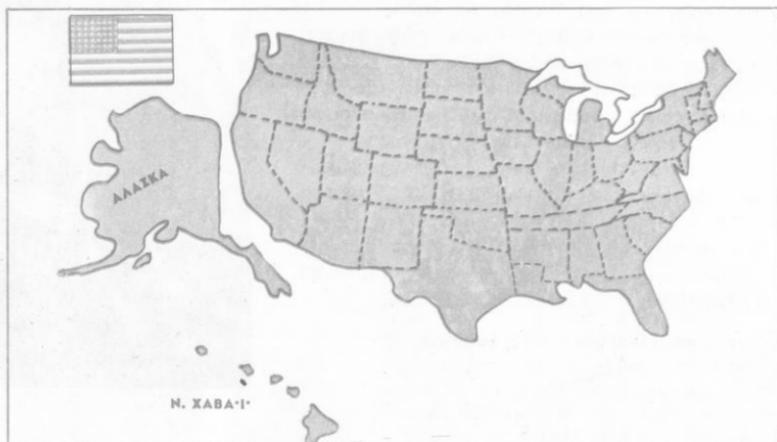
Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ο άνθρωπος αλλάζει τη φύση και αξιοποιεί με την εργασία του τόν πλούτο της γης.
2. Οι πρώτες ύλες είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Χρειάζεται επίσης κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό.
3. Στους πλούσιους τόπους συγκεντρώνονται συνήθως πολλοί άνθρωποι.
4. Με τις μηχανές και τούς επισημονικούς τρόπους καλλιέργειας και παραγωγής ο άνθρωπος παράγει περισσότερα αγαθά με λιγότερο κόπο.
5. Η καλή συγκοινωνία διευκολύνει τις μεταφορές.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες των Η.Π.Α.

Ἡ ὀργάνωση τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Οἱ Η.Π.Α. καὶ ὁ κόσμος

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια μιλήσαμε ἀρκετὰ γιὰ τοὺς πρώτους κατοίκους τῶν Η.Π.Α. Θαυμάζει κανεὶς πῶς ἄνθρωποι ἀπ' ὅλες σχεδόν τὶς χώρες τῆς Γῆς, πού μιλοῦσαν διαφορετικὲς γλώσσες, πίστευαν σὲ διάφορες θρησκείες, εἶχαν διαφορετικὸ χρῶμα καὶ διαφορετικὲς συνήθειες, κατόρθωσαν νὰ συνεργαστοῦν ἀρμονικὰ καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕνα ἐνιαῖο κράτος. Στὰ διακόσια περίπου χρόνια τῆς ἀνεξάρτητης ζωῆς τους οἱ Η.Π.Α. δέχτηκαν μετανάστες ἀπ' ὅλες τὶς φυλές τῆς Γῆς καὶ ἐπλασαν ἕνα νέο τύπο ἀνθρώπου μὲ στερεὰ τὴ συνείδηση τοῦ Ἀμερικανοῦ πολίτη.

Ἡ σημαία εἶναι τὸ ἱερὸ σύμβολο πού συνδέει ψυχικὰ ὅλους τοὺς Ἀμερικανούς. Πηνήντα μικρὰ ἀστέρια συμβολίζουν τὶς 50 πολιτείες, πού ἀποτελοῦν τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α. Κάθε πολιτεία εἶναι μεγάλη περιοχή μὲ πολλοὺς κατοίκους. Τὸ Τέξας π.χ. ἔχει πενταπλάσια ἔκταση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Καλιφόρνια ἔχει 17.000.000 κατοίκους.

Κάθε πολιτεία ἔχει τὸν κυβερνήτη, τοὺς βουλευτὲς καὶ τοὺς γερουσιαστὲς της, πού φροντίζουν γιὰ τὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς της.

Γιὰ τὰ γενικὰ προβλήματα τοῦ κράτους φροντίζει ἡ Κυβέρνηση καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Οἱ Η.Π.Α. εἶναι ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία.

Πρωτεύουσα τῶν Η.Π.Α. εἶναι ἡ **Οὐάσιγκτον** (2.860.000 κ.).

Πολλὰ δημόσια κτίρια καὶ μνημεῖα τῆς Οὐάσιγκτον εἶναι χτισμένα μὲ σχέδια ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Κορυφῶμα τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς εἶναι τὸ **Καπιτώλιο** καὶ ὁ **Λευκὸς Οἶκος**.

Ἡ Οὐάσιγκτον εἶναι ἐπίσης ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πνευματικὰ κέντρα τοῦ

Άτσάλι	(χιλ. τόνοι)
Σέ ὄλη τῆ Γῆ	705.000
Η.Π.Α.	137.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	136.000
Ίαπωνία	117.000
Δ. Γερμανία	53.000
Γαλλία	27.000
Κίνα	27.000
Ίταλία	24.000
Άγγλία	22.000
Ἑλλάδα	612

Ν. Ὑόρκη

Άνθρακας (χιλ.τ.)	
Σέ ὄλη τῆ Γῆ	2.227.000
Η.Π.Α.	539.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	473.000
Κίνα	430.000
Άγγλία	110.000
Πολωνία	101.000
Ίνδία	84.000
Ν. Ἀφρική	65.000
Αὐστραλία	60.000
Ν. Κορέα	34.000

Κόμβος συγκοινωνιῶν – Ν. Ὁρλεαν

Ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια (ἐκ. ΚWH)	
Σέ ὄλη τῆ γῆ	6.245.000
Η.Π.Α.	1.967.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	976.000
Ίαπωνία	461.000
Δ. Γερμανία	312.000
Άγγλία	273.000
Γαλλία	180.000
Ίταλία	147.000
Ἑλλάδα	14.000

σύγχρονου κόσμου. Περίφημα είναι τό πανεπιστήμιο **Κολούμπια**, ή βιβλιοθήκη, ή έθνική πινακοθήκη, τά μουσειά της.

Τά μεγαλύτερα άστικά, έμπορικά καί βιομηχανικά κέντρα τών Η.Π.Α. βρίσκονται στις βορειοανατολικές πολιτείες.

Η **Νέα Υόρκη** (16.000.000 κάτοικοι μέ τούς γειτονικούς οικισμούς) είναι ή μεγαλύτερη πόλη τής Γής. Στο λιμάνι της, πού είναι ή θύρα τών Η.Π.Α., ανάμεσα στούς γιγάντιους ούρανοξύστες της ύψώνεται έπιβλητικό τό **άγαλμα τής Έλευθερίας**. Έχει ύψος 46 μέτρα καί είναι τό σύμβολο τών Η.Π.Α.

Οι ούρανοξύστες είναι ένα έντυπωσιακό έπίτευγμα τής σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Πολυώροφοι, μεγαλόπρεποι προκλόν δέος σέ όποιον σταθεί στήν είσοδό τους καί άναζητήσει μέ τό βλέμμα τήν κορφή τους.

Τή νύχτα χιλιάδες φωτεινές έπιγραφές μέ πολύχρωμα γράμματα καί άναριθμητα φωτιζόμενα παράθυρα συνθέτουν μιά όπτασία φαντάστική.

Δέος προκαλούν έπίσης οι σύγχρονες γέφυρες, οι σιδηροδρομικοί σταθμοί, οι έναέριοι συγκοινωνιακοί κόμβοι, τά υπερασύγχρονα άεροδρόμια.

Όλοι οι αρχιτεκτονικοί ρυθμοί τής Γής μεταφέρθηκαν από τούς μετανάστες στήν Άμερική καί χρησιμοποιήθηκαν στήν πολύμορφη αύτή χώρα, πού έγινε τό μεγάλο χωνευτήρι όλων τών λαών καί όλων τών πολιτισμών τής ύφηλιού.

Οι περισσότεροι Άμερικοί ζούν σέ μονώροφες ή διώροφες κατοικίες μέ καταπράσινους κήπους γύρω τους. Γι' αυτό οι πόλεις τους πιάνουν μεγάλη έκταση.

Άλλες μεγαλουπόλεις στις άκτές του Άτλαντικού είναι τό **Μπόστον**, μέ τό φημισμένο πανεπιστήμιο **Χάρβαρντ**, ή **Φιλαδέλφεια** (4.820.000 κ.), ή **Βαλτιμόρη**. Προς τήν περιοχή τών μεγάλων λιμνών βρίσκονται τό **Πίτσμπουργκ** μέ τεράστια χαλυβουργεία, τό **Ντιτρόιτ** (4.200.000 κ.), ή πόλη τών αυτοκινήτων, τό **Σικάγο** (7.000.000 κ.), τό **Κλίβελαντ**. Στή Φλόριντα βρίσκεται τό **Μαϊάμι** μέ θαυμάσιο κλίμα καί κοντά στις έκβολές του Μισισσιπιπή ή **Νέα Όρλεάνη** καί τό **Χιούστον**. Στις άκτές του Ειρηνικού μεγάλες πόλεις είναι τό **Λός Άντζελες** (7.040.000 κ.) καί ό **Άγιος Φραγκίσκος**.

Οι Η.Π.Α. έχουν σχέσεις μέ όλες σχεδόν τίς χώρες τής Γής. Έξάγουν σ' αυτές άφθονα βιομηχανικά κυρίως προϊόντα καί εισάγουν πρώτες ύλες καί άγαθά πού δέν παράγει ό τόπος τους.

Στή Ν. Υόρκη βρίσκεται ή έδρα του Όργανισμού Ήνωμένων Έθνών (Ο.Η.Ε.). Έκει άντιπρόσωποι όλων τών κρατών τής Γής συνεδριάζουν καί προσπαθούν νά λύνουν ειρηνικά τίς διαφορές τους καί νά άποφεύγουν τούς πολέμους.

Η πατρίδα μας έχει καλές σχέσεις μέ τίς Η.Π.Α. Έκει ζούν περισσότεροι από 2.000.000 Έλληνες μετανάστες ή άπόγονοι μεταναστών. Έχουν άρχιεπίσκοπο, ιερείς, ναούς, σχολεία δικά τους καί δέ λημονοούν τήν Ελλάδα. Μόνο στο Σικάγο ζούν 130.000 Έλληνες, δηλ. πολύ περισσότεροι άπ' όλο τόν πληθυσμό τής Πάτρας!

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Κάθε κράτος έχει τά έθνικά σύμβολα καί τήν κυβέρνησή του.
2. Μεγάλες πόλεις δημιουργούνται συνήθως σέ περιοχές μέ μεγάλη παραγωγή.
3. Όλοι οι άνθρωποι καί τά κράτη πρέπει νά συνεργάζονται γιά τήν ειρήνη καί τήν πρόοδο του κόσμου.

47 'Ο Καναδάς

Έκταση: 9.976.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 22.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε τον Καναδά στην υδρόγειο σφαίρα και στο χάρτη.
2. Συγκρίνετε την έκτασή του με την έκταση άλλων κρατών.
3. Συζητήστε για όσα είπαμε ως τώρα για την περιοχή του Καναδά.
4. Παρατηρήστε στους χάρτες τις ζώνες βλαστήσεως του Καναδά.
5. Συζητήστε για τα δάση και το δασικό πλούτο της περιοχής.
6. Συζητήστε για τους σιτοβολώνες και τις άλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας αυτής.
7. Γιατί η μεγάλη αυτή χώρα έχει λίγους κατοίκους;
8. Ποιά περιοχή της είναι ή πιο πυκνοκατοικημένη; Γιατί;
9. Τί σημασία έχει για τον Καναδά ο ποταμός Άγιος Λαυρέντιος; Γιατί;
10. Ποιά είναι ή πρωτεύουσα του Καναδά;
11. Ποιό καναδικό λιμάνι βρίσκεται στις άκτες του Ειρηνικού;
12. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις της χώρας μας με τον Καναδά;

Ο Καναδάς είναι ή χώρα των δασών. Είναι επίσης ένας από τους μεγάλους σιτοβολώνες της Γης. Απλώνεται από τον Άτλαντικό ως τον Ειρηνικό Ωκεανό και από τις Η.Π.Α. ως τους αιώνιους πάγους του Βόρειου πόλου.

Είναι μία μεγάλη χώρα με πολλές και έντυπωσιακές όψεις. Τό καλοκαίρι οί μέρες είναι ήλιόλουστες. Τό φθινόπωρο ή φύση στολίζεται με μύρια χρυσοκόκκινα χρώματα. Τό χειμώνα όλα τά σκεπάζει τό όλόλευκο χιόνι.

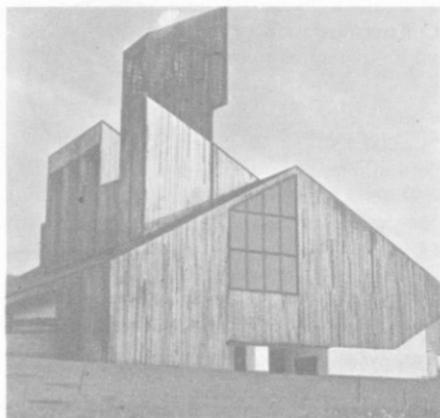
Η βλάστηση αλλάζει από ζώνη σε ζώνη. Μετά τή βόρεια πολιχή περιοχή ακολουθούν οί ζώνες της τούνδρας και των δασών. Ο Καναδάς έχει μεγάλη παραγωγή Ξυλείας και χαρτοπολτού. Νοτιότερα υπάρχουν πολλοί βοσκότοποι και χωράφια. Είναι οί μεγάλοι σιτοβολώνες. Ο Καναδάς παράγει μεγάλες ποσότητες δημητριακών, κτηνοτροφικών προϊόντων, όρυκτων.

Έχει επίσης αναπτυγμένη βιομηχανία. Πολλά εργοστάσια κινούνται με ύδατοπίψεις.

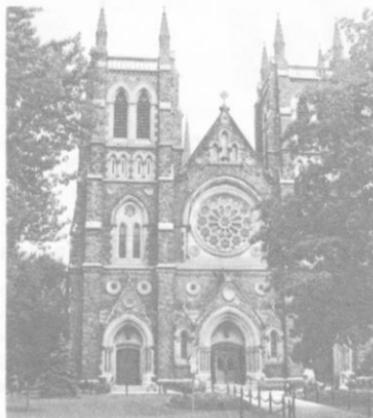
Ο ποταμός Άγιος Λαυρέντιος και ή κοιλάδα του έχουν μεγάλη σημασία για τον Καναδά. Εκεί ζουν οί περισσότεροι Καναδοί και είναι χτισμένα τά μεγάλα βιομηχανικά, έμπορικά, πνευματικά κέντρα της χώρας.

Πρωτεύουσα του Καναδά είναι ή Όττάβα (600.000 κ.). Κοντά της βρίσκονται τό Τορόντο και τό Μόντρεαλ (2.750.000 κ.). Είναι ή μεγαλύτερη πόλη του Καναδά με παλιά ιστορικά κτίρια, σύγχρονους ουρανοξύστες και μεγάλη έμπορική κίνηση.

Κοντά στον ποταμόκολπο του Άγ. Λαυρεντίου είναι χτισμένο τό Κεμπέκ, στις άκτες της Νέας Σκωτίας τό μεγάλο λιμάνι Χάλιφαξ και στις άκτες του Ειρηνικού τό Βανκούβερ.

Μοντέρνος ναός.

Παλιός ναός

Από τούς σημερινούς κατοίκους του Καναδά άλλοι είναι αγγλικής καταγωγής, μιλούν αγγλικά και είναι χριστιανοί διαμαρτυρόμενοι και άλλοι γαλλικής καταγωγής, μιλούν γαλλικά και είναι καθολικοί. Στις βόρειες περιοχές ζούν και Έσκιμωοι. Στόν Καναδά βρίσκονται και αρκετοί Έλληνες.

Γενικά ο Καναδάς είναι μιά από τίς πλουσιότερες και τίς πιό προοδευμένες χώρες τής Γής.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες του Καναδά

Νά μάθετε τίς έννοιες: Καναδάς, Όττάβα, Κεμπέκ, Μόντρεαλ, Τορόντο, Χάλιφαξ.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οί πολύ ψυχρές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.
2. Στις εύφορες και μέ ύγιεινό κλίμα κοιλάδες συγκεντρώνονται συνήθως πολλοί άνθρωποι.
3. Πολλές μεγάλες πόλεις τής Γής είναι χτισμένες στις όχθες ποταμών.

Ξυλεία	(έκατ. κ.μ.)
Σέ όλη τή Γή	2.525
<i>Ε.Σ.Σ.Δ.</i>	379
<i>Η.Π.Α.</i>	337
<i>Κίνα</i>	183
<i>Βραζιλία</i>	164
<i>Καναδάς</i>	144
<i>Ίνδουνησία</i>	134
<i>Έλλάδα</i>	2,7

Χαρτί	(έκ. τ.)
Σέ όλη τή Γή	151
<i>Η.Π.Α.</i>	52
<i>Ίαπωνία</i>	16
<i>Καναδάς</i>	13
<i>Ε.Σ.Σ.Δ.</i>	8
<i>Δ. Γερμανία</i>	7
<i>Σουηδία</i>	6
<i>Έλλάδα</i>	0,2

Βανκούβερ

Μόντρεαλ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ίνστιτούτο Επιστήμης της Πολιτικής.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Ποιά περιοχή ονομάζεται Λατινική Αμερική; Γιατί;
2. Σε ποιά τμήματα χωρίζεται η Λατινική Αμερική;
3. Δείξτε στο χάρτη την Κεντρική Αμερική, τό Μεξικό, την περιοχή του Ίσθμου, τά νησιά της Καραϊβικής, τή Ν. Αμερική.

Η Λατινική Αμερική απλώνεται από τά νότια σύνορα τών Η.Π.Α. καί τόν κόλπο του Μεξικού ως τή Γη του Πυρός.

Από τούς κατοίκους της λίγοι είναι Ίνδιάνοι, άλλοι απόγονοι Ευρωπαίων αποίκων καί πολλοί μιγάδες. Στη Λατινική Αμερική εγκαταστάθηκαν κυρίως άποικοι από τήν Ίσπανία, τήν Πορτογαλία καί άργότερα από τήν Ίταλία καί τήν Αφρική. Όλοι σχεδόν οί σημερινοί κάτοικοί της μιλοϋν γλώσσες πού προήλθαν από τή λατινική καί είναι χριστιανοί καθολικοί. Διαφέρουν πολύ από τούς βορειοαμερικανούς στόν πολιτισμό, στόν πλοϋτο, στόν τρόπο ζωής.

Η Λατινική Αμερική χωρίζεται στην Κεντρική καί στη Νότια Αμερική. Η Κεντρική Αμερική περιλαμβάνει τό Μεξικό, τήν περιοχή του Ίσθμου καί τά νησιά τής Καραϊβικής.

48

Τό Μεξικό

Έκταση: 1.973.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 48.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε τό Μεξικό στό χάρτη σας.
2. Οί Μεξικανοί μοιάζουν μέ τούς γείτονές τους Αμερικανούς; Ποιοί ήταν οί πρόγονοί τους;
3. Πώς είναι τό έδαφος του Μεξικού; Παρατηρήστε στό χάρτη τά βουνά, τά όροπέδια, τίς άκτές.
4. Η πόλη Μεξικό έχει ύψόμετρο 2.278 μ. Τό κλίμα της όμως είναι πολύ θερμό καί δε χιονίζει ποτέ σ' αυτή. Γιατί;
5. Τό Μεξικό είναι πλούσια χώρα; Τί άλλο γνωρίζετε γι' αυτό;

Τό Μεξικό είναι μεγάλη χώρα. Απλώνεται στά νότια τών Η.Π.Α., από τίς όποιες τό χωρίζει ό όρμητικός ποταμός Ρίο Γκράντε. Ανατολικά βρέχεται από τόν κόλπο του Μεξικού καί δυτικά από τόν Ειρηνικό Όκεανό. Εκεί σχηματίζεται η χερσόνησος Καλιφόρνια καί ό κόλπος τής Καλιφόρνιας.

Είναι χώρα όρεινη με ψηλά βουνά και μεγάλα όροπέδια. Σέ πολλές περιοχές τό έδαφος παθαίνει συχνά καθιζήσεις ή σείεται από ήφαιστεια καί σεισμούς.

Άπό τή μέση σχεδόν του Μεξικού περνά ό Τροπικός του Καρκίνου καί τό μεγαλύτερο μέρος τής χώρας βρίσκεται στην Τροπική ζώνη. Τό μικρό γεωγραφικό πλάτος, τό όρεινό έδαφος, τό θερμό ρεύμα του κόλπου καί τό ρεύματα του Ειρηνικού δημιουργούν μεγάλη ποικιλία κλίματος στις διάφορες περιοχές του Μεξικού. Στά χαμηλά παραθαλάσσια μέρη τό κλίμα είναι τροπικό. Έκεί υπάρχουν, παρθένα δάση καί σαβάνες καί εύδοκίμουν τό κακάο, ό φοίνικας, ή βανίλια, τό θαμπάκι. Ψηλότερα καλλιεργούνται καφές, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, μπανάνες, όπωροφόρα δέντρα. Στά κεντρικά όροπέδια, όπου δε φτάνουν οι ύγροι θαλάσσιοι άνεμοι, υπάρχουν έρημοι ή στέπες με άγκαθωτούς θάμνους καί κάκτους.

Οί Μεξικανοί είναι ζωηροί καί εύθυμοι άνθρωποι. Χαρακτηριστικές είναι οι στολές καί τά πλατύγυρα καπέλα τους.

Τά παλιά χρόνια στό Μεξικό ζούσαν οι **Άζτέκοι** καί οι **Μάγια**. Μεγαλόπρεπα μνημεια από τόν πολιτισμό τών λαών αυτών σώζονται μέχρι σήμερα.

Οί σημερινοί Μεξικανοί δέν κατόρθωσαν νά μιμηθούν στην πρόοδο τούς γείτονές τους Άμερικανούς. Μόλο πού ή χώρα τους έχει άρκετό φυσικό πλούτο καί

είναι μιά από τις πλουσιότερες χώρες της Γης σε όρυκτά, δέν μπόρεσαν νά αναπτύξουν αξιόλογη βιομηχανία. Οί περισσότεροι είναι γεωργοί καί κτηνοτρόφοι.

"Όλοι σχεδόν μιλούν ισπανικά καί είναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τής χώρας είναι τό **Μεξικό** (9.700.000) χτισμένο σ' ένα όροπέδιο μέ ύψόμετρο 2.278 μ.

Νά μάθετε τις έννοιες: Μεξικό, Άζτέκοι, Μάγια, Ρίο Γκράντε, Καλιφόρνια.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οί χώρες πού βρίσκονται κοντά στους τροπικούς κύκλους έχουν τροπικό κλίμα καί τροπική βλάστηση.
2. Τό κλίμα ενός τόπου εξαρτάται από τό γεωγραφικό πλάτος, τό ύψόμετρο, τή θέση των βουνών, τήν απόσταση από τή θάλασσα, τά γειτονικά θαλάσσια ρεύματα καί άλλους παράγοντες.
3. Ό φυσικός πλούτος δέν άρκει γιά νά προσδέψει μιά χώρα καί νά ζει πλούσια ο λαός τής.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τής Κεντρ. Άμερικής καί νά χρωματίσετε μόνο τό Μεξικό.

'Η ύπόλοιπη Κεντρική Άμερική

Έκταση: 750.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 42.000.000

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Γουατεμάλα	Γουατεμάλα	109.000	5.200.000
2. Βρ. Όνδούρα	Μπελμοπάν	23.000	140.000
3. Όνδούρα	Τεγκουσιγκάλπα	112.000	2.700.000
4. Σαλβαντόρ	Σάν-Σαλβαντόρ	21.400	3.600.000
5. Νικαράγουα	Μανάγκουα	130.000	1.900.000
6. Κόστα-Ρίκα	Σάν-Χοσέ	50.700	1.900.000
7. Παναμάς	Παναμάς	76.000	1.500.000
8. Ζώνη διώρυγας	(Η.Π.Α.)	1.500	45.000
9. Κούβα	Άβάνα	114.500	8.600.000
10. Άιμαϊκή	Κίγκστον	11.000	1.850.000
11. Άιτή	Πόρτο-ο-πρένς	27.800	4.300.000
12. Δομινικανή Δημοκρατία	Άγ. Δομίνικος	48.700	4.000.000
13. Πόρτο-Ρίκο	Σάν-Ζουάν	8.900	2.800.000
14. Μπαρμάντος	Μπριτζτάουν	400	250.000
15. Μαρτινίκα	(Γαλλ. άποικία)	1.100	360.000
16. Μπαχάμες	Νάσσαου	14.000	200.000
17. Άλλα νησιά		14.000	2.450.000

Γουατεμάλα

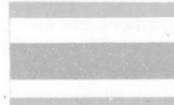
Ονδούρα

Σαλβαντόρ

Νικαράγουα

Κόστα-Ρίκα

Παναμάς

Κούβα

Γαμαϊκή

Αιτή

Δομινικανή Δημ

Πόρτο-Ρίκο

Εργοστάσιο επεξεργασίας πετρελίου στην Αρζεντίνη

Ποσειδώνιο πλοίο στην Αρζεντίνη, που μεταφέρει πετρέλαιο από τη Βραζιλία στην Αρζεντίνη

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε τήν Κ. Ἀμερική στό χάρτη σας καί τήν ὑδρόγειο σφαίρα. Δειξτε τήν περι-οχή τοῦ Ἴσθμου καί τή διώρυγα τοῦ Παναμά. Τί σημασία ἔχει γιά τή ναυσιπλοΐα;
2. Βρεῖτε εἰκόνες καί πληροφορίες γιά τήν κατασκευή καί τή λειτουργία τῆς διώρυ-γας.
3. Δειξτε τά νησιά τῆς Καραϊβικῆς. Ποιά εἶναι τά πιά μεγάλα;
4. Παρατηρήστε τό ἔδαφος τῆς Κ. Ἀμερικής.
5. Βρεῖτε στό χάρτη τά κράτη πού ὑπάρχουν στήν Κ. Ἀμερική.

Ἡ **Κεντρική Ἀμερική** εἶναι τό σταυροδρόμι τοῦ δυτικῆς ἡμισφαιρίου. Ὁ Ἴσθμος εἶναι ἡ φυσική γέφυρα πού συνδέει τή Βόρεια μέ τή Νότια Ἀμερική καί ἡ διώ-ρυγα τοῦ Παναμά ἐνώνει τόν Ἀτλαντικό μέ τόν Εἰρηνικό Ὤκεανό.

Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμά εἶναι ἓνα ἀπό τά μεγαλύτερα τεχνικά ἔργα πού κατασκεύασε ὁ ἄνθρωπος πᾶνω στή Γῆ.

Στά 1881 ὁ **Φερδινάνδος Λεσέψ**, πού εἶχε ἀνοίξει καί τή διώρυγα τοῦ Σουέζ, μέ πολ-λούς ἐργάτες καί μηχανικούς, ἄρχισε τή διάνοιξη. Τά ἐμπόδια ὅμως ἦταν πολλά καί τό ἔργο πολύ δύσκολο. Ὅχτώ χρόνια κράτησε ἡ προσπάθεια τοῦ Λεσέψ καί 20.000 ἐργάτες πέθαναν ἐκεῖ ἀπό τό ἀνθυγιεινό κλίμα, τίς ἀρρώστιες καί τά δηλητηριώδη τοιμίματα ἐρ-πετῶν καί ἐντόμων! Στά 1889 οἱ ἐργασίες σταμάτησαν.

Τίς ξανάρχισαν στά 1903 Ἀμερικανοί τεχνικοί. Πρώτη φροντίδα τους τώρα ἦταν νά ἀποξηράνουν τά ἔλη τῆς περιοχῆς, νά καταπολεμήσουν τά ἔρπετά καί τά ἔντομα καί ἔπειτα ν' ἀρχίσουν δουλεῖα. Στά 1914 ἡ διώρυγα ἦταν ἔτοιμη.

Ἐχει μήκος 82 χιλιόμετρα καί περνοῦν ἀπό αὐτή 40 περίπου πλοῖα τήν ἡμέρα. Τό περίεργο εἶναι ὅτι τό πιά ψηλό τμήμα τῆς βρίσκεται 26 μέτρα ψηλότερα ἀπό τίς γειτονι-κές θάλασσες. Μὲ εἰδικούς ὕδατοφράχτες τά πλοῖα ἀνεβαίνουν στίς ψηλότερες δεξαμε-νές καί μέ ἄλλους κατεβαίνουν στόν ἀπέναντι ὠκεανό.

Ἡ σημασία τῆς διώρυγας τοῦ Παναμά γιά τή ναυσιπλοῖα καί τό παγκόσμιο ἐμπόριο εἶ-ναι πολύ μεγάλη. Ἐχει ἐπίσης μεγάλη στρατηγική σημασία.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἴσθμου εἶναι ὀρεινή μέ ἠφαιστειογενές ἔδαφος. Σ' αὐτή ὑπάρ-χουν πολλά ἐνεργά ἠφαίστεια καί οἱ σεισμοί εἶναι συχνοί καί καταστρεπτικοί. Εἶ-ναι χαρακτηριστικό τό ὅτι ἡ πόλη Σάν Σαλβαντόρ ἔχει καταστραφεῖ ὡς τώρα 16 φορές ἀπό σεισμούς! Τρομακτικές καταστροφές προκαλοῦν ἐπίσης οἱ κυκλώνες.

Στήν Καραϊβική θάλασσα βρισκονται τά μεγάλα νησιά **Κούβα, Ζαμάικα, Ἀϊτή, Πόρτο-ΡΙκό** καί τά νησιωτικά συμπλέγματα **Μπαχάμες** καί **Μικρές Ἀντίλλες** μέ πολλά μικρά νησιά. Εἶναι οἱ **Δυτικές Ἰνδίες**, τά ἐδάφη τῆς Ἀμερικής πού πρω-τοαντίκρισε ὁ Κολόμβος.

Σέ ὅλη τήν Κ. Ἀμερική τό κλίμα εἶναι τροπικό. Ἡ θερμοκρασία εἶναι ψηλή, ἡ ὕγρασία μεγάλη καί παντοῦ σχεδόν ὑπάρχουν παρθένα δάση, σαθάνες ἢ φυτείες μέ τροπικά φυτά.

Στή θερμῇ αὐτῇ περιοχῇ ζοῦν Ἰνδιάνοι, λευκοί Εὐρωπαῖοι, μαῦροι Ἀφρικανοί, Ἀσιάτες, μιγάδες. Εἶναι ζωηροί καί ἀνήσυχτοι, συχνά φιλονικιοῦν, ἐπαναστατοῦν, πολεμοῦν μεταξύ τους. Γι' αὐτό κυρίως στήν Κ. Ἀμερική ὑπάρχουν πολλά καί μι-κρά κράτη. Συντελεῖ βέβαια σ' αὐτό καί ὁ ἐδαφικός διαμελισμός.

Γενικά οἱ χώρες τῆς Κ. Ἀμερικής εἶναι γεωργικές καί δέν κατόρθωσαν νά ἀνα-πτυχοῦν βιομηχανικά καί νά προοδέψουν.

Νά γνωρίζετε ότι:

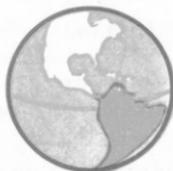
Ο μεγάλος κάθετος έδαφικός διαμελισμός συντελεί συνήθως στη δημιουργία πολλών κρατιδίων.

Δραστηριότητες

Στό χάρτη, πού κάνατε στο προηγούμενο μάθημα, νά χρωματίσετε και τά άλλα κράτη τής Κ. Αμερικής.

50

Η Νότια Αμερική

Έκταση: 17.800.000 τ.χ. Κάτοικοι: 186.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε στήν ύδρόγειο σφαίρα και στόν παγκόσμιο χάρτη τή Ν. Αμερική. Δείξτε τή διώρυγα τού Παναμά και τή Γη τού Πυρός.
2. Παρατηρήστε τό έδαφος τής Ν. Αμερικής, τή μεγάλη δυτική όροσειρά, τά ανατολικά ύψιπεδα, τά μεγάλα λεκανοπέδια.
3. Δείξτε τόν Αμαζόνιο και τούς παραποτάμους του, τīs πηγές και τīs έκβολές του. Γιατί έχει τόσο πολλά νερά;
4. Ποιά άλλα ποτάμια έχει ή Ν. Αμερική;
5. Πώς είναι οι άκτές τής Ν. Αμερικής;
6. Δείξτε τīs χώρες από τīs όποιες περνούν ό Ίσημερινός και ό Τροπικός τού Αιγόκερω.
7. Ποιοί παράγοντες έπηρεάζουν τό κλίμα τής Ν. Αμερικής; Μοιάζει μέ τό κλίμα τής Αφρικής; Γιατί;
8. Σε ποιές περιοχές τής Ν. Αμερικής υπάρχουν παρθένα δάση; Γιατί;
9. Τι είναι ή πάμπα;
10. Προβάλετε εικόνες τής Ν. Αμερικής στήν τάξη.

Η Νότια Αμερική άρχίζει από τή διώρυγα τού Παναμά και καταλήγει στό **άκρωτήριο Χόρν**, στή Γη τού Πυρός. Βρέχεται από τόν Ατλαντικό και τόν Ειρηνικό ώκεανό.

Στά δυτικά σάν τείχος ύψώνονται οι **Κορδιλλιέρες Άνδεις** και πός τīs άκτές τού Ατλαντικού τά χαμηλά **Βραζιλιανά όρη**. Όλη ή υπόλοιπη Ν. Αμερική είναι πεδιάδες και όροπέδια.

Άνάμεσα στα θόρεια ύψιπεδα τής **Γουιάνας** και τά ανατολικά τής **Βραζιλίας** βρίσκεται ή **λεκάνη τού Αμαζόνιου**. Αρχίζει από τούς πρόποδες των Άνδεων και καταλήγει στίς άκτές τού Ατλαντικού. Τά άφθονα νερά τής περιοχής αύτης συγκεντρώνονται στόν **Αμαζόνιο**. Είναι τό μεγαλύτερο ποτάμι τής Γης σέ ποσότητα νερού. Βορειότερα ανοίγεται ή **λεκάνη τού Ορενόκου** και στα νότια τά θαθύπεδα τού **Παραγουάη** και τού **Ούρουγουάη**.

Οι άκτές τής Ν. Αμερικής άλλου είναι απόκρημες και άλλου όμαλές ή θαλυά-

δεις, Μικροί κόλποι και ελάχιστα νησάκια σχηματίζονται εκεί. Στις άκτές του 'Ατλαντικού ή θάλασσα είναι ρηχή, ενώ σ' εκείνες του Ειρηνικού πολύ βαθιά. 'Εκεί τό βάθος της φτάνει ως 8.000 μέτρα.

Τό μεγαλύτερο τμήμα τής Ν. 'Αμερικής βρίσκεται στην Τροπική ζώνη. Τό γεωγραφικό πλάτος, ή όροσειρά των 'Ανδεων και οί γειτονικοί ώκεανοί έπηρεάζουν τό κλίμα τής.

Γενικά στή Ν. 'Αμερική υπάρχουν τρεις κλιματικές ζώνες:

α. 'Η ζώνη του 'Ισημερινού, πού πιάνει τή λεκάνη του 'Αμαζόνιου και τά ύψιπεδα τής Γουιάνας. Σ' αυτή ή θερμοκρασία είναι μεγάλη, βρέχει συχνά και είναι πάντα καλοκαίρι. 'Η βλάστηση είναι πλούσια και υπάρχουν παρθένα δάση.

β. 'Η ζώνη του τροπικού κλίματος, μέ χαμηλότερη θερμοκρασία και περιοδικές βροχές. Είναι οί περιοχές τής Ν.Α. Βραζιλίας και τής Βενεζουέλας. Σ' αυτές ή βλάστηση λιγοστεύει συνεχώς από τό παρθένο δάσος πρός τίσ σαβάνες και τίσ στέπες των δυτικών περιοχών. Ψηλά στίς 'Ανδεις έπικρατούν πολλές παραλλαγές όρεινου κλίματος.

γ. 'Η ζώνη μέ τό εύκρατο κλίμα. Πιάνει τήν 'Αργεντινή και τίσ νότιες 'Ανδεις. Σ' αυτήν υπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια, δάση, καθώς και στέπες στό όροπέδιο τής Παταγονίας.

Γενικά ό φυτικός κόσμος τής Ν. 'Αμερικής παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία και εΐναι πλουσιότερος από κάθε άλλη ήπειρο.

Χαρακτηριστικά ζώα τής περιοχής είναι ό τζάγκουαρ, ό πούμα, ό τάπιρος, ή λάμα και πολλά παραδείσια πτηνά, έρπετά και έντομα. Στήν πάμπα τής 'Αργεντινής βόσκουν εκατομμύρια πρόβατα και θόδια.

Οί περισσότεροι κάτοικοι τής Ν. 'Αμερικής ζούν στίς πλούσιες περιοχές τής Βενεζουέλας, τής Κολομβίας, του Περού, τής Ν.Α. Βραζιλίας και τής πάμπα. Στήν περιοχή του 'Αμαζόνιου κατοικούν κυρίως μαύροι, πού μεταφέρθηκαν από τήν 'Αφρική γιά νά καλλιεργούν τίσ φυτείες, και μιγάδες. Στίς 'Ανδεις ζούν άρκετοί 'Ινδιάνοι και στίς νότιες περιοχές λευκοί άπόγονοι Εύρωπαίων.

Σοβαρά έμπόδια γιά τήν οικονομική ανάπτυξη και τήν πρόοδο τής Ν. 'Αμερικής είναι τό άνθυγιεινό κλίμα και ή έλλειψη συγκοινωνιών. 'Ο φυσικός πλούτος τής είναι μεγάλος. Τά περισσότερα προϊόντα τής -πουλιούνται άκατέργαστα σέ ξένες χώρες.

Νά μάθετε τίσ έννοιες:

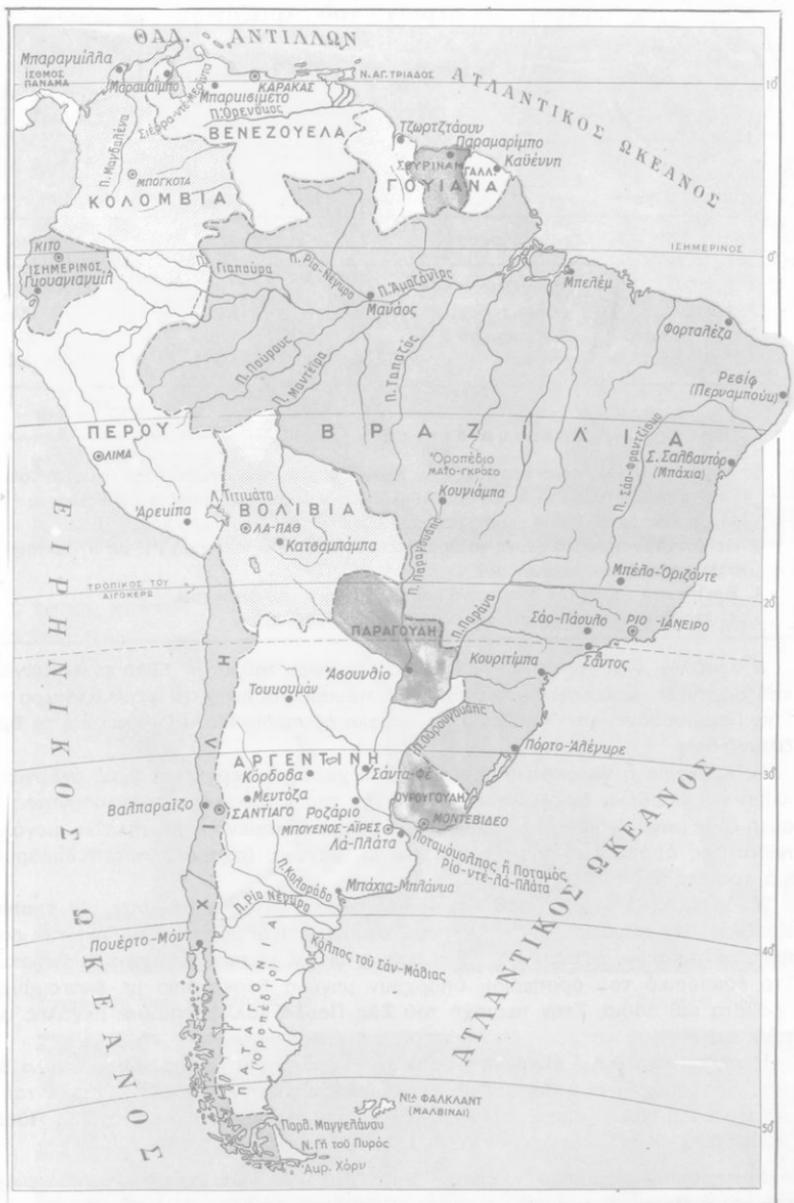
Κορδιλιέρες 'Ανδεις, άκρ. Χόρν, λεκάνη 'Αμαζόνιου, Βραζιλία, Γουιάνα, 'Ορενόκος, Παραγουάης, Ούρουγουάης, 'Αργεντινή, Παταγονία, πάμπα.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. 'Ο φυσικός πλούτος δέν άρκει γιά νά άναπτυχθεί μιά περιοχή.
2. Οί άνθρωποι διαλέγουν γιά νά κατοικήσουν περιοχές μέ φυσικό πλούτο και ύγιεινό κλίμα.

Δραστηριότητες

Νά ετοιμάσετε χάρτες τής Ν. 'Αμερικής.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Βραζιλία	Μπραζιλία	8.512.000	92.200.000
2. Γουιάνα	Τζωρτζτάουν	215.000	700.000
3. 'Ολ. Γουιάνα	Παραμαρίμπο	163.000	400.000
4. Γαλ. Γουιάνα	Καγιένη	91.000	55.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε στο γεωφυσικό χάρτη της Ν. 'Αμερικής τόν 'Αμαζόνιο και την περιοχή του. Βρείτε τα Βραζιλιανά όρη, τό όροπέδιο Μάτο Γκρόσο, τά όροπέδια της Γουιάνας.
2. Μέ ποιά περιοχή της 'Αφρικής μοιάζει ή λεκάνη του 'Αμαζόνιου και σέ τί;
3. Δείτε στον πολιτικό χάρτη τή Βραζιλία. Συγκρίνετε τήν έκτασή της μέ τήν έκταση άλλων κρατών.
4. Βρείτε στο χάρτη τόν 'Ισημερινό και τόν Τροπικό του Αιγόκερω.
5. Τί προϊόντα εισάγουμε στή χώρα μας από τή Βραζιλία;

'Η **Βραζιλία** είναι γνωστή στήν 'Ελλάδα σάν χώρα του καφέ. Είναι τό πιό μεγάλο κράτος της Ν. 'Αμερικής σέ έκταση και πληθυσμό και ένα από τά μεγαλύτερα της Γης. Περιλαμβάνει τήν **Αμαζονία**, τό μεγάλο όροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** και τά **Βραζιλιανά όρη**.

'Η **Αμαζονία** ή **Ισημερινή Βραζιλία** είναι χώρα μέ θερμό και ύγρο άνθυγιεινό κλίμα και παρθένα δάση. Πολλές περιοχές της είναι ακόμα άνεξερεύνητες. Σ' αυτή ζούν μόνο 'Ινδιάνοι και είναι πολύ άραιοκατοικημένη περιοχή. Δίνει μεγάλες ποσότητες από καουτσούκ, ξυλεία, κακάο, θανίλια, ζαχαροκάλαμο, ινδοκάρυδα κ.ά. τροπικά προϊόντα.

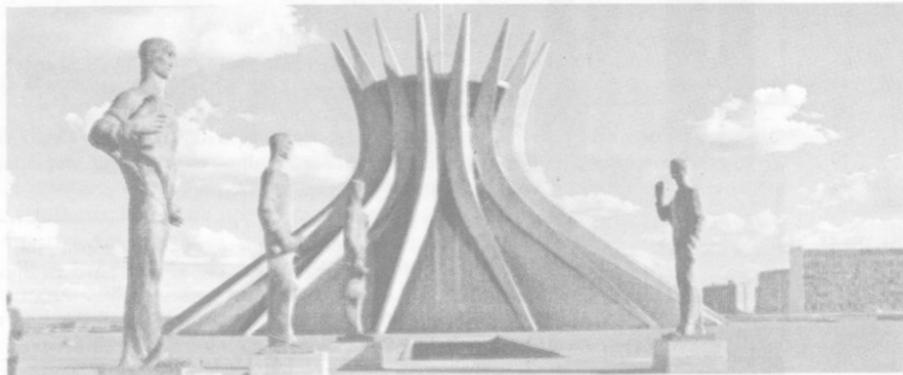
Τό όροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** και οί άνατολικές άκτές άποτελούν τήν **τροπική Βραζιλία**. Στά παράλια του 'Ατλαντικού τό κλίμα είναι ύγρο και παράγονται βαμπάκι, ρύζι, κακάο, ζάχαρη κ.ά. 'Εκεί βρίσκεται και τό ποτάμι **Άγιος Φραγκίσκος**. Στό έσωτερικό του όροπεδίου ύπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια μέ έκατομμύρια πρόβατα και βόδια. Στήν περιοχή του **Σάο Πάολο** καλλιεργούνται μεγάλες φυτείες καφέ.

'Η νοτιοανατολική ή **εύκρατη Βραζιλία** στά τελευταία χρόνια κάνει μεγάλα βήματα προόδου. Είναι ή πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή και σ' αυτή βρίσκονται οί μεγαλύτερες πόλεις της Βραζιλίας: τό **Ρίο 'Ιανέιρο** (4.250.000 κ.), τό **Σάο Πάολο** (5.900.000 κ.) κ.ά. Σ' αυτές ζούν και άρκετοί 'Ελληνες.

Πρωτεύουσα της Βραζιλίας είναι ή **Μπραζιλία**, νέα πόλη χτισμένη στήν περιοχή του όροπεδίου.

Ρίο Ίανέιρο – τό άγαλμα του Χριστού

Σύγχρονος ναός στή Μπραζιλία

Ζούγκλα Άμαζόνιου

Τή Βραζιλία τήν ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καί γιά πολλά χρόνια ἦταν πορτογαλική ἀποικία. Οἱ σημερινοί κάτοικοί της μιλοῦν τήν πορτογαλική γλῶσσα καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Ἡ Γουιάνα εἶναι ὄρεινὴ χώρα στά βόρεια τῆς Βραζιλίας μέ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καί παρθένα δάση.

Ἐνα τμήμα της εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος. Ἄλλα δυὸ τὰ κατέχουν Ὁλλανδοί καί Γάλλοι.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες:

Βραζιλία, Ἀμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζιλία, Ρίο Ἰανέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ περιοχές μέ ἀνθυγιεινὸ κλίμα εἶναι συνήθως ἀραιοκατοικημένες.
2. Πολλά κέρδη ἔχουν συνήθως οἱ χώρες πού ἐκμεταλλεύονται τὰ προϊόντα τῆς γῆς καί ὄχι αὐτές πού τὰ παράγουν.

Δραστηριότητες

1. Νά ἰχνογραφήσετε πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικής καί νά χρωματίσετε μόνο τή Βραζιλία καί τή Γουιάνα.
2. Νά βρεῖτε στοὺς πίνακες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ στοιχεῖα γιά τόν πλοῦτο τῆς Βραζιλίας.

Οι χώρες του Λά Πλάτα

(Αργεντινή, Ούρουγουά, Παραγουάη)

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Αργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.767.000	23.000.000
2. Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	178.000	2.800.000
3. Παραγουάη	Άσουνθιόν	407.000	2.400.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε στο χάρτη τόν ποταμόκολλο Ρίο ντέ Λά Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη καί Παραγουάη, τή μεγάλη πάμπα τής Αργεντινής, την Παταγονία.
2. Δειξτε στόν πολιτικό χάρτη τήν Αργεντινή, τήν Ούρουγουάη, τήν Παραγουάη.
3. Δειξτε τόν Τροπικό του Αιγόκερω.
4. Δειξτε στήν υδρογειο σφαίρα τήν Αργεντινή καί τήν Έλλάδα.
5. Όταν στή χώρα μας έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχου στήν Αργεντινή; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν κτηνοτροφία τής Αργεντινής;
7. Τί προϊόντα εισάγουμε στήν Έλλάδα από αύτη;

Οι χώρες του Λά Πλάτα, μαζί με τή γειτονική τους Χιλή, άποτελοϋν τό νότιο τμήμα τής Λατινικής Αμερικης. Είναι μιά περιοχή με πολλά βοσκοτόπια, στά όποια βόσκουν εκατομμύρια πρόβατα καί βόδια καί παράγονται πολλά κτηνοτροφικά προϊόντα. Στή χώρα μας είναι γνωστά τά κατεψυγμένα κρέατα, πού εισάγονται από τήν Αργεντινή.

Ο Ρίο ντέ Λά Πλάτα είναι ένας μεγάλος ποταμόκολλος, στόν όποιο εκβάλλου οί ποταμοί Ούρουγουάης καί Παραγουάης. Ο Παραγουάης είναι μεγάλος ποταμός με πολλούς παραπόταμους καί θεαματικούς καταρράκτες.

Από τά δίδυμα αύτά ποτάμια πήραν τ' όνομά τους τά κράτη Ούραγουάη καί Παραγουάη. Είναι γεωργικές καί κτηνοτροφικές περιοχές, όπως καί ή γειτονική τους Αργεντινή.

Η Αργεντινή είναι τό δεύτερο κράτος τής Ν. Αμερικης σε έκταση καί πληθυσμό. Τά δυτικά σύνορά της φτάνουn ως τίς Άνδεις. Εκεί βρίσκεται ή ψηλότερη κορυφή τής μεγάλης αύτης όροσειράς. Λέγεται Ακονκάγκουα (ύψ. 6.958 μ.).

Ανάμεσα στίς Άνδεις καί τίς πολύκολλες άκτές του Ατλαντικού άπλώνεται ή πάμπα (πεδιάδα) με λιβάδια καί στέπες. Είναι τά βοσκοτόπια τής Αργεντινής. Στά εργοστάσια τής περιοχής αύτης έτοιμάζονται κάθε μέρα μεγάλες ποσότητες από κτηνοτροφικά προϊόντα καί στέλνονται σε άλλες χώρες.

Τή Βραζιλία τήν ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καί γιά πολλά χρόνια ἦταν πορτογαλική ἀποικία. Οἱ σημερινοί κάτοικοί της μιλοῦν τήν πορτογαλική γλώσσα καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Ἡ Γουιάνα εἶναι ὄρεινὴ χώρα στά βόρεια τῆς Βραζιλίας μέ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καί παρθένα δάση.

Ἐνα τμήμα της εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος. Ἄλλα δύο τὰ κατέχουν Ὁλλανδοί καί Γάλλοι.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες:

Βραζιλία, Ἄμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζιλία, Ρίο Ἰανέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ περιοχές μέ ἀνθυγιεινὸ κλίμα εἶναι συνήθως ἀραιοκατοικημένες.
2. Πολλά κέρδη ἔχουν συνήθως οἱ χώρες πού ἐκμεταλλεύονται τὰ προϊόντα τῆς γῆς καί ὄχι αὐτές πού τὰ παράγουν.

Δραστηριότητες

1. Νά ἰχνογραφῆσετε πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικής καί νά χρωματίσετε μόνο τή Βραζιλία καί τή Γουιάνα.
2. Νά βρεῖτε στοὺς πίνακες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ στοιχεῖα γιά τόν πλοῦτο τῆς Βραζιλίας.

Οι χώρες του Λά Πλάτα (Άργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη)

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Άργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.767.000	23.000.000
2. Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	178.000	2.800.000
3. Παραγουάη	Άσουνθιόν	407.000	2.400.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε στο χάρτη τόν ποταμόκολπο Ρίο ντέ λά Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη και Παραγουάη, τή μεγάλη πάμπα τής Άργεντινής, την Παταγονία.
2. Δείτε στον πολιτικό χάρτη τήν Άργεντινή, τήν Ούρουγουάη, τήν Παραγουάη.
3. Δείτε τόν Τροπικό του Αιγόκερω.
4. Δείτε στήν υδρόγειο σφαίρα τήν Άργεντινή και τήν Ελλάδα.
5. "Όταν στή χώρα μας έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στήν Άργεντινή; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν κτηνοτροφία τής Άργεντινής;
7. Τί προϊόντα εισάγουμε στήν Ελλάδα από αύτή;

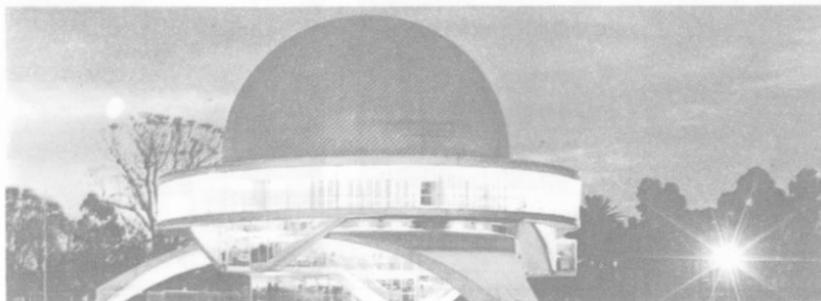
Οι χώρες του Λά Πλάτα, μαζί με τή γειτονική τους Χιλή, άποτελούν τό νότιο τμήμα τής Λατινικής Άμερικής. Είναι μιά περιοχή με πολλά βοσκοτόπια, στά όποια βόσκουν εκατομμύρια πρόβατα και βόδια και παράγονται πολλά κτηνοτροφικά προϊόντα. Στή χώρα μας είναι γνωστά τά κατεψυγμένα κρέατα, πού εισάγονται από τήν Άργεντινή.

Ο Ρίο ντέ λά Πλάτα είναι ένας μεγάλος ποταμόκολπος, στον όποιο εκβάλλουν οί ποταμοί Ούρουγουάης και Παραγουάης. Ο Παραγουάης είναι μεγάλος ποταμός με πολλούς παραπόταμους και θεαματικούς καταρράκτες.

Άπό τά δίδυμα αύτά ποτάμια πήραν τ' όνομά τους τά κράτη Ούραγουάη και Παραγουάη. Είναι γεωργικές και κτηνοτροφικές περιοχές, όπως και ή γειτονική τους Άργεντινή.

Η Άργεντινή είναι τό δεύτερο κράτος τής Ν. Άμερικής σε έκταση και πληθυσμό. Τά δυτικά σύνορά της φτάνουν ως τίς Άνδεις. Εκεί βρίσκεται ή ψηλότερη κορυφή τής μεγάλης αύτης όροσειράς. Λέγεται Άκονκάγκουα (ύψ. 6.958 μ.).

Άνάμεσα στις Άνδεις και τίς πολύκολες άκτές του Άτλαντικού άπλώνεται ή πάμπα (πεδιάδα) με λιβάδια και στέπες. Είναι τά βοσκοτόπια τής Άργεντινής. Στά εργοστάσια τής περιοχής αύτης έτοιμάζονται κάθε μέρα μεγάλες ποσότητες από κτηνοτροφικά προϊόντα και στέλνονται σε άλλες χώρες.

Στά νότια της πάμπα βρίσκεται το άραιοκατοικημένο όροπέδιο της **Παταγονίας** με στέπες, έρημους και άρκετά αναπτυγμένη κτηνοτροφία.

Οι κάτοικοι της περιοχής αυτής είναι λευκοί απόγονοι Ίσπανών και μιγάδες. Μιλούν Ισπανικά και είναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα της Άργεντινης είναι το **Μπουένος Άιρες** (8.350.000 κ.). Είναι η μεγαλύτερη πόλη της Ν. Αμερικής και ένα από τα πιά μεγάλα λιμάνια της Γης.

Η Ούρουγουά έχει πρωτεύουσα το **Μοντεβίντεο** και η Παραγουάη την **Άσουνθιόν**.

Στή **Γη του Πυρός** ζουν 5.000 περίπου Ίνδιάνοι. Το ανατολικό τμήμα της ανήκει στην Άργεντινή και το δυτικό στη Χιλή.

Νά μάθετε τίς έννοιες:

Χώρες Λά Πλάτα, Ρίο ντέ Λά Πλάτα, Ούρουγουάης, Παραγουάης, Παταγονία, πάμπα, Άκονκάγκουα, Μπουένος Άιρες, Μοντεβίντεο, Άσουνθιόν.

Νά γνωρίζετε ότι:

Οι σαβάνες και οι στέπες με τά χλοερά βοσκοτόπια είναι οι πιά ευνόικές περιοχές για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Δραστηριότητες

Νά χρωματίσετε στό χάρτη σας τίς χώρες του Λά Πλάτα.

Μαλλί (χιλ. τόνοι)		Πρόβατα (έκατομμύρια)	
Σέ όλη τή Γη	2.600	Σέ όλη τή Γη	1.032
Αύστραλία	790	Αύστραλία	145
Ε.Σ.Σ.Δ.	460	Ε.Σ.Σ.Δ.	143
Ν. Ζηλανδία	294	Κίνα	73
Κίνα	230	Ν. Ζηλανδία	56
Άργεντινή	180	Άργεντινή	42
Ίνδία	48	Ίνδία	40
Τουρκία	48	Τουρκία	40
Έλλάδα	9	Έλλάδα	8

Εικόνες από την Άργεντινή

(Βενεζουέλα, Κολομβία, Ίσημερινός, Περού, Βολιβία, Χιλή)

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

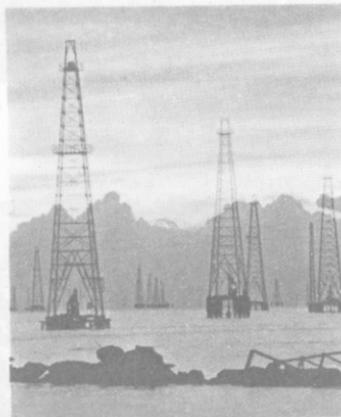
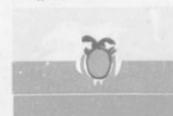
1. Δείξτε στο γεωφυσικό χάρτη την όροσειρά των Άνδεων.
2. Παρατηρήστε την ίδια περιοχή στον πολιτικό χάρτη. Ποιά κράτη βρίσκονται εκεί;
3. Σε ποιά από τά κράτη αυτά υπάρχουν πολλές πετρελαιοπηγές;
4. Από ποιά θγαίνουν πολλά λιπάσματα;
5. Μέ ποιόν τρόπο ή όροσειρά των Άνδεων επηρεάζει τό κλίμα της Ν. Άμερικής;
6. Ποιές είναι οι πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές των Άνδεων; Γιατί;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής;
8. Ή πόλη Λά Πάζ έχει ύψομετρο 3.850 μ. Τό Κίτο έχει 2.850 μ. Ό Όλυμπος έχει 2.917 μ. Γιατί στίς κορυφές του Όλύμπου δέν μπορούν νά κατοικήσουν άνθρωποι;

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Βενεζουέλα	Καράκας	912.000	11.000.000
2. Κολομβία	Μπογκότα	1.139.000	21.000.000
3. Ίσημερινός	Κίτο	284.000	6.500.000
4. Περού	Λίμα	1.285.000	13.500.000
5. Βολιβία	Λά Πάζ	1.099.000	4.700.000
6. Χιλή	Σαντιάγο	757.000	8.900.000

Πετρελαιοπηγές Βενεζουέλας

Βενεζουέλα

Κολομβία
Ίσημερινός

Περού

Βολιβία
Χιλή

Οι **Άνδεις** είναι μεγάλη όροσειρά. Αρχίζει από την Καραϊβική θάλασσα και καταλήγει στη Γη του Πυρός. Πολλές από τις κορυφές τους έχουν πάνω από 6.000 μέτρα ύψος. Είναι βουνά απόκρημνα με βαθιές άγριες χαράδρες και πολλά όροπέδια. Σέ πολλές κλειστές περιοχές σχηματίζονται λίμνες. Υπάρχουν επίσης πολλά ενεργά ήφαιστεια και ο τόπος συχνά συγκλονίζεται από σεισμούς. Σπουδαιότερο ήφαιστειο είναι τό **Κατοπάξι** (ύψ. 5.880 μ.) στά σύνορα τό Ίσημερινού και τής Κολομβίας.

Τό τεϊχος τών Άνδεων επηρεάζει πολύ τό κλίμα όλης τής Ν. Αμερικής. Οί χώρες τών Άνδεων, έκτός από τή Χιλή, βρίσκονται στήν Τροπική ζώνη. Δέν έχουν όμως τό γνωστό θερμό και υγρό κλίμα τής γειτονικής Άμαζονίας ή τής Κ. Αφρικής. Αίτία είναι ή θέση και τό ύψος τής όροσειράς. Στά χαμηλά μέρη τό κλίμα είναι τροπικό μέ πυκνά δάση και σαβάνας. Πολλοί λίγοι άνθρωποι, κυρίως ίθαγενείς, κατοικούν εκεί. Ψηλότερα τό κλίμα είναι εύκρατο.

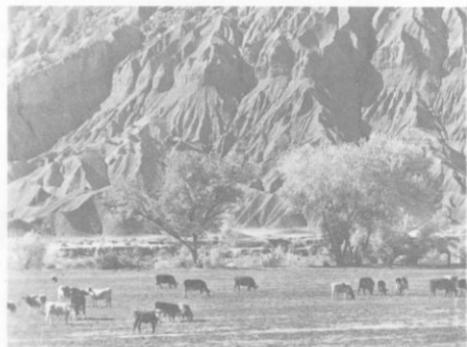
Σέ πολλές όμαλές πλαγιές τών Άνδεων παρατηρεί κανένας, σέ διαδοχικές ζώνες, μεγάλη ποικιλία στή βλάστηση, πού αρχίζει χαμηλά μέ φυτά τό Ίσημερινού και καταλήγει στίς βουνοκορφές μέ πολικά φυτά.

Στίς περιοχές πού υπάρχουν βοσκοτόπια είναι αρκετά αναπτυγμένη ή κτηνοτροφία. Εκεί ζούν τά παράξενα προβατοειδή **λάμα** και **αλπάκας**, πού χρησιμοποιούνται και γιά μεταφορικά ζώα. Άλλοι υπάρχουν μεγάλα δάση και δίνουν πολύτιμα ξύλα και άλλα δασικά προϊόντα. Χαρακτηριστικό φυτό είναι ή κιγγόνη, από τό όποιο παράγεται ή κινίνη.

Άνάμεσα στή Χιλή και τό Περού απλώνεται ή **ερημος Άταμάκα** μέ πολλά όρυχεια νίτρου. Είναι τό γνωστό στούς γεωργούς **νίτρο τής Χιλής**, θαυμάσιο λίπασμα

Κορυφές και πρόποδες Άνδεων

Όρυχειο Βολιβίας - Γιορτή στή Λά Πάζ

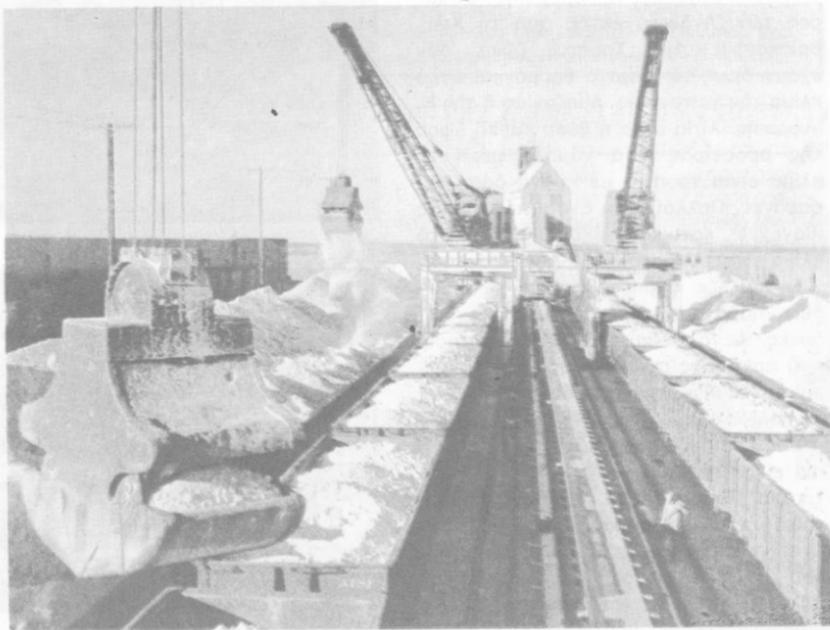

γιά τὰ χωράφια. Γενικά ὅλη ἡ περιοχή τῶν Ἴνδων ἔχει πολλὰ ὄρυκτά. Ἀπὸ τὴ Χιλὴ, ἐκτός ἀπὸ τὸ νίτρο, θγαίνουν χαλκὸς καὶ σιδηρομεταλλεύματα, ἀπὸ τὴ Βολιβία κασσίτερος, ἀπὸ τὸ Περού ἀσήμι, ἀπὸ τὴν Κολομβία χρυσάφι καὶ διαμάντια, ἀπὸ τὴ Βενεζουέλα πολὺ πετρέλαιο. Παρόλα αὐτὰ ἡ περιοχή τῶν Ἴνδων εἶναι γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, χωρὶς ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Σ' αὐτὴ κατοικοῦν κυρίως Ἴνδιανοὶ ἢ μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοὶ.

Στὴν περιοχή τῶν Ἴνδων ὑπάρχουν τὰ κράτη **Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἰσημερινός, Περού, Βολιβία** καὶ **Χιλὴ**.

Μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς εἶναι: τὸ **Σαντιάγο**, πρωτεύουσα τῆς Χιλῆς, ἡ **Λίμα**, πρωτεύουσα τοῦ Περού, ἡ **Μπογκότα**, πρωτεύουσα τῆς Κολομβίας, τὸ **Καράκας**, πρωτεύουσα τῆς Βενεζουέλας, κ.ἄ.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Τὸ κλίμα ἐνός τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες.
2. Ἀπὸ τίς περιοχές πού ὑπάρχουν ἠφαιστεια θγαίνουν συνήθως πολλὰ ὄρυκτά.
3. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη εἶναι συνήθως γόνιμα.

Δραστηριότητες

Στὸ χάρτη σας νά χρωματίσετε τὰ κράτη τῶν Ἴνδων.

- α. Ἡ Ἀμερική βρίσκεται στό δυτικό ἡμισφαίριο τῆς Γῆς, ἀνάμεσα στόν Ἀτλαντικό καί τόν Εἰρηνικό ὠκεανό. Τήν ἀνακάλυψε στά 1492 ὁ Χρ. Κολόμβος.
- β. Ἡ Ἀμερική εἶναι μεγάλη ἥπειρος. Ἔχει ἕκταση 42.000.000 τ.χ. καί 500.000.000 κατοίκους.
- γ. Γεωφυσικά ἡ Ἀμερική χωρίζεται στή Βόρεια καί στή Νότια Ἀμερική. Ἀνάμεσά τους βρίσκεται ἡ Κεντρική Ἀμερική. Αὕτη περιλαμβάνει τό μεγάλο ἰσθμό πού συνδέει τή Βόρεια μέ τή Νότια Ἀμερική καί τήν περιοχή τῆς Καραϊβικῆς θάλασσης.
- δ. Μεγάλη στρατηγική καί οἰκονομική σημασία ἔχει ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, πού συνδέει τόν Ἀτλαντικό μέ τόν Εἰρηνικό ὠκεανό.
- ε. Ἡ Βόρεια καί ἡ Νότια Ἀμερική ἔχουν πολλές γεωφυσικές ὁμοιότητες. Ἔχουν ὅμως καί πολλές διαφορές.
- στ. Ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς εἶναι οἱ Ἰνδιάνοι.
- ζ. Οἱ σημερινοί κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἄποικοι ἀπό ἄλλες περιοχές τῆς Γῆς, ἀπόγονοι ἀποίκων, μιγάδες καί λίγοι Ἰνδιάνοι.
- η. Στή Βόρεια Ἀμερική κυριαρχοῦν οἱ Ἀγγλοσάξονες. Στήν Κεντρική καί τή Νότια οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἰσπανῶν καί Πορτογάλλων ἀποίκων. Οἱ περιοχές αὐτές ἀποτελοῦν τή Λατινική Ἀμερική.
- θ. Ἡ Βόρεια Ἀμερική εἶναι πλούσια περιοχή. Στά δυτικά της ὑψώνονται τά Βραχώδη ὄρη. Ἀνατολικά ἀπλώνονται μεγάλες πεδιάδες καί στίς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ χαμηλές ὄροσειρές. Στά βόρεια ἀνοίγεται ἡ Καναδική ἀσπίδα κι ἀπέναντί της πολλά καί μεγάλα νησιά σκεπασμένα μέ αἰώνιους πάγους.
- ι. Στή Βόρ. Ἀμερική υπάρχουν τά κράτη τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καί τοῦ Καναδᾶ.
- ια. Οἱ Η.Π.Α. εἶναι μεγάλη καί πλούσια χώρα. Εἶναι μιά ἀπό τίς ὑπερδυνάμεις τῆς Γῆς.
- ιβ. Ἡ Κεντρική Ἀμερική βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη τῆς Γῆς καί ἔχει θερμό κλίμα. Εἶναι χωρισμένη σέ πολλά κράτη. Μεγαλύτερο ἀπό αὐτά εἶναι τό Μεξικό.
- ιγ. Στή Νότια Ἀμερική υπάρχουν μεγάλες ὄροσειρές, πλατιά λεκανοπέδια μέ παρθένα δάση, πολλές στεπώδεις περιοχές μέ ἀναπτυγμένη κτηνοτροφία.
- ιδ. Στό δυτικό τμήμα τῆς Νότιας Ἀμερικῆς ὑψώνονται οἱ Ἄνδεις.

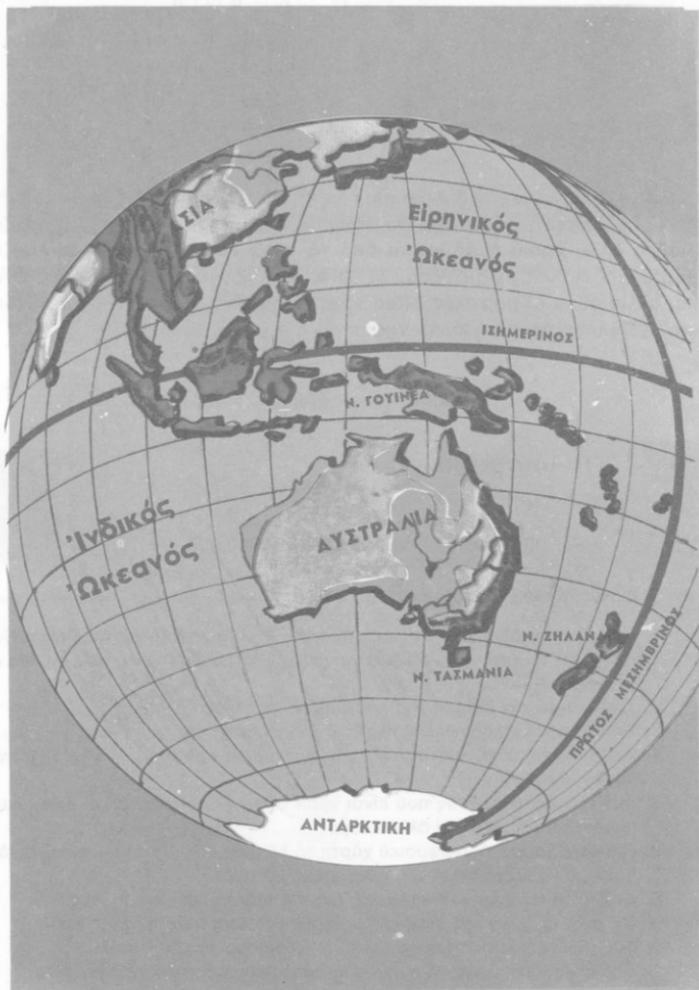
- ιε. Ὁ ποταμός Ἀμαζόνιος εἶναι ὁ μεγαλύτερος στὴ Γῆ σέ ποσότητα νεροῦ. Μεγαλύτερος ποταμός τῆς Γῆς σέ μήκος εἶναι ὁ Μισσισσιππὴς στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ.
- ιστ. Οἱ κάτοικοι τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Νότιας Ἀμερικῆς δὲν κατόρθωσαν νὰ παρακολουθήσουν τοὺς γείτονές τους τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς στὴν πρόοδο. Τὰ τελευταῖα χρόνια γίνονται κι ἐκεῖ μεγάλες προσπάθειες γιὰ τὴν ἀνάπτυξή τους.
- ιζ. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Ν. Ἀμερικῆς εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Ἀξιόλογα προϊόντα εἶναι ὁ καφῆς τῆς Βραζιλίας, τὰ κτηνοτροφικὰ τῆς Ἀργεντινῆς, τὸ πετρέλαιο τῆς Βενεζουέλας, τὰ λιπάσματα τῆς Χιλῆς.
- ιη. Μεγάλα κράτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς εἶναι ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Ἀργεντινὴ.

Λίμα

Καράκας

ΩΚΕΑΝΙΑ

Έκταση: 8.050.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 20.000.000

Μέ το όνομα **Ωκεανία** έννοούμε τα νησιά του Ειρηνικού ώκεανού. Μεγαλύτερα από αυτά είναι ή **Αύστραλία**, ή **Νέα Γουινέα**, ή **Τασμανία** καί ή **Νέα Ζηλανδία**. Χιλιάδες άλλα νησιά αναδύονται από τά νερά του Ειρηνικού καί λούζονται μέ τό κύμα του. Πολλά σχηματίζουν μεγάλα συμπλέγματα μέ διάφορες όνομασίες. Τά κοράλλια είναι οι μυστικές ρίζες τους. Όλα είναι κοραλλιογενή. Είναι ή **Μελανησία**, ή **Πολυνησία** καί ή **Μικρονησία**.

55

Ή Αύστραλία

Έκταση: 7.687.000 τ.χ.

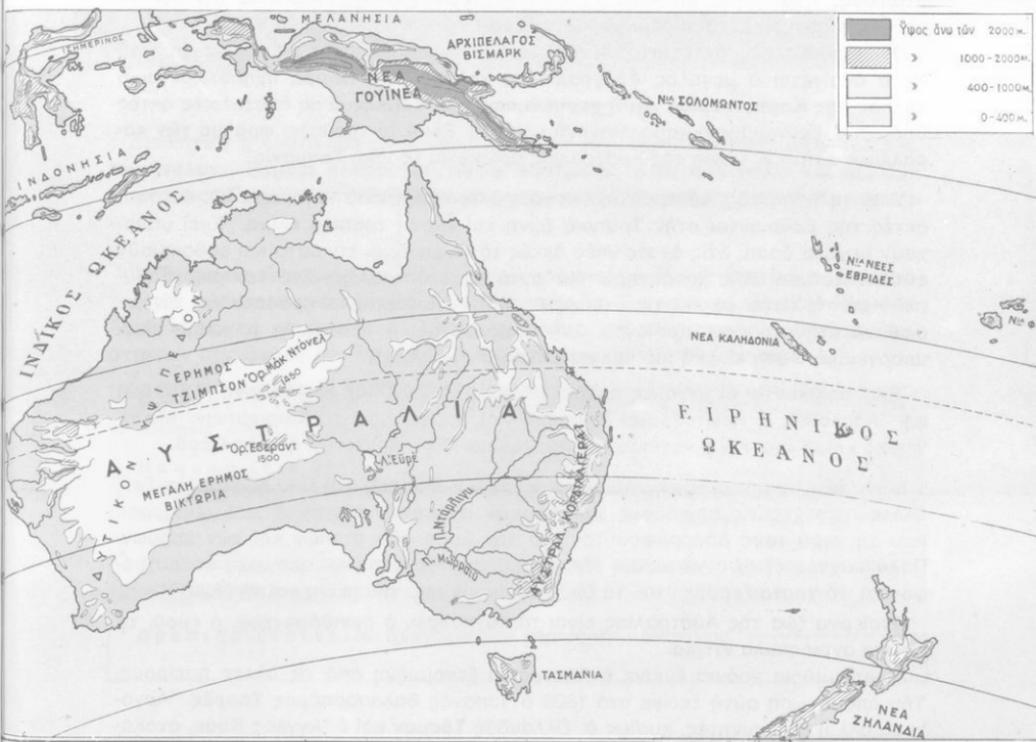
Κάτοικοι: 13.500.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε στήν ύδρόγειο σφαίρα καί στόν παγκόσμιο χάρτη τήν Αύστραλία, τήν Τασμανία, τή Ν. Ζηλανδία, τή Ν. Γουινέα καί τά μεγάλα νησιωτικά συμπλέγματα του Ειρηνικού ώκεανού.
2. Συγκρίνετε τήν έκταση τής Αύστραλίας μέ άλλες ήπειρούς.
3. Ποίος παράλληλος κύκλος περνάει από τή μέση τής Αύστραλίας;
4. Δείξτε στήν ύδρόγειο σφαίρα τήν Αύστραλία καί τήν Έλλάδα. Έχουν διαφορά εποχών; Γιατί;
5. Δείξτε τούς ώκεανούς πού είναι γύρω από τήν Αύστραλία καί δικαιολογήστε τήν απομόνωσή της από τόν άλλο κόσμο.
6. Παρατηρήστε στό γεωφυσικό χάρτη τό έδαφος τής Αύστραλίας καί τίς άκτές της.
7. Τί κλίμα νομίζετε ότι έχει ή Αύστραλία;
8. Δείξτε τά ποτάμια καί τίς λίμνες της, τίς στέπες καί τίς έρήμους.
9. Μέ ποιά περιοχή τής Άφρικής μοιάζει στό κλίμα ή Αύστραλία; Γιατί;
10. Τί ύποθέτετε γιά τό φυτικό καί τό ζωικό κόσμο τής Αύστραλίας;
11. Ποιές νομίζετε ότι είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της; Γιατί;
12. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
13. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες κτλ. Όργανώστε προβολές στήν τάξη.
14. Τί γνωρίζετε γιά τούς Έλληνες πού ζούν στήν Αύστραλία;

Ή **Αύστραλία** βρίσκεται πολύ μακριά από τήν Έλλάδα. Όταν στήν πατρίδα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα καί τήν ώρα πού τά Αύστραλόπουλα ξεκινούν γιά τό σχολείο, στή χώρα μας είναι μεσάνυχτα! Παρόλα αυτά ή Αύστραλία είναι χώρα πολύ γνωστή στήν Έλλάδα. Πολλοί Έλληνες μετανάστες ζουν σήμερα

Σίδνεϋ

Σίδνεϋ

Ψηφιστήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σ' αυτή. "Όταν ή πατρίδα μας πολεμούσε με τούς Γερμανούς, πολλοί Αυστραλοί και Νεοζηλανδοί στρατιώτες είχαν έρθει νά μās βοηθήσουν. 'Αρκετοί από αυτούς σκοτώθηκαν στή μάχη τής Κρήτης (Μάιος 1941).

Η Αυστραλία είναι χώρα με πολλές αντίθεσεις. Τό δυτικό τμήμα της είναι όροπέδιο με χαμηλά βουνά. Σ' αυτό θρέχει σπάνια καί όλη ή μεγάλη αυτή περιοχή είναι στέπες καί έρημοι. 'Εκεί βρίσκονται ή **Μεγάλη έρημος τών άμμων** καί ή **έρημος Βικτωρία**. Στίς ανατολικές άκτές ύψώνονται οί **Αυστραλιανές 'Αλπεις** (ύψ. 2.250 μ.).

'Ανάμεσα στίς δύο αυτές περιοχές σχηματίζεται τό **κεντρικό θαθύπεδο τής Αυστραλίας**. 'Ενα τμήμα του βρίσκεται χαμηλότερα από τήν επιφάνεια τής θάλασσας. 'Εκεί σχηματίζεται ή άλμυρή λίμνη "**Ευρ**".

Οί περισσότερες άκτές τής Αυστραλίας είναι απόκρημνες καί άλιμενες. Στό Νότο άνοίγεται ό μεγάλος **Αυστραλιανός κόλπος**. Στό Βορρά σχηματίζονται ό **κόλπος τής Καρπενταρίας** καί ή **χερσόνησος τής 'Υόρκης**. Στίς ανατολικές άκτές ύπάρχουν έκατομμύρια κοραλλιογενή νησάκια. Είναι τό τεράστιο **φράγμα τών κοραλλίων**. Στή Ν.Δ. γωνία τής Αυστραλίας βρίσκεται τό νησί **Τασμανία**.

'Από τή μέση τής Αυστραλίας περνάει ό τροπικός του Αιγόκερω. Οί βορινές άκτές τής βρίσκονται στήν Τροπική ζώνη καί έχουν τροπικό κλίμα. 'Εκεί ύπάρχουν μεγάλα δάση. Στίς ανατολικές άκτές τό κλίμα είναι εϋκρατο καί ευδοκιμούν ευκάλυπτοι καί άλλα χαρακτηριστικά φυτά τής Αυστραλίας. Στό κεντρικό θαθύπεδο με τίς σαβάνες καί τίς στέπες βόσκουν έκατομμύρια πρόβατα καί δίνουν άφθονα κτηνοτροφικά προϊόντα. Στή νοτιοανατολική Αυστραλία τό κλίμα είναι μεσογειακό. Αύτή είναι ή πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή.

'Εκεί βρίσκονται οί μεγάλες πόλεις **Σίδνεϋ** (2.850.000 κ.), **Μελβούρνη** (2.550.000 κ.), **'Αδελαιδά**, ή πρωτεύουσα **Καμπέρα** καί βορειότερα τό **Μπρισμπέιν**. Μεσογειακό κλίμα έχει καί ή νοτιοδυτική Αυστραλία. 'Εκεί βρίσκεται ή πόλη **Πέρθ**.

Μόνο αξιόλογο ποτάμι τής Αυστραλίας είναι ό **Μόρρεϊ**, στή Ν.Α. Αυστραλία. Στίς άλλες περιοχές τίς περιόδους τών βροχών σχηματίζονται όρμητικοί χειμαρροι, πού τά νερά τους απορροφούνται από τήν άμμο τών στεπών καί τών έρήμων. Πολύ συχνές είναι οί περιόδοι τής άνομβρίας. Τότε οί καλλιέργειες καταστρέφονται, τά χόρτα ξεραίνονται, τά ζώα πεθαίνουν από τήν πείνα καί τή δίψα.

Περίεργα ζώα τής Αυστραλίας είναι τά **καγκουρά**, ό **όρνιθόρυγχος**, ό **έμού**, τά άφωνα αγριόσκυλα **ντίγκο**.

'Εκατομμύρια χρόνια έμεινε ή Αυστραλία ξεκομμένη από τίς άλλες ήπείρους. Τήν άπομόνωση αύτή έκοψε στά 1606 ό 'Ισπανός θαλασσοπόρος **Τορρές**. 'Αργότερα άλλ η εξερευνητές, κυρίως ό 'Ολλανδός **Τάσμαν** καί ό 'Αγγλος **Κούκ**, ανακάλυψαν άλλα νησιά του Ειρηνικού, εξερεύνησαν τήν Αυστραλία καί άρχισε ό άποικισμός τής.

Οί άποικοι ίδρυσαν πόλεις, κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικά έργα, άνάπτυξαν τήν κτηνοτροφία, τή γεωργία, τή βιομηχανία, τό έμπόριο, άξιοποίησαν τόν άφθονο όρυκτό πλούτο καί σήμερα ή Αυστραλία είναι μιά προοδευμένη καί πλούσια χώρα. Οί περισσότεροι από τούς σημερινούς κατοίκους της είναι χριστιανοί καί μιλοϋν άγγλικά. Οί ιθαγενείς Αυστραλοί σχεδόν έχουν εξαφανιστεί. Πολύ λίγοι ζούν στά δάση σε πρωτόγονη κατάσταση.

Μπρισμπέν

Διοικητικά η Αυστραλία είναι χωρισμένη στις περιοχές: **Βικτωρία, Νέα Ουάλλια, Κουήνσλαντ, Βόρεια Αυστραλία, Νότια Αυστραλία, Δυτ. Αυστραλία** και περιοχή **Καμπέρας**. Είναι όμοσπονδιακή δημοκρατία και ανήκει στη Βρετανική Κοινοπολιτεία.

Η **Τασμανία** είναι μεγάλο, όρεινό και ωραίο νησί με λίγους κατοίκους. Στο κράτος της Αυστραλίας ανήκουν επίσης η **Ανατολική Γουινέα** και τα νησιά **Βίαμαρκ**. Είναι περιοχές με άνθυγιεινό κλίμα, ζουγκλες και ελάχιστους κατοίκους, που ανήκουν στις φυλές των **Πυγμαίων, των Παπούας** και των **Μελανησίων**.

Νά μάθετε τίς έννοιες:

Ώκεανία, Αυστραλία, Τασμανία, κοραλλιογενή νησιά.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οι απομονωμένες από τόν υπόλοιπο κόσμο περιοχές δύσκολα εξελίσσονται.
2. Οι προσθετικοί άνθρωποι αλλάζουν μέ τά έργα τους τήν όψη τής χώρας που ζούν.
3. Οι περιοχές που έχουν εύκρατο κλίμα και φυσικό πλούτο είναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Αυστραλίας.

Τεχνητή βροχή

Ό ποταμός Μόρρεϊ

α. Ή Νέα Ζηλανδία

Έκταση: 269.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 3.100.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε τή Ν. Ζηλανδία στην υδρόγειο σφαίρα. Από πόσα νησιά αποτελείται;
2. Παρατηρήστε τό έδαφος καί τίς άκτές της.
3. Δείξτε στην υδρόγειο τή Ν. Ζηλανδία καί τήν Έλλάδα. Βρείτε τό γεωγραφικό πλάτος τους καί κάνετε διάφορες συγκρίσεις.
4. Τί κλίμα υποθέτετε ότι έχει ή Ν. Ζηλανδία; Γιατί;
5. Ποιά είναι τά σπουδαιότερα προϊόντα της;
6. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις των μακρινών αυτών νησιών μέ τήν Έλλάδα;

Στά Ν.Α. τής Αυστραλίας βρίσκονται δυό άρκετά μεγάλα νησιά. Είναι ή **Νέα Ζηλανδία**. Τήν ανακάλυψε στά 1642 ό Τάσμαν.

Μεγαλύτερο είναι τό **Νότιο νησί**. Είναι όρεινό μέ ψηλά βουνά καί καταπράσινες κοιλάδες. Τό **Βόρειο νησί** είναι μικρότερο. Έχει πολλά ενεργά καί σθησιμένα ήφαιστεια καί πολλοί τό λένε «**νησί πού καπνίζει**». Όλο σχεδόν σκεπάζεται από πυκνά καί ώραία δάση καί έχει πολλές θερμές πηγές, γραφικές λίμνες, όμορφες άκρογιαλιές καί άλλες φυσικές όμορφιές.

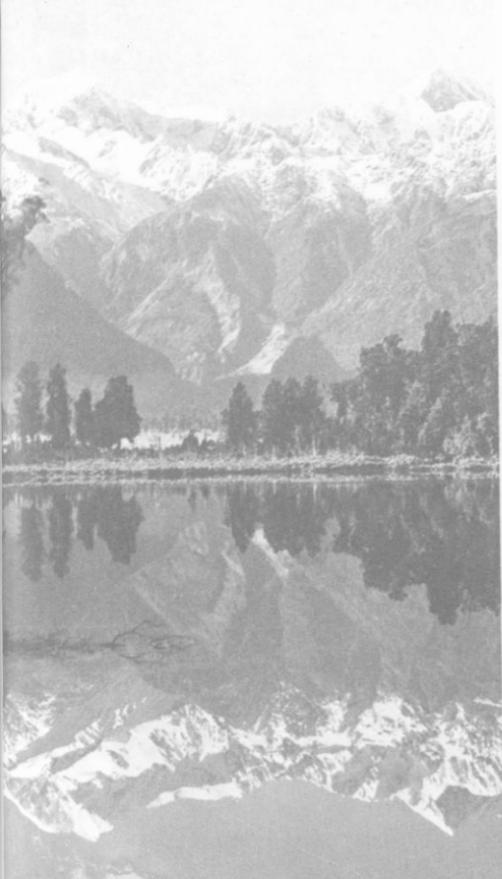
Ή Ν. Ζηλανδία έχει τό ίδιο περίπου γεωγραφικό πλάτος μέ τήν Έλλάδα, άλλα νότιο. Δέν έχει όμως τό ίδιο κλίμα. Οί άνεμοι πού φυσούν από τόν ώκεανό έπηρεάζουν τό κλίμα της, πού είναι ώκεάνιο.

Στά χλοερά λιβάδια της βρίσκουν άφθονη τροφή 59.000.000 πρόβατα καί 9.000.000 βοοειδή. Ή κτηνοτροφία είναι ή σπουδαιότερη πηγή πλούτου γιά τούς Νεοζηλανδούς. Μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικών προϊόντων εξάγονται σέ άλλες χώρες.

Οί κάτοικοι τής Ν. Ζηλανδίας είναι χριστιανοί καί μιλούν άγγλικά. Όλοι σχεδόν είναι άπόγονοι Εύρωπαϊών άποίκων. Οί ίθαγενείς ονομάζονται **Μάορι**. Είναι περφηανοί καί γενναίοι άνθρωποι.

Πρωτεύουσα τής Ν. Ζηλανδίας είναι ή **Ουέλιγκτον**.

Εικόνες από τη Ν. Ζηλανδία

β. Τά άλλα νησιά του Ειρηνικού

Έκταση: 90.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 1.500.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε στην υδρογείο σφαίρα τόν Ειρηνικό ώκεανό.
2. Παρατηρήστε τά νησιά πού βρίσκονται σ' αυτόν. Πώς σχηματίστηκαν;
3. Συζητήστε γιά τό κλίμα, τή φύση καί τούς κατοίκους τους.
4. Δειξτε στό χάρτη τά νησιά Χαβάη.
5. Προβάλετε εικόνες από τά νησιά του Ειρηνικού.

Ό Μαγγελάνος ήταν ό πρώτος Εύρωπαϊος θαλασσοπόρος πού πέρασε τόν Ειρηνικό ώκεανό. Πολλές μέρες ό τολμηρός αυτός άντρας καί οι σύντροφοί του πάλευαν μέ τά κύματα καί πολύ συχνά στό δρόμο τους συναντούσαν νησιά, άλλα καταπράσινα μέ έξωτικά άνηθ καί άλλα έντελώς άγονα. Άργότερα άλλοι θαλασσοπόροι ανακάλυψαν χιλιάδες νησάκια, πού προβαλλουν δειλά μέσα από τά κύματα του μεγάλου ώκεανού, σάν νά φοβούνται μιν καταποντιστούν. Όλα σχεδόν σχηματίστηκαν από κοράλλια ή από έκρήξεις ήφαιστειών.

Στά βορειοανατολικά τής Αύστραλίας βρίσκονται τά νησιά τής **Μελανησίας**, τής **Μικρονησίας** καί τής **Πολυνησίας**.

Στή Μελανησία, έκτός από τή Ν. Γουινέα καί τά νησιά Βίσαρμακ, άνήκουν καί τά νησιά του **Σολομώντα**, οι **Έβριδες** καί ή **Νέα Καληδονία**. Είναι ύπολείμματα μιās ήπειρου πού καταποντίστηκε, όπως λένε οι γεωλόγοι.

Στή Μικρονησία υπάρχουν πολλά μικρά νησιά, πού άνήκουν στίς Η.Π.Α.

Τά υπόλοιπα νησιά του Ειρηνικού άποτελούν τήν Πολυνησία. Όλλα από αυτά άνήκουν στην Αύστραλία καί τή Ν. Ζηλανδία καί άλλα στή Γαλλία, τή Μ. Βρετανία καί τίς Η.Π.Α.

Έκει βρίσκονται καί τά νησιά **Χαβάι**. Είναι ή 50ή πολιτεία τών Η.Π.Α. Έχουν εύχάριστο ώκεάνιο κλίμα, ώραία τοπία, γραφικές άμμουδιές καί σ' αυτά παραθερίζουν πολλοί Άμερικανοί. Οι κάτοικοί τους άνήκουν σέ διάφορες φυλές. Πρωτεύουσα είναι ή **Χονολουλού**.

«Η Χονολουλού, όπως γράφει ή Έλ. Ούράνη, έχει έκθαμβωτική πλούσια θλάσση... Τό ήλιο χλιαρό κλίμα της έχει μιá καταπληκτική όμαλότητα καί δέν παρουσιάζει ύπολογίσιμες αύξομειώσεις ούτε τό χειμώνα ούτε τό καλοκαίρι ούτε τή μέρα ούτε τή νύχτα. Τό χώμα είναι πάντοτε νωπό, τό έκτεταμένο πράσινο χαλί του εδάφους δέ διακόπτεται παρά από τά στίπια, τούς δρόμους καί τίς πελώριες φυτείες...». Παντού φυτρώνουν πολύχρωμα εύωδιαστά λουλούδια. Είναι ένα άληθινά παραδεισένιο νησί.

Νά μάθετε τίς έννοιες:

Νέα Ζηλανδία, ήφαιστειογενή νησιά, Χαβάι, Χονολουλού, Μικρονησία, Πολυνησία, Μελανησία.

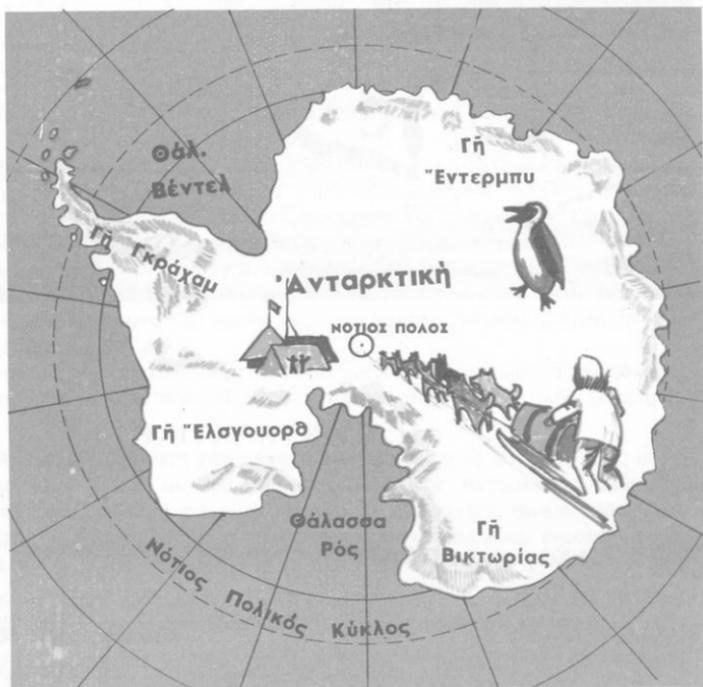
Νά γνωρίζετε ότι:

Οι ώκεανοί καί οι θαλάσσιοι άνεμοι επηρεάζουν τό κλίμα τών γειτονικών τους περιοχών.

Εικόνες από τὰ νησιά του Ειρηνικού ὠκεανού

ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

ΣΤ. Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

57

Ἡ Χώρα τῶν Πάγων

Ἔκταση: 14.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: Λίγοι ἔξερευνητές

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τοὺς πόλους τῆς Γῆς. Γύρω ἀπὸ τὸ Βόρειο πόλο ὑπάρχει ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός. Τί ὑπάρχει στὸ Νότιο πόλο;
2. Δεῖξετε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Ἀνταρκτικὴ καὶ τὸ Νότιο πολιτικὸ κύκλο.
3. Δεῖξετε τὴ Γῆ τοῦ Πυρός, τὴ Νότια Ἀφρικὴ, τὴν Αὐστραλία.
4. Γιατί ἡ ἕκτη αὐτὴ ἡπειρὸς ὀνομάστηκε Ἀνταρκτικὴ;
5. Πότε καὶ πῶς ἀνακαλύφθηκε;
6. Ὑπάρχει ζωὴ στήν Ἀνταρκτικὴ;
7. Γιατί πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν παγωμένη καὶ ἀκατοίκητη αὐτὴ ἡπειρο;

Τώρα ἂς γνωρίσουμε καὶ τὴν παγωμένη πατρίδα τῶν πιγκουίνων, τὴν Ἀνταρκτικὴ, ποὺ ἔλειπε ἐντελῶς ἀπὸ τίς παλιότερες Γεωγραφίες.

Ὡς τὸν περασμένο αἰώνα οἱ ἄνθρωποι πίστευαν ὅτι τὰ νερά τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἔσμιγαν στό Νότιο πόλο τῆς Γῆς καί σχημάτιζαν γύρω ἀπὸ αὐτόν τὸ Νότιο παγωμένο ὠκεανό. Στὰ 1832 μάλιστα ὁ Ἄγγλος **Μπίσκοπε** ἐπιχείρησε νὰ φτάσει μὲ τὸ καράβι του ὡς τὸ Νότιο πόλο. Ἐτοῖς ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἄντρας βρέθηκε ἀπροσδόκητα στὶς ἀκτές μιᾶς νέας ἥπειρου. Ἡ νέα χώρα ὀνομάστηκε Ἄνταρκτική, γιατί βρίσκεται στό ἀντίθετο μέρος τῆς Ἄρκτου, δηλαδή τοῦ Βορῶ.

Ἀργότερα πολλοὶ ἄλλοι θέλησαν νὰ ἐπαναλάβουν τὸ ἐπικίνδυνο ταξίδι τοῦ Μπίσκοπε καί στὰ 1911 μιὰ ομάδα Νορβηγῶν, μὲ ἀρχηγό τὸν **Ἀμμουῶσεν**, ἔφτασε πρῶτη στό Νότιο πόλο. Ἄλλες ἀποστολές ἐξερεύνησαν μὲ ἀεροπλάνα καί χαρτογράφησαν τὴ νέα ἥπειρο.

Στὴν Ἄνταρκτική ἡ ἀνισότητα μέρας καί νύχτας εἶναι μεγάλη. Τὸ κρύο εἶναι δριμύ. Ἐκεῖ ὅλα εἶναι σκεπασμένα μὲ αἰώνια χιόνια καί πάγους, πού, ὅπως λένε οἱ ἐπιστήμονες, ἔχουν πάχος 2.500 μέτρα περίπου! Χιονίζει ὅλο τὸ χρόνο καί ὁ παγωμένος... νοτιάς φυσάει ἀσταμάτητα. Σπάνια τὸ καλοκαίρι φτάνει ὡς τίς ἀκτές ὁ ζεστός... βοριάς καί τότε ἐκεῖ λιώνουν τὰ χιόνια καί φυτρώνουν λειχήνες καί βρύα. Εἶναι τὰ μόνα φυτὰ πού μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς στὴν Ἄνταρκτική.

Ζῶα καὶ ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν σ' αὐτὴ. Μόνο λίγοι ἐξερευνητὲς φτάνουν κάπου κάπου ὡς ἐκεῖ. Ἀπὸ αὐτοὺς γνωρίζουμε ὅτι ἡ Ἄνταρκτική εἶναι ἓνα πλατὺ ὄροπέδιο μὲ μεγάλα βουνὰ καί ἠφαίστεια. Ἐνα ἐνεργὸ ἠφαίστειο εἶναι τὸ **Ἐρεβος**, πού ἔχει ὕψος 3.795 μ.

Στὰ δυτικά τῆς Ἄνταρκτικῆς σχη. ἀτίζεται μιὰ μεγάλη παγωμένη χερσόνησος. Ἡ πλησιέστερη στό Νότιο πόλο θ. λάσσια περιοχή τῆς Ἄνταρκτικῆς εἶναι ἡ **θάλασσα Ρός**.

Στὴ μεγάλη κατάλευκη αὐτὴ χώρ. ἔχουν ἐγκαταστήσει τὸ βασιλείο τους οἱ πιγκουίνοι. Ἐκατομμύρια ἀπὸ αὐτοὺς ζοῦν στὶς ἀκτές τῆς Ἄνταρκτικῆς. Στὶς γύρω θάλασσες ὑπάρχουν πολλές φάλαι ερ, θαλάσσιοι ἐλέφαντες, φώκιες. Μαζὶ τους ἐπιπλέουν στὴν ψυχρὴ θάλασσα τ' ὀστια παγόβουνα, πού εἶναι ἐπικίνδυνες παγίδες γιὰ τὰ πλοῖα.

Σήμερα πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν Ἄνταρκτική γιὰ στρατηγικούς λόγους καί ἔχουν ἐγκαταστήσει σ' αὐτὴ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες: Ἄρκτική, Ἄνταρκτική.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Στό νότιο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς οἱ νότιοι ἄνεμοι εἶναι ψυχροὶ καί οἱ θόρειοι θερμοί.
2. Τὰ παγόβουνα εἶναι ἐπικίνδυνα γιὰ τὰ πλοῖα.
3. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάντα τὴν ἐπιθυμία νὰ πλουτίζει τίς γνώσεις του.
4. Ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους, τόσο ἡ ἀνισότητα μέρας καί νύχτας μεγαλώνει.

Δραστηριότητες: Νά ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἄνταρκτικῆς.

Οί κάτοικοι τής Γης

Οί άνθρωποι πού ζούν σήμερα στή Γη είναι περίπου 4.000.000.000 καί συνεχώς πληθαίνουν. Ἡ ἐτήσια αὐξησή τους ὑπολογίζεται σέ 2% περίπου.

Οί πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές εἶναι ἡ ζώνη τῶν μουσώνων καί ἡ Βόρεια εὐκρατη ζώνη. Οἱ εὐνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες, ὁ φυσικός πλοῦτος καί ἄλλοι παράγοντες βοήθησαν στή συγκέντρωση πολλῶν ἀνθρώπων σέ ὀρισμένες περιοχές. Ἄλλοι, δυσμενεῖς παράγοντες ἀφησαν ἀκατοίκητες ἢ πολύ ἀραιοκατοικημένες μεγάλες περιοχές τοῦ πλανήτη μας.

Στά 1.000 π.Χ. ζοῦσαν στή Γη περίπου	100.000.000	ἄνθρωποι
» 1.800 μ.Χ. » » » »	900.000.000	»
» 1.900 μ.Χ. » » » »	1.600.000.000	»
» 1.960 μ.Χ. » » » »	3.000.000.000	»
Σήμερα ζοῦν στή Γη	4.000.000.000	»

Ἀπό τά ἀρχαῖα χρόνια οἱ ἄνθρωποι ἀναζητοῦσαν **ζωτικούς χώρους** γιά νά ἐγκατασταθοῦν σ' αὐτούς, νά στήσουν τίς καλύψεις τους, νά ἰδρῦσουν χωριά, πόλεις, κράτη. Οἱ χώροι αὐτοί ἔπρεπε νά ἔχουν ὑγιεινό κλίμα, νά τούς ἐξασφαλίζουν τροφή καί ἀσφάλεια, νά εὐνοοῦν τή δημιουργία οἰκισμῶν, νά ἐξυπηρετοῦν τίς συγκοινωνίες καί ἄλλες βασικές ἀνάγκες τους.

Ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ μιάς περιοχῆς περιορίζει τό ζωτικό χώρο τῶν κατοίκων της. Συνέπεια τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ, ὅπως μάθαμε στήν ἱστορία, εἶναι οἱ μεταναστεύσεις τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀποικισμός, οἱ κατακτητικοί πόλεμοι.

Οἱ ἀνθρώπινες φυλές

Οἱ κάτοικοι τής Γῆς ἀνήκουν σέ διάφορες **φυλές**. Αὐτές εἶναι δημιούργημα τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος, στό ὁποῖο ἐζησαν γιά αἰῶνες οἱ πρόγονοί τους.

Ἀνάλογα μέ τή σωματική τους διάπλαση, τά χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου καί

Στήν κίτρινη φυλή ἀνήκει περίπου τό 50% τῶν ἀνθρώπων
Στή λευκή φυλή » » » 40% » »
Στή μαύρη φυλή » » » 10% » »

Λευκή φυλή

Κίτρινη φυλή

Μαύρη φυλή

τό χρώμα του δέρματός τους, οι άνθρωποι διαιρούνται στη **λευκή** ή **ίνδοευρωπαϊκή**, στην **κίτρινη** και στη **μαύρη φυλή**.

Κοιτίδα της λευκής φυλής θεωρούνται οι Ίνδιες. Από εκεί οι Ίνδοευρωπαίοι απλώθηκαν στις εύκρατες ζώνες της Γης, ανάπτυξαν στά αρχαία χρόνια μεγάλους πολιτισμούς και δημιούργησαν τό θαύμα του πολιτισμού της εποχής μας. Η κίτρινη φυλή κατοικεί στην Κεντρική και Ανατολική Ασία. Οι μαύροι ζούν στην Τροπική ζώνη της Γης. Κοιτίδα της φυλής τους είναι η Αφρική.

Αντιπρόσωποι όλων των κρατών της Γης συνεδριάζουν στον Ο.Η.Ε.

Ή γλώσσα τών ανθρώπων

Όλοι οι άνθρωποι της Γης δέ μιλούν τήν ίδια **γλώσσα**. Σπουδαιότερη διεθνής γλώσσα σήμερα είναι η αγγλική.

Οί κυριότερες θρησκείες

Όπως μάθαμε στά θρησκευτικά, οι άνθρωποι πιστεύουν σέ κάποιο Θεό. Στη Γη υπάρχουν σήμερα πολλές **θρησκείες**, άλλες μονοθεϊστικές και άλλες πολυθεϊστικές. Οί λαοί της Εύρώπης, της Αμερικής και της Αύστραλίας και άρκετοί κάτοικοι της Αφρικής και της Ασίας είναι χριστιανοί. Οί λαοί της κίτρινης φυλής είναι βουδιστές, κομφουκιστές, σιντοϊστές, βραχμανιστές. Πολλοί μαύροι είναι ειδωλόλατρες.

Τά κράτη τῆς Γῆς

Στό μάθημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτη γνωρίσαμε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο εἶναι ὀργανωμένοι οἱ ἄνθρωποι σέ **κράτη**. Κάθε λαός, πού ζεῖ μόνιμα σέ μιά χώρα καί εἶναι ὀργανωμένος μέ νόμους, εἶναι ἓνα ξεχωριστό κράτος.

Ἐπίσης, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο διοικεῖται τό κράτος ὀνομάζεται **πολίτευμα**. Συνηθισμένα πολιτεύματα εἶναι ἡ δημοκρατία, ἡ δικτατορία, ἡ βασιλεία. Καλύτερο πολίτευμα εἶναι ἡ δημοκρατία.

Ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τά ἴδια δικαιώματα

Σύμφωνα μέ παγκόσμιες διακηρύξεις πού ἔχουν ὑπογράψει ὅλα τά κράτη τῆς Γῆς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τά ἴδια δικαιώματα στή ζωή.

Μεγάλοι παγκόσμιοι ὀργανισμοί καί κορυφαῖοι πολιτικοί καταβάλλουν προσπάθειες, γιά νά συναδελφώσουν τούς λαούς καί ὅλοι μαζί νά ἐργαστοῦν μέ πίστη, γιά νά ἀπαλλάξουν τό σύγχρονο ἄνθρωπο ἀπό τή φτώχεια, τήν ἀμάθεια, τίς ἀρρώστειες, τούς κινδύνους καί τίς καταστροφές τῶν πολέμων καί νά τοῦ ἐξασφαλίσουν καλύτερες συνθηκες ζωῆς.

Σύγχρονα μεγάλα προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας

Μεγάλα προβλήματα ἔχουν δημιουργηθεῖ σήμερα σέ πολλές περιοχές τῆς Γῆς. Αὐτά εἶναι ὁ **ὑπερπληθυσμός**, ἡ **μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος** ἀπό τά καυσαέρια καί τά λύματα, ἡ ἐξάντληση τῶν γνωστών **πηγῶν ἐνέργειας** (ἐνεργειακό πρόβλημα), οἱ **πολεμικές συγκρούσεις** καί ἡ ἀπειλή μιᾶς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς μέ τά φοβερά σύγχρονα ὄπλα κ.ἄ. αἰτίες.

Πολλοί ἄνθρωποι στόν κόσμο ὑποσιτίζονται, ὑποφέρουν, δέν ἔχουν ἰατρική περίθαλψη, ζοῦν στήν ἀμάθεια κάτω ἀπό ἀπαράδεκτες γιά τήν ἐποχή μας συνθηκες.

Ἐπίσης, ὅλα αὐτά δημιουργοῦν στό σημερινό ἄνθρωπο τήν ὑποχρέωση νά χρησιμοποιοῦσθε εὐεργετικά τά καταπληκτικά τεχνολογικά ἐπιτεύγματα τῆς ἐποχῆς μας καί νά ἐργάζεται γιά ἓνα καλύτερο μέλλον γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους τῆς Γῆς.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες

Φυλή, ζωτικός χώρος, ὑπερπληθυσμός, μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, πηγές ἐνέργειας.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Ὁ ὑπερπληθυσμός καί ἡ ἔλλειψη ζωτικοῦ χώρου δημιουργοῦν πολλά προβλήματα.
2. Πιο πυκνοκατοικημένες εἶναι οἱ περιοχές πού ἔχουν ὑγιεινό κλίμα καί ἀφθονες πλουτοπαραγωγικές πηγές.
3. Ἡ Γῆ ἐπιδρά πάνω στόν ἄνθρωπο μέ τή θέση, τό κλίμα, τό ἔδαφος, τόν πλοῦτο της κτλ.
4. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιδρά ἐπίσης πάνω στή Γῆ μέ τά ἐργα του.
5. Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος εἶναι μιά ἀπό τίς σοβαρότερες ἀπειλές γιά τή ζωή μας.

Άπό τά άρχαία χρόνια ποτέ δέ χώρεσε τούς Έλληνες ή Ελλάδα. Πολύ συχνά άπό τά μητροπολιτικά λιμάνια τής χώρας μας τριήρεις μέ τόν οικιστή, τό ιερό πύρ και τούς άποίκους έφευγαν γιά άλλους μακρινούς τόπους. Ήταν οί ιδρυτές τών πολυάριθμων έλληνικών άποικιών, πού άνθούσαν σέ όλα τά νησιά και τά παράλια τής Μεσογείου και τοϋ Εϋξεινου Πόντου. Σήμερα στά στήθια τών Έλλήνων εξακολουθεί νά πάλλεται άκόμα ή άνήσυχη καρδιά τοϋ πολυπλάνητου Όδυσσέα. Και πάλι ταξιδεύουν.

Καύχημα τής σημερινής Ελλάδας είναι ή έμπορική ναυτιλία μας. Ό έμπορικός στόλος μας είναι ό τρίτος στή Γη. Σέ όλα τά λιμάνια τοϋ πλανήτη μας κάποιο καράβι μέ τή γαλανόλευκη νά κυματίζει στό κατάρτι του, θυμίζει τήν Ελλάδα.

Έκτός όμως άπό τούς πολυτάξιδους ναυτικούς μας, ύπάρχουν πολλοί άλλοι Έλληνες πού ζοϋν έξω άπό τήν Ελλάδα. Αϋτοί ύπολογίζονται σέ περισσότερους άπό 3.000.000 άθρώπους.

Στά χρόνια τής Τουρκοκρατίας πολλοί Έλληνες ζοϋσαν στήν Άνατολική Θράκη και τήν Κωνσταντινούπολη, στή Μικρά Άσία, στή Ρωσία, στή Μολδοβλαχία, στήν Αϋστρουγγαρία, στήν Ίταλία, στήν Αίγυπτο. Άπό τό ζωντανό αϋτόν Έλληνισμό λίγοι διατηροϋνται άκόμα.

Στήν Κωνσταντινούπολη, μετά τήν άνταλλαγή τών πληθυσμών πού έγινε μέ τούς Τούρκους στό 1923, είχαν άπομείνει 125.000 Έλληνες. Σήμερα ζοϋν σ' αϋτή λίγες χιλιάδες μονάχα. Λίγοι έχουν μείνει και στό νησί Ίμβρο.

Άρκετοί Έλληνες ζοϋν έπίσης στή Βόρεια Ήπειρο.

Άπό τίς άρχές τοϋ αιώνα μας πολλοί Έλληνες μετανάστευσαν στίς Η.Π.Α. και άργότερα στόν Καναδά και τήν Αϋστραλία. Έκει έγκαταστάθηκαν μόνιμα, δημιούργησαν περιουσίες, άπόκτησαν αξιώματα, όργανώθηκαν σέ κοινότητες, ίδρυσαν ναούς και σχολεία και πολλοί τιμοϋν τό έλληνικό όνομα ως πολιτικοί, επιστήμονες, έπιχειρηματίες, καλλιτέχνες.

Τά τελευταία χρόνια περισσότεροι άπό 300.000 Έλληνες εργάζονται στή Δυτική Γερμανία και άρκετοί σέ άλλες εύρωπαϊκές χώρες.

Τό κράτος μας έχει στείλει σ' αϋτές Έλληνες δασκάλους γιά τά Έλληνόπουλα πού ζοϋν εκεί μέ τούς γονείς τους.

Πολλοί άπό τούς Έλληνες πού μεταναστεύουν γιά εργασία στίς εύρωπαϊκές χώρες σύντομα επιστρέφουν στήν Ελλάδα. Οί άπόδημοι όμως Έλληνες τών άλλων ήπειρών μένουν όλοι σχεδόν μόνιμα σ' αϋτές. Όλοι θέβαια νοσταλγοϋν τή γενέθλια γη, ζοϋν μέ τά ελληνικά έθιμα, βοηθοϋν μέ πολλούς τρόπους τή χώρα μας και τήν έπισκέπτονται συχνά.

Έπίσης άλλοι 520.000 περίπου Έλληνες ζοϋν στήν Κύπρο.

Ἐδῶ τελειώνει ἡ περιήγηση στὸν πλανήτη μας.

Στὴν Γ΄ καὶ Δ΄ τάξη γνωρίσαμε τὴν Ἑλλάδα μας. Στὴν Ε΄ καὶ Στ΄ τάξη ταξιδέψαμε νοερά σὲ ὅλες τὶς ἠπείρους καὶ τοὺς ὠκεανούς τῆς Γῆς. Μελετήσαμε τὸ γήινο χῶρο, ἐξετάσαμε τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα, τὴ χλωρίδα, τὴν πανίδα, τὸν πλοῦτο του καὶ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ δράση.

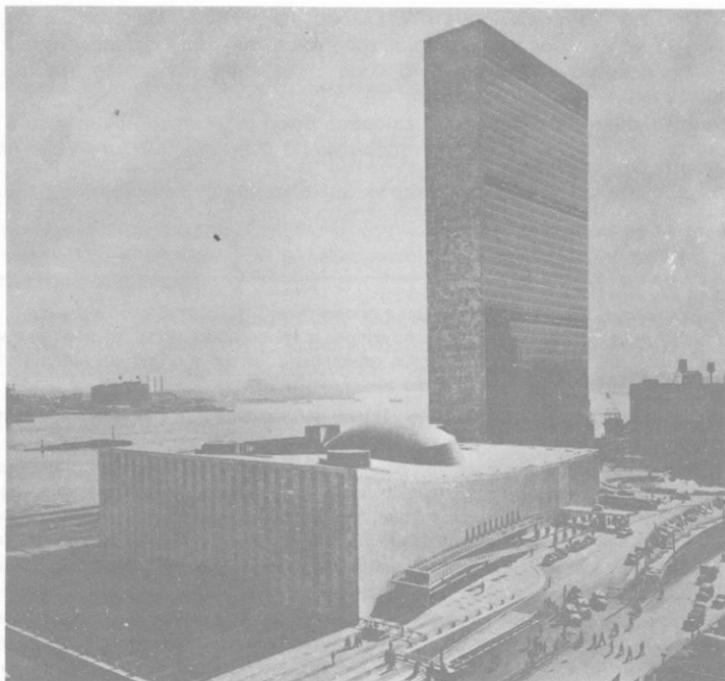
Τώρα καταλαβαίνουμε καλά πόση ἐπίδραση ἄσκει στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὁ χῶρος πού ζεῖ, ἀλλὰ καὶ πόσο ἔχει μεταμορφώσει ὁ ἀνθρώπος αὐτὸ τὸ χῶρο μὲ τὰ ἀληθινὰ ἐκπληκτικὰ δημιουργήματά του.

Δραστηριότητες

Οἱ γεωγραφικὲς γνώσεις εἶναι σήμερα ἀπαραίτητες. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ τουρισμοῦ, ἡ ἐκμηδένιση τῶν ἀποστάσεων μὲ τὰ σύγχρονα συγκοινωνιακὰ μέσα, τὰ μέσα ἐνημερώσεως πού μᾶς μεταφέρουν συνεχῶς σὲ ὅλες τὶς γωνιές τῆς Γῆς καὶ ἄλλοι λόγοι μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ γνωρίζουμε καλά τὸν πλανήτη μας.

Γιὰ νὰ κάνετε μόνιμο κτῆμα σας τὶς γνώσεις πού κατακτήσατε ὡς τώρα, ἐργαστεῖτε ὁμαδικὰ μὲ τοὺς συμμαθητές σας καὶ κάνετε διάφορες ἐμπειρωτικὲς ἐργασίες:

1. Παίξτε μὲ μιά ὑδρόγειο σφαῖρα ἢ μὲ ἓνα παγκόσμιο καὶ ἄλλους χάρτες. Ἐνας μπορεῖ νὰ ρωτᾷ καὶ ἄλλος νὰ θρῖσκει ἠπείρους, ὠκεανούς, κράτη, πρωτεύουσες, μεγάλες πόλεις, βουνὰ, πεδιάδες, ἐρήμους, θάλασσες, κόλπους, χερσονήσους, ἄκρωτήρια, νησιά, πορθμούς, διώρυγες, ποτάμια, λίμνες καὶ ἄλλα γεωγραφικὰ στοιχεῖα.
2. Ὅσοι ἐπιθυμεῖτε μπορεῖτε νὰ ἐτοιμάσετε διάφορους χάρτες, λευκώματα, συλλογές κτλ.
3. Ἐτοιμάστε πίνακες μὲ τὰ μεγαλύτερα κράτη, τὶς μεγαλύτερες πόλεις, τὰ ψηλότερα βουνὰ, τὰ μακρύτερα ποτάμια, τὶς μεγαλύτερες λίμνες, τὰ κυριότερα νησιά τῆς Γῆς κτλ.
4. Μιλήστε γιὰ τὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς καὶ τὶς κυριότερες πλουτοπαραγωγικὲς πηγές τῆς Γῆς καὶ τὴ συγκέντρωση πολλῶν ἀνθρώπων κοντὰ τους.
5. Δικαιολογήστε τὴν ἀνάπτυξη σπουδαίων πολιτισμῶν σὲ ὀρισμένες περιοχές, τὴ δημιουργία μεγάλων ἀστικῶν, ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, συγκοινωνιακῶν, πνευματικῶν κτλ. κέντρων.
6. Ἐπινοήστε καὶ ἄλλες ἐργασίες, πού θὰ πλουτίσουν καὶ θὰ στεριώσουν τὶς γνώσεις σας καὶ θ' ἀκονίσουν τὸ μυαλό σας.
7. Συζητήστε γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν σήμερα οἱ ἀνθρώποι στὴ Γῆ.

Τό κτίριο του Ο.Η.Ε. στη Ν. Ύορκη

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ (ΕΥΡΩΣΤΑΤ) - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ (ΕΥΡΩΣΤΑΤ) - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ (ΕΥΡΩΣΤΑΤ)

024000039881

ΕΚΔΟΣΗ Α΄ 1979 (VII) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 230.000 ΣΥΜΒΑΣΗ 3260/24-7-79

ΕΚΤΥΠΩΣΗ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΑΦΟΙ ΡΟΗ Ε.Π.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

